॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಖುದ್ದಕನಿಕಾಯೇ

ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾ

ಪಾರಾಯನವಗ್ಗನಿದ್ದೇಸೋ

೧. ಅಜಿತಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಪಾರಾಯನವಗ್ಗಸ್ಸ ಪಠಮೇ ಅಜಿತಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸೇ -

‘‘ಕೇನಸ್ಸು ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ, (ಇಚ್ಚಾಯಸ್ಮಾ ಅಜಿತೋ,)

ಕೇನಸ್ಸು ನಪ್ಪಕಾಸತಿ।
ಕಿಸ್ಸಾಭಿಲೇಪನಂ ಬ್ರೂಸಿ, ಕಿಂಸು ತಸ್ಸ ಮಹಬ್ಭಯ’’ನ್ತಿ॥ -

ಅಜಿತಮಾಣವಸ್ಸ ಪುಚ್ಛಿತೇ ಪಠಮಪಞ್ಹೇ ಚ ಉಪರೂಪರಿಪಞ್ಹೇ ಚ ನಿದ್ದೇಸೇಸು ಚ ವುತ್ತಞ್ಚ ಉತ್ತಾನಞ್ಚ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ವಿಸೇಸಮೇವ ವಕ್ಖಾಮ। ತತ್ಥ **ನಿವುತೋ**ತಿ ಪಟಿಚ್ಛಾದಿತೋ। **ಕಿಸ್ಸಾಭಿಲೇಪನಂ ಬ್ರೂಸೀ**ತಿ ಕಿಂ ಅಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಅಭಿಲೇಪನಂ ವದೇಸಿ?

ಆವುತೋತಿ ಆವರಿತೋ। **ನಿವುತೋ**ತಿ ಪಟಿಚ್ಛಾದಿತೋ। **ಓವುತೋ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಟಿಚ್ಛಾದಿತೋ। **ಪಿಹಿತೋ**ತಿ ಉಪರಿಭಾಗೇನ ಛಾದಿತೋ। **ಪಟಿಚ್ಛನ್ನೋ**ತಿ ಅವಿವಟೋ। **ಪಟಿಕುಜ್ಜಿತೋ**ತಿ ಅಧೋಮುಖಂ ಛಾದಿತೋ।

ನಪ್ಪಕಾಸತೀತಿ ನಪ್ಪಕಾಸೋ ಹೋತಿ। **ನಪ್ಪಭಾಸತೀ**ತಿ ಞಾಣಪ್ಪಭಾಸಂ ನ ಕರೋತಿ। **ನ ತಪತೀ**ತಿ ಞಾಣತಪಂ ನ ಕರೋತಿ। **ನ ವಿರೋಚತೀ**ತಿ ಞಾಣವಿರೋಚನಂ ನ ಕರೋತಿ। **ನ ಞಾಯತೀ**ತಿ ನ ಜಾನೀಯತಿ। **ನ ಪಞ್ಞಾಯತೀ**ತಿ ನಪ್ಪಞ್ಞಾಯತೇ।

ಕೇನ ಲಿತ್ತೋತಿ ಕೇನ ಲಿಮ್ಪಿತೋ। **ಸಂಲಿತ್ತೋ ಉಪಲಿತ್ತೋ**ತಿ ಉಪಸಗ್ಗೇನ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ। **ಆಚಿಕ್ಖಸಿ** ನಿದ್ದೇಸವಸೇನ। **ದೇಸೇಸಿ** ಪಟಿನಿದ್ದೇಸವಸೇನ । **ಪಞ್ಞಪೇಸಿ** ತೇನ ತೇನ ಪಕಾರೇನ। ಅತ್ಥಂ ಬೋಧೇನ್ತೋ **ಪಟ್ಠಪೇಸಿ**। ತಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ವಿವರಸಿ**। ಬ್ಯಞ್ಜನಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ವಿಭಜಸಿ**। ನಿಕುಜ್ಜಿತಭಾವಂ ಗಮ್ಭೀರಭಾವಞ್ಚ ಹರಿತ್ವಾ ಸೋತೂನಂ ಞಾಣಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಂ ಜನಯನ್ತೋ **ಉತ್ತಾನೀಕರೋಸಿ**। ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಇಮೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಸೋತೂನಂ ಅಞ್ಞಾಣನ್ಧಕಾರಂ ವಿಧಮೇನ್ತೋ **ಪಕಾಸೇಸೀ**ತಿ ಏವಂ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

೨. **ವೇವಿಚ್ಛಾ ಪಮಾದಾ ನಪ್ಪಕಾಸತೀ**ತಿ ಮಚ್ಛರಿಯಹೇತು ಚ ಪಮಾದಹೇತು ಚ ನಪ್ಪಕಾಸತಿ। ಮಚ್ಛರಿಯಂ ಹಿಸ್ಸ ದಾನಾದೀಹಿ ಗುಣೇಹಿ ಪಕಾಸಿತುಂ ನ ದೇತಿ, ಪಮಾದೋ ಸೀಲಾದೀಹಿ। **ಜಪ್ಪಾಭಿಲೇಪನ**ನ್ತಿ ತಣ್ಹಾ ಅಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಮಕ್ಕಟಲೇಪೋ ವಿಯ ಮಕ್ಕಟಸ್ಸ ಅಭಿಲೇಪನಂ। **ದುಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಜಾತಿಆದಿಕಂ ದುಕ್ಖಂ।

ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ಯೇಸಂ ರೂಪಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ। **ಆದಿತೋ ಸಮುದಾಗಮನಂ ಪಞ್ಞಾಯತೀ**ತಿ ಪಠಮತೋ ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। **ಅತ್ಥಙ್ಗಮತೋ ನಿರೋಧೋ ಪಞ್ಞಾಯತೀ**ತಿ ಭಙ್ಗತೋ ನಿರುಜ್ಝನಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। **ಕಮ್ಮಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೋ ವಿಪಾಕೋ**ತಿ

ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕೋ ಕಮ್ಮಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಪವತ್ತನತೋ ಕಮ್ಮಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೋ ವಿಪಾಕೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ವಿಪಾಕಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಕತ್ವಾ ಠಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ನಾಮಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ರೂಪ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ರೂಪಂ ನಾಮಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಪವತ್ತನತೋ ನಾಮಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ರೂಪಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ನಾಮ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ನಾಮಂ ರೂಪಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಪವತ್ತನತೋ ರೂಪಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ನಾಮನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೩. **ಸವನ್ತಿ ಸಬ್ಬಧಿ ಸೋತಾ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸು ರೂಪಾದಿಆಯತನೇಸು ತಣ್ಹಾದಿಕಾ ಸೋತಾ ಸನ್ದನ್ತಿ। **ಕಿಂ ನಿವಾರಣ**ನ್ತಿ ತೇಸಂ ಕಿಂ ಆವರಣಂ ಕಾ ರಕ್ಖಾ। **ಸಂವರಂ ಬ್ರೂಹೀ**ತಿ ತಂ ತೇಸಂ ನಿವಾರಣಸಙ್ಖಾತಂ ಸಂವರಂ ಬ್ರೂಹಿ। ಏತೇನ ಸಾವಸೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಕೇನ ಸೋತಾ ಪಿಧೀಯರೇ**ತಿ ಕೇನ ಧಮ್ಮೇನ ಏತೇ ಸೋತಾ ಪಿಧೀಯನ್ತಿ ಪಚ್ಛಿಜ್ಜನ್ತಿ। ಏತೇನ ಅನವಸೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ಪುಚ್ಛತಿ।

ಸವನ್ತೀತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಆಸವನ್ತೀ**ತಿ ಅಧೋಗಾಮಿನೋ ಹುತ್ವಾ ಸವನ್ತಿ। **ಸನ್ದನ್ತೀ**ತಿ ನಿರನ್ತರಗಾಮಿನೋ ಹುತ್ವಾ ಸನ್ದಮಾನಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। **ಪವತ್ತನ್ತೀ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ವತ್ತನ್ತಿ।

೪. **ಸತಿ ತೇಸಂ ನಿವಾರಣ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯುತ್ತಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಗತಿಯೋ ಸಮನ್ನೇಸಮಾನಾ ಸತಿ ತೇಸಂ ಸೋತಾನಂ ನಿವಾರಣಂ । **ಸೋತಾನಂ ಸಂವರಂ ಬ್ರೂಮೀ**ತಿ ತಮೇವಾಹಂ ಸತಿಂ ಸೋತಾನಂ ಸಂವರಂ ಬ್ರೂಮೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಪಞ್ಞಾಯೇತೇ ಪಿಧೀಯರೇ**ತಿ ರೂಪಾದೀಸು ಪನ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಪಟಿವೇಧಸಾಧಿಕಾಯ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ಏತೇ ಸೋತಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಪಿಧೀಯನ್ತಿ।

ಪಚ್ಛಿಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜನ್ತಿ। **ಸಮುದಯಞ್ಚಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಞ್ಚ। **ಅತ್ಥಙ್ಗಮಞ್ಚಾ**ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅಭಾವಗಮನಞ್ಚ, ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಂ ವಾ। **ಅಸ್ಸಾದಞ್ಚಾ**ತಿ ಆನಿಸಂಸಞ್ಚ। **ಆದೀನವಞ್ಚಾ**ತಿ ದೋಸಞ್ಚ। **ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚಾ**ತಿ ನಿಕ್ಖಮನಞ್ಚ।

೫. **ಪಞ್ಞಾ ಚೇವಾ**ತಿ ಪಞ್ಹಾಗಾಥಾಯ ಯಾ ಚಾಯಂ ತಯಾ ವುತ್ತಾ **ಪಞ್ಞಾ,** ಯಾ ಚ **ಸತಿ,** ಯಞ್ಚ ತದವಸೇಸಂ **ನಾಮರೂಪಂ, ಏತಂ** ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ **ಕತ್ಥ** ನಿರುಜ್ಝತಿ। **ಏತಂ ಮೇ** ಪಞ್ಹಂ **ಪುಟ್ಠೋ ಪಬ್ರೂಹೀ**ತಿ ಏವಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಕತ್ಥೇತಂ ಉಪರುಜ್ಝತೀತಿ ಏತಂ ನಾಮರೂಪಂ ಕತ್ಥ ನ ಭವತಿ। **ವೂಪಸಮ್ಮತೀ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾತಿ। **ಅತ್ಥಂ ಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಅಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭತೀ**ತಿ ಸನ್ನಿಸೀದತಿ।

೬. ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಗಾಥಾಯ ಪನಸ್ಸ ಯಸ್ಮಾ ಪಞ್ಞಾಸತಿಯೋ ನಾಮೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾ ವಿಸುಂ ನ ವುತ್ತಾ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - **ಯಂ ಮಂ** ತ್ವಂ, **ಅಜಿತ, ಏತಂ ಪಞ್ಹಂ ಅಪುಚ್ಛಿ** - ‘‘ಕತ್ಥೇತಂ ಉಪರುಜ್ಝತೀ’’ತಿ, ತದೇತಂ **ಯತ್ಥ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ ಅಸೇಸಂ ಉಪರುಜ್ಝತಿ,** ತಂ ತೇ **ವದಾಮಿ**। ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಹಿ **ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರೋಧೇನ** ಸಹೇವ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ **ಏತ್ಥೇತಂ ಉಪರುಜ್ಝತಿ,** ಏತ್ಥೇವ ವಿಞ್ಞಾಣನಿರೋಧೇನ ನಿರುಜ್ಝತಿ ಏತಂ, ವಿಞ್ಞಾಣನಿರೋಧಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ಹೋತಿ, ತಂ ನಾತಿವತ್ತತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರೋಧೇನಾತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಞ್ಞಾಯ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಬ್ಬುಪ್ಪತ್ತಿಕವಸೇನ ನಿರುಜ್ಝನೇನ। ತತ್ಥ ದುವಿಧೋ ನಿರೋಧೋ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕನಿರೋಧೋ ಉಪಾದಿನ್ನಕನಿರೋಧೋತಿ। **ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ** ಹಿ ಚತ್ತಾರಿ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತನ್ತಿ ಪಞ್ಚ ಚಿತ್ತಾನಿ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ, ತಾನಿ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ । ತಂ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ , ತಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ತಯೋ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾ। ತತ್ಥ ಸಚೇ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಅಭಾವಿತೋ ಅಭವಿಸ್ಸಾ, ತಾನಿ ಪಞ್ಚ ಚಿತ್ತಾನಿ ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯುಂ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಪನ

ನೇಸಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನುಪ್ಪತ್ತಿಂ ವಾರಯಮಾನೋ ಸೇತುಸಮುಗ್ಘಾತಂ ಅಭಬ್ಬುಪ್ಪತ್ತಿಕಭಾವಂ ಕುರುಮಾನೋ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಂ ನಿರೋಧೇತಿ ನಾಮ। **ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ** ಚತ್ತಾರಿ ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ದ್ವೇ ದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾನೀತಿ ಓಳಾರಿಕಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದವಸೇನ ಛ ಚಿತ್ತಾನಿ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। **ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ** ಅಣುಸಹಗತಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದವಸೇನ ತಾನಿ ಏವ ಛ ಚಿತ್ತಾನಿ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। **ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ** ಚತ್ತಾರಿ ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಞ್ಚಾತಿ ಪಞ್ಚ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಿ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಸಚೇ ತೇಸಂ ಅರಿಯಾನಂ ತೇ ಮಗ್ಗಾ ಅಭಾವಿತಾ ಅಸ್ಸು, ತಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯುಂ। ತೇ ಪನ ತೇಸಂ ಮಗ್ಗಾ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನುಪ್ಪತ್ತಿಂ ವಾರಯಮಾನಾ ಸೇತುಸಮುಗ್ಘಾತಂ ಅಭಬ್ಬುಪ್ಪತ್ತಿಕಭಾವಂ ಕುರುಮಾನಾ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಂ ನಿರೋಧೇನ್ತಿ ನಾಮ। ಏವಂ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕನಿರೋಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸಚೇ ಪನ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಅಭಾವಿತೋ ಅಭವಿಸ್ಸಾ, ಠಪೇತ್ವಾ ಸತ್ತ ಭವೇ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರವಟ್ಟೇ ಉಪಾದಿನ್ನಕಕ್ಖನ್ಧಪ್ಪವತ್ತಂ ಪವತ್ತೇಯ್ಯ। ಕಸ್ಮಾ? ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಯಾ ಹೇತೂನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ। ತೀಣಿ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯೋತಿ ಇಮೇ ಪನ ಪಞ್ಚ ಕಿಲೇಸೇ ಸೋ ಮಗ್ಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋವ ಸಮುಗ್ಘಾತೇತಿ। ಇದಾನಿ ಕುತೋ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸತ್ತ ಭವೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರವಟ್ಟೇ ಉಪಾದಿನ್ನಕಪ್ಪವತ್ತಂ ಪವತ್ತಿಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಉಪಾದಿನ್ನಕಪ್ಪವತ್ತಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಂ ಕುರುಮಾನೋ ಉಪಾದಿನ್ನಕಂ ನಿರೋಧೇತಿ ನಾಮ।

ಸಚೇ ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಅಭಾವಿತೋ ಅಭವಿಸ್ಸಾ, ಠಪೇತ್ವಾ ದ್ವೇ ಭವೇ ಪಞ್ಚಸು ಭವೇಸು ಉಪಾದಿನ್ನಕಪ್ಪವತ್ತಂ ಪವತ್ತೇಯ್ಯ। ಕಸ್ಮಾ? ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಯಾ ಹೇತೂನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ। ಓಳಾರಿಕಾನಿ ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಸಂಯೋಜನಾನಿ ಓಳಾರಿಕೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋತಿ ಇಮೇ ಪನ ಚತ್ತಾರೋ ಕಿಲೇಸೇ ಸೋ ಮಗ್ಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋವ ಸಮುಗ್ಘಾತೇತಿ। ಇದಾನಿ ಕುತೋ ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ದ್ವೇ ಭವೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಞ್ಚಸು ಭವೇಸು ಉಪಾದಿನ್ನಕಪ್ಪವತ್ತಂ ಪವತ್ತಿಸ್ಸತಿ । ಏವಂ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಉಪಾದಿನ್ನಕಪ್ಪವತ್ತಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಂ ಕುರುಮಾನೋ ಉಪಾದಿನ್ನಕಂ ನಿರೋಧೇತಿ ನಾಮ।

ಸಚೇ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಅಭಾವಿತೋ ಅಭವಿಸ್ಸಾ, ಠಪೇತ್ವಾ ಏಕಂ ಭವಂ ದುತಿಯಭವೇ ಉಪಾದಿನ್ನಕಪ್ಪವತ್ತಂ ಪವತ್ತೇಯ್ಯ। ಕಸ್ಮಾ? ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಯಾ ಹೇತೂನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ। ಅಣುಸಹಗತಾನಿ ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಸಞ್ಞೋಜನಾನಿ ಅಣುಸಹಗತೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋತಿ ಇಮೇ ಪನ ಚತ್ತಾರೋ ಕಿಲೇಸೇ ಸೋ ಮಗ್ಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋವ ಸಮುಗ್ಘಾತೇತಿ। ಇದಾನಿ ಕುತೋ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಏಕಂ ಭವಂ ಠಪೇತ್ವಾ ದುತಿಯಭವೇ ಉಪಾದಿನ್ನಕಪ್ಪವತ್ತಂ ಪವತ್ತಿಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಉಪಾದಿನ್ನಕಪ್ಪವತ್ತಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಂ ಕುರುಮಾನೋ ಉಪಾದಿನ್ನಕಂ ನಿರೋಧೇತಿ ನಾಮ।

ಸಚೇ ಅರಹತೋ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ಅಭಾವಿತೋ ಅಭವಿಸ್ಸಾ, ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಉಪಾದಿನ್ನಕಪ್ಪವತ್ತಂ ಪವತ್ತೇಯ್ಯ। ಕಸ್ಮಾ? ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಯಾ ಹೇತೂನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ। ರೂಪರಾಗೋ ಅರೂಪರಾಗೋ ಮಾನೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅವಿಜ್ಜಾ ಮಾನಾನುಸಯೋ ಭವರಾಗಾನುಸಯೋ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋತಿ ಇಮೇ ಪನ ಅಟ್ಠ ಕಿಲೇಸೇ ಸೋ ಮಗ್ಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋವ ಸಮುಗ್ಘಾತೇತಿ। ಇದಾನಿ ಕುತೋ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಪುನಬ್ಭವೇ ಉಪಾದಿನ್ನಕಪ್ಪವತ್ತಂ ಪವತ್ತಿಸ್ಸತಿ? ಏವಂ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ಉಪಾದಿನ್ನಕಪ್ಪವತ್ತಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಂ ಕುರುಮಾನೋ ಉಪಾದಿನ್ನಕಂ ನಿರೋಧೇತಿ ನಾಮ।

ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಚೇತ್ಥ ಅಪಾಯಭವಂ ನಿರೋಧೇತಿ। ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಸುಗತಿಕಾಮಭವೇಕದೇಸಂ। ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಕಾಮಭವಂ। ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ರೂಪಾರೂಪಭವಂ, ಸಬ್ಬಭವೇಪಿ ನಿರೋಧೇತಿ ಏವಾತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಂ ಉಪಾದಿನ್ನಕನಿರೋಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ “ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರೋಧೇನಾ”ತಿ ಏತೇನ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕನಿರೋಧಂ ದಸ್ಸೇತಿ। “ಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ, ಏತ್ಥೇತೇ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ಉಪಾದಿನ್ನಕನಿರೋಧಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ತತ್ಥ **ಸತ್ತ ಭವೇ ಠಪೇತ್ವಾ**ತಿ ಕಾಮಭವತೋ ಕಾಮಭವಂ ಸಂಸರನ್ತಸ್ಸ ಸತ್ತ ಭವೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ। **ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ**ತಿ -

> “ಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ಪಟಿಪಾಟಿ, ಧಾತುಆಯತನಾನ ಚ।
> ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಂ ವತ್ತಮಾನಾ, ‘ಸಂಸಾರೋ’ತಿ ಪವುಚ್ಚತೀ”ತಿ॥ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೬೧೯; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ; ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೪.೧೯೯; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧.೧೧೭; ಇತಿವು॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೪, ೫೮; ಉದಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩೯) -

ಏವಂ ವಣ್ಣಿತೇ ಸಂಸಾರವಟ್ಟೇ। **ಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚಾ**ತಿ ನಮನಲಕ್ಖಣಂ ಚತುಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತಂ ನಾಮಞ್ಚ ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಂ ಭೂತೋಪಾದಾಯಸಙ್ಖಾತಂ ರೂಪಞ್ಚ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ। **ಏತ್ಥೇತೇ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀ**ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇ ಏತೇ ನಾಮರೂಪಧಮ್ಮಾ ಅಭಬ್ಬುಪ್ಪತ್ತಿಕವಸೇನ ನಿರೋಧಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। **ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಞಾಣೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಸಕಿಂಯೇವ ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಸಕದಾಗಾಮೀ , ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ। ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಞಾಣೇನ। **ದ್ವೇ ಭವೇ ಠಪೇತ್ವಾ**ತಿ ಕಾಮಧಾತುಯಾಯೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ದ್ವೇ ಭವೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ। **ಪಞ್ಚಸು ಭವೇಸೂ**ತಿ ತದವಸಿಟ್ಠೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಭವೇಸು। **ಏತ್ಥೇತೇ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತನಯೇನ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। **ಏಕಂ ಭವಂ ಠಪೇತ್ವಾ**ತಿ ಉಕ್ಕಟ್ಠವಸೇನ ರೂಪಧಾತುಯಾ ವಾ ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ವಾ ಏಕಂ ಭವಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ। **ರೂಪಧಾತುಯಾ ವಾ ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ವಾ**ತಿ ದುತಿಯಕಭವೇ ರೂಪಧಾತುಯಾ ಚೇವ ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ಚ। **ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ರೂಪಭವೇ ನಾಮರೂಪಂ, ಅರೂಪಭವೇ ನಾಮಮೇವ। **ಏತ್ಥೇತೇ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇ ಏತೇ ನಾಮರೂಪಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತನಯೇನ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ।

ಅರಹತೋತಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕತ್ತಾ “ಅರಹಾ”ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ। **ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ**ತಿ ದುವಿಧಾ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ ಚ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ ಚ। ತತ್ಥ ಉಪಾದೀಯತಿ “ಅಹಂ ಮಮಾ”ತಿ ಭುಸಂ ಗಣ್ಹೀಯತೀತಿ ಉಪಾದಿ, ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಉಪಾದಿಯೇವ ಸೇಸೋ ಅವಸಿಟ್ಠೋ ಉಪಾದಿಸೇಸೋ, ಸಹ ಉಪಾದಿಸೇಸೇನ ವತ್ತತೀತಿ **ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ**। ನತ್ಥೇತ್ಥ ಉಪಾದಿಸೇಸೋತಿ **ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ**। ತಾಯ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ। **ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ನಿರಿನ್ಧನಸ್ಸ ವಿಯ ಜಾತವೇದಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತಂ ಪವಿಸನ್ತಸ್ಸ। **ಚರಿಮವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರೋಧೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ನಿರೋಧವಸೇನ। ತಯೋ ಚರಿಮಾ ಭವಚರಿಮೋ ಝಾನಚರಿಮೋ ಚುತಿಚರಿಮೋತಿ। ಭವೇಸು ಹಿ ಕಾಮಭವೇ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ನಪ್ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ **ಭವಚರಿಮೋ**। ಝಾನೇಸು ಪುರಿಮಝಾನತ್ತಯೇವ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಚತುತ್ಥೇ ನಪ್ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ **ಝಾನಚರಿಮೋ**। ಯೇ ಪನ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪುರತೋ ಸೋಳಸಮೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಾ, ತೇ ಚುತಿಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ಸೋ **ಚುತಿಚರಿಮೋ ನಾಮ**। **ಅಯಂ ಇಧ ಚರಿಮೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ**। **ಯೇ ಹಿ ಕೇಚಿ** ಬುದ್ಧಾ ವಾ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ವಾ ಅರಿಯಸಾವಕಾ ವಾ ಅನ್ತಮಸೋ ಕುನ್ಥಕಿಪಿಲ್ಲಿಕಂ ಉಪಾದಾಯ ಸಬ್ಬೇ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತೇನೇವ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚೇನ ಕಾಲಂ ಕರೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ **ಚರಿಮವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರೋಧೇನಾ**ತಿ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿರೋಧೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪಞ್ಞಾ ಚ ಸತಿ ಚ ನಾಮಞ್ಚಾತಿ ಏತೇಹಿ ಚತುನ್ನಂ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಗಹಣಂ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಂ। **ರೂಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಏತೇನ ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಚತುವೀಸತಿಉಪಾದಾರೂಪಾನಞ್ಚ ಗಹಣಂ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಂ। ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ನಿರುಜ್ಝನೂಪಾಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರೋಧೇನ, ಏತ್ಥೇತಂ ಉಪರುಜ್ಝತೀ”**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ **ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಚರಿಮವಿಞ್ಞಾಣಮ್ಪಿ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಮ್ಪಿ। ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಹೀನನಿರೋಧೇನ ಏತ್ಥೇತಂ ಉಪರುಜ್ಝತಿ ನಿರುಜ್ಝತಿ ದೀಪಸಿಖಾ ವಿಯ ಅಪಣ್ಣತ್ತಿಕಭಾವಂ ಯಾತಿ,

ಚರಿಮವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇನ ಅನುಪ್ಪಾದವಸೇನೇವ ಉಪರುಜ್ಝತೀತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೪೯೬)।

೭. ಏತ್ತಾವತಾ ಚ "ದುಕ್ಖಮಸ್ಸ ಮಹಬ್ಭಯ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಕಾಸಿತಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ, "ಯಾನಿ ಸೋತಾನೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, "ಪಞ್ಞಾಯೇತೇ ಪಿಧೀಯರೇ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ, "ಅಸೇಸಂ ಉಪರುಜ್ಝತೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ನಿರೋಧಸಚ್ಚನ್ತಿ ಏವಂ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಸುತ್ವಾಪಿ ಅರಿಯಭೂಮಿಂ ಅನಧಿಗತೋ ಪುನ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಪಟಿಪದಂ ಪುಚ್ಛನ್ತೋ **"ಯೇ ಚ ಸಙ್ಖಾತಧಮ್ಮಾಸೇ"**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಙ್ಖಾತಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಪರಿವೀಮಂಸಿತಧಮ್ಮಾ, ಅರಹನ್ತಾನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। **ಸೇಕ್ಖಾ**ತಿ ಸೀಲಾದೀನಿ ಸಿಕ್ಖಮಾನಾ ಅವಸೇಸಾ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾ। **ಪುಥೂ**ತಿ ಬಹೂ ಸತ್ತಜನಾ। **ತೇಸಂ ಮೇ ನಿಪಕೋ ಇರಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಪಬ್ರೂಹೀ**ತಿ ತೇಸಂ ಮೇ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಾನಂ ನಿಪಕೋ ಪಣ್ಡಿತೋ ತ್ವಂ ಪುಟ್ಠೋ ಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಬ್ರೂಹೀತಿ।

ತೇಸಂ ಖನ್ಧಾ ಸಙ್ಖಾತಾತಿ ತೇಸಂ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಂ ಕತ್ವಾ ದೇಸಿತಾ, ಸಙ್ಖೇಪಂ ಕತ್ವಾ ಠಪಿತಾ ವಾ। ಧಾತುಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಇರಿಯ**ನ್ತಿ ಪಯೋಗಂ। **ಚರಿಯ**ನ್ತಿ ಕಿರಿಯಂ। **ವುತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಪವತ್ತಿಂ। **ಆಚರ**ನ್ತಿ ಚರಣಂ। **ಗೋಚರ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯಂ। **ವಿಹಾರ**ನ್ತಿ ಇರಿಯಾಪಥಪವತ್ತನಂ। **ಪಟಿಪದ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಂ।

೮. ಅಥಸ್ಸ ಭಗವಾ ಯಸ್ಮಾ ಸೇಕ್ಖೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದನೀವರಣಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಏವ, ತಸ್ಮಾ **"ಕಾಮೇಸೂ**ತಿ ಉಪಡ್ಢಗಾಥಾಯ ಸೇಕ್ಖಪಟಿಪದಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ವತ್ಥು**ಕಾಮೇಸು** ಕಿಲೇಸಕಾಮೇನ **ನಾಭಿಗಿಜ್ಝೇಯ್ಯ,** ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಯೋ ಚ ಮನಸೋ ಆವಿಲಭಾವಕರೇ ಧಮ್ಮೇ ಪಜಹನ್ತೋ **ಮನಸಾನಾವಿಲೋ ಸಿಯಾ**ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅಸೇಕ್ಖೋ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಪರಿತುಲಿತತ್ತಾ **ಕುಸಲೋ** ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಆದೀಹಿ ಚ **ಸತೋ** ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಆದೀನಂ ಭಿನ್ನತ್ತಾ **ಭಿಕ್ಖು**ಭಾವಂ ಪತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ಸಬ್ಬಇರಿಯಾಪಥೇಸು **ಪರಿಬ್ಬಜತಿ,** ತಸ್ಮಾ "ಕುಸಲೋ"ತಿ ಉಪಡ್ಢಗಾಥಾಯ ಅಸೇಕ್ಖಪಟಿಪದಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ನಾಭಿಗಿಜ್ಝೇಯ್ಯಾತಿ ಗೇಧಂ ನಾಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। **ನ ಪಲಿಗಿಜ್ಝೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಲೋಭಂ ನಾಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। **ನ ಪಲಿಬುನ್ಧೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಲೋಭವಸೇನ ನ ಅಲ್ಲೀಯೇಯ್ಯ।

ಆವಿಲಕರೇ ಕಿಲೇಸೇ ಜಹೇಯ್ಯಾತಿ ಚಿತ್ತಾಲುಳಕರೇ ಉಪತಾಪಸಙ್ಖಾತೇ ಕಿಲೇಸೇ ಜಹೇಯ್ಯ।

ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನತ್ತಾತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅನ್ತೋಕರಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಮುದಯಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಸಭಾವಂ।

ಸಹ ಗಾಥಾಪರಿಯೋಸಾನಾತಿ ಗಾಥಾವಸಾನೇನೇವ ಸದ್ಧಿಂ। **ಯೇತೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಚ್ಛನ್ದಾ**ತಿ ಯೇ ಏತೇ ಅಜಿತಮಾಣವೇನ ಕಲ್ಯಾಣಛನ್ದೇನ ಏಕಜ್ಝಾಸಯಾ। **ಏಕಪ್ಪಯೋಗಾ**ತಿ ಕಾಯವಚೀಮನೋಪಯೋಗೇಹಿ ಏಕಪ್ಪಯೋಗಾ। **ಏಕಾಧಿಪ್ಪಾಯಾ**ತಿ ಏಕೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ರುಚಿ ಏತೇಸನ್ತಿ ಏಕಾಧಿಪ್ಪಾಯಾ, ಏಕರುಚಿಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕವಾಸನವಾಸಿತಾ**ತಿ ಅತೀತಬುದ್ಧಸಾಸನೇ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಭಾವಿತಭಾವನಾ। **ಅನೇಕಪಾಣಸಹಸ್ಸಾನ**ನ್ತಿ ಅನೇಕೇಸಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಪಾಣಸಹಸ್ಸಾನಂ। **ವಿರಜಂ ವೀತಮಲ**ನ್ತಿ ರಾಗಾದಿರಜವಿರಹಿತಂ ರಾಗಾದಿಮಲವಿರಹಿತಞ್ಚ।

ಧಮ್ಮಚಕ್ಖುನ್ತಿ ಇಧ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಅಞ್ಞತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾಮಗ್ಗತ್ತಯಂ। ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಮುದಯಧಮ್ಮಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ನಿರೋಧಧಮ್ಮ"**ನ್ತಿ ಆಹ। ತಞ್ಹಿ ನಿರೋಧಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಏವಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ತಸ್ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಅನುಪಾದಾಯ ಆಸವೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ವಿಮುಚ್ಚೀ**ತಿ ತಸ್ಸ ಚ ಅಜಿತಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಅನ್ತೇವಾಸಿಕಸಹಸ್ಸಾನಞ್ಚ ತಣ್ಹಾದೀಹಿ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಕಾಮಾಸವಾದೀಹಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಂ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಂ ಫಲಕ್ಖಣೇ ವಿಮುಚ್ಚಿ। **ಸಹ**

ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಾತಿ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಸಹೇವ ಆಯಸ್ಮತೋ ಅಜಿತಸ್ಸ ಚ ಅನ್ತೇವಾಸಿಕಸಹಸ್ಸಸ್ಸ ಚ ಅಜಿನಜಟಾವಾಕಚೀರತಿದಣ್ಡಕಮಣ್ಡಲುಆದಯೋ ಅನ್ತರಧಾಯಿಂಸು। ಸಬ್ಬೇವ ಇದ್ಧಿಮಯಪತ್ತಚೀವರಧರಾ ದ್ವಙ್ಗುಲಕೇಸಾ ಏಹಿಭಿಕ್ಖೂ ಹುತ್ವಾ ಭಗವನ್ತಂ ನಮಸ್ಸಮಾನಾ ಪಞ್ಜಲಿಕಾ ನಿಸೀದಿಂಸು। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ ಅಜಿತತ್ಥೇರೋವ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತತ್ಥ **ಅನ್ವತ್ಥಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಸಯಂ ಪಚ್ಚಾಸೀಸಿತಲದ್ಧಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ, ನಿಬ್ಬಾನಲದ್ಧಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ। ಏವಂ ಭಗವಾ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನ ದೇಸನಂ ನಿಟ್ಠಾಪೇಸೀತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಅಜಿತಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ತಿಸ್ಸಮೇತ್ತೇಯ್ಯಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯. ದುತಿಯೇ ತಿಸ್ಸಮೇತ್ತೇಯ್ಯಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸೇ - **ಕೋಧ ಸನ್ತುಸಿತೋ**ತಿ ನಿಟ್ಠಿತೇ ಪನ ಅಜಿತಸುತ್ತೇ "ಕಥಂ ಲೋಕಂ ಅವೇಕ್ಖನ್ತಂ, ಮಚ್ಚುರಾಜಾ ನ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೧೨೪; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾ ೧೪೩) ಏವಂ ಮೋಘರಾಜಾ ಪುಚ್ಛಿತುಂ ಆರಭಿ। "ನ ತಾವಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪರಿಪಾಕಂ ಗತಾನೀ"ತಿ ಞತ್ವಾ ಭಗವಾ "ತಿಟ್ಠ ತ್ವಂ, ಮೋಘರಾಜ, ಅಞ್ಞೋ ಪುಚ್ಛತೂ"ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿ। ತತೋ ತಿಸ್ಸಮೇತ್ತೇಯ್ಯೋ ಅತ್ತನೋ ಸಂಸಯಂ ಪುಚ್ಛನ್ತೋ "**ಕೋಧಾ**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಕೋಧ ಸನ್ತುಸಿತೋ**ತಿ ಕೋ ಇಧ ಸತ್ತೋ ತುಟ್ಠೋ। **ಇಞ್ಜಿತಾ**ತಿ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಫನ್ದಿತಾನಿ। **ಉಭನ್ತಮಭಿಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಉಭೋ ಅನ್ತೇ ಅಭಿಜಾನಿತ್ವಾ। **ಮನ್ತಾ ನ ಲಿಪ್ಪತೀ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಯ ನ ಲಿಪ್ಪತಿ।

ಪರಿಪುಣ್ಣಸಙ್ಕಪ್ಪೋತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿವಿತಕ್ಕೇಹಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಸಙ್ಕಪ್ಪತ್ತಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಮನೋರಥೋ।

ತಣ್ಹಿಞ್ಜಿತನ್ತಿ ತಣ್ಹಾಯ ಚಲಿತಂ। **ದಿಟ್ಠಿಞ್ಜಿತಾ**ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಕಾಮಿಞ್ಜಿತ**ನ್ತಿ ಕಿಲೇಸಕಾಮೇಹಿ ಇಞ್ಜಿತಂ ಫನ್ದಿತಂ। "ಕಮ್ಮಿಞ್ಜಿತ"ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಮಹನ್ತೋ ಪುರಿಸೋತಿ **ಮಹಾಪುರಿಸೋ**। ಉತ್ತಮೋ ಪುರಿಸೋತಿ **ಅಗ್ಗಪುರಿಸೋ**। ಪಧಾನೋ ಪುರಿಸೋತಿ **ಸೇಟ್ಠಪುರಿಸೋ**। ಅಲಾಮಕೋ ಪುರಿಸೋತಿ **ವಿಸಿಟ್ಠಪುರಿಸೋ**। ಜೇಟ್ಠಕೋ ಪುರಿಸೋತಿ **ಪಾಮೋಕ್ಖಪುರಿಸೋ**। ನ ಹೇಟ್ಠಿಮಕೋ ಪುರಿಸೋತಿ **ಉತ್ತಮಪುರಿಸೋ**। ಪುರಿಸಾನಂ ಕೋಟಿಪ್ಪತ್ತೋ ಪುರಿಸೋತಿ **ಪಧಾನಪುರಿಸೋ**। ಸಬ್ಬೇಸಂ ಇಚ್ಛಿತೋ ಪುರಿಸೋತಿ **ಪವರಪುರಿಸೋ**।

ಸಿಬ್ಬಿನಿಮಚ್ಚಗಾತಿ ತಣ್ಹಂ ಅತಿಅಗಾ, ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಠಿತೋ। **ಉಪಚ್ಚಗಾ**ತಿ ಭುಸಂ ಅತಿಅಗಾ।

೧೦. ತಸ್ಸೇತಮತ್ಥಂ ಭಗವಾ ಬ್ಯಾಕರೋನ್ತೋ "**ಕಾಮೇಸೂ**"ತಿ ಗಾಥಾದ್ವಯಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಕಾಮೇಸು ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾ**ತಿ ಕಾಮನಿಮಿತ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾ, ಕಾಮೇಸು ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸನ್ತುಸಿತತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। "ವೀತತಣ್ಹೋ"ತಿಆದೀಹಿ ಅನಿಞ್ಜಿತತಂ। ತತ್ಥ **ಸಙ್ಖಾಯ ನಿಬ್ಬುತೋ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಧಮ್ಮೇ ವೀಮಂಸಿತ್ವಾ ರಾಗಾದಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ನಿಬ್ಬುತೋ।

ಅಸದ್ಧಮ್ಮಸಮಾಪತ್ತಿಯಾತಿ ನೀಚಧಮ್ಮಸಮಾಯೋಗತೋ। **ಆರತೀ**ತಿ ಆರಕಾ ರಮನಂ। **ವಿರತೀ**ತಿ ತಾಯ ವಿನಾ ರಮನಂ। **ಪಟಿವಿರತೀ**ತಿ ಪಟಿನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ತಾಯ ವಿನಾ ರಮನಂ। **ವೇರಮಣೀ**ತಿ ವೇರವಿನಾಸನಂ। **ಅಕಿರಿಯಾ**ತಿ ಕಿರಿಯಾಪಚ್ಛಿನ್ದನಂ। **ಅಕರಣ**ನ್ತಿ ಕರಣಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನಂ। **ಅನಜ್ಝಾಪತ್ತೀ**ತಿ ಅನಾಪಜ್ಜನತಾ। **ವೇಲಾಅನತಿಕ್ಕಮೋ**ತಿ ಸೀಮಾಅನತಿಕ್ಕಮೋ। ಸೇಸಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಪಾಕಟಮೇವ।

ಏವಂ ಭಗವಾ ಇದಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಂ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನೇವ ದೇಸೇಸಿ। ದೇಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಅಯಮ್ಪಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಅರಹತ್ತೇ ಪತಿಟ್ಠಾಸಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅನ್ತೇವಾಸಿಕಸಹಸ್ಸೇನ, ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಅನೇಕಸಹಸ್ಸಾನಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದಿ। ಸೇಸಂ ಪುಬ್ಬಸದಿಸಮೇವ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ತಿಸ್ಸಮೇತ್ತೇಯ್ಯಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಪುಣ್ಣಕಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೨. ತತಿಯೇ ಪುಣ್ಣಕಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸೇ - **ಅನೇಜ**ನ್ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಮೋಘರಾಜಾನಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಮೂಲದಸ್ಸಾವಿ**ನ್ತಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಾದಿದಸ್ಸಾವಿಂ। **ಇಸಯೋ**ತಿ ಇಸಿನಾಮಕಾ ಜಟಿಲಾ। **ಯಞ್ಞ**ನ್ತಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ। **ಅಕಪ್ಪಯಿಂಸೂ**ತಿ ಪರಿಯೇಸಿಂಸು।

ಹೇತುದಸ್ಸಾವೀತಿಆದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಕಾರಣವೇವಚನಾನೇವ। ಕಾರಣಞ್ಹಿ ಯಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಫಲತ್ಥಾಯ ಹಿನೋತಿ ಪವತ್ತತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಹೇತೂ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಸ್ಮಾ ತಂ ಫಲಂ ನಿದೇತಿ 'ಹನ್ದ, ಗಣ್ಹಥ ನ'ನ್ತಿ ಅಪ್ಪೇತಿ ವಿಯ, ತಸ್ಮಾ **ನಿದಾನ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸಮ್ಭವದಸ್ಸಾವೀ**ತಿಆದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಪದಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ದಸ್ಸಿತನಯಾನಿ ಏವ। ಯಸ್ಮಾ ತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಏತಿ ಪವತ್ತತಿ, ತಞ್ಚ ಫಲಂ ತತೋ ಸಮುದೇತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ಚ **ಸಮುದಯೋ**ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ।

ಯಾ ವಾ ಪನಞ್ಞಾಪಿ ಕಾಚಿ ಸುಗತಿಯೋತಿ ಚತುಅಪಾಯವಿನಿಮುತ್ತಕಾ ಉತ್ತರಮಾತಾದಯೋ ಅಪ್ಪೇಸಕ್ಖಾ ಕಪಣಮನುಸ್ಸಾ ಚ ದುಲ್ಲಭಘಾಸಚ್ಛಾದನಾ ದುಕ್ಖಪೀಳಿತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಯಾ ವಾ ಪನಞ್ಞಾಪಿ ಕಾಚಿ ದುಗ್ಗತಿಯೋ**ತಿ ಯಮರಾಜನಾಗಸುಪಣ್ಣಪೇತಮಹಿದ್ಧಿಕಾದಯೋ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಾ। **ಅತ್ತಭಾವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ**ತಿ ತೀಸು ಠಾನೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭತ್ಥಾಯ। **ಜಾನಾತೀ**ತಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣೇನ ಜಾನಾತಿ। **ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸತಿ।

ಅಕುಸಲಾತಿ ಅಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಾ। ಅಕುಸಲಂ ಭಜನ್ತೀತಿ **ಅಕುಸಲಭಾಗಿಯಾ**। ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ಭವಾತಿ **ಅಕುಸಲಪಕ್ಖಿಕಾ**। ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಅವಿಜ್ಜಾ ಮೂಲಂ ಕಾರಣಂ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾಮೂಲಕಾ**। ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಮೋಸರನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾ ಓಸರನ್ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾಸಮೋಸರಣಾ**। **ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುಗ್ಘಾತಾ**ತಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಹತಾಯ। **ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಸಮುಗ್ಘಾತಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ**ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಸಬ್ಬೇ ಹತಭಾವಂ ಪಾಪುಣನ್ತಿ।

ಅಪ್ಪಮಾದಮೂಲಕಾತಿ ಸತಿಅವಿಪ್ಪವಾಸೋ ಅಪ್ಪಮಾದೋ ಮೂಲಂ ಕಾರಣಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಅಪ್ಪಮಾದಮೂಲಕಾ। ಅಪ್ಪಮಾದೇಸು ಸಮ್ಮಾ ಓಸರನ್ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಅಪ್ಪಮಾದಸಮೋಸರಣಾ**। **ಅಪ್ಪಮಾದೋ ತೇಸಂ** ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತೀತಿ **ಸಯಂ ಕಾಮಾವಚರೋಪಿ ಸಮಾನೋ ಚತುಭೂಮಕಧಮ್ಮಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾಭಾವೇನ ಅಗ್ಗೋ ನಾಮ ಜಾತೋ**।

ಅಲಮತ್ತೋತಿ ಸಮತ್ಥಚಿತ್ತೋ। **ಮಯಾ ಪುಚ್ಛಿತ**ನ್ತಿ ಮಯಾ ಪುಟ್ಠಂ। **ವಹಸ್ಸೇತಂ ಭಾರ**ನ್ತಿ ಏತಂ ಆಭತಭಾರಂ ವಹಸ್ಸು। **ಯೇ ಕೇಚಿ ಇಸಿಪಬ್ಬಜ್ಜಂ ಪಬ್ಬಜಿತಾ**। "ಇಸಿಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಪಬ್ಬಜಿತಾ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ।

ಆಜೀವಕಸಾವಕಾನಂ ಆಜೀವಕಾ ದೇವತಾತಿ ಯೇ ಆಜೀವಕವಚನಂ ಸುಣನ್ತಿ ಸುಸ್ಸುಸನ್ತಿ, ತೇ ಆಜೀವಕಸಾವಕಾ, ತೇಸಂ ಆಜೀವಕಸಾವಕಾನಂ। ಆಜೀವಕಾ ಚ ತೇಸಂ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ತೇ ಏವ ಆಜೀವಕಾ ದೇವತಾ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ। **ಯೇ ಯೇಸಂ ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಯೇ ಆಜೀವಕಾದಯೋ ದಿಸಾಪರಿಯೋಸಾನಾ ಯೇಸಂ ಖತ್ತಿಯಾದೀನಂ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಾನುಚ್ಛವಿಕಾ। **ತೇ ತೇಸಂ ದೇವತಾ**ತಿ ತೇ ಆಜೀವಕಾದಯೋ ತೇಸಂ ಖತ್ತಿಯಾದೀನಂ ದೇವತಾ।

ಯೇಪಿ ಯಞ್ಞಂ ಏಸನ್ತೀತಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। **ಗವೇಸನ್ತೀ**ತಿ ಓಲೋಕೇನ್ತಿ। **ಪರಿಯೇಸನ್ತೀ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ। **ಯಞ್ಞಾ ವಾ ಏತೇ ಪುಥೂ**ತಿ ಯಞ್ಞಾ ಏವ ವಾ ಏತೇ ಪುಥುಕಾ। **ಯಞ್ಞಯಾಜಕಾ ವಾ ಏತೇ ಪುಥೂ**ತಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಯಾಜನಕಾ ಏವ ವಾ ಏತೇ ಪುಥುಕಾ। **ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಾ ವಾ ಏತೇ ಪುಥೂ**ತಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಾನುಚ್ಛವಿಕಾ ಏವ ವಾ ಏತೇ ಪುಥುಕಾ। ತೇ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಕಥಂ ಯಞ್ಞಾ ವಾ ಏತೇ ಪುಥೂ**"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವಿತ್ಥಾರೇನ ದಸ್ಸೇತಿ।

೧೩. **ಆಸೀಸಮಾನಾ**ತಿ ರೂಪಾದೀನಿ ಪತ್ಥಯಮಾನಾ। **ಇತ್ಥತ್ತ**ನ್ತಿ ಇತ್ಥಭಾವಞ್ಚ ಪತ್ಥಯಮಾನಾ, ಮನುಸ್ಸಾದಿಭಾವಂ ಇಚ್ಛನ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಜರಂ ಸಿತಾ**ತಿ ಜರಂ ನಿಸ್ಸಿತಾ। ಜರಾಮುಖೇನ ಚೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಂ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ವಟ್ಟದುಕ್ಖನಿಸ್ಸಿತಾ ತತೋ ಅಪರಿಮುಚ್ಚಮಾನಾಯೇವ ಕಪ್ಪಯಿಂಸೂತಿ ದೀಪೇತಿ।

ರೂಪಪಟಿಲಾಭಂ ಆಸೀಸಮಾನಾತಿ ವಣ್ಣಾಯತನಸಮ್ಪತ್ತಿಲಾಭಂ ಪತ್ಥಯಮಾನಾ। **ಸದ್ದಾದೀಸುಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಖತ್ತಿಯಮಹಾಸಾಲಕುಲೇ ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭ**ನ್ತಿ ಸಾರಪ್ಪತ್ತೇ ಖತ್ತಿಯಾನಂ ಮಹಾಸಾಲಕುಲೇ ಅತ್ತಭಾವಲಾಭಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಪತ್ಥಯಮಾನಾ। **ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮಹಾಸಾಲಕುಲಾ**ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕೇಸು ದೇವೇಸೂ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪುಬ್ಬಭವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಖತ್ತಿಯಕುಲಾದೀಸು।

ಜರಾನಿಸ್ಸಿತಾತಿ ಜರಂ ಅಸ್ಸಿತಾ। **ಬ್ಯಾಧಿನಿಸ್ಸಿತಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತೇಹಿ ಸಬ್ಬಂ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ ಪರಿಯಾದಿಯಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ।

೧೪. **ಕಚ್ಚಿಸು ತೇ ಭಗವಾ ಯಞ್ಞಪಥೇ ಅಪ್ಪಮತ್ತಾ, ಅತಾರು ಜಾತಿಞ್ಚ ಜರಞ್ಚ ಮಾರಿಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯಞ್ಞೋ ಏವ ಯಞ್ಞಪಥೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಕಚ್ಚಿ ತೇ ಯಞ್ಞೇ ಅಪ್ಪಮತ್ತಾ ಹುತ್ವಾ ಯಞ್ಞಂ ಕಪ್ಪಯನ್ತಾ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಮುತ್ತರಿಂಸೂತಿ।

ಯೇಪಿ ಯಞ್ಞಂ ದೇನ್ತಿ ಯಜನ್ತೀತಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮದಾನವಸೇನ ಯಜನ್ತಿ। **ಪರಿಚ್ಚಜನ್ತೀ**ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇನ್ತಿ।

೧೫. **ಆಸೀಸನ್ತೀ**ತಿ ರೂಪಪಟಿಲಾಭಾದಯೋ ಪತ್ಥೇನ್ತಿ। **ಥೋಮಯನ್ತೀ**ತಿ "ಸುಚಿಂ ದಿನ್ನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಯಞ್ಞಾದೀನಿ ಪಸಂಸನ್ತಿ। **ಅಭಿಜಪ್ಪನ್ತೀ**ತಿ ರೂಪಾದಿಪಟಿಲಾಭಾಯ ವಾಚಂ ಗೀರನ್ತಿ। **ಜುಹನ್ತೀ**ತಿ ದೇನ್ತಿ। **ಕಾಮಾಭಿಜಪ್ಪನ್ತಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಲಾಭ**ನ್ತಿ ರೂಪಾದಿಲಾಭಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕಾಮೇ ಏವ ಅಭಿಜಪ್ಪನ್ತಿ, "ಅಹೋ ವತ ಅಮ್ಹಾಕಮ್ಪಿ ಸಿಯ್ಯು"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಣ್ಹಞ್ಚ ತತ್ಥ ವಡ್ಢೇನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಯಾಜಯೋಗಾ**ತಿ ಯಾಗಾಧಿಮುತ್ತಾ। **ಭವರಾಗರತ್ತಾ**ತಿ ಏವಮಿಮೇಹಿ ಆಸೀಸನಾದೀಹಿ ಭವರಾಗೇನೇವ ರತ್ತಾ, ಭವರಾಗರತ್ತಾ ವಾ ಹುತ್ವಾ ಏತಾನಿ ಆಸೀಸನಾದೀನಿ ಕರೋನ್ತಾ **ನಾತರಿಂಸು** ಜಾತಿಆದಿವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ ನ ಉತ್ತರಿಂಸು।

ಯಞ್ಞಂ ವಾ ಥೋಮೇನ್ತೀತಿ ದಾನಂ ವಾ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ। **ಫಲಂ ವಾ**ತಿ ರೂಪಾದಿಪಟಿಲಾಭಂ। **ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯೇ ವಾ**ತಿ ಜಾತಿಸಮ್ಪನ್ನಾದೀಸು। **ಸುಚಿಂ ದಿನ್ನ**ನ್ತಿ ಸುಚಿಂ ಕತ್ವಾ ದಿನ್ನಂ। **ಮನಾಪ**ನ್ತಿ ಮನವಡ್ಢನಕಂ। **ಪಣೀತ**ನ್ತಿ ಓಜವನ್ತಂ। **ಕಾಲೇನಾ**ತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸಮ್ಪತ್ತಕಾಲೇ । **ಕಪ್ಪಿಯ**ನ್ತಿ ಅಕಪ್ಪಿಯಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ದಿನ್ನಂ। **ಅನವಜ್ಜ**ನ್ತಿ ನಿದ್ದೋಸಂ। **ಅಭಿಣ್ಹ**ನ್ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ। **ದದಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದಿತ**ನ್ತಿ ದದತೋ ಮುಞ್ಚನಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದಿತನ್ತಿ। **ಥೋಮೇನ್ತಿ ಕಿತ್ತೇನ್ತೀ**ತಿ ಗುಣಂ ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತಿ। **ವಣ್ಣೇನ್ತೀ**ತಿ ವಣ್ಣಂ ಭಣನ್ತಿ। **ಪಸಂಸನ್ತೀ**ತಿ ಪಸಾದಂ ಪಾಪೇನ್ತಿ।

ಇತೋ ನಿದಾನನ್ತಿ ಇತೋ ಮನುಸ್ಸಲೋಕತೋ ದಿನ್ನಕಾರಣಾ। **ಅಜ್ಝಾಯಕಾ**ತಿ ಮನ್ತೇ ಪರಿವತ್ತೇನ್ತಾ। **ಮನ್ತಧರಾ**ತಿ ಮನ್ತೇ ಧಾರೇನ್ತಾ। **ತಿಣ್ಣಂ ವೇದಾನ**ನ್ತಿ ಇರುವೇದಯಜುವೇದಸಾಮವೇದಾನಂ। ಓಟ್ಠಪಹಟಕರಣವಸೇನ ಪಾರಂ ಗತಾತಿ **ಪಾರಗೂ**। ಸಹ ನಿಘಣ್ಡುನಾ ಚ ಕೇಟುಭೇನ ಚ **ಸನಿಘಣ್ಡುಕೇಟುಭಾನಂ**। **ನಿಘಣ್ಡೂ**ತಿ ನಿಘಣ್ಡುರುಕ್ಖಾದೀನಂ ವೇವಚನಪ್ಪಕಾಸಕಂ ಸತ್ಥಂ। **ಕೇಟುಭ**ನ್ತಿ

ಕಿರಿಯಾಕಪ್ಪವಿಕಪ್ಪೋ ಕವೀನಂ ಉಪಕಾರಾವಹಂ ಸತ್ಥಂ । ಸಹ ಅಕ್ಖರಪ್ಪಭೇದೇನ **ಸಾಕ್ಖರಪ್ಪಭೇದಾನಂ। ಅಕ್ಖರಪ್ಪಭೇದೋ**ತಿ ಸಿಕ್ಖಾ ಚ ನಿರುತ್ತಿ ಚ। **ಇತಿಹಾಸಪಞ್ಚಮಾನ**ನ್ತಿ ಆಥಬ್ಬಣವೇದಂ ಚತುತ್ಥಂ ಕತ್ವಾ "ಇತಿಹ ಆಸ, ಇತಿಹ ಆಸಾ"ತಿ ಈದಿಸವಚನಪಟಿಸಂಯುತ್ತಪುರಾಣಕಥಾಸಙ್ಖಾತೋ ಇತಿಹಾಸೋ ಪಞ್ಚಮೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಇತಿಹಾಸಪಞ್ಚಮಾ, ತೇಸಂ ಇತಿಹಾಸಪಞ್ಚಮಾನಂ ವೇದಾನಂ।

ಪದಂ ತದವಸೇಸಞ್ಚ ಬ್ಯಾಕರಣಂ ಅಧಿಯನ್ತಿ, ವೇದೇನ್ತಿ ವಾತಿ **ಪದಕಾ ವೇಯ್ಯಾಕರಣಾ। ಲೋಕಾಯತಂ** ವುಚ್ಚತಿ ವಿತಣ್ಡವಾದಸತ್ಥಂ। **ಮಹಾಪುರಿಸಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಮಹಾಪುರಿಸಾನಂ ಬುದ್ಧಾದೀನಂ ಲಕ್ಖಣದೀಪಕಂ ದ್ವಾದಸಸಹಸ್ಸಗನ್ಥಪ್ಪಮಾಣಂ ಸತ್ಥಂ। ಯತ್ಥ ಸೋಳಸಸಹಸ್ಸಗಾಥಾಪದಪರಿಮಾಣಾ ಬುದ್ಧಮನ್ತಾ ನಾಮ ಅಹೇಸುಂ। ಯೇಸಂ ವಸೇನ "ಇಮಿನಾ ಲಕ್ಖಣೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ಬುದ್ಧಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ಇಮಿನಾ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ, ಅಗ್ಗಸಾವಕಾ , ಅಸೀತಿಮಹಾಸಾವಕಾ (ಥೇರಗಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧೨೮೮), ಬುದ್ಧಮಾತಾ, ಬುದ್ಧಪಿತಾ, ಅಗ್ಗುಪಟ್ಠಾಕೋ, ಅಗ್ಗುಪಟ್ಠಾಯಿಕಾ, ರಾಜಾ ಚಕ್ಕವತ್ತೀ"ತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ ಞಾಯತಿ। **ಅನವಯಾ**ತಿ ಇಮೇಸು ಲೋಕಾಯತಮಹಾಪುರಿಸಲಕ್ಖಣೇಸು ಅನೂನಾ ಪರಿಪೂರಕಾರಿನೋ, ಅವಯಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅವಯಾ ನಾಮ ಯೇ ತಾನಿ ಅತ್ಥತೋ ಚ ಗನ್ಥತೋ ಚ ಸನ್ಧಾರೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। **ವೀತರಾಗಾ**ತಿ ಪಹೀನರಾಗಾ। ಏತೇನ ಅರಹತ್ತಫಲಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾ। **ರಾಗವಿನಯಾಯ ವಾ ಪಟಿಪನ್ನಾ**ತಿ ಏತೇನ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಟ್ಠಾ। **ವೀತದೋಸಾ**ತಿ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಟ್ಠಾ। **ದೋಸವಿನಯಾಯ ವಾ ಪಟಿಪನ್ನಾ**ತಿ ಏತೇನ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಟ್ಠಾ। **ವೀತಮೋಹಾ**ತಿ ಅರಹತ್ತಫಲಟ್ಠಾ। **ಮೋಹವಿನಯಾಯ ವಾ ಪಟಿಪನ್ನಾ**ತಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಟ್ಠಾ। **ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿಸಮ್ಪನ್ನಾ**ತಿ ಏತೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕೇಹಿ ಸೀಲಾದೀಹಿ ಸಮ್ಪನ್ನಾ। **ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಸಮ್ಪನ್ನಾ**ತಿ ಏತೇನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಸಮ್ಪನ್ನಾ ವುತ್ತಾತಿ ಞಾತಬ್ಬಂ, ತಞ್ಚ ಖೋ ಲೋಕಿಯಮೇವ। **ಅಭಿಜಪ್ಪನ್ತೀ**ತಿ ಪತ್ಥೇನ್ತಿ। **ಜಪ್ಪನ್ತೀ**ತಿ ಪಚ್ಚಾಸೀಸನ್ತಿ। **ಪಜಪ್ಪನ್ತೀ**ತಿ ಅತೀವ ಪಚ್ಚಾಸೀಸನ್ತಿ। **ಯಾಜಯೋಗೇಸು ಯುತ್ತಾ**ತಿ ಅನುಯೋಗೇ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೇ ದಿಯ್ಯಮಾನೇ ಅಭಿಯೋಗವಸೇನ ಯುತ್ತಾ।

೧೬. **ಅಥ ಕೋ ಚರಹೀ**ತಿ ಅಥ ಇದಾನಿ ಕೋ ಅಞ್ಞೋ ಅತಾರಿ।

೧೭. **ಸಙ್ಖಾಯಾ**ತಿ ಞಾಣೇನ ವೀಮಂಸಿತ್ವಾ। **ಪರೋಪರಾನೀ**ತಿ ಪರಾನಿ ಚ ಓಪರಾನಿ ಚ, ಪರತ್ತಭಾವಸಕತ್ತಭಾವಾದೀನಿ ಪರಾನಿ ಚ ಓಪರಾನಿ ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ವಿಧೂಮೋ**ತಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿಧೂಮವಿರಹಿತೋ । **ಅನೀಘೋ**ತಿ ರಾಗಾದಿಈಘವಿರಹಿತೋ। **ಅತಾರಿ ಸೋ**ತಿ ಸೋ ಏವರೂಪೋ ಅರಹಾ ಜಾತಿಜರಂ ಅತಾರಿ।

ಸಕರೂಪಾತಿ ಅತ್ತನೋ ರೂಪಾ। **ಪರರೂಪಾ**ತಿ ಪರೇಸಂ ರೂಪಾ। **ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ ವಿಧೂಮಿತ**ನ್ತಿ ತಿವಿಧಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ ವಿಧೂಮಮಂ ಕತಂ। **ವಿಧಮಿತ**ನ್ತಿ ನಾಸಿತಂ।

ಮಾನೋ ಹಿ ತೇ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಖಾರಿಭಾರೋತಿ ಯಥಾ ಖಾರಿಭಾರೋ ಖನ್ಧೇನ ವಯ್ಹಮಾನೋ ಉಪರಿಟ್ಠಿತೋಪಿ ಅಕ್ಕನ್ತಕ್ಕನ್ತಟ್ಠಾನಂ ಪಥವಿಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಫಸ್ಸೇತಿ ವಿಯ, ಏವಂ ಜಾತಿಗೋತ್ತಕುಲಾದೀನಿ ಮಾನವತ್ಥೂನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಸ್ಸಾಪಿತೋ ಮಾನೋ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಇಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೋ ಚತೂಸು ಅಪಾಯೇಸು ಸಂಸೀದಾಪೇತಿ। ತೇನಾಹ - "ಮಾನೋ ಹಿ ತೇ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಖಾರಿಭಾರೋ"ತಿ। **ಕೋಧೋ ಧೂಮೋ**ತಿ ತವ ಞಾಣಗ್ಗಿಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಟ್ಠೇನ ಕೋಧೋ ಧೂಮೋ। ತೇನ ಹಿ ತೇ ಉಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠೋ ಞಾಣಗ್ಗಿ ನ ವಿರೋಚತಿ। **ಭಸ್ಮನಿ ಮೋಸವಜ್ಜ**ನ್ತಿ ನಿರೋಜಟ್ಠೇನ ಮುಸಾವಾದೋ ಛಾರಿಕಾ ನಾಮ। ಯಥಾ ಹಿ ಛಾರಿಕಾಯ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನೋ ಅಗ್ಗಿ ನ ಜೋತತಿ, ಏವಂ ತೇ ಮುಸಾವಾದೇನ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂ ಞಾಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಜಿವ್ಹಾ ಸುಜಾ**ತಿ ಯಥಾ ತುಯ್ಹಂ ಸುವಣ್ಣರಜತಲೋಹಕಟ್ಠಮತ್ತಿಕಾಸು ಅಞ್ಞತರಮಯಾ ಯಾಗಯಜನತ್ಥಾಯ ಸುಜಾ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಮಯ್ಹಂ ಧಮ್ಮಯಾಗಯಜನತ್ಥಾಯ ಪಹುತಜಿವ್ಹಾ ಸುಜಾತಿ ವದತಿ। ಯಥಾ ತುಯ್ಹಂ ನದೀತೀರೇ ಯಜನಟ್ಠಾನಂ, ಏವಂ ಧಮ್ಮಯಾಗಯಜನಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ **ಹದಯಂ ಜೋತಿಟ್ಠಾನಂ। ಅತ್ತಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಂ।

ಜಾತೀತಿ ಜಾಯನಕವಸೇನ ಜಾತಿ। ಇದಮೇತ್ಥ ಸಭಾವಪಚ್ಚತ್ತಂ। ಸಞ್ಜಾಯನವಸೇನ **ಸಞ್ಜಾತಿ,** ಉಪಸಗ್ಗೇನ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ। ಓಕ್ಕಮನವಸೇನ **ಓಕ್ಕನ್ತಿ**। ಜಾಯನಟ್ಠೇನ ವಾ **ಜಾತಿ**। ಸಾ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನವಸೇನ ಯುತ್ತಾ। ಸಞ್ಜಾಯನಟ್ಠೇನ ಸಞ್ಜಾತಿ। ಸಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನವಸೇನ ಯುತ್ತಾ। ಓಕ್ಕಮನಟ್ಠೇನ **ಓಕ್ಕನ್ತಿ**। ಸಾ ಅಣ್ಡಜಜಲಾಬುಜವಸೇನ ಯುತ್ತಾ। ತೇ ಹಿ ಅಣ್ಡಕೋಸಞ್ಚ ವತ್ಥಿಕೋಸಞ್ಚ ಓಕ್ಕಮನ್ತಿ ಪವಿಸನ್ತಿ ಓಕ್ಕಮನ್ತಾ ಪವಿಸನ್ತಾ ವಿಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತನಟ್ಠೇನ **ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ**। ಸಾ ಸಂಸೇದಜಓಪಪಾತಿಕವಸೇನ ಯುತ್ತಾ। ತೇ ಹಿ ಪಾಕಟಾ ಏವ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ಅಯಂ ತಾವ ಸಮ್ಮುತಿಕಥಾ।

ಇದಾನಿ ಪರಮತ್ಥಕಥಾ ಹೋತಿ। ಖನ್ಧಾ ಏವ ಹಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ನ ಸತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಚ **ಖನ್ಧಾನ**ನ್ತಿ ಏಕವೋಕಾರಭವೇ ಏಕಸ್ಸ, ಚತುವೋಕಾರಭವೇ ಚತುನ್ನಂ, ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಪಞ್ಚನ್ನಮ್ಪಿ ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಪಾತುಭಾವೋ**ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿ। **ಆಯತನಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ತತ್ರ ತತ್ರ ಉಪಪಜ್ಜಮಾನಾಯತನಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಪಟಿಲಾಭೋ**ತಿ ಸನ್ತತಿಯಾ ಪಾತುಭಾವೋಯೇವ। ಪಾತುಭವನ್ತಾನೇವ ಹಿ ತಾನಿ ಪಟಿಲದ್ಧಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಸಾ ಪನೇಸಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಭವೇ ಪಠಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಾ ಜಾತಿ, ನಿಯ್ಯಾತನರಸಾ, ಅತೀತಭವತೋ ಇಧ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ, ಫಲವಸೇನ ದುಕ್ಖವಿಚಿತ್ತತಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ ವಾ।

ಜರಾತಿ ಸಭಾವಪಚ್ಚತ್ತಂ। **ಜೀರಣತಾ**ತಿ ಆಕಾರಭಾವನಿದ್ದೇಸೋ। **ಖಣ್ಡಿಚ್ಚ**ನ್ತಿಆದಯೋ ತಯೋ ಕಾಲಾತಿಕ್ಕಮೇ ಕಿಚ್ಚನಿದ್ದೇಸಾ, ಪಚ್ಛಿಮಾ ದ್ವೇ ಪಕತಿನಿದ್ದೇಸಾ। ಅಯಞ್ಹಿ **ಜರಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪದೇನ ಸಭಾವತೋ ದೀಪಿತಾ। ತೇನಸ್ಸಾ ಇದಂ ಸಭಾವಪಚ್ಚತ್ತಂ। **ಜೀರಣತಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಆಕಾರತೋ, ತೇನಸ್ಸಾಯಂ ಆಕಾರನಿದ್ದೇಸೋ। **ಖಣ್ಡಿಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಕಾಲಾತಿಕ್ಕಮೇ ದನ್ತನಖಾನಂ ಖಣ್ಡಿತಭಾವಕರಣಕಿಚ್ಚತೋ। **ಪಾಲಿಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಕೇಸಲೋಮಾನಂ ಪಲಿತಭಾವಕರಣಕಿಚ್ಚತೋ। **ವಲಿತ್ತಚತಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಮಂಸಂ ಮಿಲಾಪೇತ್ವಾ ತಚೇ ವಲಿಭಾವಕರಣಕಿಚ್ಚತೋ। ತೇನಸ್ಸಾ ಇಮೇ ಖಣ್ಡಿಚ್ಚನ್ತಿಆದಯೋ ತಯೋ ಕಾಲಾತಿಕ್ಕಮೇ ಕಿಚ್ಚನಿದ್ದೇಸಾ। ತೇಹಿ ಇಮೇಸಂ ವಿಕಾರಾನಂ ದಸ್ಸನವಸೇನ ಪಾಕಟೀಭೂತಾ ಪಾಕಟಜರಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಯಥೇವ ಹಿ ಉದಕಸ್ಸ ವಾ ವಾತಸ್ಸ ವಾ ಅಗ್ಗಿನೋ ವಾ ತಿಣರುಕ್ಖಾದೀನಂ ಸಂಭಗ್ಗಪಲಿಭಗ್ಗತಾಯ ವಾ ಝಾಮತಾಯ ವಾ ಗತಮಗ್ಗೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ, ನ ಚ ಸೋ ಗತಮಗ್ಗೋ ತಾನೇವ ಉದಕಾದೀನಿ, ಏವಮೇವ ಜರಾಯ ದನ್ತಾದೀನಂ ಖಣ್ಡಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಗತಮಗ್ಗೋ ಪಾಕಟೋ, ಚಕ್ಖುಂ ಉಮ್ಮೀಲೇತ್ವಾಪಿ ಗಯ್ಹತಿ, ನ ಚ ಖಣ್ಡಿಚ್ಚಾದೀನೇವ ಜರಾ। ನ ಹಿ ಜರಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಹೋತಿ।

ಆಯುನೋ ಸಂಹಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರಿಪಾಕೋತಿ ಇಮೇಹಿ ಪನ ಪದೇಹಿ ಕಾಲಾತಿಕ್ಕಮೇಯೇವ ಅಭಿಬ್ಯತ್ತಾಯ ಆಯುಕ್ಖಯಚಕ್ಖಾದಿಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕಸಞ್ಞಿತಾಯ ಪಕತಿಯಾ ದೀಪಿತಾ, ತೇನಸ್ಸಿಮೇ ಪಚ್ಛಿಮಾ ದ್ವೇ ಪಕತಿನಿದ್ದೇಸಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಜರಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಆಯು ಹಾಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಜರಾ "ಆಯುನೋ ಸಂಹಾನೀ"ತಿ ಫಲೂಪಚಾರೇನ ವುತ್ತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ದಹರಕಾಲೇ ಸುಪ್ಪಸನ್ನಾನಿ ಸುಖುಮಮ್ಪಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯಂ ಸುಖೇನೇವ ಗಣ್ಹನಸಮತ್ಥಾನಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಜರಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಪರಿಪಕ್ಕಾನಿ ಆಲುಳಿತಾನಿ ಅವಿಸದಾನಿ, ಓಳಾರಿಕಮ್ಪಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯಂ ಗಹೇತುಂ ಅಸಮತ್ಥಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ "ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರಿಪಾಕೋ"ತಿ ಫಲೂಪಚಾರೇನೇವ ವುತ್ತಾ।

ಸಾ ಪನೇಸಾ ಏವಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಜರಾ ಪಾಕಟಾ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾತಿ ದುವಿಧಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ದನ್ತಾದೀಸು ಖಣ್ಡಾದಿಭಾವದಸ್ಸನತೋ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಜರಾ **ಪಾಕಟಜರಾ** ನಾಮ। ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಪನ ಜರಾ ತಾದಿಸಸ್ಸ ವಿಕಾರಸ್ಸ ಅದಸ್ಸನತೋ **ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಜರಾ** ನಾಮ। ತತ್ಥ ಯ್ವಾಯಂ ಖಣ್ಡಾದಿಭಾವೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ಸೋ ತಾದಿಸಾನಂ ದನ್ತಾದೀನಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ ವಣ್ಣೋಯೇವ। ತಞ್ಚ ಚಕ್ಖುನಾ ದಿಸ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರೇನ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ "ಇಮೇ ದನ್ತಾ ಜರಾಯ ಪಹಟಾ"ತಿ ಜರಂ ಜಾನಾತಿ। ಉದಕಟ್ಠಾನೇ ಬದ್ಧಾನಿ ಗೋಸಿಙ್ಗಾದೀನಿ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಉದಕಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವಜಾನನಂ ವಿಯ।

ಪುನ ಅವೀಚಿ ಸವೀಚೀತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಅಯಂ ಜರಾ ದುವಿಧಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಮಣಿಕನಕರಜತಪವಾಳಚನ್ದಸೂರಿಯಾದೀನಂ ಮನ್ದದಸಕಾದೀಸು ಪಾಣೀನಂ ವಿಯ ಚ ಪುಪ್ಫಫಲಪಲ್ಲವಾದೀಸು ಅಪಾಣೀನಂ ವಿಯ ಚ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ವಣ್ಣವಿಸೇಸಾದೀನಂ ದುಬ್ಬಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ ಜರಾ **ಅವೀಚಿಜರಾ** ನಾಮ, ನಿರನ್ತರಜರಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತೋ ಅಞ್ಞೇಸು ಪನ ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಅನ್ತರನ್ತರಾ ವಣ್ಣವಿಸೇಸಾದೀನಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ ಜರಾ **ಸವೀಚಿಜರಾ** ನಾಮ।

ತತ್ಥ ಸವೀಚಿಜರಾ ಉಪಾದಿನ್ನಕಅನುಪಾದಿನ್ನಕವಸೇನ ಏವಂ ದೀಪೇತಬ್ಬಾ - ದಹರಕುಮಾರಕಾನಞ್ಹಿ ಪಠಮಮೇವ ಖೀರದನ್ತಾ ನಾಮ ಉಟ್ಠಹನ್ತಿ, ನ ತೇ ಥಿರಾ। ತೇಸು ಪನ ಪತಿತೇಸು ಪುನ ದನ್ತಾ ಉಟ್ಠಹನ್ತಿ, ತೇ ಪಠಮಮೇವ ಸೇತಾ ಹೋನ್ತಿ, ಜರಾವಾತೇನ ಪನ ಪಹಟಕಾಲೇ ಕಾಳಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕೇಸಾ ಪನ ಪಠಮಮೇವ ತಮ್ಬಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ ಕಾಳಕಾಪಿ ಸೇತಕಾಪಿ। ಛವಿ ಪನ ಸಲೋಹಿತಕಾ ಹೋತಿ। ವಡ್ಢನ್ತಾನಂ ವಡ್ಢನ್ತಾನಂ ಓದಾತಾನಂ ಓದಾತಭಾವೋ, ಕಾಳಕಾನಂ ಕಾಳಕಭಾವೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಜರಾವಾತೇನ ಪಹಟಕಾಲೇ ಚ ವಲಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಸಸ್ಸಂ ವಪಿತಕಾಲೇ ಸೇತಂ ಹೋತಿ, ಪಚ್ಛಾ ನೀಲಂ। ಜರಾವಾತೇನ ಪನ ಪಹಟಕಾಲೇ ಪಣ್ಡರಂ ಹೋತಿ। ಅಮ್ಬಙ್ಕುರೇನಾಪಿ ದೀಪೇತುಂ ವಟ್ಟತಿ ಏವ। ಸಾ ಪನೇಸಾ ಖನ್ಧಪರಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಾ ಜರಾ, ಮರಣೂಪನಯನರಸಾ, ಯೋಬ್ಬನವಿನಾಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ। ಏವಂ ಭಗವಾ ಇದಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಂ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನೇವ ದೇಸೇಸಿ, ದೇಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಅಯಮ್ಪಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಅರಹತ್ತೇ ಪತಿಟ್ಠಾಸಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅನ್ತೇವಾಸಿಕಸಹಸ್ಸೇನ। ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಅನೇಕಸಹಸ್ಸಾನಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತಸದಿಸಮೇವ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಪುಣ್ಣಕಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಮೇತ್ತಗೂಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೮. ಚತುತ್ಥೇ ಮೇತ್ತಗೂಸುತ್ತೇ - **ಮಞ್ಞಾಮಿ ತಂ ವೇದಗೂ ಭಾವಿತತ್ತನ್ತಿ** "ಅಯಂ ವೇದಗೂ"ತಿ ಚ "ಭಾವಿತತ್ತೋ"ತಿ ಚ ಏವಂ ತಂ ಮಞ್ಞಾಮಿ।

ಅಪರಿತ್ತೋತಿ ನ ಅಪ್ಪೋ। **ಮಹನ್ತೋ**ತಿ ನ ಖುದ್ದಕೋ। **ಗಮ್ಭೀರೋ**ತಿ ನ ಉತ್ತಾನೋ। **ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ**ತಿ ಮಿನಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋ। **ದುಪ್ಪರಿಯೋಗಾಳ್ಹೋ**ತಿ ಅವಗಾಹಿತುಂ ಓತರಿತುಂ ದುಕ್ಖೋ। **ಬಹುರತನೋ ಸಾಗರೂಪಮೋ**ತಿ ಬಹೂನಂ ಧಮ್ಮರತನಾನಂ ಆಕರತ್ತಾ ಅನೇಕವಿಧರತನಸಮ್ಪನ್ನೋ ಮಹಾಸಮುದ್ದೋ ವಿಯ ಬಹುರತನೋ ಸಾಗರಸದಿಸೋ।

ನ ಮಙ್ಕು ಹೋತೀತಿ ನ ವಿಕುಣಿತಮುಖೋ ಹೋತಿ। **ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಚಿತ್ತೋ**ತಿ ದೋಸವಸೇನ ನ ಘನೀಭೂತಚಿತ್ತೋ। **ಅಲೀನಮನಸೋ**ತಿ ನ ಸಙ್ಕುಚಿತಚಿತ್ತೋ। **ಅಬ್ಯಾಪನ್ನಚೇತಸೋ**ತಿ ನ ಪೂತಿಚಿತ್ತೋ।

ದಿಟ್ಠೇ ದಿಟ್ಠಮತ್ತೋತಿ ಚಕ್ಖುವಿಸಯೇ ರೂಪಾರಮ್ಮಣೇ ದಿಟ್ಠಮತ್ತೋಯೇವ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಕತ್ತಾ ವಾ ಕಾರೇತಾ ವಾ ನತ್ಥಿ। ಯಂ ಚಕ್ಖುನಾ ದಿಟ್ಠಂ ವಣ್ಣಾಯತನಮೇವ। **ಸುತಾ**ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಪಿ ಚ **ದಿಟ್ಠೇ**ತಿ ದಸ್ಸನಯೋಗೇನ ವಣ್ಣಾಯತನಂ, ಸವನಯೋಗೇನ ಸದ್ದಾಯತನಂ, ಮುತಯೋಗೇನ ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಾಯತನಾನಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಘಾನಸ್ಸ ಗನ್ಧಾಯತನಂ, ಜಿವ್ಹಾಯ ರಸಾಯತನಂ, ಕಾಯಸ್ಸ ಪಥವೀ ತೇಜೋ ವಾಯೂತಿ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಂ, ವಿಞ್ಞಾತಯೋಗೇನ ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ದಿಟ್ಠೇ ಅನೂಪಯೋ**ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ದಿಟ್ಠೇ ರಾಗೂಪಯವಿರಹಿತೋ। **ಅನಪಾಯೋ**ತಿ ಕೋಧವಿರಹಿತೋ ಅಪ್ಪಟಿಘೋ । **ಅನಿಸ್ಸಿತೋ**ತಿ ತಣ್ಹಾಯ ಅನಲ್ಲೀನೋ। **ಅಪ್ಪಟಿಬದ್ಧೋ**ತಿ ಮಾನೇನ ನ ಬದ್ಧೋ। **ವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಾರಮ್ಮಣತೋ ಮುತ್ತೋ। **ವಿಸಞ್ಞುತ್ತೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಯುತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ಠಿತೋ।

ಸಂವಿಜ್ಜತಿ ಭಗವತೋ ಚಕ್ಖೂತಿ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಪಕತಿಮಂಸಚಕ್ಖು ಉಪಲಬ್ಭತಿ। **ಪಸ್ಸತೀತಿ** ದಕ್ಖತಿ ಓಲೋಕೇತಿ। **ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪನ್ತಿ** ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ। **ಛನ್ದರಾಗೋತಿ** ತಣ್ಹಾಛನ್ದೋ।

ದನ್ತಂ ನಯನ್ತಿ ಸಮಿತಿನ್ತಿ ಉಯ್ಯಾನಕೀಳಾಮಣ್ಡಲಾದೀಸು ಹಿ ಮಹಾಜನಮಜ್ಝಂ ಗಚ್ಛನ್ತಾ ದನ್ತಮೇವ ಗೋಣಂ ವಾ ದನ್ತಂ ಅಸ್ಸಾಜಾನೀಯಂ ವಾ ಯಾನೇ ಯೋಜೇತ್ವಾ ನಯನ್ತಿ। **ರಾಜಾತಿ** ತಥಾರೂಪಾನೇವ ಠಾನಾನಿ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ರಾಜಾಪಿ ದನ್ತಮೇವ ಅಭಿರುಹತಿ। **ಮನುಸ್ಸೇಸೂತಿ** ಮನುಸ್ಸೇಸುಪಿ ಚತೂಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇಹಿ ದನ್ತೋ ನಿಬ್ಬಿಸೇವನೋವ ಸೇಟ್ಠೋ। **ಯೋತಿವಾಕ್ಯನ್ತಿ** ಏವರೂಪಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮವಚನಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ವುಚ್ಚಮಾನಮ್ಪಿ ತಿತಿಕ್ಖತಿ ನಪ್ಪತಿಪ್ಫರತಿ ನ ವಿಹಞ್ಞತಿ, ಏವರೂಪೋ ದನ್ತೋ ಸೇಟ್ಠೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಸ್ಸತರಾತಿ ವಳವಾಯ ಗದ್ರಭೇನ ಜಾತಾ। **ಆಜಾನೀಯಾತಿ** ಯಂ ಅಸ್ಸದಮ್ಮಸಾರಥಿ ಕಾರಣಂ ಕಾರೇತಿ, ತಸ್ಸ ಖಿಪ್ಪಂ ಜಾನನಸಮತ್ಥಾ। **ಸಿನ್ಧವಾತಿ** ಸಿನ್ಧವರಟ್ಠೇ ಜಾತಾ ಅಸ್ಸಾ। **ಮಹಾನಾಗಾತಿ** ಕುಞ್ಜರಸಙ್ಖಾತಾ ಮಹಾಹತ್ಥಿನೋ। **ಅತ್ತದನ್ತೋತಿ** ಏತೇ ಅಸ್ಸತರಾ ವಾ ಸಿನ್ಧವಾ ವಾ ಕುಞ್ಜರಾ ವಾ ದನ್ತಾವ, ನ ಅದನ್ತಾ। ಯೋ ಪನ ಚತುಮಗ್ಗಸಙ್ಖಾತೇನ ಅತ್ತನೋ ದನ್ತತಾಯ ಅತ್ತದನ್ತೋ ನಿಬ್ಬಿಸೇವನೋ, ಅಯಂ ತತೋಪಿ ವರಂ, ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಏತೇಹಿ ಉತ್ತರಿತರೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನ ಹಿ ಏತೇಹಿ ಯಾನೇಹೀತಿ ಯಾನಿ ಏತಾನಿ ಹತ್ಥಿಯಾನಾದೀನಿ ಉತ್ತಮಯಾನಾನಿ, ಏತೇಹಿ ಯಾನೇಹಿ ಕೋಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸುಪಿನನ್ತೇನಪಿ ಅಗತಪುಬ್ಬತ್ತಾ "ಅಗತ"ನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಬ್ಬಾನದಿಸಂ ತಥಾ ನ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। ಯಥಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಇನ್ದ್ರಿಯದಮೇನ ದನ್ತೇನ, ಅಪರಭಾಗೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಸುದನ್ತೇನ ದನ್ತೋ ನಿಬ್ಬಿಸೇವನೋ ಸಪ್ಪಞ್ಞೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ತಂ ಅಗತಪುಬ್ಬಂ ದಿಸಂ ಗಚ್ಛತಿ, ದನ್ತಭೂಮಿಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತದಮನಮೇವ ವರತರನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ (ಧ॰ ಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೩೨೨; ಮಹಾನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೯೦)।

ವಿಧಾಸು ನ ವಿಕಮ್ಪನ್ತೀತಿ ನವವಿಧಮಾನಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ನ ಚಲನ್ತಿ ನ ವೇಧೇನ್ತಿ। **ವಿಪ್ಪಮುತ್ತಾ ಪುನಬ್ಭವಾತಿ** ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸತೋ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಸುಟ್ಠು ಮುತ್ತಾ। **ದನ್ತಭೂಮಿಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಾತಿ** ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ ಠಿತಾ। **ತೇ ಲೋಕೇ ವಿಜಿತಾವಿನೋತಿ** ತೇ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಖೀಣಾಸವಾ ಸತ್ತಲೋಕೇ ವಿಜಿತವಿಜಯಾ ನಾಮ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೩.೭೯; ಮಹಾನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೯೦)।

ಯಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಭಾವಿತಾನೀತಿ ಯಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಸದ್ಧಾದಿಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ವಡ್ಢಿತಾನಿ। **ಅಜ್ಝತ್ತಞ್ಚ ಬಹಿದ್ಧಾ ಚಾತಿ** ಚಕ್ಖಾದಿಅಜ್ಝತ್ತಾಯತನಾನಿ ಚ ರೂಪಾದಿಬಹಿದ್ಧಾಯತನಾನಿ ಚ ನಿಬ್ಬಿಸೇವನಾನಿ ಕತಾನಿ। **ಸಬ್ಬಲೋಕೇತಿ** ಸಕಲತೇಧಾತುಕೇ ಲೋಕೇ ಚ। **ನಿಬ್ಬಿಜ್ಝ ಇಮಂ ಪರಞ್ಚ ಲೋಕನ್ತಿ** ಇಮಞ್ಚ ಅತ್ತಭಾವಂ ಪರಲೋಕೇ ಚ ಅತ್ತಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಠಿತೋ ಖೀಣಾಸವೋ । **ಕಾಲಂ ಕಙ್ಖತಿ ಭಾವಿತೋ ಸ ದನ್ತೋತಿ** ಸೋ ಖೀಣಾಸವೋ ಚಕ್ಖಾದಿತೋ ದನ್ತೋ ವಡ್ಢಿತಚಿತ್ತೋ ಮರಣಕಾಲಂ ಪತ್ಥೇತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೫೨೨; ಮಹಾನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೯೦)।

ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆದಿತೋ ಸಮುದಾಗಮನಂ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಯೇಸಂ ಖನ್ಧಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। **ಅತ್ಥಙ್ಗಮತೋ ನಿರೋಧೋತಿ** ಅತ್ಥಙ್ಗಮನವಸೇನ ತೇಸಂಯೇವ ಅಭಾವೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। **ಕಮ್ಮಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೋ ವಿಪಾಕೋತಿ** ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮನಿಸ್ಸಿತೋ ವಿಪಾಕೋ ಕಮ್ಮಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಪವತ್ತನತೋ ವಿಪಾಕೋಪಿ ಕಮ್ಮಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೋವ ನಾಮ। **ನಾಮಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ರೂಪನ್ತಿ** ಸಬ್ಬರೂಪಂ ನಾಮಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತನತೋ ನಾಮಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ನಾಮ ಜಾತಂ। **ಜಾತಿಯಾ ಅನುಗತನ್ತಿ** ಸಬ್ಬಂ ಕಮ್ಮಾದಿಕಂ ಜಾತಿಯಾ ಅನುಪವಿಟ್ಠಂ। **ಜರಾಯ ಅನುಸಟನ್ತಿ** ಜರಾಯ ಪತ್ಥಟಂ। **ಬ್ಯಾಧಿನಾ ಅಭಿಭೂತನ್ತಿ** ಬ್ಯಾಧಿದುಕ್ಖೇನ ಅಭಿಮದ್ದಿತಂ। **ಮರಣೇನ ಅಬ್ಭಾಹತನ್ತಿ** ಮಚ್ಚುನಾ ಅಭಿಹಟಂ ಪಹಟಂ। **ಅತಾಣನ್ತಿ** ಪುತ್ತಾದೀಹಿಪಿ ತಾಯನಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಅತಾಯನಂ ಅನಾರಕ್ಖಂ ಅಲಬ್ಭಣೇಯ್ಯಂ ಖೇಮಂ ವಾ। **ಅಲೇಣನ್ತಿ** ಅಲ್ಲೀಯಿತುಂ ನಿಸ್ಸಯಿತುಂ ಅನರಹಂ, ಅಲ್ಲೀನಾನಮ್ಪಿ ನ

ಲೇಣಕಿಚ್ಚಕರಣಂ। **ಅಸರಣನ್ತಿ** ನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ನ ಭಯಹಾರಕಂ, ನ ಭಯವಿನಾಸಕಂ। **ಅಸರಣೀಭೂತನ್ತಿ** ಪುರೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅತ್ತನೋ ಅಭಾವೇನೇವ ಅಸರಣಂ, ಉಪ್ಪತ್ತಿಸಮಕಾಲಮೇವ ಅಸರಣಭೂತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೯. **ಅಪುಚ್ಛಸೀತಿ** ಏತ್ಥ **ಅ**-ಇತಿ ಪದಪೂರಣಮತ್ತೇ ನಿಪಾತೋ, ಪುಚ್ಛಸಿತ್ವೇವ ಅತ್ಥೋ। **ಪವಕ್ಖಾಮಿ ಯಥಾ ಪಜಾನನ್ತಿ** ಯಥಾ ಪಜಾನನ್ತೋ ಆಚಿಕ್ಖತಿ, ಏವಂ ಆಚಿಕ್ಖಿಸ್ಸಾಮಿ। **ಉಪಧಿನಿದಾನಾ ಪಭವನ್ತಿ ದುಕ್ಖಾತಿ** ತಣ್ಹಾದಿಉಪಧಿನಿದಾನಾ ಜಾತಿಆದಿದುಕ್ಖವಿಸೇಸಾ ಪಭವನ್ತಿ।

ತಣ್ಹೂಪಧೀತಿ ತಣ್ಹಾ ಏವ ತಣ್ಹೂಪಧಿ। ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ ಏವ **ದಿಟ್ಠೂಪಧಿ**। ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಾ ಏವ **ಕಿಲೇಸೂಪಧಿ**। ಪುಞ್ಞಾದಿಕಮ್ಮಾನಿ ಏವ **ಕಮ್ಮೂಪಧಿ**। ತಿವಿಧದುಚ್ಚರಿತಾನಿಯೇವ **ದುಚ್ಚರಿತೂಪಧಿ**। ಕಬಳೀಕಾರಾದಯೋ ಆಹಾರಾ ಏವ **ಆಹಾರೂಪಧಿ**। ದೋಸಪಟಿಘೋ ಏವ **ಪಟಿಘೂಪಧಿ**। ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಕಮ್ಮೇನೇವ ಗಹಿತಾ ಪಥವಾದಯೋ ಚತಸ್ಸೋ ಧಾತುಯೋವ **ಚತಸ್ಸೋ ಉಪಾದಿನ್ನಧಾತುಯೋ ಉಪಧೀ**। ಚಕ್ಖಾದಿಛಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ ಆಯತನಾನಿ ಏವ **ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ ಆಯತನಾನಿ ಉಪಧೀ**। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಛವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯಾವ **ಛ ವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯಾ ಉಪಧೀ**। **ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಮನಟ್ಠೇನಾತಿ** ಸಬ್ಬತೇಭೂಮಕಂ ದುಕ್ಖಂ ದುಸ್ಸಹನಟ್ಠೇನ ಉಪಧಿ।

೨೦. ಏವಂ ಉಪಧಿನಿದಾನತೋ ಪಭವನ್ತೇಸು ದುಕ್ಖೇಸು - **ಯೋ ವೇ ಅವಿದ್ವಾತಿ** ಗಾಥಾ। ತತ್ಥ **ಪಜಾನನ್ತಿ** ಸಙ್ಖಾರೇ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಜಾನನ್ತೋ। **ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಜಾತಿಪ್ಪಭವಾನುಪಸ್ಸೀತಿ** ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ಜಾತಿಕಾರಣಂ "ಉಪಧೀ"ತಿ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ। ಇಮಿಸ್ಸಾ ಗಾಥಾಯ ನಿದ್ದೇಸೇ ವತ್ತಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ।

೨೧. **ಸೋಕಪರಿದ್ದವಞ್ಚಾತಿ** ಸೋಕಞ್ಚ ಪರಿದೇವಞ್ಚ। **ತಥಾ ಹಿ ತೇ ವಿದಿತೋ ಏಸ ಧಮ್ಮೋತಿ** ಯಥಾ ಯಥಾ ಸತ್ತಾ ಜಾನನ್ತಿ, ತಥಾ ತಥಾ ಞಾಪನವಸೇನ ವಿದಿತೋ ಏಸ ತಯಾ ಧಮ್ಮೋತಿ।

ತತ್ಥ **ತರನ್ತೀತಿ** ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ ದಿಟ್ಠೋಘಂ ತರನ್ತಿ। **ಉತ್ತರನ್ತೀತಿ** ದುತಿಯಮಗ್ಗೇನ ಕಾಮೋಘಂ ತನುಕರಣವಸೇನ ಉಗ್ಗನ್ತ್ವಾ ತರನ್ತಿ। **ಪತರನ್ತೀತಿ** ತಮೇವ ನಿರವಸೇಸಪ್ಪಹಾನವಸೇನ ತತಿಯಮಗ್ಗೇನ ವಿಸೇಸೇನ ತರನ್ತಿ। **ಸಮತಿಕ್ಕಮನ್ತೀತಿ** ಭವೋಘಅವಿಜ್ಜೋಘಪ್ಪಹಾನವಸೇನ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗೇನ ಸಮ್ಮಾ ಅತಿಕ್ಕಮನ್ತಿ। **ವೀತಿವತ್ತನ್ತೀತಿ** ಫಲಂ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ।

೨೨. **ಕಿತ್ತಯಿಸ್ಸಾಮಿ ತೇ ಧಮ್ಮನ್ತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಧಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬಾನಗಾಮಿನಿಪಟಿಪದಾಧಮ್ಮಞ್ಚ ತೇ ದೇಸಯಿಸ್ಸಾಮಿ। **ದಿಟ್ಠೇ ಧಮ್ಮೇತಿ** ದಿಟ್ಠೇವ ದುಕ್ಖಾದಿಧಮ್ಮೇ, ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ವಾ ಅತ್ತಭಾವೇ। **ಅನೀತಿಹನ್ತಿ** ಅತ್ತಪಚ್ಚಕ್ಖಂ। **ಯಂ ವಿದಿತ್ವಾತಿ** ಯಂ ಧಮ್ಮಂ "ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೭; ಥೇರಗಾ॰ ೬೭೬; ಕಥಾ॰ ೭೫೩) ನಯೇನ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ ವಿದಿತ್ವಾ।

ತತ್ಥ **ಆದಿಕಲ್ಯಾಣನ್ತಿ** ಹಿತ್ವಾಪಿ ಅನುತ್ತರಂ ವಿವೇಕಸುಖಂ ಧಮ್ಮಂ ತವ ಕಿತ್ತಯಿಸ್ಸಾಮಿ, ತಞ್ಚ ಖೋ ಅಪ್ಪಂ ವಾ ಬಹುಂ ವಾ ಕಿತ್ತಯನ್ತೋ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಾದಿಪ್ಪಕಾರಮೇವ ಕಿತ್ತಯಿಸ್ಸಾಮಿ। ಆದಿಮ್ಹಿ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಭದ್ದಕಂ ಅನವಜ್ಜಮೇವ ಕತ್ವಾ ಕಿತ್ತಯಿಸ್ಸಾಮಿ । ಮಜ್ಝೇಪಿ। ಪರಿಯೋಸಾನೇಪಿ ಭದ್ದಕಂ ಅನವಜ್ಜಮೇವ ಕತ್ವಾ ಕಿತ್ತಯಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಭಗವಾ ಏಕಗಾಥಮ್ಪಿ ದೇಸೇಸಿ, ಸಾ ಸಮನ್ತಭದ್ದಕತ್ತಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಠಮಪಾದೇನ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಾ, ದುತಿಯತತಿಯಪಾದೇಹಿ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣಾ, ಪಚ್ಛಿಮಪಾದೇನ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಾ। ಏಕಾನುಸನ್ಧಿಕಂ ಸುತ್ತಂ ನಿದಾನೇನ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಂ, ನಿಗಮನೇನ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಂ, ಸೇಸೇನ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣಂ। ನಾನಾನುಸನ್ಧಿಕಂ ಸುತ್ತಂ ಪಠಮಾನುಸನ್ಧಿನಾ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಂ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಂ, ಸೇಸೇಹಿ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣಂ।

ಅಪಿ ಚ ಸನಿದಾನಉಪ್ಪತ್ತಿತ್ತಾ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಂ, ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಅನುರೂಪತೋ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅವಿಪರೀತತಾಯ ಚ ಹೇತುದಾಹರಣಯುತ್ತತೋ ಚ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣಂ, ಸೋತೂನಂ ಸದ್ಧಾಪಟಿಲಾಭಜನನೇನ ನಿಗಮನೇನ ಚ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಂ।

ಸಕಲೋ ಹಿ ಸಾಸನಧಮ್ಮೋ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಭೂತೇನ ಸೀಲೇನ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣೋ, ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲೇಹಿ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣೋ, ನಿಬ್ಬಾನೇನ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣೋ। ಸೀಲಸಮಾಧೀಹಿ ವಾ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣೋ, ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗೇಹಿ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣೋ, ಫಲನಿಬ್ಬಾನೇಹಿ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣೋ। ಬುದ್ಧಸುಬೋಧಿತಾಯ ವಾ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣೋ, ಧಮ್ಮಸುಧಮ್ಮತಾಯ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣೋ, ಸಙ್ಘಸುಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣೋ । ತಂ ಸುತ್ವಾ ತಥತ್ತಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೇನ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಾಯ ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿಯಾ ವಾ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣೋ, ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಯಾ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣೋ, ಸಾವಕಬೋಧಿಯಾ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣೋ।

ಸುಯ್ಯಮಾನೋ ಚೇಸ ನೀವರಣವಿಕ್ಖಮ್ಭನತೋ ಭವನೇನಪಿ ಕಲ್ಯಾಣಮೇವ ಆವಹತೀತಿ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣೋ, ಪಟಿಪಜ್ಜಿಯಮಾನೋ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಸುಖಾವಹನತೋ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾಪಿ ಕಲ್ಯಾಣಮೇವ ಆವಹತೀತಿ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣೋ, ತಥಾಪಟಿಪನ್ನೋ (ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧) ಚ ಪಟಿಪತ್ತಿಫಲೇ ನಿಟ್ಠಿತೇ ತಾದಿಭಾವಾವಹನತೋ ಪಟಿಪತ್ತಿಫಲೇನಪಿ ಕಲ್ಯಾಣಮೇವ ಆವಹತೀತಿ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣೋತಿ।

ಯಂ ಪನೇಸ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತೋ ಸಾಸನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಞ್ಚ ಪಕಾಸೇತಿ, ನಾನಾನಯೇಹಿ ದೀಪೇತಿ। ತಂ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಅತ್ಥಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ **ಸಾತ್ಥಂ**। ಬ್ಯಞ್ಜನಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ **ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ**। ಸಙ್ಕಾಸನಪಕಾಸನವಿವರಣವಿಭಜನಉತ್ತಾನೀಕರಣಪಞ್ಞತ್ತಿಅತ್ಥಪದಸಮಾಯೋಗತೋ **ಸಾತ್ಥಂ**। ಅಕ್ಖರಪದಬ್ಯಞ್ಜನಾಕಾರನಿರುತ್ತಿನಿದ್ದೇಸಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ **ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ**। ಅತ್ಥಗಮ್ಭೀರತಾಪಟಿವೇಧಗಮ್ಭೀರತಾಹಿ **ಸಾತ್ಥಂ** । ಧಮ್ಮಗಮ್ಭೀರತಾದೇಸನಾಗಮ್ಭೀರತಾಹಿ **ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ**। ಅತ್ಥಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಸಯತೋ **ಸಾತ್ಥಂ**। ಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಸಯತೋ **ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ**। ಪಣ್ಡಿತವೇದನೀಯತೋ ಸರಿಕ್ಖಕಜನಪ್ಪಸಾದಕನ್ತಿ **ಸಾತ್ಥಂ**। ಸದ್ಧೇಯ್ಯತೋ ಲೋಕಿಯಜನಪ್ಪಸಾದಕನ್ತಿ **ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ**। ಗಮ್ಭೀರಾಧಿಪ್ಪಾಯತೋ **ಸಾತ್ಥಂ**। ಉತ್ತಾನಪದತೋ **ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ**। ಉಪನೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಸಕಲಪರಿಪುಣ್ಣಭಾವೇನ **ಕೇವಲಪರಿಪುಣ್ಣಂ**। ಅಪನೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ನಿದ್ದೋಸಭಾವೇನ **ಪರಿಸುದ್ಧಂ**।

ಅಪಿ ಚ - ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಅಧಿಗಮಬ್ಯತ್ತಿತೋ **ಸಾತ್ಥಂ**। ಪರಿಯತ್ತಿಯಾ ಆಗಮಬ್ಯತ್ತಿತೋ **ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ**। ಸೀಲಾದಿಪಞ್ಚಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಯುತ್ತತೋ **ಕೇವಲಪರಿಪುಣ್ಣಂ**। ನಿರುಪಕ್ಕಿಲೇಸತೋ ನಿತ್ಥರಣತ್ಥಾಯ ಪವತ್ತಿತೋ ಲೋಕಾಮಿಸನಿರಪೇಕ್ಖತೋ ಚ **ಪರಿಸುದ್ಧಂ**। ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಪರಿಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಭೂತೇಹಿ ಸೇಟ್ಠೇಹಿ ಚರಿತಬ್ಬತೋ, ತೇಸಞ್ಚ ಚರಿಯಭಾವತೋ **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ** (ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧)।

ಏವಂ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇ**"ತಿ ಆಹ। ಸತ್ತತಿಂಸಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಲೋಕುತ್ತರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚಾ**"ತಿ ಆಹ। **ನಿಬ್ಬಾನಗಾಮಿನಿಞ್ಚ ಪಟಿಪದನ್ತಿ** ಪುಬ್ಬಭಾಗಸೀಲಸಮಾಧಿವಿಪಸ್ಸನಾಧಮ್ಮಞ್ಚ ಕಿತ್ತಯಿಸ್ಸಾಮಿ।

ದುಕ್ಖೇ ದಿಟ್ಠೇತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚೇ ಸರಸಲಕ್ಖಣೇನ ದಿಟ್ಠೇ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಪಕಾಸೇಸ್ಸಾಮಿ। **ಸಮುದಯಾ**ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೨೩. ತಞ್ಚಾಹಂ ಅಭಿನನ್ದಾಮೀತಿ ತಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಧಮ್ಮಜೋತಕಂ ತವ ವಚನಂ ಅಹಂ ಪತ್ಥಯಾಮಿ। **ಧಮ್ಮಮುತ್ತಮನ್ತಿ** ತಞ್ಚ ಧಮ್ಮಮುತ್ತಮಂ ಅಭಿನನ್ದಾಮಿ।

ತತ್ಥ **ಮಹತೋ ತಮೋಕಾಯಸ್ಸ ಪದಾಲನನ್ತಿ** ಮಹತೋ ಅವಿಜ್ಜಾರಾಸಿಸ್ಸ ಭೇದನಂ। ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣವಸೇನ **ಏಸೀ**। ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣವಸೇನ **ಗವೇಸೀ**। ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಸಮನ್ತತೋ **ಪರಿಯೇಸೀ**। **ಮಹತೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸಸ್ಸ ಪಭೇದನನ್ತಿ** ಮಹನ್ತಸ್ಸ ಅಸುಭೇ ಸುಭನ್ತಿಆದಿದ್ವಾದಸವಿಧಸ್ಸ ವಿಪಲ್ಲಾಸಸ್ಸ ಭೇದನಂ। **ಮಹತೋ ತಣ್ಹಾಸಲ್ಲಸ್ಸ ಅಬ್ಬಹನನ್ತಿ** ಮಹನ್ತಸ್ಸ ಅನ್ತೋತುದನಟ್ಠೇನ ತಣ್ಹಾಕಣ್ಟಕಸ್ಸ ಲುಞ್ಚನಂ। **ದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಘಾಟಸ್ಸ ವಿನಿವೇಠನನ್ತಿ** ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ಅಬ್ಭೋಚ್ಛಿನ್ನಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಸಙ್ಘಟಿತಟ್ಠೇನ ಸಙ್ಘಾಟೋ, ತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಘಾಟಸ್ಸ ನಿವತ್ತನಂ। **ಮಾನಧಜಸ್ಸ ಪಾತನನ್ತಿ** ಉಸ್ಸಿತಟ್ಠೇನ ಉನ್ನತಿಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಮಾನದ್ಧಜಸ್ಸ ಪಾತನಂ। **ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ವೂಪಸಮನ್ತಿ** ಪುಞ್ಞಾದಿಅಭಿಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಉಪಸಮನಂ। **ಓಘಸ್ಸ ನಿತ್ಥರಣನ್ತಿ** ವಟ್ಟೇ ಓಸೀದಾಪನಸ್ಸ ಕಾಮೋಘಾದಿಓಘಸ್ಸ ನಿತ್ಥರಣಂ ನಿಕ್ಖಮನಂ। **ಭಾರಸ್ಸ ನಿಕ್ಖೇಪನನ್ತಿ** ರೂಪಾದಿಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಭಾರಸ್ಸ ಖಿಪನಂ ಛಡ್ಡನಂ। **ಸಂಸಾರವಟ್ಟಸ್ಸ ಉಪಚ್ಛೇದನ್ತಿ** ಖನ್ಧಾದಿಪಟಿಪಾಟಿಸಂಸಾರವಟ್ಟಸ್ಸ ಹೇತುನಸ್ಸನೇನ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜನಂ। **ಸನ್ತಾಪಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾಪನನ್ತಿ** ಕಿಲೇಸಸನ್ತಾಪಸ್ಸ ನಿಬ್ಬುತಿಂ। **ಪರಿಳಾಹಸ್ಸ ಪಟಿಪಸ್ಸದ್ಧನ್ತಿ** ಕಿಲೇಸಪರಿಳಾಹಸ್ಸ ವೂಪಸಮಂ ಪಟಿಪಸ್ಸಮ್ಭನಂ। **ಧಮ್ಮಧಜಸ್ಸ ಉಸ್ಸಾಪನನ್ತಿ** ನವವಿಧಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಸ್ಸಾಪೇತ್ವಾ ಠಪನಂ। **ಪರಮತ್ಥಂ ಅಮತಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ** ಉತ್ತಮಟ್ಠೇನ ಪರಮತ್ಥಂ। ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಮರಣಸಙ್ಖಾತಂ ಮತನ್ತಿ ಅಮತಂ। ಕಿಲೇಸವಿಸಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ಅಗದನ್ತಿಪಿ ಅಮತಂ। ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತತ್ತಾ ನಿಬ್ಬುತನ್ತಿ **ನಿಬ್ಬಾನಂ**। ನತ್ಥೇತ್ಥ ತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಾತಂ ವಾನನ್ತಿಪಿ **ನಿಬ್ಬಾನಂ**।

ಮಹೇಸಕ್ಖೇಹಿ ಸತ್ತೇಹೀತಿ ಮಹಾನುಭಾವೇಹಿ ಸಕ್ಕಾದೀಹಿ ಸತ್ತೇಹಿ। **ಪರಿಯೇಸಿತೋತಿ** ಪರಿಯಿಟ್ಠೋ। **ಕಹಂ ದೇವದೇವೋತಿ** ದೇವಾನಂ ಅತಿದೇವೋ ಕುಹಿಂ। **ಕಹಂ ನರಾಸಭೋತಿ** ಉತ್ತಮಪುರಿಸೋ।

೧೪. ಉದ್ಧಂ ಅಧೋ ತಿರಿಯಞ್ಚಾಪಿ ಮಜ್ಝೇತಿ ಏತ್ಥ **ಉದ್ಧನ್ತಿ** ಅನಾಗತದ್ಧಾ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಧೋತಿ** ಅತೀತದ್ಧಾ। **ತಿರಿಯಞ್ಚಾಪಿ ಮಜ್ಝೇತಿ** ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನದ್ಧಾ। **ಏತೇಸು ನನ್ದಿಞ್ಚ ನಿವೇಸನಞ್ಚ, ಪನುಜ್ಜ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ** ಏತೇಸು ಉದ್ಧಾದೀಸು ತಣ್ಹಞ್ಚ ದಿಟ್ಠಿನಿವೇಸನಞ್ಚ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ಪನುದೇಹಿ। ಪನುದಿತ್ವಾ ಚ **ಭವೇ ನ ತಿಟ್ಠೇತಿ** ಏವಂ ಸನ್ತೇ ದುವಿಧೇಪಿ ಭವೇ ನ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ। ಏವಂ ತಾವ ಪನುಜ್ಜಸದ್ದಸ್ಸ ಪನುದೇಹೀತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೇ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಪನುದಿತ್ವಾತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೇ ಭವೇ ನ ತಿಟ್ಠೇತಿ ಅಯಮೇವ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಏತಾನಿ ನನ್ದಿನಿವೇಸನವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಪನುದಿತ್ವಾ ದುವಿಧೇಪಿ ಭವೇ ನ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾತಿ।

ಸಹೋಕಾಸವಸೇನ ದೇವಲೋಕೋ ಉದ್ಧಂ। ಅಪಾಯಲೋಕೋ ಅಧೋ। ಮನುಸ್ಸಲೋಕೋ ಮಜ್ಝೇ। ತತ್ಥ **ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾತಿ** ಅಪಾಯಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಉಪರಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನತೋ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ **ಉದ್ಧನ್ತಿ** ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ** ಅಪಾಯೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನತೋ **ಅಧೋತಿ**। ತದುಭಯವಿಮುತ್ತತ್ತಾ **ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾ ತಿರಿಯಞ್ಚಾಪಿ ಮಜ್ಝೇತಿ** ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಸಬ್ಬೋಪರಿವಸೇನ ಅರೂಪಧಾತು ಉದ್ಧಂ। ಸಬ್ಬಅಧೋವಸೇನ ಕಾಮಧಾತು ಅಧೋ। ತದುಭಯನ್ತರವಸೇನ ರೂಪಧಾತು ಮಜ್ಝೇ। ಕಾಯಚಿತ್ತಾಬಾಧಖನನವಸೇನ ಸುಖಾ ವೇದನಾ ಉದ್ಧಂ । ದುಕ್ಖಮನವಸೇನ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ಅಧೋ। ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ ಮಜ್ಝೇ। ಅತ್ತಭಾವವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಉದ್ಧನ್ತಿ ಉದ್ಧಂ ಪಾದತಲಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಉದ್ಧಂ ಪಾದತಲಾತಿ** ಪಾದತಲತೋ ಉಪರಿ। **ಅಧೋ ಕೇಸಮತ್ಥಕಾತಿ** ಕೇಸಮತ್ಥಕತೋ ಅಧೋ। **ಮಜ್ಝೇತಿ** ದ್ವಿನ್ನಂ ಅನ್ತರಂ।

ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸಹಗತಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ತೇರಸವಿಧಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಕಮ್ಮವಿಞ್ಞಾಣಂ। **ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸಹಗತಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ** ದ್ವಾದಸವಿಧಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಕಮ್ಮವಿಞ್ಞಾಣಂ। **ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸಹಗತಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ** ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸಹಗತಂ ಕಮ್ಮವಿಞ್ಞಾಣಂ। **ನುಜ್ಜಾತಿ** ಖಿಪ। **ಪನುಜ್ಜಾತಿ** ಅತೀವ ಖಿಪ। **ನುದಾತಿ** ಲುಞ್ಚ। **ಪನುದಾತಿ** ಅತೀವ ಲುಞ್ಚ। **ಪಜಹಾತಿ** ಛಡ್ಡೇಹಿ। **ವಿನೋದೇಹೀತಿ** ದೂರಂ ಕರೋಹಿ।

ಕಮ್ಮಭವಞ್ಚಾತಿ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಚೇತನಾವ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಞ್ಚ ಪುನಬ್ಭವನ್ತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ರೂಪಾದಿಪುನಬ್ಭವಞ್ಚ। **ಪಜಹನ್ತೋ** ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ, **ವಿನೋದೇನ್ತೋ** ದುತಿಯಮಗ್ಗೇನ, **ಬ್ಯನ್ತೀ ಕರೋನ್ತೋ** ತತಿಯಮಗ್ಗೇನ, **ಅನಭಾವಂ ಗಮೇನ್ತೋ** ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗೇನ।

ಕಮ್ಮಭವೇ ನ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾತಿ ಪುಞ್ಞಾದಿಅಭಿಸಙ್ಖಾರೇ ನ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ।

೧೫. ಏತಾನಿ ವಿನೋದೇತ್ವಾ ಭವೇ ಅತಿಟ್ಠನ್ತೋ ಏಸೋ - **ಏವಂ ವಿಹಾರೀ**ತಿ ಗಾಥಾ। ತತ್ಥ **ಇಧೇವಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಸಾಸನೇ, ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ವಾ ಅತ್ತಭಾವೇ। ಇಮಿಸ್ಸಾ ಗಾಥಾಯ ನಿದ್ದೇಸೋ ಉತ್ತಾನತ್ಥೋವ।

೧೬. **ಸುಕಿತ್ತಿತಂ ಗೋತಮನೂಪಧೀಕ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಅನೂಪಧೀಕ**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಭಗವನ್ತಂ ಆಲಪನ್ತೋ ಆಹ - "ಸುಕಿತ್ತಿತಂ ಗೋತಮನೂಪಧೀಕ"ನ್ತಿ।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಕಿಲೇಸಾ ಚಾ**ತಿ ಉಪತಾಪನಟ್ಠೇನ ರಾಗಾದಯೋ ಕಿಲೇಸಾ ಚ ರಾಸಟ್ಠೇನ ವಿಪಾಕಭೂತಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಚ ಕುಸಲಾದಿಅಭಿಸಙ್ಖಾರಾ ಚೇತನಾ ಚ "ಉಪಧೀ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಕಥೀಯನ್ತಿ। **ಉಪಧಿಪ್ಪಹಾನಂ** ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನೇನ, **ಉಪಧಿವೂಪಸಮಂ** ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನೇನ, **ಉಪಧಿಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಂ** ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನೇನ **ಉಪಧಿಪಟಿಪಸ್ಸದ್ಧಂ** ಫಲೇನಾತಿ।

೧೭. ನ ಕೇವಲಂ ದುಕ್ಖಮೇವ ಪಹಾಸಿ - **ತೇ ಚಾಪೀ**ತಿ ಗಾಥಾ। ತತ್ಥ **ಅಟ್ಠಿತ**ನ್ತಿ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ, ಸದಾ ವಾ। **ತಂ ತಂ ನಮಸ್ಸಾಮೀ**ತಿ ತಸ್ಮಾ ತಂ ನಮಸ್ಸಾಮಿ। **ಸಮೇಚ್ಚಾ**ತಿ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ। **ನಾಗಾ**ತಿ ಭಗವನ್ತಂ ಆಲಪನ್ತೋ ಆಹ।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಸಮೇಚ್ಚಾ**ತಿ ಜಾನಿತ್ವಾ, ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ವಾ। **ಅಭಿಸಮೇಚ್ಚಾ**ತಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ। **ಸಮಾಗನ್ತ್ವಾ**ತಿ ಸಮ್ಮುಖಾ ಹುತ್ವಾ। **ಅಭಿಸಮಾಗನ್ತ್ವಾ**ತಿ ಸಮೀಪಂ ಗನ್ತ್ವಾ। **ಸಮ್ಮುಖಾ**ತಿ ಸಮ್ಮುಖೇ। **ಆಗುಂ ನ ಕರೋತೀ**ತಿ ಪಾಪಂ ನ ಕರೋತಿ।

೧೮. ಇದಾನಿ ನಂ ಭಗವಾ "ಅದ್ಧಾ ಹಿ ಭಗವಾ ಪಹಾಸಿ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ಏವಂ ತೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ ವಿದಿತೋಪಿ ಅತ್ತಾನಂ ಅನುಪನೇತ್ವಾವ ಪಹೀನದುಕ್ಖೇನ ಪುಗ್ಗಲೇನ ಓವದನ್ತೋ **"ಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ"**ನ್ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - **ಯಂ** ತಂ ಅಭಿಜಾನನ್ತೋ "ಅಯಂ ಬಾಹಿತಪಾಪತ್ತಾ **ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ,** ವೇದೇಹಿ ಗತತ್ತಾ **ವೇದಗೂ,** ಕಿಞ್ಚನಾಭಾವಾ **ಅಕಿಞ್ಚನೋ,** ಕಾಮೇಸು ಚ ಭವೇಸು ಚ ಅಸತ್ತತ್ತಾ **ಕಾಮಭವೇ ಅಸತ್ತೋ**"ತಿ ಜಞ್ಞಾ ಜಾನೇಯ್ಯಾಸಿ। **ಅದ್ಧಾ ಹಿ ಸೋ ಓಘಮಿಮಂ ಅತಾರಿ, ತಿಣ್ಣೋ ಚ ಪಾರಂ ಅಖಿಲೋ ಅಕಙ್ಖೋ।**

ನಿದ್ದೇಸೇ **ರಾಗಕಿಞ್ಚನ**ನ್ತಿ ರಾಗಪಲಿಬೋಧಂ। **ದೋಸಕಿಞ್ಚನ**ನ್ತಿಆದಿಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಕಾಮೋಘಂ ತಿಣ್ಣೋ** ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ। **ಭವೋಘಂ ತಿಣ್ಣೋ** ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ। **ದಿಟ್ಠೋಘಂ ತಿಣ್ಣೋ** ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ। **ಅವಿಜ್ಜೋಘಂ ತಿಣ್ಣೋ** ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ। **ಸಂಸಾರಪಥಂ ತಿಣ್ಣೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಪ್ಪಭೇದೇನಾತಿ। ಉತ್ತಿಣ್ಣೋ** ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ। **ನಿತ್ತಿಣ್ಣೋ** ದುತಿಯಮಗ್ಗೇನ। **ಅತಿಕ್ಕನ್ತೋ** ತತಿಯಮಗ್ಗೇನ। **ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತೋ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗೇನ।**ವೀತಿವತ್ತೋ ಫಲೇನ।

೧೯. ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ - **ವಿದ್ವಾ ಚ ಯೋ**ತಿ ಗಾಥಾ। ತತ್ಥ **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ, ಅತ್ತಭಾವೇ ವಾ। **ವಿಸಜ್ಜಾ**ತಿ ವೋಸಜ್ಜಿತ್ವಾ।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಸಜ್ಜ**ನ್ತಿ ಮುಞ್ಚನಂ। **ವಿಸಜ್ಜ**ನ್ತಿ ವೋಸಜ್ಜನಂ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ। ಏವಂ ಭಗವಾ ಇದಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಂ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನೇವ ದೇಸೇಸಿ। ದೇಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ ವುತ್ತಸದಿಸೋ ಏವ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಅಹೋಸೀತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಮೇತ್ತಗೂಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಧೋತಕಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೦. ಪಞ್ಚಮೇ ಧೋತಕಸುತ್ತೇ - **ವಾಚಾಭಿಕಙ್ಖಾಮೀತಿ** ವಾಚಂ ಅಭಿಕಙ್ಖಾಮಿ। **ಸಿಕ್ಖೇ ನಿಬ್ಬಾನಮತ್ತನೋತಿ** ಅತ್ತನೋ ರಾಗಾದೀನಂ ನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಾಯ ಅಧಿಸೀಲಾದೀನಿ ಸಿಕ್ಖೇಯ್ಯ। ನಿದ್ದೇಸೇ ಅಪುಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ।

ಇತೋತಿ ಮಮ ಮುಖತೋ।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಆತಪ್ಪನ್ತಿ** ಕಿಲೇಸತಾಪನಂ। **ಉಸ್ಸಾಹನ್ತಿ** ಅಸಙ್ಕೋಚಂ। **ಉಸ್ಸೋಳ್ಹೀನ್ತಿ** ಬಲವವೀರಿಯಂ। **ಥಾಮನ್ತಿ** ಅಸಿಥಿಲಂ। **ಧಿತಿನ್ತಿ** ಧಾರಣಂ। **ವೀರಿಯಂ ಕರೋಹೀತಿ** ಪರಕ್ಕಮಂ ಕರೋಹಿ। **ಛನ್ದಂ ಜನೇಹೀತಿ** ರುಚಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇಹಿ।

೩೧. ಏವಂ ವುತ್ತೇ ಅತ್ತಮನೋ ಧೋತಕೋ ಭಗವನ್ತಂ ಅಭಿತ್ಥವಮಾನೋ ಕಥಂಕಥಾಪಮೋಕ್ಖಂ ಯಾಚನ್ತೋ "**ಪಸ್ಸಾಮಹ**"ನ್ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪಸ್ಸಾಮಹಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಲೋಕೇತಿ** ಪಸ್ಸಾಮಿ ಅಹಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ। **ತಂ ತಂ ನಮಸ್ಸಾಮೀತಿ** ತಂ ಏವರೂಪಂ ತಂ ನಮಸ್ಸಾಮಿ। **ಪಮುಞ್ಚಾತಿ** ಪಮೋಚೇಹಿ।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾತಿ** ತಂ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಚತುಸಚ್ಚಂ ಸಯಮೇವ ಬುದ್ಧಾ ಪಟಿವೇಧಪ್ಪತ್ತಾತಿ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ। **ಸೀಹಸೀಹೋತಿ** ಅಛಮ್ಭಿತಟ್ಠೇನ ಸೀಹಾನಂ ಅತಿಸೀಹೋ। **ನಾಗನಾಗೋತಿ** ನಿಕ್ಕಿಲೇಸಟ್ಠೇನ, ಮಹನ್ತಟ್ಠೇನ ವಾ ನಾಗಾನಂ ಅತಿನಾಗೋ। **ಗಣಿಗಣೀತಿ** ಗಣವನ್ತಾನಂ ಅತೀವ ಗಣವಾ। **ಮುನಿಮುನೀತಿ** ಞಾಣವನ್ತಾನಂ ಅತೀವ ಞಾಣವಾ। **ರಾಜರಾಜಾತಿ** ಉತ್ತಮರಾಜಾ। **ಮುಞ್ಚ ಮನ್ತಿ** ಮೋಚೇಹಿ ಮಂ। **ಪಮುಞ್ಚ ಮನ್ತಿ** ನಾನಾವಿಧೇನ ಮುಞ್ಚೇಹಿ ಮಂ। **ಮೋಚೇಹಿ ಮನ್ತಿ** ಸಿಥಿಲಂ ಕರೋಹಿ ಮಂ। **ಪಮೋಚೇಹಿ ಮನ್ತಿ** ಅತೀವ ಸಿಥಿಲಂ ಕರೋಹಿ ಮಂ। **ಉದ್ಧರ ಮನ್ತಿ** ಮಂ ಸಂಸಾರಪಙ್ಕಾ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಥಲೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇಹಿ। **ಸಮುದ್ಧರ ಮನ್ತಿ** ಸಮ್ಮಾ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಥಲೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇಹಿ ಮಂ। **ವುಟ್ಠಾಪೇಹೀತಿ** ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಲ್ಲತೋ ಅಪನೇತ್ವಾ ವಿಸುಂ ಕರಣವಸೇನ ಉಟ್ಠಾಪೇಹಿ।

೩೨. ಅಥಸ್ಸ ಭಗವಾ ಅತ್ತಾಧೀನಮೇವ ಕಥಂಕಥಾಪಮೋಕ್ಖಂ ಓಘತರಣಮುಖೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ನಾಹ**"ನ್ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ನಾಹಂ ಸಹಿಸ್ಸಾಮೀತಿ** ಅಹಂ ನ ಸಹಿಸ್ಸಾಮಿ ನ ಸಕ್ಕೋಮಿ। ನ ವಾಯಮಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಪಮೋಚನಾಯಾತಿ** ಪಮೋಚೇತುಂ। **ಕಥಂಕಥಿನ್ತಿ** ಸಕಙ್ಖಂ। **ತರೇಸೀತಿ** ತರೇಯ್ಯಾಸಿ।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ನ ಈಹಾಮೀತಿ** ಪಯೋಗಂ ನ ಕರೋಮಿ। ನ ಸಮೀಹಾಮೀತಿ ಅತೀವ ಪಯೋಗಂ ನ ಕರೋಮಿ। **ಅಸ್ಸದ್ಧೇ ಪುಗ್ಗಲೇತಿ** ರತನತ್ತಯೇ ಸದ್ಧಾವಿರಹಿತೇ ಪುಗ್ಗಲೇ। **ಅಚ್ಛನ್ದಿಕೇತಿ** ಮಗ್ಗಫಲತ್ಥಂ ರುಚಿವಿರಹಿತೇ। **ಕುಸೀತೇತಿ** ಸಮಾಧಿವಿರಹಿತೇ। **ಹೀನವೀರಿಯೇತಿ** ನಿಬ್ಬೀರಿಯೇ। **ಅಪ್ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನೇತಿ** ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ನ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನೇ।

೩೪. ಏವಂ ವುತ್ತೇ ಅತ್ತಮನತರೋ ಧೋತಕೋ ಭಗವನ್ತಂ ಅಭಿತ್ಥವಮಾನೋ ಅನುಸಾಸನಿಂ ಯಾಚನ್ತೋ "**ಅನುಸಾಸ ಬ್ರಹ್ಮೇ**"ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ** ಸೇಟ್ಠವಚನಮೇತಂ। ತೇನ ಭಗವನ್ತಂ ಆಮನ್ತಯಮಾನೋ ಆಹ "ಅನುಸಾಸ ಬ್ರಹ್ಮೇ"ತಿ। **ವಿವೇಕಧಮ್ಮನ್ತಿ** ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರವಿವೇಕಂ ನಿಬ್ಬಾನಧಮ್ಮಂ। **ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜಮಾನೋತಿ** ನಾನಪ್ಪಕಾರಕಂ ಅನಾಪಜ್ಜಮಾನೋ। **ಇಧೇವ ಸನ್ತೋತಿ** ಇಧೇವ ಸಮಾನೋ। **ಅಸಿತೋತಿ** ಅನಿಸ್ಸಿತೋ।

೩೫-೭. ಇತೋ ಪರಾ ದ್ವೇ ಗಾಥಾ ಮೇತ್ತಗೂಸುತ್ತೇ ವುತ್ತನಯಾ ಏವ। ಕೇವಲಞ್ಹಿ ತತ್ಥ ಧಮ್ಮಂ, ಇಧ ಸನ್ತಿನ್ತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ। ತತಿಯಗಾಥಾಯಪಿ ಪುಬ್ಬಡ್ಢಂ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಅಪರಡ್ಢೇ **ಸಙ್ಗೋತಿ** ಸಜ್ಜನಟ್ಠಾನಂ, ಲಗ್ಗನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ।

ಏವಂ ಭಗವಾ ಇದಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಂ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನೇವ ದೇಸೇಸಿ, ದೇಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ ವುತ್ತಸದಿಸೋ ಏವ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಅಹೋಸೀತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಧೋತಕಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಉಪಸೀವಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೮. ಛಟ್ಠೇ ಉಪಸೀವಸುತ್ತೇ - **ಮಹನ್ತಮೋಘ**ನ್ತಿ ಮಹನ್ತಂ ಓಘಂ। **ಅನಿಸ್ಸಿತೋ**ತಿ ಪುಗ್ಗಲಂ ವಾ ಧಮ್ಮಂ ವಾ ಅನಲ್ಲೀನೋ। **ನೋ ವಿಸಹಾಮೀ**ತಿ ನ ಸಕ್ಕೋಮಿ। **ಆರಮ್ಮಣ**ನ್ತಿ ನಿಸ್ಸಯಂ। **ಯಂ ನಿಸ್ಸಿತೋ**ತಿ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ವಾ ಪುಗ್ಗಲಂ ವಾ ನಿಸ್ಸಿತೋ।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಕಾಮೋಘ**ನ್ತಿ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಕಾಮೋಘಂ। ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ **ಭವೋಘಂ**। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ **ದಿಟ್ಠೋಘಂ**। ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ **ಅವಿಜ್ಜೋಘಂ** ತರೇಯ್ಯಂ। **ಸಕ್ಯಕುಲಾ ಪಬ್ಬಜಿತೋ**ತಿ ಭಗವತೋ ಉಚ್ಚಾಕುಲಪರಿದೀಪನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಆಲಮ್ಬಣ**ನ್ತಿ ಅವತ್ಥರಿತ್ವಾ ಠಾನಂ। **ನಿಸ್ಸಯ**ನ್ತಿ ಅಲ್ಲೀಯನಂ। **ಉಪನಿಸ್ಸಯ**ನ್ತಿ ಅಪಸ್ಸಯನಂ।

೩೯. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಲಾಭೀ ತಞ್ಚ ಸನ್ತಮ್ಪಿ ನಿಸ್ಸಯಂ ನ ಜಾನಾತಿ। ತೇನಸ್ಸ ಭಗವಾ ತಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಯಂ ಉತ್ತರಿಞ್ಚ ನಿಯ್ಯಾನಪಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞ"**ನ್ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪೇಕ್ಖಮಾನೋ**ತಿ ತಂ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸತೋ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಚ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಪಸ್ಸಮಾನೋ। **ನತ್ಥೀತಿ ನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿ ತಂ "ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚೀ"ತಿ ಪವತ್ತಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ। **ತರಸ್ಸು ಓಘ**ನ್ತಿ ತತೋ ಪಭುತಿ ಪವತ್ತಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ಓಘಂ ತರಸ್ಸು। **ಕಥಾಹೀ**ತಿ ಕಥಂಕಥಾಹಿ। **ತಣ್ಹಕ್ಖಯಂ ನತ್ತಮಹಾಭಿಪಸ್ಸಾ**ತಿ ರತ್ತಿನ್ದಿವಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಿಭೂತಂ ಕತ್ವಾ ಪಸ್ಸ। ಏತೇನಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರಂ ಕಥೇಸಿ।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ತಞ್ಞೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅಭಾವೇತೀ**ತಿ ಆಕಾಸಾಲಮ್ಬಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಹಗ್ಗತವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅಭಾವೇತಿ ಅಭಾವಂ ಗಮೇತಿ। **ವಿಭಾವೇತೀ**ತಿ ವಿವಿಧಾ ಅಭಾವಂ ಗಮೇತಿ। **ಅನ್ತರಧಾಪೇತೀ**ತಿ ಅದಸ್ಸನಂ ಗಮೇತಿ। **ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚೀತಿ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಅನ್ತಮಸೋ ಭಙ್ಗಮತ್ತಮ್ಪಿಸ್ಸ ನತ್ಥೀತಿ ಪಸ್ಸತಿ।

೪೦. ಇದಾನಿ "ಕಾಮೇ ಪಹಾಯಾ"ತಿ ಸುತ್ವಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಅತ್ತನಾ ಪಹೀನೇ ಕಾಮೇ ಸಮ್ಪಸ್ಸಮಾನೋ **"ಸಬ್ಬೇಸೂ"**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಹಿತ್ವಾ ಮಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಅಞ್ಞಂ ತತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಛಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಹಿತ್ವಾ। **ಸಞ್ಞಾವಿಮೋಕ್ಖೇ ಪರಮೇ**ತಿ ಸತ್ತಸು ಸಞ್ಞಾವಿಮೋಕ್ಖೇಸು ಉತ್ತಮೇ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನೇ। **ತಿಟ್ಠೇ ನು ಸೋ ತತ್ಥ ಅನಾನುಯಾಯೀ**ತಿ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ತತ್ಥ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಅವಿಗಚ್ಛಮಾನೋ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ ನೂತಿ ಪುಚ್ಛತಿ।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಅವಿಚ್ಚಮಾನೋ**ತಿ ಅವಿಯುಜ್ಜಮಾನೋ। **ಅವಿಗಚ್ಛಮಾನೋ**ತಿ ವಿಯೋಗಂ ಅನಾಪಜ್ಜಮಾನೋ। **ಅನನ್ತರಧಾಯಮಾನೋ**ತಿ ಅನ್ತರಧಾನಂ ಅನಾಪಜ್ಜಮಾನೋ। **ಅಪರಿಹಾಯಮಾನೋ**ತಿ ಅನನ್ತರಾ ಪರಿಹಾನಂ ಅನಾಪಜ್ಜಮಾನೋ।

೪೧-೨. ಅಥಸ್ಸ ಭಗವಾ ಸಟ್ಠಿಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸಮತ್ತಕಂಯೇವ ಠಾನಂ ಅನುಜಾನನ್ತೋ ಚತುತ್ಥಂ ಗಾಥಮಾಹ। ಏವಂ ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಠಾನಂ ಸುತ್ವಾ ಇದಾನಿಸ್ಸ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಭಾವಂ ಪುಚ್ಛನ್ತೋ **"ತಿಟ್ಠೇ ಚೇ"**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪೂಗಮ್ಪಿ ವಸ್ಸಾನ**ನ್ತಿ ಅನೇಕಸಙ್ಖ್ಯಮ್ಪಿ ವಸ್ಸಾನಂ, ಗಣನರಾಸಿನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಪೂಗಮ್ಪಿ ವಸ್ಸಾನೀ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ತತ್ಥ ವಿಭತ್ತಿಬ್ಯತ್ತಯೇನ ಸಾಮಿವಚನಸ್ಸ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ ಕಾತಬ್ಬಂ, ಪೂಗನ್ತಿ ವಾ ಏತಸ್ಸ ಬಹೂನೀತಿ ಅತ್ಥೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। "ಪೂಗಾನೀ"ತಿ ವಾಪಿ ಪಠನ್ತಿ, ಪುರಿಮಪಾಠೋಯೇವ ಸಬ್ಬಸುನ್ದರೋ। **ತತ್ಥೇವ ಸೋ ಸೀತಿ ಸಿಯಾ ವಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ತತ್ಥೇವಾಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನೇ ನಾನಾದುಕ್ಖೇಹಿ ವಿಮುತ್ತೋ ಸೀತಿಭಾವಪ್ಪತ್ತೋ ಭವೇಯ್ಯ, ನಿಬ್ಬಾನಪ್ಪತ್ತೋ ಸಸ್ಸತೋ ಹುತ್ವಾ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಚವೇಥ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ತಥಾವಿಧಸ್ಸಾ**ತಿ

“ಉದಾಹು ತಥಾವಿಧಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನುಪಾದಾಯ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೇಯ್ಯಾ”ತಿ ಉಚ್ಛೇದಂ ಪುಚ್ಛತಿ, “ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ವಾಪಿ ಭವೇಯ್ಯಾ”ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಮ್ಪಿ ತಸ್ಸ ಪುಚ್ಛತಿ।

ತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚವೇಯ್ಯಾತಿ ತಸ್ಸ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚುತಿಂ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯ। **ಉಚ್ಛಿಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ** ಉಚ್ಛೇದಂ ಭವೇಯ್ಯ। **ವಿನಸ್ಸೇಯ್ಯಾತಿ** ವಿನಾಸಂ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯ। **ನ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ** ಅಭಾವಂ ಗಮೇಯ್ಯ। **ಉಪಪನ್ನಸ್ಸಾತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಉಪಪನ್ನಸ್ಸ।

೪೩. ಅಥಸ್ಸ ಭಗವಾ ಉಚ್ಛೇದಸಸ್ಸತಂ ಅನುಪಗಮ್ಮ ತತ್ಥುಪಪನ್ನಸ್ಸ ಅರಿಯಸಾವಕಸ್ಸ ಅನುಪಾದಾಯ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಅಚ್ಚೀ ಯಥಾ”**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅತ್ಥಂ ಪಲೇತೀತಿ** ಅತ್ಥಂ ಗಚ್ಛತಿ। **ನ ಉಪೇತಿ ಸಙ್ಖನ್ತಿ** “ಅಸುಕಂ ನಾಮ ದಿಸಂ ಗತೋ”ತಿ ವೋಹಾರಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ। **ಏವಂ ಮುನೀ ನಾಮಕಾಯಾ ವಿಮುತ್ತೋತಿ** ಏವಂ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಸೇಕ್ಖಮುನಿ ಪಕತಿಯಾ ಪುಬ್ಬೇವ ರೂಪಕಾಯಾ ವಿಮುತ್ತೋ, ತತ್ಥ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮಕಾಯಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾತತ್ತಾ ಪುನ ನಾಮಕಾಯಾಪಿ ವಿಮುತ್ತೋ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ ಖೀಣಾಸವೋ ಹುತ್ವಾ ಅನುಪಾದಾನಿಬ್ಬಾನಸಙ್ಖಾತಂ ಅತ್ಥಂ ಪಲೇತಿ ನ ಉಪೇತಿ ಸಙ್ಖಂ “ಖತ್ತಿಯೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ”ತಿ ಏವಮಾದಿಕಂ।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಖಿತ್ತಾತಿ** ಚಲಿತಾ। **ಉಕ್ಖಿತ್ತಾತಿ** ಅತಿಚಲಿತಾ। **ನುನ್ನಾತಿ** ಪಪ್ಫೋಟಿಯಾ। **ಪಣುನ್ನಾತಿ** ದೂರೀಕತಾ। **ಖಮ್ಭಿತಾತಿ** ಪಟಿಕ್ಕಮಾಪಿತಾ। **ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾತಿ** ನ ಸನ್ತಿಕೇ ಕತಾ।

೪೪. ಇದಾನಿ “ಅತ್ಥಂ ಪಲೇತೀ”ತಿ ಸುತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಯೋನಿಸೋ ಅತ್ಥಮಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತೋ **“ಅತ್ಥಙ್ಗತೋ ಸೋ”**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಸೋ ಅತ್ಥಙ್ಗತೋ ಉದಾಹು ನತ್ಥಿ, **ಉದಾಹು ವೇ ಸಸ್ಸತಿಯಾ** ಸಸ್ಸತಭಾವೇನ **ಅರೋಗೋ** ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೋ ಸೋತಿ ಏವಂ **ತಂ ಮೇ ಮುನೀ ಸಾಧು** ಬ್ಯಾಕರೋಹಿ। ಕಿಂಕಾರಣಾ? **ತಥಾ ಹಿ ತೇ ವಿದಿತೋ ಏಸ ಧಮ್ಮೋತಿ।**

ನಿದ್ದೇಸೇ **ನಿರುದ್ಧೋತಿ** ನಿರೋಧಂ ಪತ್ತೋ। **ಉಚ್ಛಿನ್ನೋತಿ** ಉಚ್ಛಿನ್ನಸನ್ತಾನೋ। **ವಿನಟ್ಠೋತಿ** ವಿನಾಸಂ ಪತ್ತೋ।

೪೫. ಅಥಸ್ಸ ಭಗವಾ ತಥಾ ಅವತ್ತಬ್ಬತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಅತ್ಥಙ್ಗತಸ್ಸಾ”**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅತ್ಥಙ್ಗತಸ್ಸಾತಿ** ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬುತಸ್ಸ। **ನ ಪಮಾಣಮತ್ಥೀತಿ** ರೂಪಾದಿಪಮಾಣಂ ನತ್ಥಿ। **ಯೇನ ನಂ ವಜ್ಜುನ್ತಿ** ಯೇನ ರಾಗಾದಿನಾ ನಂ ವದೇಯ್ಯುಂ। **ಸಬ್ಬೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂತಿ** ಸಬ್ಬೇಸು ಖನ್ಧಾದಿಧಮ್ಮೇಸು।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಧಿವಚನಾನಿ ಚಾತಿ** ಸಿರಿವಡ್ಢಕೋ ಧನವಡ್ಢಕೋತಿಆದಯೋ ಹಿ ವಚನಮತ್ತಂಯೇವ ಅಧಿಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಾ ಅಧಿವಚನಾ ನಾಮ। ಅಧಿವಚನಾನಂ ಪಥಾ **ಅಧಿವಚನಪಥಾ** ನಾಮ। “ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೯) ಏವಂ ನಿದ್ಧಾರಿತ್ವಾ ಸಹೇತುಕಂ ಕತ್ವಾ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ಅಭಿಲಾಪಾ **ನಿರುತ್ತಿ** ನಾಮ। ನಿರುತ್ತೀನಂ ಪಥಾ **ನಿರುತ್ತಿಪಥಾ** ನಾಮ। “ತಕ್ಕೋ ವಿತಕ್ಕೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೭) ಏವಂ ತೇನ ತೇನ ಪಕಾರೇನ ಪಞ್ಞಾಪನತೋ **ಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ಪಞ್ಞತ್ತೀನಂ ಪಥಾ **ಪಞ್ಞತ್ತಿಪಥಾ** (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೦೧-೧೦೮) ನಾಮ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ।

ಏವಂ ಭಗವಾ ಇದಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಂ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನೇವ ದೇಸೇಸಿ, ದೇಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ ವುತ್ತಸದಿಸೋವ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಅಹೋಸೀತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಉಪಸೀವಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ನನ್ದಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೪೬. ಸತ್ತಮೇ ನನ್ದಸುತ್ತೇ - ಪಠಮಗಾಥಾಯತ್ಥೋ - **ಲೋಕೇ ಖತ್ತಿಯಾದಯೋ**ಜನಾ ಆಜೀವಕನಿಗಣ್ಠಾದಿಕೇ ಸನ್ಧಾಯ "ಸನ್ತಿ ಲೋಕೇ ಮುನಯೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ। **ತಯಿದಂ ಕಥಂಸೂ**ತಿ ಕಿಂ ನು ಖೋ ತೇ ಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣಾದಿನಾ ಞಾಣೇನ ಉಪಪನ್ನತ್ತಾ **ಞಾಣೂಪಪನ್ನಂ ಮುನಿ ನೋ ವದನ್ತಿ,** ಏವಂವಿಧಂ ನು ವದನ್ತಿ, **ಉದಾಹು ವೇ** ನಾನಪ್ಪಕಾರಕೇನ ಲೂಖಜೀವಿತಸಙ್ಖಾತೇನ **ಜೀವಿತೇನೂಪಪನ್ನ**ನ್ತಿ।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣೇನ ವಾ**ತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಞಾಣೇನ ವಾ। **ಪಞ್ಚಾಭಿಞ್ಞಾಞಾಣೇನ ವಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾದಿಜಾನನಞಾಣೇನ ವಾ।

೪೭. ಅಥಸ್ಸ ಭಗವಾ ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಮುನಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ನ ದಿಟ್ಠಿಯಾ"ತಿ ಗಾಥಮಾಹ**।

೪೮. ಇದಾನಿ "ದಿಟ್ಠಾದೀಹಿ ಸುದ್ಧೀ"ತಿ ವದನ್ತಾನಂ ವಾದೇ ಕಙ್ಖಾಪಹಾನತ್ಥಂ **"ಯೇ ಕೇಚಿಮೇ"**ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ತತ್ಥ **ಅನೇಕರೂಪೇನಾ**ತಿ ಕೋತೂಹಲಮಙ್ಗಲಾದಿನಾಪಿ। **ತತ್ಥ ಯತಾ ಚರನ್ತಾ**ತಿ ತತ್ಥ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಯಾ ಗುತ್ತಾ ವಿಹರನ್ತಾ।

೪೯. ಅಥಸ್ಸ ತಥಾ ಸುದ್ಧಿಅಭಾವಂ ದೀಪೇನ್ತೋ ಭಗವಾ ಚತುತ್ಥಂ ಗಾಥಮಾಹ।

೫೦. ಏವಂ "ನಾತರಿಂಸೂ"ತಿ ಸುತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯೋ ಅತರಿ, ತಂ ಸೋತುಕಾಮೋ **"ಯೇ ಕೇಚಿಮೇ"**ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಭಗವಾ ಓಘತಿಣ್ಣಮುಖೇನ ಜಾತಿಜರಾತಿಣ್ಣೇ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಛಟ್ಠಂ ಗಾಥಮಾಹ।

೫೧. ತತ್ಥ **ನಿವುತಾ**ತಿ ಓವುಟಾ ಪರಿಯೋನದ್ಧಾ। **ಯೇ ಸೀಧಾ**ತಿ ಯೇ ಸು ಇಧ, ಏತ್ಥ ಚ ಸು-ಇತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। **ತಣ್ಹಂ ಪರಿಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ತೀಹಿ ಪರಿಞ್ಞಾಹಿ ತಣ್ಹಂ ಪರಿಜಾನಿತ್ವಾ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಪಾಕಟಮೇವ।

೫೨. ಏವಂ ಭಗವಾ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನೇವ ದೇಸನಂ ನಿಟ್ಠಾಪೇಸಿ, ದೇಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಪನ ನನ್ದೋ ಭಗವತೋ ಭಾಸಿತಂ ಅಭಿನನ್ದಮಾನೋ **ಏತಾಭಿನನ್ದಾಮೀ**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ಇಧಾಪಿ ಚ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಸದಿಸೋ ಏವ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಅಹೋಸೀತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ನನ್ದಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಹೇಮಕಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೫೩. ಅಟ್ಠಮೇ ಹೇಮಕಸುತ್ತೇ - **ಯೇ ಮೇ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯಾಕಂಸೂ**ತಿ ಯೇ ಬಾವರಿಆದಯೋ ಪುಬ್ಬೇ ಮಯ್ಹಂ ಸಕಂ ಲದ್ಧಿಂ ವಿಯಾಕಂಸು। **ಹುರಂ ಗೋತಮಸಾಸನಾ**ತಿ ಗೋತಮಸಾಸನತೋ ಪುಬ್ಬತರಂ। **ಸಬ್ಬಂ ತಂ ತಕ್ಕವಡ್ಢನ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಿವಡ್ಢನಂ।

ಯೇ ಚಞ್ಞೇ ತಸ್ಸ ಆಚರಿಯಾತಿ ಯೇ ಚ ಅಞ್ಞೇ ತಸ್ಸ ಬಾವರಿಯಸ್ಸ ಆಚಾರೇ ಸಿಕ್ಖಾಪಕಾ ಆಚರಿಯಾ। **ತೇ ಸಕಂ ದಿಟ್ಠಿ**ನ್ತಿ ತೇ ಆಚರಿಯಾ ಅತ್ತನೋ ದಿಟ್ಠಿಂ। **ಸಕಂ ಖನ್ತಿ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಖಮನಂ। **ಸಕಂ ರುಚಿ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ರೋಚನಂ। **ವಿತಕ್ಕವಡ್ಢನ**ನ್ತಿ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಿವಿತಕ್ಕಾನಂ ಉಪ್ಪಾದನಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪವತ್ತನಂ। **ಸಙ್ಕಪ್ಪವಡ್ಢನ**ನ್ತಿ ಕಾಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾದೀನಂ ವಡ್ಢನಂ। ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ

ಪದಾನಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ಇದಾನಿ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಿಕೇ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಕಾಮವಿತಕ್ಕವಡ್ಢನ”**ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ನವವಿತಕ್ಕೇ ದಸ್ಸೇಸಿ।

೫೪. ತಣ್ಹಾನಿಗ್ಘಾತನನ್ತಿ ತಣ್ಹಾವಿನಾಸನಂ।

೫೫-೬. ಅಥಸ್ಸ ಭಗವಾ ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತೋ **“ಇಧಾ”**ತಿ ಗಾಥಾದ್ವಯಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಏತದಞ್ಞಾಯ ಯೇ ಸತಾತಿ** ಏತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪದಮಚ್ಚುತಂ “ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ”ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೭; ಥೇರಗಾ॰ ೬೭೬; ಕಥಾ॰ ೭೫೩) ನಯೇನ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಾ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಜಾನಿತ್ವಾ ಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಆದೀಹಿ ಸತಾ। **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಾಭಿನಿಬ್ಬುತಾತಿ** ವಿದಿತಧಮ್ಮತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಾ ಚ ರಾಗಾದಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ಚ ಅಭಿನಿಬ್ಬುತಾ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ।

ಏವಂ ಭಗವಾ ಇದಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಂ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನೇವ ದೇಸೇಸಿ, ದೇಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ ಪುಬ್ಬಸದಿಸೋ ಏವ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಅಹೋಸೀತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಹೇಮಕಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ತೋದೇಯ್ಯಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೫೭. ನವಮೇ ತೋದೇಯ್ಯಸುತ್ತೇ - **ವಿಮೋಕ್ಖೋ ತಸ್ಸ ಕೀದಿಸೋತಿ** ತಸ್ಸ ಕೀದಿಸೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋತಿ ಪುಚ್ಛತಿ।

೫೮. ಇದಾನಿಸ್ಸ ಅಞ್ಞವಿಮೋಕ್ಖಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಭಗವಾ ದುತಿಯಂ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವಿಮೋಕ್ಖೋ ತಸ್ಸ ನಾಪರೋತಿ** ತಸ್ಸ ಅಞ್ಞೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ನತ್ಥಿ।

೫೯. ಏವಂ “ತಣ್ಹಕ್ಖಯೋ ಏವ ವಿಮೋಕ್ಖೋ”ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ತಮತ್ಥಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತೋ **“ನಿರಾಸಸೋ ಸೋ ಉದ ಆಸಸಾನೋ”**ತಿ ಪುನ ಪುಚ್ಛತಿ। ತತ್ಥ **ಉದ ಪಞ್ಞಕಪ್ಪೀತಿ** ಉದಾಹು ಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣಾದಿನಾ ಞಾಣೇನ ತಣ್ಹಾಕಪ್ಪಂ ವಾ ದಿಟ್ಠಿಕಪ್ಪಂ ವಾ ಕಪ್ಪಯತಿ।

೬೦. ಅಥಸ್ಸ ಭಗವಾ ತಂ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತೋ ಚತುತ್ಥಂ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಕಾಮಭವೇತಿ** ಕಾಮೇ ಚ ಭವೇ ಚ।

ರೂಪೇ ನಾಸೀಸತೀತಿ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕೇ ರೂಪಾರಮ್ಮಣೇ ಛನ್ದರಾಗವಸೇನ ನ ಪತ್ಥೇತಿ। **ಸದ್ದಾದೀಸುಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ। ಪಲಿಬೋಧಟ್ಠೇನ ರಾಗೋ ಏವ ಕಿಞ್ಚನಂ **ರಾಗಕಿಞ್ಚನಂ** ಮದನಟ್ಠೇನ ವಾ। **ದೋಸಕಿಞ್ಚನಾದೀಸುಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ।

ಏವಂ ಭಗವಾ ಇದಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಂ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನೇವ ದೇಸೇಸಿ, ದೇಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ ಪುಬ್ಬಸದಿಸೋ ಏವ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಅಹೋಸೀತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ತೋದೇಯ್ಯಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಕಪ್ಪಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೬೧. ದಸಮೇ ಕಪ್ಪಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸೇ - **ಮಜ್ಝೇ ಸರಸ್ಮಿನ್ತಿ** ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಕೋಟಿಪಞ್ಞಾಣಾಭಾವತೋ ಮಜ್ಝಭೂತೇ ಸಂಸಾರೇತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ತಿಟ್ಠತನ್ತಿ** ತಿಟ್ಠಮಾನಾನಂ। **ಯಥಾಯಿದಂ ನಾಪರಂ ಸಿಯಾತಿ** ಯಥಾ ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ ಪುನ ನ ಭವೇಯ್ಯ।

ಆಗಮನನ್ತಿ ಪುಬ್ಬನ್ತತೋ ಇಧಾಗಮನಂ। **ಗಮನನ್ತಿ** ಇತೋ ಪರಲೋಕಗಮನಂ। **ಗಮನಾಗಮನನ್ತಿ** ತದುಭಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಕಾಲನ್ತಿ** ಮರಣಕಾಲಂ। **ಗತೀತಿ** ನಿಬ್ಬತ್ತಿ। **ಭವಾಭವೋತಿ** ಭವತೋ ಭವೋ। **ಚುತಿ ಚಾತಿ** ಭವತೋ ಚವನಞ್ಚ। **ಉಪಪತ್ತಿ ಚಾತಿ** ಚುತಸ್ಸ ಉಪಪತ್ತಿ ಚ। **ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಚಾತಿ** ಪಾತುಭಾವೋ ಚ। **ಭೇದೋ ಚಾತಿ** ಖನ್ಧಭೇದೋ ಚ। **ಜಾತಿ ಚಾತಿ** ಜನನಞ್ಚ। **ಜರಾ ಚಾತಿ** ಹಾನಿ ಚ। **ಮರಣಞ್ಚಾತಿ** ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಚಾಗೋ ಚ। **ಪುರಿಮಾಪಿ ಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ** ಪುಬ್ಬಾಪಿ ಕೋಟಿ ನತ್ಥಿ ನ ಸಂವಿಜ್ಜತಿ। ತಥಾ **ಪಚ್ಛಿಮಾಪಿ ಕೋಟಿ**।

ಏತ್ತಕಾ ಜಾತಿಯೋತಿ ಏತಪರಮಾ ಜಾತಿಯೋ। **ವಟ್ಟಂ ವತ್ತೀತಿ** ಸಂಸಾರಪವತ್ತಿ। **ತತೋ ಪರಂ ನ ವತ್ತತೀತಿ** ತತೋ ಉದ್ಧಂ ನಪ್ಪವತ್ತತಿ। **ಹೇವಂ ನತ್ಥೀತಿ** ಏವಂ ನತ್ಥಿ ನ ಸಂವಿಜ್ಜತಿ। **ಹಿ**-ಇತಿ ನಿಪಾತೋ। **ಅನಮತಗ್ಗೋಯನ್ತಿ** ಅಯಂ ಸಂಸಾರೋ ಅವಿದಿತಗ್ಗೋ।

ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಾನನ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಆವರಿತಾನಂ। **ತಣ್ಹಾಸಂಯೋಜನಾನನ್ತಿ** ಕಾಮರಾಗಸಙ್ಖಾತತಣ್ಹಾಬನ್ಧನಬದ್ಧಾನಂ। **ಸನ್ಧಾವತನ್ತಿ** ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಧಾವನ್ತಾನಂ। **ಸಂಸರತನ್ತಿ** ರೂಪಾರೂಪಧಾತುಯಾ ಸಂಸರನ್ತಾನಂ। **ದುಕ್ಖಂ ಪಚ್ಚನುಭೂತನ್ತಿ** ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕದುಕ್ಖಂ ಅನುಭೂತಂ ವಿನ್ದಿತಂ। **ತಿಬ್ಬನ್ತಿ** ಬಹಲಂ। **ಬ್ಯಸನನ್ತಿ** ಅವಡ್ಢಿ ವಿನಾಸೋ। **ಕಟಸೀ ವಡ್ಢಿತಾತಿ** ಸುಸಾನವಡ್ಢಿತಂ। **ಅಲಮೇವಾತಿ** ಯುತ್ತಮೇವ । **ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಸೂತಿ** ತೇಭೂಮಕಸಙ್ಖಾರೇಸು। **ನಿಬ್ಬಿನ್ದಿತುನ್ತಿ** ಉಕ್ಕಣ್ಠಿತುಂ। **ವಿರಜ್ಜಿತುನ್ತಿ** ವಿರಾಗಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ। **ವಿಮುಚ್ಚಿತುನ್ತಿ** ಮೋಚೇತುಂ। **ವಟ್ಟಂ ವತ್ತಿಸ್ಸತೀತಿ** ಸಂಸಾರಪವತ್ತಂ ತೇಭೂಮಕವಟ್ಟಂ ಅನಾಗತೇ ಪವತ್ತಿಸ್ಸತಿ। **ತತೋ ಪರಂ ನ ವತ್ತಿಸ್ಸತೀತಿ** ತತೋ ಉದ್ಧಂ ಅನಾಗತೇ ಸಂಸಾರಪವತ್ತಂ ನಪ್ಪವತ್ತಿಸ್ಸತಿ। **ಜಾತಿಭಯೇತಿ** ಜಾತಿಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಭಯೇ। **ಜರಾಭಯಾ**ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೬೨-೩. ಅಥಸ್ಸ ಭಗವಾ ತಮತ್ಥಂ ಬ್ಯಾಕರೋನ್ತೋ ಉಪರೂಪರಿಗಾಥಾಯೋ ಅಭಾಸಿ। ದುತಿಯಗಾಥಾ ವುತ್ತತ್ಥಾಯೇವ। ತತಿಯಗಾಥಾಯ **ಅಕಿಞ್ಚನನ್ತಿ** ಕಿಞ್ಚನಪಟಿಪಕ್ಖಂ। **ಅನಾದಾನನ್ತಿ** ಆದಾನಪಟಿಪಕ್ಖಂ, ಕಿಞ್ಚನಾದಾನವೂಪಸಮನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅನಾಪರನ್ತಿ** ಅಪರಪಟಿಭಾಗದೀಪವಿರಹಿತಂ, ಸೇಟ್ಠನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೬೪. ಚತುತ್ಥಗಾಥಾಯ **ನ ತೇ ಮಾರಸ್ಸ ಪದ್ಧಗೂತಿ** ತೇ ಮಾರಸ್ಸ ಪದ್ಧಚರಾ ಪರಿಚಾರಿಕಾ ಸಿಸ್ಸಾ ನ ಹೋನ್ತಿ।

ಮಹಾಜನಂ ಪಾಸೇ ನಿಯೋಜೇತ್ವಾ ಮಾರೇತೀತಿ ಮಾರೋ। ಅಕುಸಲಕಮ್ಮೇ ನಿಯುತ್ತತ್ತಾ **ಕಣ್ಹೋ**। ಛಸು ದೇವಲೋಕೇಸು ಅಧಿಪತಿತ್ತಾ **ಅಧಿಪತಿ**। ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನ್ತಂ ಗತತ್ತಾ **ಅನ್ತಗೂ**। ಪಾಪಜನಂ ನ ಮುಞ್ಚತೀತಿ **ನಮುಚಿ**। ಸತಿವಿಪ್ಪವಾಸಪ್ಪಮತ್ತಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಞಾತಕೋತಿ **ಪಮತ್ತಬನ್ಧು**। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ।

ಏವಂ ಭಗವಾ ಇದಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಂ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನೇವ ದೇಸೇಸಿ, ದೇಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ ಪುಬ್ಬಸದಿಸೋವ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಅಹೋಸೀತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಕಪ್ಪಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಜತುಕಣ್ಣಿಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೬೫. ಏಕಾದಸಮೇ ಜತುಕಣ್ಣಿಸುತ್ತೇ - **ಸುತ್ವಾನಹಂ ವೀರ ಅಕಾಮಕಾಮಿ**ನ್ತಿ ಅಹಂ "ಇತಿಪಿ ಸೋ ಭಗವಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಾರಾ॰ ೧; ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೭, ೨೫೫, ೩೦೧; ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೧೦; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೯೯೭) ನಯೇನ ವೀರ ಕಾಮಾನಂ ಅಕಾಮನತೋ ಅಕಾಮಕಾಮಿಂ ಬುದ್ಧಂ ಸುತ್ವಾ। **ಅಕಾಮಮಾಗಮ**ನ್ತಿ ನಿಕ್ಕಾಮಂ ಭಗವನ್ತಂ ಪುಚ್ಛಿತುಂ ಆಗತೋಮ್ಹಿ। **ಸಹಜನೇತ್ತಾ**ತಿ ಸಹಜಾತಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಚಕ್ಖು । **ಯಥಾತಚ್ಛ**ನ್ತಿ ಯಥಾತಥಂ। **ಬ್ರೂಹಿ ಮೇ**ತಿ ಪುನ ಯಾಚನ್ತೋ ಭಣತಿ। ಯಾಚನ್ತೋ ಹಿ ಸಹಸ್ಸಕ್ಖತ್ತುಮ್ಪಿ ಭಣೇಯ್ಯ, ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ।

ಇತಿಪಿ ಸೋ ಭಗವಾ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ಇಮೇಸಂ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋವ। ವಿಜ್ಜಾಹಿ ಪನ ಚರಣೇನ ಚ ಸಮ್ಪನ್ನತ್ತಾ **ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನೋ**। ತತ್ಥ **ವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ವಿಜ್ಜಾ ಅಟ್ಠಪಿ ವಿಜ್ಜಾ। ತಿಸ್ಸೋ ವಿಜ್ಜಾ ಭಯಭೇರವಸುತ್ತೇ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೪ ಆದಯೋ) ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಅಟ್ಠ ಅಮ್ಬಟ್ಠಸುತ್ತೇ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೭೪ ಆದಯೋ)। ತತ್ಥ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ಮನೋಮಯಿದ್ಧಿಯಾ ಚ ಸಹ ಛ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠ ವಿಜ್ಜಾ ವುತ್ತಾ। **ಚರಣ**ನ್ತಿ ಸೀಲಸಂವರೋ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರತಾ ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞುತಾ ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗೋ ಸತ್ತ ಸದ್ಧಮ್ಮಾ ಚತ್ತಾರಿ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನೀತಿ ಇಮೇ ಪನ್ನರಸ ಧಮ್ಮಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇಮೇಯೇವ ಹಿ ಪನ್ನರಸ ಧಮ್ಮಾ ಯಸ್ಮಾ ಏತೇಹಿ ಚರತಿ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಗಚ್ಛತಿ ಅಮತಂ ದಿಸಂ, ತಸ್ಮಾ "ಚರಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ಯಥಾಹ - "ಇಧ, ಮಹಾನಾಮ, ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಸೀಲವಾ ಹೋತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೪) ಸಬ್ಬಂ ಮಜ್ಝಿಮಪಣ್ಣಾಸಕೇ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಭಗವಾ ಇಮಾಹಿ ವಿಜ್ಜಾಹಿ ಇಮಿನಾ ಚ ಚರಣೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ। ತತ್ಥ ವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಪದಾ ಭಗವತೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಠಿತಾ, ಚರಣಸಮ್ಪದಾ ಮಹಾಕಾರುಣಿಕತಂ। ಸೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾಯ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಅತ್ಥಾನತ್ಥಂ ಞತ್ವಾ ಮಹಾಕಾರುಣಿಕತಾಯ ಅನತ್ಥಂ ಪರಿವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅತ್ಥೇ ನಿಯೋಜೇತಿ, ಯಥಾ ತಂ ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನೋ। ತೇನಸ್ಸ ಸಾವಕಾ ಸುಪ್ಪಟಿಪನ್ನಾ ಹೋನ್ತಿ, ನೋ ದುಪ್ಪಟಿಪನ್ನಾ, ವಿಜ್ಜಾಚರಣವಿಪನ್ನಾನಞ್ಹಿ ಸಾವಕಾ ಅತ್ತನ್ತಪಾದಯೋ ವಿಯ (ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧)।

ಸೋಭನಗಮನತ್ತಾ ಸುನ್ದರಂ ಠಾನಂ ಗತತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾ ಗತತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾ ಚ ಗದತ್ತಾ **ಸುಗತೋ**। ಗಮನಮ್ಪಿ ಹಿ ಗತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಞ್ಚ ಭಗವತೋ ಸೋಭನಂ ಪರಿಸುದ್ಧಮನವಜ್ಜಂ। ಕಿಂ ಪನ ತನ್ತಿ? ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ। ತೇನ ಹೇಸ ಗಮನೇನ ಖೇಮಂ ದಿಸಂ ಅಸಜ್ಜಮಾನೋ ಗತೋತಿ **ಸೋಭನಗಮನತ್ತಾ ಸುಗತೋ**। ಸುನ್ದರಞ್ಚೇಸ ಠಾನಂ ಗತೋ ಅಮತಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ **ಸುನ್ದರಂ ಠಾನಂ ಗತತ್ತಾಪಿ ಸುಗತೋ**। ಸಮ್ಮಾ ಚ ಗತೋ ತೇನ ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀನೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪುನ ಅಪಚ್ಚಾಗಚ್ಛನ್ತೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

> "ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಯೇ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀನಾ, ತೇ ಕಿಲೇಸೇ ನ ಪುನೇತಿ ನ ಪಚ್ಚೇತಿ ನ ಪಚ್ಚಾಗಚ್ಛತೀತಿ ಸುಗತೋ…ಪೇ॰… ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಯೇ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀನಾ, ತೇ ಕಿಲೇಸೇ ನ ಪುನೇತಿ ನ ಪಚ್ಚೇತಿ ನ ಪಚ್ಚಾಗಚ್ಛತೀತಿ ಸುಗತೋ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೩೮; ಚೂಳನಿ॰ ಮೇತ್ತಗೂಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೨೭)।

ಸಮ್ಮಾ ವಾ ಗತೋ ದೀಪಙ್ಕರಪಾದಮೂಲತೋ ಪಭುತಿ ಯಾವ ಬೋಧಿಮಣ್ಡಾ ತಾವ ಸಮತಿಂಸಪಾರಮೀಪೂರಿಕಾಯ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಸಬ್ಬಲೋಕಸ್ಸ ಹಿತಸುಖಮೇವ ಕರೋನ್ತೋ ಸಸ್ಸತಂ ಉಚ್ಛೇದಂ ಕಾಮಸುಖಂ ಅತ್ತಕಿಲಮಥನ್ತಿ ಇಮೇ ಚ ಅನ್ತೇ ಅನುಪಗಚ್ಛನ್ತೋ ಗತೋತಿ **ಸಮ್ಮಾ ಗತತ್ತಾಪಿ ಸುಗತೋ**। ಸಮ್ಮಾ ಚೇಸ ಗದತಿ ಯುತ್ತಟ್ಠಾನೇಸು ಯುತ್ತಮೇವ ವಾಚಂ ಭಾಸತೀತಿ **ಸಮ್ಮಾ ಗದತ್ತಾಪಿ ಸುಗತೋ**।

ತತ್ರಿದಂ ಸಾಧಕಸುತ್ತಂ -

“ಯಂ ತಥಾಗತೋ ವಾಚಂ ಜಾನಾತಿ ಅಭೂತಂ ಅತಚ್ಛಂ ಅನತ್ಥಸಂಹಿತಂ, ಸಾ ಚ ಪರೇಸಂ ಅಪ್ಪಿಯಾ ಅಮನಾಪಾ, ನ ತಂ ತಥಾಗತೋ ವಾಚಂ ಭಾಸತಿ। ಯಮ್ಪಿ ತಥಾಗತೋ ವಾಚಂ ಜಾನಾತಿ ಭೂತಂ ತಚ್ಛಂ ಅನತ್ಥಸಂಹಿತಂ, ಸಾ ಚ ಪರೇಸಂ ಅಪ್ಪಿಯಾ ಅಮನಾಪಾ, ತಮ್ಪಿ ತಥಾಗತೋ ವಾಚಂ ನ ಭಾಸತಿ। ಯಞ್ಚ ಖೋ ತಥಾಗತೋ ವಾಚಂ ಜಾನಾತಿ ಭೂತಂ ತಚ್ಛಂ ಅತ್ಥಸಂಹಿತಂ, ಸಾ ಚ ಪರೇಸಂ ಅಪ್ಪಿಯಾ ಅಮನಾಪಾ, ತತ್ರ ಕಾಲಞ್ಞೂ ತಥಾಗತೋ ಹೋತಿ ತಸ್ಸಾ ವಾಚಾಯ ವೇಯ್ಯಾಕರಣಾಯ। ಯಂ ತಥಾಗತೋ ವಾಚಂ ಜಾನಾತಿ ಅಭೂತಂ ಅತಚ್ಛಂ ಅನತ್ಥಸಂಹಿತಂ। ಸಾ ಚ ಪರೇಸಂ ಪಿಯಾ ಮನಾಪಾ, ನ ತಂ ತಥಾಗತೋ ವಾಚಂ ಭಾಸತಿ। ಯಮ್ಪಿ ತಥಾಗತೋ ವಾಚಂ ಜಾನಾತಿ ಭೂತಂ ತಚ್ಛಂ ಅನತ್ಥಸಂಹಿತಂ, ಸಾ ಚ ಪರೇಸಂ ಪಿಯಾ ಮನಾಪಾ, ತಮ್ಪಿ ತಥಾಗತೋ ವಾಚಂ ನ ಭಾಸತಿ। ಯಞ್ಚ ಖೋ ತಥಾಗತೋ ವಾಚಂ ಜಾನಾತಿ ಭೂತಂ ತಚ್ಛಂ ಅತ್ಥಸಂಹಿತಂ, ಸಾ ಚ ಪರೇಸಂ ಪಿಯಾ ಮನಾಪಾ, ತತ್ರ ಕಾಲಞ್ಞೂ ತಥಾಗತೋ ಹೋತಿ ತಸ್ಸಾ ವಾಚಾಯ ವೇಯ್ಯಾಕರಣಾಯಾ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೮೬)।

ಏವಂ **ಸಮ್ಮಾ ಗದತ್ತಾಪಿ ಸುಗತೋ**ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸಬ್ಬಥಾ ವಿದಿತಲೋಕತ್ತಾ ಪನ **ಲೋಕವಿದೂ**। ಸೋ ಹಿ ಭಗವಾ ಸಭಾವತೋ ಸಮುದಯತೋ ನಿರೋಧತೋ ನಿರೋಧೂಪಾಯತೋತಿ ಸಬ್ಬಥಾ ಲೋಕಂ ಅವೇದಿ ಅಞ್ಞಾಸಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿ। ಯಥಾಹ -

“ಯತ್ಥ ಖೋ, ಆವುಸೋ, ನ ಜಾಯತಿ ನ ಜೀಯತಿ ನ ಮೀಯತಿ ನ ಚವತಿ ನ ಉಪಪಜ್ಜತಿ, ನಾಹಂ ತಂ ಗಮನೇನ ಲೋಕಸ್ಸ ಅನ್ತಂ ಞಾತೇಯ್ಯಂ ದಟ್ಠೇಯ್ಯಂ ಪತ್ತೇಯ್ಯನ್ತಿ ವದಾಮಿ। ನ ಚಾಹಂ, ಆವುಸೋ, ಅಪ್ಪತ್ವಾವ ಲೋಕಸ್ಸ ಅನ್ತಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನ್ತಕಿರಿಯಂ ವದಾಮಿ। ಅಪಿ ಚಾಹಂ, ಆವುಸೋ, ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಬ್ಯಾಮಮತ್ತೇ ಕಳೇವರೇ ಸಸಞ್ಞಿಮ್ಹಿ ಸಮನಕೇ ಲೋಕಞ್ಚ ಪಞ್ಞಪೇಮಿ ಲೋಕಸಮುದಯಞ್ಚ ಲೋಕನಿರೋಧಞ್ಚ ಲೋಕನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಞ್ಚ ಪಟಿಪದಂ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೭; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೪೫)।

“ಗಮನೇನ ನ ಪತ್ತಬ್ಬೋ, ಲೋಕಸ್ಸನ್ತೋ ಕುದಾಚನಂ।
ನ ಚ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಲೋಕನ್ತಂ, ದುಕ್ಖಾ ಅತ್ಥಿ ಪಮೋಚನಂ॥

“ತಸ್ಮಾ ಹವೇ ಲೋಕವಿದೂ ಸುಮೇಧೋ, ಲೋಕನ್ತಗೂ ವುಸಿತಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೋ।
ಲೋಕಸ್ಸ ಅನ್ತಂ ಸಮಿತಾವಿ ಞತ್ವಾ, ನಾಸೀಸತೀ ಲೋಕಮಿಮಂ ಪರಞ್ಚಾ”ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೭; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೪೫)।

ಅಪಿ ಚ - ತಯೋ ಲೋಕಾ ಸಙ್ಖಾರಲೋಕೋ ಸತ್ತಲೋಕೋ ಓಕಾಸಲೋಕೋತಿ। ತತ್ಥ “ಏಕೋ ಲೋಕೋ ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಆಹಾರಟ್ಠಿತಿಕಾ”ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೨) ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಸಙ್ಖಾರಲೋಕೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। “ಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋತಿ ವಾ ಅಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋತಿ ವಾ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೪೨೧; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬೯; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೪೧೬; ವಿಭ॰ ೯೩೭) ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಸತ್ತಲೋಕೋ।

“ಯಾವತಾ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾ ಪರಿಹರನ್ತಿ, ದಿಸಾ ಭನ್ತಿ ವಿರೋಚಮಾನಾ।
ತಾವ ಸಹಸ್ಸಧಾ ಲೋಕೋ, ಏತ್ಥ ತೇ ವತ್ತತೀ ವಸೋ”ತಿ॥ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೫೦೩) -

ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಓಕಾಸಲೋಕೋ। ತಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ಸಬ್ಬಥಾ ಅವೇದಿ। ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ “ಏಕೋ ಲೋಕೋ ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಆಹಾರಟ್ಠಿತಿಕಾ। ದ್ವೇ ಲೋಕಾ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ। ತಯೋ ಲೋಕಾ ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾ। ಚತ್ತಾರೋ ಲೋಕಾ ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ। ಪಞ್ಚ ಲೋಕಾ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ। ಛ ಲೋಕಾ ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ ಆಯತನಾನಿ। ಸತ್ತ ಲೋಕಾ ಸತ್ತ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ। ಅಟ್ಠ ಲೋಕಾ ಅಟ್ಠ

ಲೋಕಧಮ್ಮಾ। ನವ ಲೋಕಾ ನವ ಸತ್ತಾವಾಸಾ। ದಸ ಲೋಕಾ ದಸಾಯತನಾನಿ। ದ್ವಾದಸ ಲೋಕಾ ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನಿ। ಅಟ್ಠಾರಸಲೋಕಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೨) ಅಯಂ ಸಙ್ಖಾರಲೋಕೋಪಿ ಸಬ್ಬಥಾ ವಿದಿತೋ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನೇಸ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯಂ ಜಾನಾತಿ, ಅನುಸಯಂ ಜಾನಾತಿ, ಚರಿತಂ ಜಾನಾತಿ, ಅಧಿಮುತ್ತಿಂ ಜಾನಾತಿ, ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖೇ ಮಹಾರಜಕ್ಖೇ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೇ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯೇ, ಸ್ವಾಕಾರೇ ದ್ವಾಕಾರೇ, ಸುವಿಞ್ಞಾಪಯೇ ದುವಿಞ್ಞಾಪಯೇ, ಭಬ್ಬೇ ಅಭಬ್ಬೇ ಸತ್ತೇ ಜಾನಾತಿ। ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ಸತ್ತಲೋಕೋಪಿ ಸಬ್ಬಥಾ ವಿದಿತೋ। ಯಥಾ ಚ ಸತ್ತಲೋಕೋ, ಏವಂ ಓಕಾಸಲೋಕೋಪಿ। ತಥಾ ಹೇಸ ಏಕಂ ಚಕ್ಕವಾಳಂ ಆಯಾಮತೋ ಚ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಚ ಯೋಜನಾನಂ ದ್ವಾದಸ ಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ ಚತುತಿಂಸ ಸತಾನಿ ಚ ಪಞ್ಞಾಸಞ್ಚ ಯೋಜನಾನಿ। ಪರಿಕ್ಖೇಪತೋ –

ಸಬ್ಬಂ ಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಛತ್ತಿಂಸ ಪರಿಮಣ್ಡಲಂ।
ದಸ ಚೇವ ಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಅಡ್ಢುಡ್ಢಾನಿ ಸತಾನಿ ಚ॥

ತತ್ಥ –

ದುವೇ ಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ನಹುತಾನಿ ಚ।
ಏತ್ತಕಂ ಬಹಲತ್ತೇನ, ಸಙ್ಖಾತಾಯಂ ವಸುನ್ಧರಾ॥

ತಸ್ಸಾಯೇವ ಸನ್ಧಾರಕಂ –

ಚತ್ತಾರಿ ಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಅಟ್ಠೇವ ನಹುತಾನಿ ಚ।
ಏತ್ತಕಂ ಬಹಲತ್ತೇನ, ಜಲಂ ವಾತೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಂ॥

ತಸ್ಸಾಪಿ ಸನ್ಧಾರಕೋ –

ನವ ಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಮಾಲುತೋ ನಭಮುಗ್ಗತೋ।
ಸಟ್ಠಿ ಚೇವ ಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಏಸಾ ಲೋಕಸ್ಸ ಸಣ್ಠಿತಿ॥

ಏವಂ ಸಣ್ಠಿತೇ ಚೇತ್ಥ ಯೋಜನಾನಂ –

ಚತುರಾಸೀತಿ ಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಅಜ್ಝೋಗಾಳ್ಹೋ ಮಹಣ್ಣವೇ।
ಅಚ್ಚುಗ್ಗತೋ ತಾವದೇವ, ಸಿನೇರು ಪಬ್ಬತುತ್ತಮೋ॥

ತತೋ ಉಪಡ್ಢುಪಡ್ಢೇನ, ಪಮಾಣೇನ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ।
ಅಜ್ಝೋಗಾಳ್ಹುಗ್ಗತಾ ದಿಬ್ಬಾ, ನಾನಾರತನಚಿತ್ತಿತಾ॥

ಯುಗನ್ಧರೋ ಈಸಧರೋ, ಕರವೀಕೋ ಸುದಸ್ಸನೋ।
ನೇಮಿನ್ಧರೋ ವಿನತಕೋ, ಅಸ್ಸಕಣ್ಣೋ ಗಿರಿ ಬ್ರಹಾ॥

ಏತೇ ಸತ್ತ ಮಹಾಸೇಲಾ, ಸಿನೇರುಸ್ಸ ಸಮನ್ತತೋ।
ಮಹಾರಾಜಾನಮಾವಾಸಾ, ದೇವಯಕ್ಖನಿಸೇವಿತಾ॥

> ಯೋಜನಾನಂ ಸತಾನುಚ್ಚೋ, ಹಿಮವಾ ಪಞ್ಚ ಪಬ್ಬತೋ।
> ಯೋಜನಾನಂ ಸಹಸ್ಸಾನಿ, ತೀಣಿ ಆಯತವಿತ್ಥತೋ॥
>
> ಚತುರಾಸೀತಿಸಹಸ್ಸೇಹಿ, ಕೂಟೇಹಿ ಪಟಿಮಣ್ಡಿತೋ।
> ತಿಪಞ್ಚಯೋಜನಕ್ಖನ್ಧ-ಪರಿಕ್ಖೇಪಾ ನಗವ್ಹಯಾ॥
>
> ಪಞ್ಞಾಸಯೋಜನಕ್ಖನ್ಧ-ಸಾಖಾಯಾಮಾ ಸಮನ್ತತೋ।
> ಸತಯೋಜನವಿತ್ಥಿಣ್ಣಾ, ತಾವದೇವ ಚ ಉಗ್ಗತಾ।
> ಜಮ್ಬೂ ಯಸ್ಸಾನುಭಾವೇನ, ಜಮ್ಬುದೀಪೋ ಪಕಾಸಿತೋ॥ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೧೩೭; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫೮೪)।

ಯಞ್ಚೇತಂ ಜಮ್ಬುಯಾ ಪಮಾಣಂ, ಏತದೇವ ಅಸುರಾನಂ ಚಿತ್ತಪಾಟಲಿಯಾ, ಗರುಳಾನಂ ಸಿಮ್ಬಲಿರುಕ್ಖಸ್ಸ, ಅಪರಗೋಯಾನೇ ಕದಮ್ಬಸ್ಸ, ಉತ್ತರಕುರೂಸು ಕಪ್ಪರುಕ್ಖಸ್ಸ, ಪುಬ್ಬವಿದೇಹೇ ಸಿರೀಸಸ್ಸ, ತಾವತಿಂಸೇಸು ಪಾರಿಚ್ಛತ್ತಕಸ್ಸಾತಿ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

> ''ಪಾಟಲೀ ಸಿಮ್ಬಲೀ ಜಮ್ಬೂ, ದೇವಾನಂ ಪಾರಿಚ್ಛತ್ತಕೋ।
> ಕದಮ್ಬೋ ಕಪ್ಪರುಕ್ಖೋ ಚ, ಸಿರೀಸೇನ ಭವತಿ ಸತ್ತಮಂ॥
>
> ''ದ್ವೇ ಅಸೀತಿ ಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಅಜ್ಝೋಗಾಳ್ಹೋ ಮಹಣ್ಣವೇ।
> ಅಚ್ಚುಗ್ಗತೋ ತಾವದೇವ, ಚಕ್ಕವಾಳಸಿಲುಚ್ಚಯೋ।
> ಪರಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತಂ ಸಬ್ಬಂ, ಲೋಕಧಾತುಮಯಂ ಠಿತೋ''ತಿ॥ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೧೩೭; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫೮೪)।

ತತ್ಥ ಚನ್ದಮಣ್ಡಲಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಯೋಜನಂ, ಸೂರಿಯಮಣ್ಡಲಂ ಪಞ್ಞಾಸಯೋಜನಂ, ತಾವತಿಂಸಭವನಂ ದಸಸಹಸ್ಸಯೋಜನಂ, ತಥಾ ಅಸುರಭವನಂ ಅವೀಚಿಮಹಾನಿರಯೋ ಜಮ್ಬುದೀಪೋ ಚ। ಅಪರಗೋಯಾನಂ ಸತ್ತಸಹಸ್ಸಯೋಜನಂ। ತಥಾ ಪುಬ್ಬವಿದೇಹೋ। ಉತ್ತರಕುರು ಅಟ್ಠಸಹಸ್ಸಯೋಜನೋ। ಏಕಮೇಕೋ ಚೇತ್ಥ ಮಹಾದೀಪೋ ಪಞ್ಚಸತಪಞ್ಚಸತಪರಿತ್ತದೀಪಪರಿವಾರೋ। ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಏಕಂ ಚಕ್ಕವಾಳಂ ಏಕಾ ಲೋಕಧಾತು। ತದನ್ತರೇಸು ಲೋಕನ್ತರಿಕನಿರಯಾ । ಏವಂ ಅನನ್ತಾನಿ ಚಕ್ಕವಾಳಾನಿ ಅನನ್ತಾ ಲೋಕಧಾತುಯೋ ಭಗವಾ ಅನನ್ತೇನ ಬುದ್ಧಞಾಣೇನ ಅವೇದಿ ಅಞ್ಞಾಸಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿ। ಏವಮಸ್ಸ ಓಕಾಸಲೋಕೋಪಿ ಸಬ್ಬಥಾ ವಿದಿತೋ। ಏವಮ್ಪಿ **ಸಬ್ಬಥಾ ವಿದಿತಲೋಕತ್ತಾ ಲೋಕವಿದೂ।**

ಅತ್ತನೋ ಪನ ಗುಣೇಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠತರಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಉತ್ತರೋತಿ **ಅನುತ್ತರೋ।** ತಥಾ ಹೇಸ ಸೀಲಗುಣೇನಪಿ ಸಬ್ಬಂ ಲೋಕಂ ಅಭಿಭವತಿ ಸಮಾಧಿ...ಪೇ॰... ಪಞ್ಞಾ... ವಿಮುತ್ತಿ... ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಗುಣೇನಪಿ। ಸೀಲಗುಣೇನಪಿ ಅಸಮೋ ಅಸಮಸಮೋ ಅಪ್ಪಟಿಮೋ ಅಪ್ಪಟಿಭಾಗೋ ಅಪ್ಪಟಿಪುಗ್ಗಲೋ...ಪೇ॰... ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಗುಣೇನಪಿ। ಯಥಾಹ - ''ನ ಖೋ ಪನಾಹಂ ಪಸ್ಸಾಮಿ ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ...ಪೇ॰... ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾಯ ಅತ್ತನಾ ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನತರ''ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೩; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೧) ವಿತ್ಥಾರೋ।

ಏವಂ ಅಗ್ಗಪಸಾದಸುತ್ತಾದೀನಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪; ಇತಿವು॰ ೯೦) ''ನ ಮೇ ಆಚರಿಯೋ ಅತ್ಥೀ''ತಿಆದಿಕಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮೫; ಮಹಾವ॰ ೧೧; ಕಥಾ॰ ೪೦೫; ಮಿ॰ ಪ॰ ೪.೫.೧೧) ಗಾಥಾಯೋ ಚ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಾ।

ಪುರಿಸದಮ್ಮೇ ಸಾರೇತೀತಿ **ಪುರಿಸದಮ್ಮಸಾರಥಿ,** ದಮೇತಿ ವಿನೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಪುರಿಸದಮ್ಮಾ**ತಿ ಅದನ್ತಾ ದಮೇತುಂ ಯುತ್ತಾ ತಿರಚ್ಛಾನಪುರಿಸಾಪಿ ಮನುಸ್ಸಪುರಿಸಾಪಿ ಅಮನುಸ್ಸಪುರಿಸಾಪಿ । ತಥಾ ಹಿ ಭಗವತಾ ತಿರಚ್ಛಾನಪುರಿಸಾಪಿ

ಅಪಲಾಲೋ ನಾಗರಾಜಾ ಚೂಳೋದರೋ ಮಹೋದರೋ ಅಗ್ಗಿಸಿಖೋ ಧೂಮಸಿಖೋ ಅರವಾಳೋ ನಾಗರಾಜಾ ಧನಪಾಲಕೋ ಹತ್ಥೀತಿ ಏವಮಾದಯೋ ದಮಿತಾ ನಿಬ್ಬಿಸಾ ಕತಾ, ಸರಣೇಸು ಚ ಸೀಲೇಸು ಚ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತಾ। ಮನುಸ್ಸಪುರಿಸಾಪಿ ಸಚ್ಚಕನಿಗಣ್ಠಪುತ್ತಅಮ್ಬಟ್ಠಮಾಣವಪೋಕ್ಖರಸಾತಿಸೋಣದನ್ತಕೂಟದನ್ತಾದಯೋ। ಅಮನುಸ್ಸಪುರಿಸಾಪಿ ಆಳವಕಸೂಚಿಲೋಮಖರಲೋಮಯಕ್ಖಸಕ್ಕದೇವರಾಜಾದಯೋ ದಮಿತಾ ವಿನೀತಾ ವಿಚಿತ್ರೇಹಿ ವಿನಯನೂಪಾಯೇಹಿ। “ಅಹಂ ಖೋ ಕೇಸಿ ಪುರಿಸದಮ್ಮೇ ಸಣ್ಹೇನಪಿ ವಿನೇಮಿ, ಫರುಸೇನಪಿ ವಿನೇಮಿ, ಸಣ್ಹಫರುಸೇನಪಿ ವಿನೇಮೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೧೧) ಇದಞ್ಚೇತ್ಥ ಸುತ್ತಂ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ। ಅಪಿ ಚ ಭಗವಾ ವಿಸುದ್ಧಸೀಲಾದೀನಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ಸೋತಾಪನ್ನಾದೀನಞ್ಚ ಉತ್ತರಿಮಗ್ಗಪಟಿಪದಂ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತೋ ದನ್ತೇಪಿ ದಮೇತಿಯೇವ।

ಅಥ ವಾ **ಅನುತ್ತರೋ ಪುರಿಸದಮ್ಮಸಾರಥೀ**ತಿ ಏಕಮೇವಿದಂ ಅತ್ಥಪದಂ। ಭಗವಾ ಹಿ ತಥಾ ಪುರಿಸದಮ್ಮೇ ಸಾರೇತಿ, ಯಥಾ ಏಕಪಲ್ಲಙ್ಕೇನೇವ ನಿಸಿನ್ನಾ ಅಟ್ಠ ದಿಸಾ ಅಸಜ್ಜಮಾನಾ ಧಾವನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ “ಅನುತ್ತರೋ ಪುರಿಸದಮ್ಮಸಾರಥೀ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। “ಹತ್ಥಿದಮಕೇನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಹತ್ಥಿ ದಮ್ಮೋ ಸಾರಿತೋ ಏಕಂಯೇವ ದಿಸಂ ಧಾವತೀ”ತಿ ಇದಞ್ಚೇತ್ಥ ಸುತ್ತಂ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೧೨) ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ।

ವೀರಿಯವಾತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಸಬ್ಬಪಾಪಕೇಹಿ ವಿರತೋ। **ಪಹೂ**ತಿ ಪಭೂ। **ವಿಸವೀ**ತಿ ಪರಸನ್ತಾನೇ ವೀರಿಯುಪ್ಪಾದಕೋ। **ಅಲಮತ್ತೋ**ತಿ ಸಮತ್ಥಚಿತ್ತೋ।

ವಿರತೋತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ವಿರತತ್ತಾ ಆಯತಿಂ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕೋ। **ಸಬ್ಬಪಾಪಕೇಹಿ ನಿರಯದುಕ್ಖಂ ಅತಿಚ್ಚಾ**ತಿ ಆಯತಿಂ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿತಾಯ ನಿರಯದುಕ್ಖಂ ಅತಿಚ್ಚ ಠಿತೋ। **ವೀರಿಯವಾಸೋ**ತಿ ವೀರಿಯನಿಕೇತೋ। **ಸೋ ವೀರಿಯವಾ**ತಿ ಸೋ ಖೀಣಾಸವೋ “ವೀರಿಯವಾ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹತಿ। **ಪಧಾನವಾ ವೀರೋ ತಾದೀ**ತಿ ಇಮಾನಿ ಪನಸ್ಸ ಥುತಿವಚನಾನಿ। ಸೋ ಹಿ ಪಧಾನವಾ ಮಗ್ಗಜ್ಝಾನಪಧಾನೇನ, ವೀರೋ ಕಿಲೇಸಾರಿವಿದ್ಧಂಸನಸಮತ್ಥತಾಯ, ತಾದಿ ನಿಬ್ಬಿಕಾರತಾಯ **ಪವುಚ್ಚತೇ ತಥತ್ತಾ**ತಿ ತಥಾರೂಪೋ “ವೀರಿಯವಾ”ತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ।

ತೇ ಕಾಮಕಾಮಿನೋತಿ ಏತೇ ರೂಪಾದಿವತ್ಥುಕಾಮೇ ಇಚ್ಛನ್ತಾ। **ರಾಗರಾಗಿನೋ**ತಿ ರಾಗೇನ ರಞ್ಜಿತಾ। **ಸಞ್ಞಾಸಞ್ಞಿನೋ**ತಿ ರಾಗಸಞ್ಞಾಯ ಸಞ್ಞಿನೋ। **ನ ಕಾಮೇ ಕಾಮೇತೀ**ತಿ ರೂಪಾದಿವತ್ಥುಕಾಮೇ ನ ಪತ್ಥೇತಿ। **ಅಕಾಮೋ**ತಿ ಕಾಮೇಹಿ ವಿರಹಿತೋ। **ನಿಕ್ಕಾಮೋ**ತಿ ನಿಕ್ಕನ್ತಕಾಮೋ।

ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ತಿಯದ್ಧಗತಂ ಸಬ್ಬನೇಯ್ಯಪಥಂ ಜಾನಾತೀತಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞೂ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾ ಏವ ಞಾಣಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸಙ್ಖಾತಂ **ನೇತ್ತಞ್ಚ** ವಾಸನಾಯ ಸಹ ಕಿಲೇಸೇ ಪರಾಜೇತ್ವಾ ಜಿತತ್ತಾ **ಜಿನಭಾವೋ ಚ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ** ಅಪುರೇ ಅಪಚ್ಛಾ **ಏಕಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ** ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ **ಉಪ್ಪನ್ನೋ** ಪುಬ್ಬನ್ತತೋ ಉದ್ಧಂ ಪನ್ನೋತಿ ಉಪ್ಪನ್ನೋ।

೨೭. **ತೇಜೀ ತೇಜಸಾ**ತಿ ತೇಜೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ತೇಜಸಾ ಅಭಿಭುಯ್ಯ। **ಯಮಹಂ ವಿಜಞ್ಞಂ ಜಾತಿಜರಾಯ ಇಧ ವಿಪ್ಪಹಾನ**ನ್ತಿ ಯಂ ಅಹಂ ಜಾತಿಜರಾಯ ಪಹಾನಭೂತಂ ಧಮ್ಮಂ ಇಧೇವ ಜಾನೇಯ್ಯಂ।

ಜಗತೀತಿ ಪಥವೀ। **ಸಬ್ಬಂ ಆಕಾಸಗತ**ನ್ತಿ ಸಕಲಂ ಆಕಾಸೇ ಪವತ್ತಂ ಪತ್ಥಟಂ। **ತಮಗತ**ನ್ತಿ ತಮಮೇವ ತಮಗತಂ ಅನ್ಧಕಾರಂ ಯಥಾ ಗೂಥಗತಂ ಮುತ್ತಗತನ್ತಿ। **ಅಭಿವಿಹಚ್ಚಾ**ತಿ ನಾಸೇತ್ವಾ। **ಅನ್ಧಕಾರಂ ವಿಧಮಿತ್ವಾ**ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿನಿವಾರಕಂ ಅನ್ಧಕಾರಂ ಪಲಾಪೇತ್ವಾ। **ಆಲೋಕಂ ದಸ್ಸಯಿತ್ವಾ**ತಿ ಸೂರಿಯಾಲೋಕಂ ದಸ್ಸಯಿತ್ವಾ। **ಆಕಾಸೇ**ತಿ ಅಜಟಾಕಾಸೇ। **ಅನ್ತಲಿಕ್ಖೇ**ತಿ ಅನ್ತರಧಾತುಸಮತ್ಥತುಚ್ಛೋಕಾಸೇ। **ಗಗನಪಥೇ**ತಿ ದೇವತಾನಂ ಗಮನಮಗ್ಗೇ ಗಚ್ಛತಿ। **ಸಬ್ಬಂ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಸಮುದಯ**ನ್ತಿ ಸಕಲಂ ಕಮ್ಮಂ ಸಮುದಯಂ ಉಪ್ಪಾದಂ, ತಣ್ಹನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಿಲೇಸತಮಂ ಅವಿಜ್ಜನ್ಧಕಾರಂ ವಿಧಮಿತ್ವಾ**ತಿ ಕಿಲೇಸತಮಸಙ್ಖಾತಂ ಅಞ್ಞಾಣಂ

ಅವಿಜ್ಜನ್ಧಕಾರಂ ನೀಹರಿತ್ವಾ ನಾಸೇತ್ವಾ। **ಞಾಣಾಲೋಕಂ** ಪಞ್ಞಾಲೋಕಂ ದಸ್ಸಯಿತ್ವಾ। **ವತ್ಥುಕಾಮೇ ಪರಿಜಾನಿತ್ವಾತಿ** ರೂಪಾದಿವತ್ಥುಕಾಮೇ ಞಾತತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ ಜಾನಿತ್ವಾ। **ಕಿಲೇಸಕಾಮೇ ಪಹಾಯಾತಿ** ಉಪತಾಪನಸಙ್ಖಾತೇ ಕಿಲೇಸಕಾಮೇ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪಜಹಿತ್ವಾ।

೬೭. ಅಥಸ್ಸ ಭಗವಾ ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತೋ ಉಪರೂಪರಿಗಾಥಾಯೋ ಅಭಾಸಿ। ತತ್ಥ **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ದಟ್ಠು ಖೇಮತೋತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ನಿಬ್ಬಾನಗಾಮಿನಿಞ್ಚ ಪಟಿಪದಂ "ಖೇಮ"ನ್ತಿ ದಿಸ್ವಾ। **ಉಗ್ಗಹಿತ**ನ್ತಿ ತಣ್ಹಾವಸೇನ ದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಗಹಿತಂ। **ನಿರತ್ತಂ ವಾತಿ** ನಿರಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ ವಾ, ಮುಞ್ಚಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಮಾ ತೇ ವಿಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ** ಮಾ ತೇ ಅಹೋಸಿ। **ಕಿಞ್ಚನ**ನ್ತಿ ರಾಗಾದಿಕಿಞ್ಚನಂ, ತಮ್ಪಿ ತೇ ಮಾ ವಿಜ್ಜಿತ್ಥ।

ಮುಞ್ಚಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ನ ಪುನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ವಿಜಹಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಚಜಿತಬ್ಬಂ। **ವಿನೋದೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಖಿಪಿತಬ್ಬಂ। **ಬ್ಯನ್ತೀಕಾತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ವಿಗತನ್ತಂ ಕಾತಬ್ಬಂ । **ಅನಭಾವಂ ಗಮೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಅನು ಅನು ಅಭಾವಂ ಗಮೇತಬ್ಬಂ।

೬೮-೯. **ಪುಬ್ಬೇತಿ** ಅತೀತೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಕಿಲೇಸಾ। **ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾತಿ** ಭಗವಾ ಜತುಕಣ್ಣಿಂ ಆಲಪತಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ।

ಏವಂ ಭಗವಾ ಇದಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಂ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನೇವ ದೇಸೇಸಿ, ದೇಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ ಪುಬ್ಬಸದಿಸೋ ಏವ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಅಹೋಸೀತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಜತುಕಣ್ಣಿಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೨. ಭದ್ರಾವುಧಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೦. ದ್ವಾದಸಮೇ ಭದ್ರಾವುಧಸುತ್ತೇ - **ಓಕಞ್ಜಹ**ನ್ತಿ ಆಲಯಂ ಜಹಂ। **ತಣ್ಹಚ್ಛಿದ**ನ್ತಿ ತಣ್ಹಾಕಾಯಚ್ಛಿದಂ। **ಅನೇಜ**ನ್ತಿ ಲೋಕಧಮ್ಮೇಸು ನಿಕ್ಕಮ್ಪಂ। **ನನ್ದಿಞ್ಜಹ**ನ್ತಿ ಅನಾಗತರೂಪಾದಿಪತ್ಥನಾಜಹಂ। ಏಕಾ ಏವ ಹಿ ಸಾ ತಣ್ಹಾ, ಥುತಿವಸೇನ ಇಧ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ವುತ್ತಾ। **ಕಪ್ಪಞ್ಜಹ**ನ್ತಿ ದುವಿಧಂ ಕಪ್ಪಜಹಂ। **ಅಭಿಯಾಚೇತಿ** ಅತಿವಿಯ ಯಾಚಾಮಿ। **ಸುತ್ವಾನ ನಾಗಸ್ಸ ಅಪನಮಿಸ್ಸನ್ತಿ ಇತೋತಿ** ನಾಗಸ್ಸ ತವ ಭಗವತೋ ವಚನಂ ಸುತ್ವಾ ಇತೋ ಪಾಸಾಣಕಚೇತಿಯತೋ ಬಹುಜನಾ ಪಕ್ಕಮಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಯೇ ಉಪಯುಪಾದಾನಾತಿ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀಹಿ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಗಹಿತಾ। **ಚೇತಸೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾತಿ** ಚಿತ್ತೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಾ। **ಅಭಿನಿವೇಸಾನುಸಯಾತಿ** ಪತಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಸಯಿತಾ।

೭೧. **ಜನಪದೇಹಿ ಸಙ್ಗತಾತಿ** ಅಙ್ಗಾದೀಹಿ ಜನಪದೇಹಿ ಇಧ ಸಮಾಗತಾ। **ವಿಯಾಕರೋಹೀತಿ** ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಹಿ।

ಸಙ್ಗತಾತಿ ಏತೇ ಖತ್ತಿಯಾದಯೋ ಏಕೀಭೂತಾ। **ಸಮಾಗತಾತಿ** ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ಜನಪದೇಹಿ ಆಗತಾ। **ಸಮೋಹಿತಾತಿ** ರಾಸೀಭೂತಾ। **ಸನ್ನಿಪತಿತಾತಿ** ಅಧಿಯೋಗಾ।

೭೨. ಅಥಸ್ಸ ಆಸಯಾನುಲೋಮೇನ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತೋ ಭಗವಾ ಉಪರೂಪರಿಗಾಥಾಯೋ ಅಭಾಸಿ। ತತ್ಥ **ಆದಾನತಣ್ಹ**ನ್ತಿ ರೂಪಾದೀನಂ ಆದಾಯಿಕಂ ಗಹಣತಣ್ಹಂ, ತಣ್ಹುಪಾದಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಯಂ ಯಞ್ಹಿ ಲೋಕಸ್ಮಿಮುಪಾದಿಯನ್ತೀತಿ** ಏತೇಸು

ಉದ್ಧಾದಿಭೇದೇಸು ಯಂ ಯಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। **ತೇನೇವ ಮಾರೋ ಅನ್ವೇತಿ ಜನ್ತುನ್ತಿ** ತೇನೇವ ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯನಿಬ್ಬತ್ತಕಮ್ಮಾಭಿಸಙ್ಖಾರನಿಬ್ಬತ್ತವಸೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖನ್ಧಮಾರೋ ತಂ ಸತ್ತಂ ಅನುಗಚ್ಛತಿ।

೭೩. **ತಸ್ಮಾ ಪಜಾನನ್ತಿ** ತಸ್ಮಾ ಏತಮಾದೀನವಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ವಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ಪಜಾನನ್ತೋ। **ಆದಾನಸತ್ತೇ ಇತಿ ಪೇಕ್ಖಮಾನೋ, ಪಜಂ ಇಮಂ ಮಚ್ಚುಧೇಯ್ಯೇ ವಿಸತ್ತನ್ತಿ** ಆದಾತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಆದಾನೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಸತ್ತೇ ಸಬ್ಬಲೋಕೇ ಇಮಂ ಪಜಂ ಮಚ್ಚುಧೇಯ್ಯೇ ಲಗ್ಗಂ ಪೇಕ್ಖಮಾನೋ , ಆದಾನಸತ್ತೇ ವಾ ಆದಾನಾಭಿನಿವಿಟ್ಠೇ ಪುಗ್ಗಲೇ ಆದಾನಸಙ್ಗಹೇತುಞ್ಚ ಇಮಂ ಪಜಂ ಮಚ್ಚುಧೇಯ್ಯೇ ಲಗ್ಗಂ ತತೋ ವೀತಿಕ್ಕಮಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥಂ ಇತಿ ಪೇಕ್ಖಮಾನೋ ಕಿಞ್ಚನಂ ಸಬ್ಬಲೋಕೇ ನ ಉಪಾದಿಯೇಥಾತಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ।

ಏವಂ ಭಗವಾ ಇದಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಂ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನೇವ ದೇಸೇಸಿ, ದೇಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ ಪುಬ್ಬಸದಿಸೋ ಏವ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಅಹೋಸೀತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಭದ್ರಾವುಧಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೩. ಉದಯಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೪. ತೇರಸಮೇ ಉದಯಸುತ್ತೇ - **ಅಞ್ಞಾವಿಮೋಕ್ಖನ್ತಿ** ಪಞ್ಞಾನುಭಾವನಿಜ್ಝಾನಂ ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಂ ಪುಚ್ಛತಿ।

ಪಠಮೇನಪಿ ಝಾನೇನ ಝಾಯೀತಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪೀತಿಸುಖಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೇನ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇನ ಝಾಯತೀತಿ ಝಾಯೀ। **ದುತಿಯೇನಾತಿ** ಪೀತಿಸುಖಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ। **ತತಿಯೇನಾತಿ** ಸುಖಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ। **ಚತುತ್ಥೇನಾತಿ** ಉಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ। **ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರೇನಪಿ ಝಾನೇನ ಝಾಯೀತಿ** ಚತುಕ್ಕನಯಪಞ್ಚಕನಯೇಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನೇನ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರೇನಪಿ ಝಾನೇನ ಝಾಯತೀತಿ ಝಾಯೀ। **ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತೇನಾತಿ** ಪಞ್ಚಕನಯೇ ದುತಿಯೇನ ಝಾನೇನ। **ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರೇನಾತಿ** ದುತಿಯತತಿಯಾದಿಅವಸೇಸಝಾನೇನ। **ಸಪ್ಪೀತಿಕೇನಾತಿ** ಪೀತಿಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ದುಕತಿಕಝಾನೇನ। **ನಿಪ್ಪೀತಿಕೇನಾತಿ** ಪೀತಿವಿರಹಿತೇನ ತದವಸೇಸಝಾನೇನ। **ಸಾತಸಹಗತೇನಾತಿ** ಸುಖಸಹಗತೇನ ತಿಕಚತುಕ್ಕಝಾನೇನ। **ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತೇನಾತಿ** ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕೇನ। **ಸುಞ್ಞತೇನಪೀತಿ** ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ। **ಅನಿಮಿತ್ತೇನಪೀತಿ** ಅನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಂ ಧುವನಿಮಿತ್ತಂ ಅನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ ಪಟಿಲದ್ಧೇನ ಅನಿಮಿತ್ತೇನಪಿ ಝಾನೇನ ಝಾಯತೀತಿ ಝಾಯೀ। **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೇನಪೀತಿ** ಮಗ್ಗಾಗಮನವಸೇನ ಪಣಿಧಿಂ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಪರಿಯಾದಿಯಿತ್ವಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೇನಪಿ। **ಲೋಕಿಯೇನಪೀತಿ** ಲೋಕಿಯೇನ ಪಠಮದುತಿಯತತಿಯಚತುತ್ಥೇನ।

ಲೋಕುತ್ತರೇನಪೀತಿ ತೇನೇವ ಲೋಕುತ್ತರಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ। **ಝಾನರತೋತಿ** ಝಾನೇಸು ಅಭಿರತೋ। **ಏಕತ್ತಮನುಯುತ್ತೋತಿ** ಏಕತ್ತಂ ಏಕೀಭಾವಂ ಅನುಯುತ್ತೋ ಪಯುತ್ತೋ। **ಸದತ್ಥಗರುಕೋತಿ** ಸಕತ್ಥಗರುಕೋ, ಕ-ಕಾರಸ್ಸಾಯಂ **ದ**-ಕಾರೋ ಕತೋ। ಸದತ್ಥೋತಿ ಚ ಅರಹತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಞ್ಹಿ ಅತ್ತೂಪನಿಬದ್ಧಟ್ಠೇನ ಅತ್ತಾನಂ ಅವಿಜಹನಟ್ಠೇನ ಅತ್ತನೋ ಪರಮತ್ಥಟ್ಠೇನ ಚ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥತ್ತಾ ಸಕತ್ಥೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಾಪಜ್ಜನವಸೇನ ಸಕತ್ಥಗರುಕೋ, ''ನಿಬ್ಬಾನಗರುಕೋ''ತಿ ಏಕೇ। **ಅರಜೋತಿ** ನಿಕ್ಕಿಲೇಸೋ। **ವಿರಜೋತಿ** ವಿಗತಕಿಲೇಸೋ। **ನಿರಜೋತಿ** ಅಪನೀತಕಿಲೇಸೋ ,

“ವಿತರಜೋ”ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಸೋಯೇವತ್ಥೋ। **ರಜಾಪಗತೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ದೂರೀಭೂತೋ। **ರಜವಿಪ್ಪಹೀನೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹೀನೋ। **ರಜವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಮುತ್ತೋ।

ಪಾಸಾಣಕೇ ಚೇತಿಯೇತಿ ಪಾಸಾಣಪಿಟ್ಠೇ ಪಾರಾಯನಸುತ್ತನ್ತದೇಸಿತಟ್ಠಾನೇ। **ಸಬ್ಬೋಸ್ಸುಕ್ಕಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಿಲೇಸಉಸ್ಸುಕ್ಕಾನಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ, ನಾಸಿತತ್ತಾ **ಆಸೀನೋ**।

ಕಿಚ್ಚಾಕಿಚ್ಚನ್ತಿ “ಇದಂ ಕತ್ತಬ್ಬಂ, ಇದಂ ನ ಕತ್ತಬ್ಬ”ನ್ತಿ ಏವಂ ಮನಸಾ ಚಿನ್ತೇತಬ್ಬಂ। **ಕರಣೀಯಾಕರಣೀಯ**ನ್ತಿ ಕಾಯದ್ವಾರೇನ ಅವಸ್ಸಂ ಇದಂ ಕರಣೀಯಂ, ಇದಂ ನ ಕರಣೀಯನ್ತಿ ಏವಂ ಕರಣೀಯಾಕರಣೀಯಂ। **ಪಹೀನ**ನ್ತಿ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಂ। **ವಸಿಪ್ಪತ್ತೋ**ತಿ ಪಗುಣಭಾವಪ್ಪತ್ತೋ।

೭೫. ಅಥ ಭಗವಾ ಯಸ್ಮಾ ಉದಯೋ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಲಾಭೀ, ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ಪಟಿಲದ್ಧಝಾನವಸೇನ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ಅಞ್ಞಾವಿಮೋಕ್ಖಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಉಪರೂಪರಿಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪಹಾನಂ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾನ**ನ್ತಿ ಯದಿದಂ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಪಹಾನಂ, ತಮ್ಪಿ ಅಞ್ಞಾವಿಮೋಕ್ಖನ್ತಿ ಪಬ್ರೂಮಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಪದಾನಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಯಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಕಲ್ಯತಾತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಗಿಲಾನಭಾವೋ। ಗಿಲಾನೋ ಹಿ ಅಕಲ್ಲಕೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವಿನಯೇಪಿ ವುತ್ತಂ – “ನಾಹಂ, ಭನ್ತೇ, ಅಕಲ್ಲಕೋ”ತಿ (ಪಾರಾ॰ ೧೫೧)। **ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಗೇಲಞ್ಞಸಙ್ಖಾತೋವ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾಕಾರೋ। **ಓಲೀಯನಾ**ತಿ ಓಲೀಯನಾಕಾರೋ। ಇರಿಯಾಪಥಿಕಚಿತ್ತಞ್ಹಿ ಇರಿಯಾಪಥಂ ಸನ್ಧಾರೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಂ ರುಕ್ಖೇ ವಗ್ಗುಲಿ ವಿಯ ಖೀಲೇ ಲಗ್ಗಿತಫಾಣಿತವಾರಕೋ ವಿಯ ಚ ಓಲೀಯತಿ, ತಸ್ಸ ತಂ ಆಕಾರಂ ಸನ್ಧಾಯ “ಓಲೀಯನಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ದುತಿಯಪದಂ ಉಪಸಗ್ಗವಸೇನ ವಡ್ಢಿತಂ। **ಲೀನಾ**ತಿ ಅವಿಪ್ಫಾರಿಕತಾಯ ಪಟಿಕುಟಿತಂ। ಇತರೇ ದ್ವೇ ಆಕಾರಭಾವನಿದ್ದೇಸಾ। **ಥಿನ**ನ್ತಿ ಸಪ್ಪಿಪಿಣ್ಡೋ ವಿಯ ಅವಿಪ್ಫಾರಿಕತಾಯ ಘನಭಾವೇನ ಠಿತಂ। **ಥಿಯನಾ**ತಿ ಆಕಾರನಿದ್ದೇಸೋ। ಥಿಯಿತಭಾವೋ **ಥಿಯಿತತ್ತಂ,** ಅವಿಪ್ಫಾರವಸೇನೇವ ಥದ್ಧತಾತಿ ಅತ್ಥೋ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೧೬೨)।

೭೬. **ಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಸಂಸುದ್ಧ**ನ್ತಿ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಉಪೇಕ್ಖಾಸತೀಹಿ ಸಂಸುದ್ಧಂ। **ಧಮ್ಮತಕ್ಕಪುರೇಜವ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ತಸ್ಮಿಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನವಿಮೋಕ್ಖೇ ಠತ್ವಾ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ವಿಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಅಧಿಗತಂ ಅರಹತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಂ ವದತಿ। ಅರಹತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಸ್ಸ ಹಿ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಿಭೇದೋ ಧಮ್ಮತಕ್ಕೋ ಪುರೇಜವೋ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ “ಧಮ್ಮತಕ್ಕಪುರೇಜವ”ನ್ತಿ। **ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಭೇದನ**ನ್ತಿ ಏತಮೇವ ಚ ಅಞ್ಞಾವಿಮೋಕ್ಖಂ ಅವಿಜ್ಜಾಪಭೇದನಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಜಾತತ್ತಾ ಕಾರಣೋಪಚಾರೇನ “ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಭೇದನ”ನ್ತಿ ಬ್ರೂಮೀತಿ।

ಯಾ ಚತುತ್ಥೇ ಝಾನೇ ಉಪೇಕ್ಖಾತಿ ಏತ್ಥ ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಇಕ್ಖತೀತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ಸಮಂ ಪಸ್ಸತಿ ಅಪಕ್ಖಪತಿತಾ ಹುತ್ವಾ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉಪೇಕ್ಖನಾ**ತಿ ಆಕಾರನಿದ್ದೇಸೋ। **ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನಾ**ತಿ ಉಪಸಗ್ಗವಸೇನ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ। **ಚಿತ್ತಸಮತಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸೇಕಗ್ಗಭಾವೋ। **ಚಿತ್ತಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಊನಾತಿರಿತ್ತವಜ್ಜಿತಭಾವೋ। **ಮಜ್ಝತ್ತತಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಮಜ್ಝೇ ಠಿತಭಾವೋ।

೭೭. ಏವಂ ಅವಿಜ್ಜಾಪಭೇದವಚನೇನ ವುತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸುತ್ವಾ “ತಂ ಕಿಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಹಾನೇನ ವುಚ್ಚತೀ”ತಿ ಪುಚ್ಛನ್ತೋ “**ಕಿಂಸು ಸಂಯೋಜನೋ**”ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಕಿಂಸು ಸಂಯೋಜನೋ**ತಿ ಕಿಂಸಂಯೋಜನೋ। **ವಿಚಾರಣ**ನ್ತಿ ವಿಚಾರಣಕಾರಣಂ। **ಕಿಸ್ಸಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಹಾನೇನಾ**ತಿ ಕಿಂನಾಮಕಸ್ಸ ಅಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಹಾನೇನ।

೭೮. ಅಥಸ್ಸ ಭಗವಾ ತಮತ್ಥಂ ಬ್ಯಾಕರೋನ್ತೋ “**ನನ್ದಿಸಂಯೋಜನೋ**”ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವಿತಕ್ಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಿಕೋ ವಿತಕ್ಕೋ ಅಸ್ಸ।

೭೯. ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಮಗ್ಗಂ ಪುಚ್ಛನ್ತೋ **“ಕಥಂ ಸತಸ್ಸಾ”**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಂ।

ಅಥಸ್ಸ ಮಗ್ಗಂ ಕಥೇನ್ತೋ ಭಗವಾ **“ಅಜ್ಝತ್ತಞ್ಚಾ”**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಏವಂ ಸತಸ್ಸಾ**ತಿ ಏವಂ ಸತಸ್ಸ ಸಮ್ಪಜಾನಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ।

ಏವಂ ಭಗವಾ ಇದಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಂ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನೇವ ದೇಸೇಸಿ, ದೇಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ ಪುಬ್ಬಸದಿಸೋವ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಅಹೋಸೀತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಉದಯಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೪. ಪೋಸಾಲಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮೧. ಚುದ್ದಸಮೇ ಪೋಸಾಲಸುತ್ತೇ – **ಯೋ ಅತೀತಂ ಆದಿಸತೀ**ತಿ ಯೋ ಭಗವಾ ಅತ್ತನೋ ಚ ಪರೇಸಞ್ಚ “ಏಕಮ್ಪಿ ಜಾತಿ”ನ್ತಿಆದಿಭೇದಂ ಅತೀತಂ ಆದಿಸತಿ।

ಏಕಮ್ಪಿ ಜಾತಿನ್ತಿ ಏಕಮ್ಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಮೂಲಕಂ ಚುತಿಪರಿಯೋಸಾನಂ ಏಕಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಂ। ಏಸ ನಯೋ **ದ್ವೇಪಿ ಜಾತಿಯೋ**ತಿಆದೀಸು। **ಅನೇಕೇಪಿ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ**ತಿಆದೀಸು ಪನ ಪರಿಹಾಯಮಾನೋ ಕಪ್ಪೋ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೋ, ತದಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಸನ್ನಿಪತನತೋ। ವಡ್ಢಮಾನೋ ಕಪ್ಪೋ ವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೋ, ತದಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕತೋ ಸತ್ತಾನಂ ವಿವಟ್ಟನತೋ। ತತ್ಥ ಸಂವಟ್ಟೇನ ಸಂವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ ಗಹಿತೋ ಹೋತಿ ತಂಮೂಲಕತ್ತಾ, ವಿವಟ್ಟೇನ ಚ ವಿವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಯಾನಿ ತಾನಿ “ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಪ್ಪಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ? ಸಂವಟ್ಟೋ ಸಂವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ ವಿವಟ್ಟೋ ವಿವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ”ತಿ ವುತ್ತಾನಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೫೬), ತಾನಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। **ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ ವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ**ತಿ ಚ ಕಪ್ಪಸ್ಸ ಅದ್ಧಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಸಂವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ**ತಿ ಸಕಲಂ ಕಪ್ಪಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಕಥಂ ಅನುಸ್ಸರತೀತಿ ಚೇ? **ಅಮುತ್ರಾಸಿ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ। ತತ್ಥ **ಅಮುತ್ರಾಸಿ**ನ್ತಿ ಅಮುಮ್ಹಿ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ ಅಹಂ ಅಮುಮ್ಹಿ ಭವೇ ವಾ ಯೋನಿಯಾ ವಾ ಗತಿಯಾ ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಾ ವಾ ಸತ್ತಾವಾಸೇ ವಾ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ವಾ ಆಸಿಂ। **ಏವಂನಾಮೋ**ತಿ ತಿಸ್ಸೋ ವಾ ಫುಸ್ಸೋ ವಾ। **ಏವಂಗೋತ್ತೋ**ತಿ ಕಚ್ಚಾನೋ ವಾ ಕಸ್ಸಪೋ ವಾ । ಇದಮಸ್ಸ ಅತೀತಭವೇ ಅತ್ತನೋ ನಾಮಗೋತ್ತಾನುಸ್ಸರಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಸಚೇ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಅತ್ತನೋ ವಣ್ಣಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ವಾ ಲೂಖಪಣೀತಜೀವಿತಭಾವಂ ವಾ ಸುಖದುಕ್ಖಬಹುಲತಂ ವಾ ಅಪ್ಪಾಯುಕದೀಘಾಯುಕಭಾವಂ ವಾ ಅನುಸ್ಸರಿತುಕಾಮೋ, ತಮ್ಪಿ ಅನುಸ್ಸರತಿಯೇವ। ತೇನಾಹ – **“ಏವಂವಣ್ಣೋ ಏವಮಾಯುಪರಿಯನ್ತೋ”**ತಿ। ತತ್ಥ **ಏವಂವಣ್ಣೋ**ತಿ ಓದಾತೋ ವಾ ಸಾಮೋ ವಾ। **ಏವಮಾಹಾರೋ**ತಿ ಸಾಲಿಮಂಸೋದನಾಹಾರೋ ವಾ ಪವತ್ತಫಲಭೋಜನೋ ವಾ। **ಏವಂ ಸುಖದುಕ್ಖಪಟಿಸಂವೇದೀ**ತಿ ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರೇನ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸಾಮಿಸನಿರಾಮಿಸಾದಿಪ್ಪಭೇದಾನಂ ವಾ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಪಟಿಸಂವೇದೀ। **ಏವಮಾಯುಪರಿಯನ್ತೋ**ತಿ ಏವಂ ವಸ್ಸಸತಪರಮಾಯುಪರಿಯನ್ತೋ ವಾ ಚತುರಾಸೀತಿ ಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸಪರಮಾಯುಪರಿಯನ್ತೋ ವಾ।

ಸೋ ತತೋ ಚುತೋ ಅಮುತ್ರ ಉದಪಾದಿನ್ತಿ ಸೋ ಅಹಂ ತತೋ ಭವತೋ ಯೋನಿತೋ ಗತಿತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿತೋ ಸತ್ತಾವಾಸತೋ ಸತ್ತನಿಕಾಯತೋ ವಾ ಚುತೋ ಪುನ ಅಮುಕಸ್ಮಿಂ ನಾಮ ಭವೇ ಯೋನಿಯಾ ಗತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಾ ಸತ್ತಾವಾಸೇ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ವಾ ಉದಪಾದಿಂ। **ತತ್ರಾಪಾಸಿ**ನ್ತಿ ಅಥ ತತ್ರಾಪಿ ಭವೇ ಯೋನಿಯಾ ಗತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಾ ಸತ್ತಾವಾಸೇ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ವಾ ಪುನ ಅಹೋಸಿಂ। **ಏವಂನಾಮೋ**ತಿಆದಿವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಅಪಿ ಚ - ಯಸ್ಮಾ **ಅಮುತ್ರಾಸಿ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಆರೋಹನ್ತಸ್ಸ ಯಾವದಿಚ್ಛಕಂ ಅನುಸ್ಸರಣಂ। **ಸೋ ತತೋ ಚುತೋ**ತಿ ಪಟಿನಿವತ್ತನ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ। ತಸ್ಮಾ **ಇಧೂಪಪನ್ನೋ**ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಇಧೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಅನನ್ತರಮೇವಸ್ಸ ಉಪಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಅಮುತ್ರ ಉದಪಾದಿನ್ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ತತ್ರಾಪಾಸಿ**ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿ ಪನಸ್ಸ ತತ್ರಾ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ ಅನ್ತರೇ ಉಪಪತ್ತಿಟ್ಠಾನೇ ನಾಮಗೋತ್ತಾದೀನಂ ಅನುಸ್ಸರಣದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಸೋ ತತೋ ಚುತೋ ಇಧೂಪಪನ್ನೋ**ತಿ ಸ್ವಾಹಂ ತತೋ ಅನನ್ತರೂಪಪತ್ತಿಟ್ಠಾನತೋ ಚುತೋ ಇಧ ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ನಾಮ ಖತ್ತಿಯಕುಲೇ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲೇ ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ।

ಇತಿತಿ ಏವಂ। **ಸಾಕಾರಂ ಸಉದ್ದೇಸ**ನ್ತಿ ನಾಮಗೋತ್ತವಸೇನ ಸಉದ್ದೇಸಂ, ವಣ್ಣಾದಿವಸೇನ ಸಾಕಾರಂ। ನಾಮಗೋತ್ತೇನ ಹಿ ಸತ್ತೋ "ತಿಸ್ಸೋ ಕಸ್ಸಪೋ"ತಿ ಉದ್ದಿಸಿಯತಿ, ವಣ್ಣಾದೀಹಿ "ಓದಾತೋ ಸಾಮೋ"ತಿ ನಾನತ್ತತೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತಸ್ಮಾ ನಾಮಗೋತ್ತಂ ಉದ್ದೇಸೋ, ಇತರೇ ಆಕಾರಾತಿ। **ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸ**ನ್ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಜಾತೀಸು ನಿವುಟ್ಠಕ್ಖನ್ಧಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸೋ। ನಿವುಟ್ಠಾತಿ ಅಜ್ಝಾವುಟ್ಠಾ ಅನುಭೂತಾ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾ, ನಿವುಟ್ಠಧಮ್ಮಾ ವಾ। ನಿವುಟ್ಠಾತಿ ಗೋಚರನಿವಾಸೇನ ನಿವುಟ್ಠಾ, ಅತ್ತನೋ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ವಿಞ್ಞಾತಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ, ಪರವಿಞ್ಞಾಣೇನ ವಿಞ್ಞಾತಾಪಿ ವಾ ಛಿನ್ನವಟುಮಕಾನುಸ್ಸರಣಾದೀಸು। ತೇ ಬುದ್ಧಾನಂಯೇವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಆದಿಸತಿ ಕಥೇತಿ। **ಪರೇಸಂ ಅತೀತ**ನ್ತಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪರಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಏಕಮ್ಪಿ ಜಾತಿನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಆದಿಸತಿ।

ಮಹಾಪದಾನಿಯಸುತ್ತನ್ತನ್ತಿ ಮಹಾಪುರಿಸಾನಂ ಅಪದಾನನಿಯುತ್ತಂ ಮಹಾಪದಾನಸುತ್ತಂ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧ ಆದಯೋ)। **ಮಹಾಸುದಸ್ಸನಿಯಸುತ್ತನ್ತ**ನ್ತಿ ಮಹಾಸುದಸ್ಸನಸ್ಸ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯುತ್ತಂ ಮಹಾಸುದಸ್ಸನಸುತ್ತಂ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೪೧ ಆದಯೋ)। **ಮಹಾಗೋವಿನ್ದಿಯಸುತ್ತನ್ತ**ನ್ತಿ ಮಹಾಗೋವಿನ್ದಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಅಪದಾನನಿಯುತ್ತಂ ಮಹಾಗೋವಿನ್ದಸುತ್ತಂ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೯೩ ಆದಯೋ)। **ಮಾಘದೇವಿಯಸುತ್ತನ್ತ**ನ್ತಿ ಮಘದೇವರಞ್ಞೋ ಅಪದಾನನಿಯುತ್ತಂ ಮಘದೇವಸುತ್ತಂ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೦೮ ಆದಯೋ)। **ಸತಾನುಸಾರಿಞ್ಞಾಣಂ ಹೋತೀ**ತಿ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಞಾಣಂ ಹೋತಿ।

ಯಾವತಕಂ ಆಕಙ್ಖತೀತಿ ಯತ್ತಕಂ ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತತ್ತಕಂ ಜಾನಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಞಾಣಂ ಪೇಸೇತಿ। ಅಥಸ್ಸ ದುಬ್ಬಲಪತ್ತಪುಟೇ ಪಕ್ಖನ್ದನಾರಾಧೋ ವಿಯ ಅಪ್ಪಟಿಹತಂ ಅನಿವಾರಿತಂ ಞಾಣಂ ಗಚ್ಛತಿ। ತೇನ ಯಾವತಕಂ ಆಕಙ್ಖತಿ, ತಾವತಕಂ ಅನುಸ್ಸರತಿ। **ಬೋಧಿಜ**ನ್ತಿ ಬೋಧಿಯಾ ಮೂಲೇ ಜಾತಂ। **ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಚತುಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಅಯಮನ್ತಿಮಾ ಜಾತೀ**ತಿ ತೇನ ಞಾಣೇನ ಜಾತಿಮೂಲಸ್ಸ ಪಹೀನತ್ತಾ ಪುನ "ಅಯಮನ್ತಿಮಾ ಜಾತಿ, ನತ್ಥಿದಾನಿ ಪುನಬ್ಭವೋ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೧) ಅಪರಮ್ಪಿ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಉಪರಿ "ಸತ್ತಾನ"ನ್ತಿ ಪದಂ ಇಧೇವ ಆಹರಿತ್ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣನ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಪರಾನಿ ಚ ಅಪರಾನಿ ಚ "ಪರಾಪರಾನೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಸನ್ಧಿವಸೇನ **ರೋ**-ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ "ಪರೋಪರಾನೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪರೋಪರಾನಂ ಭಾವೋ ಪರೋಪರಿಯಂ, ಪರೋಪರಿಯಮೇವ ಪರೋಪರಿಯತ್ತಂ, ವೇನೇಯ್ಯಸತ್ತಾನಂ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರೋಪರಿಯತ್ತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಸ್ಸ ಞಾಣಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಉತ್ತಮಾನುತ್ತಮಭಾವಞಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಇನ್ದ್ರಿಯವರೋವರಿಯತ್ತಞಾಣ"ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ವರಾನಿ ಚ ಅವರಾನಿ ಚ ವರೋವರಿಯಾನಿ, ವರೋವರಿಯಾನಂ ಭಾವೋ ವರೋವರಿಯತ್ತನ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಅವರಿಯಾನೀ**ತಿ ಚ ಉತ್ತಮಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ - ಪರಾನಿ ಚ ಓಪರಾನಿ ಚ ಪರೋಪರಾನಿ, ತೇಸಂ ಭಾವೋ ಪರೋಪರಿಯತ್ತನ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಓಪರಾನೀ**ತಿ ಚ ಓರಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಲಾಮಕಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ "ಪರೋಪರಾಯಸ್ಸ ಸಮೇಚ್ಚ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೫; ಸು॰ ನಿ॰ ೪೭೯) ವಿಯ। "ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಭುಮ್ಮವಚನೇನಪಿ ಪಾಠೋ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೬೮)।

ತಥಾಗತಸ್ಸಾತಿ ಯಥಾ ವಿಪಸ್ಸಿಆದಯೋ ಪುಬ್ಬಕಾ ಇಸಯೋ ಆಗತಾ, ತಥಾ ಆಗತಸ್ಸ। ಯಥಾ ಚ ತೇ ಗತಾ, ತಥಾ ಗತಸ್ಸ। **ತಥಾಗತಬಲ**ನ್ತಿ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣಂ ತಥಾಗತಸ್ಸೇವ ಬಲಂ। ಯಥಾ ವಾ ಪುಬ್ಬಬುದ್ಧಾನಂ ಬಲಂ ಪುಞ್ಞುಸ್ಸಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ

ಆಗತಂ, ತಥಾ ಆಗತಬಲನ್ತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ದುವಿಧಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಬಲಂ ಕಾಯಬಲಞ್ಚ ಞಾಣಬಲಞ್ಚ। ತೇಸು ಕಾಯಬಲಂ ಹತ್ಥಿಕುಲಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪೋರಾಣೇಹಿ -

> "ಕಾಳಾವಕಞ್ಚ ಗಙ್ಗೇಯ್ಯಂ, ಪಣ್ಡರಂ ತಮ್ಬಪಿಙ್ಗಲಂ।
> ಗನ್ಧಮಙ್ಗಲಹೇಮಞ್ಚ, ಉಪೋಸಥಛದ್ದನ್ತಿಮೇ ದಸಾ"ತಿ॥ (ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧೪೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೨.೨೨; ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೧೦.೨೧; ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೭೬೦; ಉದಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೭೫; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೨.೪೪)।

ಯದೇತಂ ಪಕತಿಹತ್ಥಿಗ್ಗಣನಾಯ ಹತ್ಥೀನಂ ಕೋಟಿಸಹಸ್ಸಸ್ಸ, ಪುರಿಸಗಣನಾಯ ದಸನ್ನಂ ಪುರಿಸಕೋಟಿಸಹಸ್ಸಾನಂ ಬಲಂ ಹೋತಿ, ಇದಂ ತಾವ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಕಾಯಬಲಂ। ಞಾಣಬಲಂ ಪನ ಮಹಾಸೀಹನಾದೇ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೬ ಆದಯೋ) ಆಗತಂ ದಸಬಲಞಾಣಂ ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜಞಾಣಂ ಅಟ್ಠಸು ಪರಿಸಾಸು ಅಕಮ್ಪನಞಾಣಂ ಚತುಯೋನಿಪರಿಚ್ಛೇದಕಞಾಣಂ ಪಞ್ಚಗತಿಪರಿಚ್ಛೇದಕಞಾಣಂ ಸಂಯುತ್ತಕೇ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩-೩೪) ಆಗತಾನಿ ತೇಸತ್ತತಿ ಞಾಣಾನಿ ಸತ್ತಸತ್ತತಿ ಞಾಣಾನೀತಿ ಏವಂ ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಅನೇಕಾನಿ ಞಾಣಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಏತಂ ಞಾಣಬಲಂ ನಾಮ। ಇಧಾಪಿ ಞಾಣಬಲಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ಞಾಣಞ್ಹಿ ಅಕಮ್ಪಿಯಟ್ಠೇನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಟ್ಠೇನ ಚ ಬಲನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೨.೪೪) ವುತ್ತಂ।

ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯಾನುಸಯೇ ಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ ರೂಪಾದೀಸು ಖನ್ಧೇಸು ಛನ್ದರಾಗೇನ ಸತ್ತಾ ವಿಸತ್ತಾತಿ ಸತ್ತಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ -

> "ರೂಪೇ ಖೋ, ರಾಧ, ಯೋ ಛನ್ದೋ ಯೋ ರಾಗೋ ಯಾ ನನ್ದೀ ಯಾ ತಣ್ಹಾ, ತತ್ರ ಸತ್ತೋ ತತ್ರ ವಿಸತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ 'ಸತ್ತೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತಿ । ವೇದನಾಯ... ಸಞ್ಞಾಯ... ಸಙ್ಖಾರೇಸು... ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಯೋ ಛನ್ದೋ ಯೋ ರಾಗೋ ಯಾ ನನ್ದೀ ಯಾ ತಣ್ಹಾ, ತತ್ರ ಸತ್ತೋ ತತ್ರ ವಿಸತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ 'ಸತ್ತೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೬೧; ಮಹಾನಿ॰ ೭)।

ಅಕ್ಖರಚಿನ್ತಕಾ ಪನ ಅತ್ಥಂ ಅವಿಚಾರೇತ್ವಾ "ನಾಮಮತ್ತಮೇತ"ನ್ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಯೇಪಿ ಅತ್ಥಂ ವಿಚಾರೇನ್ತಿ, ತೇ ಸತ್ವಯೋಗೇನ ಸತ್ತಾತಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯನ್ತಿ ನಿಸ್ಸಯನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಆಸಯೋ , ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಾ ಕಾಮಾದೀಹಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀಹಿ ವಾ ಪರಿಭಾವಿತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಅನುಸೇನ್ತಿ ಅನುಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅನುಸಯಾ, ಥಾಮಗತಾನಂ ಕಾಮರಾಗಾದೀನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಆಸಯೋ ಚ ಅನುಸಯೋ ಚ ಆಸಯಾನುಸಯೋ। ಜಾತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಚ ದ್ವನ್ದಸಮಾಸವಸೇನ ಚ ಏಕವಚನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚರಿತಾಧಿಮುತ್ತಿಯೋ ಆಸಯಾನುಸಯಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತಸ್ಮಾ ಉದ್ದೇಸೇ ಚರಿತಾಧಿಮುತ್ತೀಸು ಞಾಣಾನಿ ಆಸಯಾನುಸಯಞಾಣೇನೇವ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ "ಆಸಯಾನುಸಯೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಯಮಕಪಾಟಿಹೀರೇ ಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧಉದಕಧಾರಾದೀನಂ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಸಕಿಂಯೇವ ಪವತ್ತಿತೋ ಯಮಕಂ, ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾದೀನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮಾನಂ ಹರಣತೋ ಪಾಟಿಹೀರಂ, ಯಮಕಞ್ಚ ತಂ ಪಾಟಿಹೀರಞ್ಚಾತಿ ಯಮಕಪಾಟಿಹೀರಂ।

ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪರದುಕ್ಖೇ ಸತಿ ಸಾಧೂನಂ ಹದಯಕಮ್ಪನಂ ಕರೋತೀತಿ ಕರುಣಾ, ಕಿನಾತಿ ವಾ ಪರದುಕ್ಖಂ ಹಿಂಸತಿ ವಿನಾಸೇತೀತಿ ಕರುಣಾ, ಕಿರೀಯತಿ ವಾ ದುಕ್ಖಿತೇಸು ಫರಣವಸೇನ ಪಸಾರೀಯತೀತಿ ಕರುಣಾ, ಫರಣಕಮ್ಮವಸೇನ ಕಮ್ಮಗುಣವಸೇನ ಚ ಮಹತೀ ಕರುಣಾ ಮಹಾಕರುಣಾ, ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ ಏತಂ ಮಹಾಕಾರುಣಿಕಾತಿ ಸಮಾಪತ್ತಿ, ಮಹಾಕರುಣಾ ಚ ಸಾ ಸಮಾಪತ್ತಿ ಚಾತಿ ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಾಪತ್ತಿ, ತಸ್ಸಂ ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ। ತಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವಾ ಞಾಣಂ।

ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಅನಾವರಣಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಞ್ಚನೇಯ್ಯಪಥಪ್ಪಭೇದಂ ಸಬ್ಬಂ ಅಞ್ಞಾಸೀತಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞೂ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾ ಏವ ಞಾಣಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾಞಾಣನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಾದಿಭೇದಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರೋ ವಿಕಾರೋ ಲಕ್ಖಣಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಪಞ್ಚೇವ ನೇಯ್ಯಪಥಾ ಹೋನ್ತಿ। ಆವಜ್ಜನಪಟಿಬದ್ಧತ್ತಾ ಏವ ಹಿ ನತ್ಥಿ ತಸ್ಸ ಆವರಣನ್ತಿ ತದೇವ **ಅನಾವರಣಞಾಣನ್ತಿ** ವುಚ್ಚತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೬೮)।

ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅಸಙ್ಗಮಪ್ಪಟಿಹತಮನಾವರಣಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಅಸಙ್ಗಂ ಸಙ್ಗವಿರಹಿತಂ ಅಪ್ಪಟಿಹತಂ ಪಟಿಪಕ್ಖವಿರಹಿತಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಂ ಆವರಣವಿರಹಿತಂ ಞಾಣಂ।

ಅನಾಗತಮ್ಹಿ ಆದಿಸತೀತಿ -

"ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭದ್ದಕೇ ಕಪ್ಪೇ, ತಯೋ ಆಸಿಂಸು ನಾಯಕಾ।
ಅಹಮೇತರಹಿ ಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ಮೇತ್ತೇಯ್ಯೋ ಚಾಪಿ ಹೇಸ್ಸತೀ"ತಿ॥ ಚ -

"ಅಸೀತಿವಸ್ಸಸಹಸ್ಸಾಯುಕೇಸು , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮನುಸ್ಸೇಸು ಮೇತ್ತೇಯ್ಯೋ ನಾಮ ಭಗವಾ ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನೋ"ತಿ ಚ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೦೭) -

"ಅಥ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಙ್ಖೋ ನಾಮ ರಾಜಾ ಯೋ ಸೋ ಯೂಪೋ ರಞ್ಞಾ ಮಹಾಪನಾದೇನ ಕಾರಾಪಿತೋ, ತಂ ಯೂಪಂ ಉಸ್ಸಾಪೇತ್ವಾ ಅಜ್ಝಾವಸಿತ್ವಾ ತಂ ದತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತ್ವಾ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಕಪಣದ್ಧಿಕವಣಿಬ್ಬಕಯಾಚಕಾನಂ ದಾನಂ ದತ್ವಾ ಮೇತ್ತೇಯ್ಯಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ಕೇಸಮಸ್ಸುಂ ಓಹಾರೇತ್ವಾ ಕಾಸಾಯಾನಿ ವತ್ಥಾನಿ ಅಚ್ಛಾದೇತ್ವಾ ಅಗಾರಸ್ಮಾ ಅನಗಾರಿಯಂ ಪಬ್ಬಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಚ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೦೮) -

"ಅನಾಗತೇ ಅಟ್ಠಿಸ್ಸರೋ ನಾಮ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಮಿ॰ ಪ॰ ೪.೧.೩) ಚ, "ಸುಮನಿಸ್ಸರೋ ನಾಮ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಚ -

ಆದಿನಾ ನಯೇನ ದೇವದತ್ತಾದೀನಂ ಅನಾಗತಂ ಆಚಿಕ್ಖತಿ। **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮ್ಹಿ ಆದಿಸತೀತಿ** ಇದಂ ಪಾಕಟಮೇವ।

೮೨. ವಿಭೂತರೂಪಸಞ್ಞಿಸ್ಸಾತಿ ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತರೂಪಸಞ್ಞಿಸ್ಸ। **ಸಬ್ಬಕಾಯಪ್ಪಹಾಯಿನೋತಿ** ತದಙ್ಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಸಬ್ಬರೂಪಕಾಯಪಹಾಯಿನೋ, ಪಹೀನರೂಪಭವಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚೀತಿ ಪಸ್ಸತೋತಿ** ವಿಞ್ಞಾಣಾಭಾವದಸ್ಸನೇನ "ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚೀ"ತಿ ಪಸ್ಸತೋ, ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಲಾಭಿನೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಞಾಣಂ ಸಕ್ಕಾನುಪುಚ್ಛಾಮೀತಿ** ಸಕ್ಕಾತಿ ಭಗವನ್ತಂ ಆಲಪನ್ತೋ ಆಹ। ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಞಾಣಂ ಪುಚ್ಛಾಮಿ, ಕೀದಿಸಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬನ್ತಿ। **ಕಥಂ ನೇಯ್ಯೋತಿ** ಕಥಞ್ಚ ಸೋ ನೇತಬ್ಬೋ, ಕಥಮಸ್ಸ ಉತ್ತರಿಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಕತಮಾ ರೂಪಸಞ್ಞಾತಿ ಏತ್ಥ **ರೂಪಸಞ್ಞಾತಿ** ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಞ್ಚೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ। ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ "ರೂಪೀ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೨೪೮; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೦೯)। ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ "ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನೀ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೨೨೩)। ತಸ್ಮಾ ಇಧ ರೂಪೇ ಸಞ್ಞಾ ರೂಪಸಞ್ಞಾತಿ ಏವಂ ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ರೂಪಂ ಸಞ್ಞಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ರೂಪಸಞ್ಞಾ, ರೂಪಮಸ್ಸ ನಾಮನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿಭೇದಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚೇತಂ ಅಧಿವಚನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇಧ ಪನ ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯವಸೇನ ಪಞ್ಚದಸಜ್ಝಾನಸಙ್ಖಾತಾ ರೂಪಸಞ್ಞಾ ಏವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ । **ರೂಪಾವಚರಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವಾತಿ** ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ। **ಉಪಪನ್ನಸ್ಸ ವಾತಿ** ವಿಪಾಕಜ್ಝಾನವಸೇನ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಉಪಪನ್ನಸ್ಸ।

ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರಿಸ್ಸ ವಾತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ ಕಿರಿಯಾಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಸುಖಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ವಿಹರನ್ತಸ್ಸ। **ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಯೋತಿ** ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಾದೀನಿ। **ಪಟಿಲದ್ಧಸ್ಸಾತಿ** ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಠಿತಸ್ಸ। **ರೂಪಸಞ್ಞಾ ವಿಭೂತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ** ರೂಪಸಞ್ಞಾ ಅಪಗತಾ ಹೋನ್ತಿ। **ವಿಗತಾತಿ** ವಿನಾಸಿತಾ। "ಅಭಾವಿತಾ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಸುನ್ದರೋ।

ತದಙ್ಗಸಮತಿಕ್ಕಮಾತಿ ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನವಸೇನ ಅತಿಕ್ಕಮೇನ। **ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನೇನ ಪಹೀನೋತಿ** ಅರೂಪಜ್ಝಾನಪಟಿಲಾಭೇನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ ಪಹೀನೋ। **ತಸ್ಸ ರೂಪಕಾಯೋತಿ** ತಸ್ಸ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಪಟಿಲಾಭಿನೋ ಅರೂಪಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರಕಾಯೋ।

ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ನಾಸ್ಸ ಕಿಞ್ಚನನ್ತಿ ಅಕಿಞ್ಚನಂ, ಅನ್ತಮಸೋ ಸಙ್ಗಮತ್ತಮ್ಪಿ ಅಸ್ಸ ಅವಸಿಟ್ಠಂ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಕಿಞ್ಚನಸ್ಸ ಭಾವೋ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಂ, ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನವಿಞ್ಞಾಣಾಪಗಮಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ, ತಂ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಸಞ್ಞಾಯ ಆಯತನನ್ತಿ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ, ಆಕಾಸೇ ಪವತ್ತಿತವಿಞ್ಞಾಣಾಪಗಮಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। **ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸತೋ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾತಿ** ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಸತೋಕಾರೀ ಹುತ್ವಾ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ। **ತತೋ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾತಿ** ಸತೋಕಾರೀ ಹುತ್ವಾ ತಾಯ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವುಟ್ಠಾಯ। **ತಞ್ಞೇವ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ** ತಂ ಆಕಾಸೇ ಪವತ್ತಿತಂ ಮಹಗ್ಗತವಿಞ್ಞಾಣಂ। **ಅಭಾವೇತೀತಿ** ವಿನಾಸೇತಿ। **ವಿಭಾವೇತೀತಿ** ವಿವಿಧಾ ನಾಸೇತಿ। **ಅನ್ತರಧಾಪೇತೀತಿ** ಅದಸ್ಸನಂ ಗಮೇತಿ।

ಕಥಂ ಸೋ ನೇತಬ್ಬೋತಿ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕೇನಪ್ಪಕಾರೇನ ಜಾನಿತಬ್ಬೋ। **ವಿನೇತಬ್ಬೋತಿ** ನಾನಾವಿಧೇನ ಜಾನಿತಬ್ಬೋ। **ಅನುನೇತಬ್ಬೋತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಚಿತ್ತೇನ ಕಥಂ ಗಮಯಿತಬ್ಬೋ।

ಅಥಸ್ಸ ಭಗವಾ ತಾದಿಸೇ ಪುಗ್ಗಲೇ ಅತ್ತನೋ ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣತಂ ಪಕಾಸೇತ್ವಾ ತಂ ಞಾಣಂ ಬ್ಯಾಕಾತುಂ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ ಸಬ್ಬಾ, ಅಭಿಜಾನಂ ತಥಾಗತೋತಿ** ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಸತ್ತಾತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ ಅಭಿಜಾನನ್ತೋ ತಥಾಗತೋ। **ತಿಟ್ಠನ್ತಮೇನಂ ಜಾನಾತೀತಿ** ಕಮ್ಮಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ತಿಟ್ಠಮೇತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಜಾನಾತಿ - "ಆಯತಿಂ ಅಯಂ ಏವಂಗತಿಕೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ। **ಧಿಮುತ್ತನ್ತಿ** ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಾದೀಸು ಅಧಿಮುತ್ತಂ। **ತಪ್ಪರಾಯಣನ್ತಿ** ತಮ್ಮಯಂ।

ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಠಾನಾನಿ ಸವಿಞ್ಞಾಣಕಾ ಖನ್ಧಾ ಏವ। ತತ್ಥ **ಸೇಯ್ಯಥಾಪೀತಿ** ನಿದಸ್ಸನತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ ಯಥಾ ಮನುಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪರಿಮಾಣೇಸುಪಿ ಹಿ ಚಕ್ಕವಾಳೇಸು ಅಪರಿಮಾಣಾನಂ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಾದಿವಸೇನ ದ್ವೇಪಿ ಏಕಸದಿಸಾ ನತ್ಥಿ। ಯೇಪಿ ಹಿ ಕತ್ಥಚಿ ಯಮಕಭಾತರೋ ವಣ್ಣೇನ ವಾ ಸಣ್ಠಾನೇನ ವಾ ಸದಿಸಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಪಿ ಆಲೋಕಿತವಿಲೋಕಿತಾದೀಹಿ ವಿಸದಿಸಾವ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ "**ನಾನತ್ತಕಾಯಾ**"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಸಞ್ಞಾ ಪನ ನೇಸಂ ತಿಹೇತುಕಾಪಿ ದುಹೇತುಕಾಪಿ ಅಹೇತುಕಾಪಿ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ "**ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ**"ತಿ ವುತ್ತಾ। **ಏಕಚ್ಚೇ ಚ ದೇವಾತಿ** ಛ ಕಾಮಾವಚರದೇವಾ। ತೇಸು ಹಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಕಾಯೋ ನೀಲೋ ಹೋತಿ, ಕೇಸಞ್ಚಿ ಪೀತಕಾದಿವಣ್ಣೋ। ಸಞ್ಞಾ ಪನ ನೇಸಂ ತಿಹೇತುಕಾಪಿ ದುಹೇತುಕಾಪಿ ಹೋತಿ, ಅಹೇತುಕಾ ನ ಹೋತಿ। **ಏಕಚ್ಚೇ ಚ ವಿನಿಪಾತಿಕಾತಿ** ಚತುಅಪಾಯವಿನಿಮುತ್ತಾ ಪುನಬ್ಬಸುಮಾತಾ ಯಕ್ಖಿನೀ ಪಿಯಙ್ಕರಮಾತಾ ಫುಸ್ಸಮಿತ್ತಾ ಧಮ್ಮಗುತ್ತಾತಿ ಏವಮಾದಯೋ ಅಞ್ಞೇ ಚ ವೇಮಾನಿಕಾ ಪೇತಾ। ಏತೇಸಞ್ಹಿ ಓದಾತಕಾಳಮಙ್ಗುರಚ್ಛವಿಸಾಮವಣ್ಣಾದಿವಸೇನ ಚೇವ ಕಿಸಥೂಲರಸ್ಸದೀಘವಸೇನ ಚ ಕಾಯೋ ನಾನಾ ಹೋತಿ, ಮನುಸ್ಸಾನಂ ವಿಯ ತಿಹೇತುಕದುಹೇತುಕಾಹೇತುಕವಸೇನ ಸಞ್ಞಾಪಿ। ತೇ ಪನ ದೇವಾ ವಿಯ ನ ಮಹೇಸಕ್ಖಾ, ಕಪಣಮನುಸ್ಸಾ ವಿಯ ಅಪ್ಪೇಸಕ್ಖಾ ದುಲ್ಲಭಘಾಸಚ್ಛಾದನಾ ದುಕ್ಖಪೀಳಿತಾ ವಿಹರನ್ತಿ। ಏಕಚ್ಚೇ ಕಾಳಪಕ್ಖೇ ದುಕ್ಖಿತಾ ಜುಣ್ಹಪಕ್ಖೇ ಸುಖಿತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸುಖಸಮುಸ್ಸಯತೋ ವಿನಿಪತಿತತ್ತಾ **ವಿನಿಪಾತಿಕಾತಿ** ವುತ್ತಾ। ಯೇ ಪನೇತ್ಥ ತಿಹೇತುಕಾ, ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋಪಿ ಹೋತಿ ಪಿಯಙ್ಕರಮಾತಾದೀನಂ ವಿಯ।

ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕಾತಿ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನೋ। **ಪಠಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ**ತಿ ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ। ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾ ಪನ ಪರಿತ್ತೇನ, ಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತಾ ಮಜ್ಝಿಮೇನ, ಕಾಯೋವ ನೇಸಂ ವಿಪ್ಫಾರಿಕತರೋ ಹೋತಿ। ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಪಣೀತೇನ, ಕಾಯೋ ಪನ ನೇಸಂ ಅತಿವಿಪ್ಫಾರಿಕತರೋ ಹೋತಿ। ಇತಿ ತೇ ಕಾಯಸ್ಸ ನಾನತ್ತಾ, ಪಠಮಜ್ಝಾನವಸೇನ ಸಞ್ಞಾಯ ಏಕತ್ತಾ **ನಾನತ್ತಕಾಯಾ ಏಕತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ**ತಿ ವುತ್ತಾ। ಯಥಾ ಚ ತೇ, ಏವಂ ಚತೂಸು ಅಪಾಯೇಸು ಸತ್ತಾ। ನಿರಯೇಸು ಹಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಗಾವುತಂ, ಕೇಸಞ್ಚಿ ಅಡ್ಢಯೋಜನಂ, ಕೇಸಞ್ಚಿ ತಿಗಾವುತಂ ಅತ್ತಭಾವೋ ಹೋತಿ, ದೇವದತ್ತಸ್ಸ ಪನ ಯೋಜನಸತಿಕೋ ಜಾತೋ। ತಿರಚ್ಛಾನೇಸುಪಿ ಕೇಚಿ ಖುದ್ದಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಕೇಚಿ ಮಹನ್ತಾ। ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೇಸುಪಿ ಕೇಚಿ ಸಟ್ಠಿಹತ್ಥಾ, ಕೇಚಿ ಅಸೀತಿಹತ್ಥಾ ಹೋನ್ತಿ, ಕೇಚಿ ಸುವಣ್ಣಾ, ಕೇಚಿ ದುಬ್ಬಣ್ಣಾ। ತಥಾ ಕಾಲಕಞ್ಚಿಕಾ ಅಸುರಾ। ಅಪಿ ಚೇತ್ಥ ದೀಘಪಿಟ್ಠಿಕಪೇತಾ ನಾಮ ಸಟ್ಠಿಯೋಜನಿಕಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ। ಸಞ್ಞಾ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾಹೇತುಕಾವ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಆಪಾಯಿಕಾಪಿ **ನಾನತ್ತಕಾಯಾ ಏಕತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ**ತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಆಭಸ್ಸರಾತಿ ದಣ್ಡಉಕ್ಕಾಯ ಅಚ್ಚಿ ವಿಯ ಏತೇಸಂ ಸರೀರತೋ ಆಭಾ ಛಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಛಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪತನ್ತೀ ವಿಯ ಸರತಿ ವಿಸರತೀತಿ ಆಭಸ್ಸರಾ। ತೇಸು ಪಞ್ಚಕನಯೇ ದುತಿಯತತಿಯಜ್ಝಾನದ್ವಯಂ ಪರಿತ್ತಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಉಪಪನ್ನಾ **ಪರಿತ್ತಾಭಾ** ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಮಜ್ಝಿಮಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಉಪಪನ್ನಾ **ಅಪ್ಪಮಾಣಾಭಾ** ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಪಣೀತಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಉಪಪನ್ನಾ ಆಭಸ್ಸರಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಇಧ ಪನ ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಸಬ್ಬೇ ಗಹಿತಾ। ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಹಿ ತೇಸಂ ಕಾಯೋ ಏಕವಿಪ್ಫಾರೋವ ಹೋತಿ, ಸಞ್ಞಾ ಪನ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಾ ಚ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಾ ಚಾತಿ ನಾನಾ।

ಸುಭಕಿಣ್ಹಾತಿ ಸುಭೇನ ವೋಕಿಣ್ಣಾ, ಸುಭೇನ ಸರೀರಪ್ಪಭಾವಣ್ಣೇನ ಏಕಗ್ಘನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇಸಞ್ಹಿ ನ ಆಭಸ್ಸರಾನಂ ವಿಯ ಛಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಛಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪಭಾ ಗಚ್ಛತೀತಿ। ಚತುಕ್ಕನಯೇ ತತಿಯಸ್ಸ ಪಞ್ಚಕನಯೇ ಚತುಕ್ಕಸ್ಸ ಪರಿತ್ತಮಜ್ಝಿಮಪಣೀತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ವಸೇನ ಪರಿತ್ತಸುಭಅಪ್ಪಮಾಣಸುಭಸುಭಕಿಣ್ಹಾ ನಾಮ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ಇತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ **ಏಕತ್ತಕಾಯಾ** ಚೇವ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಞ್ಞಾಯ **ಏಕತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ** ಚಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ವೇಹಪ್ಫಲಾ**ಪಿ ಚತುತ್ಥವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಮೇವ ಭಜನ್ತಿ। **ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾ** ವಿಞ್ಞಾಣಾಭಾವಾ ಏತ್ಥ ಸಙ್ಗಹಂ ನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಸುದ್ಧಾವಾಸಾ ವಿವಟ್ಟಪಕ್ಖೇ ಠಿತಾ, ನ ಸಬ್ಬಕಾಲಿಕಾ, ಕಪ್ಪಸತಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಮ್ಪಿ ಬುದ್ಧಸುಞ್ಞೇ ಲೋಕೇ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಸೋಳಸಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸಬ್ಭನ್ತರೇ ಬುದ್ಧೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸುಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪವತ್ತಿಸ್ಸ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೮೧; ಮಹಾವ॰ ೧೩; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೩೦) ಭಗವತೋ ಖನ್ಧಾವಾರಸದಿಸಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ನೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಂ, ನ ಚ ಸತ್ತಾವಾಸಂ ಭಜನ್ತಿ। ಮಹಾಸೀವತ್ಥೇರೋ ಪನ "ನ ಖೋ ಪನ ಸೋ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಆವಾಸೋ ಸುಲಭರೂಪೋ, ಯೋ ಮಯಾ ಅನಾವುಟ್ಠಪುಬ್ಬೋ ಇಮಿನಾ ದೀಘೇನ ಅದ್ಧುನಾ ಅಞ್ಞತ್ರ ಸುದ್ಧಾವಾಸೇಹಿ ದೇವೇಹೀತಿ ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೦) ಸುದ್ಧಾವಾಸಾಪಿ ಚತುತ್ಥವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಂ ಚತುತ್ಥಸತ್ತಾವಾಸಞ್ಚ ಭಜನ್ತೀ"ತಿ ವದತಿ, ತಂ ಅಪ್ಪಟಿಬಾಹಿತತ್ತಾ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅನುಞ್ಞಾತಂ (ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೭.೪೪-೪೫; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೨೧)।

ಸಬ್ಬಸೋ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾತಿ ಏತ್ಥ **ಸಬ್ಬಸೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ, ಸಬ್ಬಾಸಂ ವಾ ಅನವಸೇಸಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ರೂಪಸಞ್ಞಾನ**ನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನಞ್ಚೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಞ್ಚ। ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ "ರೂಪೀ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೨೪೮; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೦೯), ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ "ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನೀ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೨೨೩)। ತಸ್ಮಾ ಇಧ "ರೂಪೇ ಸಞ್ಞಾ ರೂಪಸಞ್ಞಾ"ತಿ ಏವಂ ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ರೂಪಂ ಸಞ್ಞಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ರೂಪಸಞ್ಞಾ, ರೂಪಮಸ್ಸ ನಾಮನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿಭೇದಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚೇತಂ ಅಧಿವಚನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸಮತಿಕ್ಕಮಾತಿ ವಿರಾಗಾ ನಿರೋಧಾ ಚ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಏತಾಸಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯವಸೇನ ಪಞ್ಚದಸನ್ನಂ ಝಾನಸಙ್ಖಾತಾನಂ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಏತೇಸಞ್ಚ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿವಸೇನ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಖಾತಾನಂ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಅನವಸೇಸಾನಂ ವಾ ವಿರಾಗಾ ಚ ನಿರೋಧಾ ಚ ವಿರಾಗಹೇತು ಚೇವ ನಿರೋಧಹೇತು ಚ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಅನತಿಕ್ಕನ್ತರೂಪಸಞ್ಞೇನ ಏತಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರಿತುನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅವಿರತ್ತಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾಸಮತಿಕ್ಕಮೋ ನ ಹೋತಿ, ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತಾಸು ಚ ಸಞ್ಞಾಸು ಆರಮ್ಮಣಂ ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣಸಮತಿಕ್ಕಮಂ ಅವತ್ವಾ -

> “ತತ್ಥ ಕತಮಾ ರೂಪಸಞ್ಞಾ? ರೂಪಾವಚರಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಉಪಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರಿಸ್ಸ ವಾ ಸಞ್ಞಾ ಸಞ್ಜಾನನಾ ಸಞ್ಜಾನಿತತ್ತಂ, ಇಮಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ರೂಪಸಞ್ಞಾಯೋ। ಇಮಾ ರೂಪಸಞ್ಞಾಯೋ ಅತಿಕ್ಕನ್ತೋ ಹೋತಿ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತೋ ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತೋ, ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಸಬ್ಬಸೋ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ”ತಿ -

ಏವಂ **ವಿಭಙ್ಗೇ** (ವಿಭಂ ೬೦೨) ಸಞ್ಞಾನಂಯೇವ ಸಮತಿಕ್ಕಮೋ ವುತ್ತೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಸಮತಿಕ್ಕಮೇನ ಪತ್ತಬ್ಬಾ ಏತಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ, ನ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ವಿಯ, ತಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಆರಮ್ಮಣಸಮತಿಕ್ಕಮವಸೇನಾಪಿ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಕತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾತಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವತ್ಥೂನಂ ರೂಪಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಞ್ಚ ಪಟಿಘಾತೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸಞ್ಞಾ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾ, ರೂಪಸಞ್ಞಾದೀನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಯಥಾಹ - “ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾ? ರೂಪಸಞ್ಞಾ ಸದ್ದಸಞ್ಞಾ ಗನ್ಧಸಞ್ಞಾ ರಸಸಞ್ಞಾ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸಞ್ಞಾ, ಇಮಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾಯೋ”ತಿ (ವಿಭಂ ೬೦೩)। ತಾಸಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನನ್ತಿ ಸಬ್ಬಸೋ ದಸನ್ನಂ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ ಪಹಾನಾ ಅಸಮುಪ್ಪಾದಾ, ಅಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಕತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಕಾಮಞ್ಚೇತಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸಾಪಿ ನ ಸನ್ತಿ, ನ ಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಪಞ್ಚದ್ವಾರವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪಹೀನಾನಂ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ ವಿಯ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಾದೀನಂ ತತಿಯಮಗ್ಗೇ ವಿಯ ಚ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಝಾನೇ ಉಸ್ಸಾಹಜನನತ್ಥಂ ಇಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಪಸಂಸಾವಸೇನ ಏತಾಸಂ ಏತ್ಥ ವಚನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ - ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತಾ ರೂಪಾವಚರಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ನ ಸನ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ ನ ಪಹೀನತ್ತಾ ನ ಸನ್ತಿ, ನ ಹಿ ರೂಪವಿರಾಗಾಯ ರೂಪಾವಚರಭಾವನಾ ಸಂವತ್ತತಿ, ರೂಪಾಯತ್ತಾ ಚ ಏತಾಸಂ ಪವತ್ತಿ, ಅಯಂ ಪನ ಭಾವನಾ ರೂಪವಿರಾಗಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ । ತಸ್ಮಾ ತಾ ಏತ್ಥ “ಪಹೀನಾ”ತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ವತ್ತುಂ, ಏಕಂಸೇನೇವ ಏವಂ ಧಾರೇತುಮ್ಪಿ ವಟ್ಟತಿ। ತಾಸಞ್ಹಿ ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾಯೇವ “ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸದ್ದೋ ಕಣ್ಟಕೋ”ತಿ (ಅಂ ನಿಂ ೧೦.೭೨) ವುತ್ತೋ ಭಗವತಾ। ಇಧ ಚ ಪಹೀನತ್ತಾಯೇವ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಆನೇಞ್ಜತಾ ಸನ್ತವಿಮೋಕ್ಖತಾ ಚ ವುತ್ತಾ - “ಆಳಾರೋ ಚ ಕಾಲಾಮೋ ಅರೂಪಂ ಸಮಾಪನ್ನೋ ಪಞ್ಚಮತ್ತಾನಿ ಸಕಟಸತಾನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಾನಿ ನೇವ ಅದ್ದಸ, ನ ಪನ ಸದ್ದಂ ಅಸ್ಸೋಸೀ”ತಿ (ದೀಂ ನಿಂ ೨.೧೯೨)।

ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾತಿ ನಾನತ್ತೇ ಗೋಚರೇ ಪವತ್ತಾನಂ ಸಞ್ಞಾನಂ, ನಾನತ್ತಾನಂ ವಾ ಸಞ್ಞಾನಂ। ಯಸ್ಮಾ ಹಿ ಏತಾ -

> “ತತ್ಥ ಕತಮಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾ? ಅಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಮನೋಧಾತುಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ವಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ವಾ ಸಞ್ಞಾ ಸಞ್ಜಾನನಾ ಸಞ್ಜಾನಿತತ್ತಂ, ಇಮಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾಯೋ”ತಿ (ವಿಭಂ ೬೦೪) -

ಏವಂ **ವಿಭಙ್ಗೇ** ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವುತ್ತಾವ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ ಅಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಙ್ಗಹಿತಾ ಸಞ್ಞಾ ರೂಪಸದ್ದಾದಿಭೇದೇ ನಾನತ್ತೇ ನಾನಾಸಭಾವೇ ಗೋಚರೇ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚೇತಾ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸಞ್ಞಾ ದ್ವಾದಸ ಅಕುಸಲಸಞ್ಞಾ ಏಕಾದಸ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಸಞ್ಞಾ ದ್ವೇ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸಞ್ಞಾ ಏಕಾದಸ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಸಞ್ಞಾತಿ ಏವಂ ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸಮ್ಪಿ ಸಞ್ಞಾ ನಾನತ್ತಾ ನಾನಾಸಭಾವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಸದಿಸಾ, ತಸ್ಮಾ "ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ತಾಸಂ ಸಬ್ಬಸೋ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ ಅನಾವಜ್ಜನಾ ಅಸಮನ್ನಾಹಾರಾ ಅಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ। ಯಸ್ಮಾ ತಾ ನಾವಜ್ಜತಿ ನ ಮನಸಿಕರೋತಿ ನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ತಸ್ಮಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಚೇತ್ಥ ಪುರಿಮಾ ರೂಪಸಞ್ಞಾ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾ ಚ ಇಮಿನಾ ಝಾನೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇ ಭವೇಪಿ ನ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ಪಗೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಇಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರಣಕಾಲೇ, ತಸ್ಮಾ ತಾಸಂ "ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ"ತಿ ದ್ವೇಧಾಪಿ ಅಭಾವೋಯೇವ ವುತ್ತೋ। ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾಸು ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸಞ್ಞಾ ನವ ಕಿರಿಯಸಞ್ಞಾ ದಸ ಅಕುಸಲಸಞ್ಞಾತಿ, ಇಮಾ ಸತ್ತವೀಸತಿ ಸಞ್ಞಾ ಇಮಿನಾ ಝಾನೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇ ಭವೇ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾಸಂ "ಅಮನಸಿಕಾರಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ರಾಪಿ ಹಿ ಇಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರನ್ತೋ ತಾಸಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾಯೇವ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ, ತಾ ಪನ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಅಸಮಾಪನ್ನೋ ಹೋತೀತಿ। ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಚೇತ್ಥ "ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಬ್ಬರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಂ ವುತ್ತಂ। "ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಞ್ಚ ಪಹಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರೋ ಚ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧.೨೧೩)।

ಇತಿ ಭಗವಾ ಪನ್ನರಸನ್ನಂ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮೇನ ದಸನ್ನಂ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮೇನ ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರೇನಾತಿ ತೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವಣ್ಣಂ ಕಥೇಸಿ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾತಿ ಚೇ? ಸೋತೂನಂ ಉಸ್ಸಾಹಜನನತ್ಥಞ್ಚೇವ ಪಲೋಭನತ್ಥಞ್ಚ। ಸಚೇ ಹಿ ಕೇಚಿ ಅಪಣ್ಡಿತಾ ವದೇಯ್ಯುಂ - "ಸತ್ಥಾ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಥಾತಿ ವದತಿ, ಕೋ ನು ಖೋ ಏತಾಯ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಾಯ ಅತ್ಥೋ, ಕೋ ಆನಿಸಂಸೋ"ತಿ। "ತೇ ಏವಂ ವತ್ತುಂ ಮಾ ಲಭನ್ತೂ"ತಿ ಇಮೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವಣ್ಣಂ ಕಥೇಸಿ। ತಞ್ಹಿ ನೇಸಂ ಸುತ್ವಾ ಏವಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ - "ಏವಂ ಸನ್ತಾ ಕಿರ ಅಯಂ ಸಮಾಪತ್ತಿ ಏವಂ ಪಣೀತಾ, ನಿಬ್ಬತ್ತೇಸ್ಸಾಮ ನ"ನ್ತಿ, ಅಥಸ್ಸಾ ನಿಬ್ಬತ್ತನತ್ಥಾಯ ಉಸ್ಸಾಹಂ ಕರಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ।

ಪಲೋಭನತ್ಥಞ್ಚಾಪಿ ತೇಸಂ ಏತಿಸ್ಸಾ ವಣ್ಣಂ ಕಥೇಸಿ ವಿಸಕಣ್ಟಕವಾಣಿಜೋವಿಯ, ವಿಸಕಣ್ಟಕವಾಣಿಜೋ ನಾಮ ಗುಳವಾಣಿಜೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಕಿರ ಗುಳಫಾಣಿತಖಣ್ಡಸಕ್ಕರಾದೀನಿ ಸಕಟೇನ ಆದಾಯ ಪಚ್ಚನ್ತಗಾಮಂ ಗನ್ತ್ವಾ "ವಿಸಕಣ್ಟಕಂ ಗಣ್ಹಥ, ವಿಸಕಣ್ಟಕಂ ಗಣ್ಹಥಾ"ತಿ ಉಗ್ಘೋಸೇಸಿ। ತಂ ಸುತ್ವಾ ಗಾಮಿಕಾ "ವಿಸಂ ನಾಮ ಕಕ್ಖಳಂ, ಯೋ ನಂ ಖಾದತಿ, ಸೋ ಮರತಿ, ಕಣ್ಟಕೋಪಿ ವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಮಾರೇತಿ, ಉಭೋಪೇತೇ ಕಕ್ಖಳಾ, ಕೋ ಏತ್ಥ ಆನಿಸಂಸೋ"ತಿ ಗೇಹದ್ವಾರಾನಿ ಥಕೇಸುಂ, ದಾರಕೇ ಚ ಪಲಾಪೇಸುಂ। ತಂ ದಿಸ್ವಾ ವಾಣಿಜೋ "ಅವೋಹಾರಕುಸಲಾ ಇಮೇ ಗಾಮಿಕಾ, ಹನ್ದ ನೇ ಉಪಾಯೇನ ಗಣ್ಹಾಪೇಮೀ"ತಿ "ಅತಿಮಧುರಂ ಗಣ್ಹಥ, ಅತಿಸಾದುಂ ಗಣ್ಹಥ, ಗುಳಂ ಫಾಣಿತಂ ಸಕ್ಕರಂ ಸಮಗ್ಘಂ ಲಬ್ಭತಿ, ಕೂಟಮಾಸಕಕೂಟಕಹಾಪಣಾದೀಹಿಪಿ ಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ಉಗ್ಘೋಸೇಸಿ। ತಂ ಸುತ್ವಾ ಗಾಮಿಕಾ ಹಟ್ಠಪಹಟ್ಠಾ ನಿಕ್ಖನ್ತಾ ಬಹುಮ್ಪಿ ಮೂಲಂ ದತ್ವಾ ಗಹೇಸುಂ।

ತತ್ಥ ವಾಣಿಜಸ್ಸ "ವಿಸಕಣ್ಟಕಂ ಗಣ್ಹಥಾ"ತಿ ಉಗ್ಘೋಸನಂ ವಿಯ ಭಗವತೋ "ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಥಾ"ತಿ ವಚನಂ। "ಉಭೋಪೇತೇ ಕಕ್ಖಳಾ, ಕೋ ಏತ್ಥ ಆನಿಸಂಸೋ"ತಿ ಗಾಮಿಕಾನಂ ಚಿನ್ತನಂ ವಿಯ "ಭಗವಾ 'ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಥಾ'ತಿ ಆಹ, ಕೋ ನು ಖೋ ಏತ್ಥ ಆನಿಸಂಸೋ, ನಾಸ್ಸ ಗುಣಂ ಜಾನಾಮಾ"ತಿ ಸೋತೂನಂ ಚಿನ್ತನಂ। ಅಥಸ್ಸ ವಾಣಿಜಸ್ಸ "ಅತಿಮಧುರಂ ಗಣ್ಹಥಾ"ತಿಆದಿವಚನಂ ವಿಯ ಭಗವತೋ ರೂಪಸಞ್ಞಾಸಮತಿಕ್ಕಮನಾದಿಕಂ ಆನಿಸಂಸಪ್ಪಕಾಸನಂ। ಇದಞ್ಹಿ ಸುತ್ವಾ ತೇ ಬಹುಮ್ಪಿ ಮೂಲಂ ದತ್ವಾ ಗಾಮಿಕಾ ವಿಯ ಗುಳಂ "ಇಮಿನಾ ಆನಿಸಂಸೇನ

ಪಲೋಭಿತಚಿತ್ತಾ ಮಹನ್ತಮ್ಪಿ ಉಸ್ಸಾಹಂ ಕತ್ವಾ ಇಮಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ಉಸ್ಸಾಹಜನನತ್ಥಂ ಪಲೋಭನತ್ಥಞ್ಚ ಕಥೇಸಿ।

ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನೂಪಗಾತಿ ಏತ್ಥ ನಾಸ್ಸ ಅನ್ತೋತಿ ಅನನ್ತಂ, ಆಕಾಸಂ ಅನನ್ತಂ ಆಕಾಸಾನನ್ತಂ, ಆಕಾಸಾನನ್ತಂ ಏವ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಂ, ತಂ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಆಯತನಮಸ್ಸ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ದೇವಾನಂ ದೇವಾಯತನಮಿವಾತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ। ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತತ್ಥ ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಭವಂ ಉಪಗತಾ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನೂಪಗಾ। ಇತೋ ಪರೇಸು ವಿಸೇಸಮತ್ತಮೇವ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೬೫, ೧೪೩೬-೭)।

ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮಾತಿ ಏತ್ಥ ತಾವ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಂ ಆಯತನಮಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನಾತಿ ಝಾನಮ್ಪಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ, ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ। ಏವಮೇತಂ ಝಾನಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚಾತಿ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣೇನ ಚ ಅಮನಸಿಕರಣೇನ ಚ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾವ ಯಸ್ಮಾ ಇದಂ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರಿತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ಉಭಯಮ್ಪೇತಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ "ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮಾ"ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನೂಪಗಾತಿ ಏತ್ಥ ಪನ "ಅನನ್ತ"ನ್ತಿ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬವಸೇನ ನಾಸ್ಸ ಅನ್ತೋತಿ ಅನನ್ತಂ, ಅನನ್ತಮೇವ ಆನಞ್ಚಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಆನಞ್ಚಂ "ವಿಞ್ಞಾಣಾನಞ್ಚ"ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ "ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ರುಳ್ಹಿಸದ್ದೋ। ತದೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಆಯತನನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ। ತತ್ಥ ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಭವಂ ಉಪಗತಾ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನೂಪಗಾ।

ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮಾತಿ ಏತ್ಥಪಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಂ ಆಯತನಮಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನಾತಿ ಝಾನಮ್ಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ, ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಚ ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ। ಏವಮೇತಂ ಝಾನಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚಾತಿ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣೇನ ಚ ಅಮನಸಿಕರಣೇನ ಚ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾವ ಯಸ್ಮಾ ಇದಂ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರಿತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ಉಭಯಮ್ಪೇತಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ "ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮಾ"ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನೂಪಗಾತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ನಾಸ್ಸ ಕಿಞ್ಚನನ್ತಿ ಅಕಿಞ್ಚನಂ, ಅನ್ತಮಸೋ ಭಙ್ಗಮತ್ತಮ್ಪಿ ಅಸ್ಸ ಅವಸಿಟ್ಠಂ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಕಿಞ್ಚನಸ್ಸ ಭಾವೋ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಂ, ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನವಿಞ್ಞಾಣಾಪಗಮಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತಂ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಆಯತನನ್ತಿ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ। ತತ್ಥ ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಭವಂ ಉಪಗತಾ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನೂಪಗಾ। **ಅಯಂ ಸತ್ತಮವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀ**ತಿ ಇಮಂ ಸತ್ತಮಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಠಾನಂ ಜಾನಾತಿ । ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಯಥೇವ ಸಞ್ಞಾಯ, ಏವಂ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸಾಪಿ ಸುಖುಮತ್ತಾ ನೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಾವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಸ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು ನ ವುತ್ತಂ।

ಅಭೂತನ್ತಿ ಅಭೂತತ್ಥಂ "ರೂಪಂ ಅತ್ತಾ"ತಿಆದಿವಚನಂ। ತಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸಭಾವತೋ **ಅತಚ್ಛಂ**। ದಿಟ್ಠಿನಿಸ್ಸಯತೋ **ಅನತ್ಥಸಞ್ಹಿತಂ**। ಅಥ ವಾ **ಅಭೂತ**ನ್ತಿ ಅಸನ್ತಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಂ। ಅಚೋರಸ್ಸೇವ "ಇದಂ ತೇ ಚೋರಿಕಾಯ ಆಭತಂ, ನ ಇದಂ ತುಯ್ಹಂ ಘರೇ ಧನ"ನ್ತಿಆದಿವಚನಂ। **ಅತಚ್ಛ**ನ್ತಿ ಅತಥಾಕಾರಂ ಅಞ್ಞಥಾ ಸನ್ತಂ। **ಅನತ್ಥಸಞ್ಹಿತ**ನ್ತಿ ನ ಇಧಲೋಕತ್ಥಂ ವಾ ಪರಲೋಕತ್ಥಂ ವಾ ನಿಸ್ಸಿತಂ। **ನ ತಂ ತಥಾಗತೋ ಬ್ಯಾಕರೋತೀ**ತಿ ತಂ ಅನಿಯ್ಯಾನಿಕಕಥಂ ತಥಾಗತೋ ನ ಕಥೇತಿ। **ಭೂತಂ ತಚ್ಛಂ ಅನತ್ಥಸಞ್ಹಿತ**ನ್ತಿ ರಾಜಕಥಾದಿತಿರಚ್ಛಾನಕಥಂ। **ಭೂತಂ ತಚ್ಛಂ ಅತ್ಥಸಞ್ಹಿತ**ನ್ತಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ। **ತತ್ರ ಕಾಲಞ್ಞೂ ತಥಾಗತೋ ಹೋತೀ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ತತಿಯಬ್ಯಾಕರಣೇ ತಸ್ಸ ಪಞ್ಹಸ್ಸ ಬ್ಯಾಕರಣತ್ಥಾಯ ತಥಾಗತೋ ಕಾಲಞ್ಞೂ ಹೋತಿ। ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಆದಾನಕಾಲಂ ಗಹಣಕಾಲಂ ಜಾನಿತ್ವಾ ಸಹೇತುಕಂ ಸಕಾರಣಂ ಕತ್ವಾ ಯುತ್ತಪತ್ತಕಾಲೇಯೇವ ಬ್ಯಾಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯುತ್ತಪತ್ತಕಾಲೇ ವದತೀತಿ **ಕಾಲವಾದೀ**। ಭೂತಂ ಸಭಾವಂ ವದತೀತಿ **ಭೂತವಾದೀ**। ಪರಮತ್ಥಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವದತೀತಿ **ಅತ್ಥವಾದೀ**। ಮಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಂ ವದತೀತಿ **ಧಮ್ಮವಾದೀ**। ಸಂವರಾದಿವಿನಯಂ ವದತೀತಿ **ವಿನಯವಾದೀ**। ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠನ್ತಿ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಅಪರಿಮಾಣಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇಸು ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರತೋ ಜಾನಾತಿ ಪಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ಜಾನತಾ ಪಸ್ಸತಾ ಚ ತೇನ ತಂ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾದಿವಸೇನ ವಾ ದಿಟ್ಠಸುತಮುತವಿಞ್ಞಾತೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಕಪದವಸೇನ ವಾ "ಕತಮಂ ತಂ ರೂಪಂ ರೂಪಾಯತನಂ? ಯಂ ರೂಪಂ ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ವಣ್ಣನಿಭಾ ಸನಿದಸ್ಸನಂ ಸಪ್ಪಟಿಘಂ ನೀಲಂ ಪೀತಕ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೬೧೭-೬೧೮) ನಯೇನ ಅನೇಕೇಹಿ ನಾಮೇಹಿ ತೇರಸಹಿ ವಾರೇಹಿ ದ್ವಿಪಞ್ಞಾಸಾಯ ನಯೇಹಿ ವಿಭಜ್ಜಮಾನಂ ತಥಮೇವ ಹೋತಿ ವಿತಥಂ ನತ್ಥಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೋತದ್ವಾರಾದೀಸುಪಿ। ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛನ್ತೇಸು ಸದ್ದಾದೀಸು ತೇಸಂ ವಿವಿಧಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ದಿಟ್ಠಂ ಸುತ"**ನ್ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ **ದಿಟ್ಠ**ನ್ತಿ ರೂಪಾಯತನಂ। **ಸುತ**ನ್ತಿ ಸದ್ದಾಯತನಂ। **ಮುತ**ನ್ತಿ ಪತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ ಗನ್ಧಾಯತನಂ ರಸಾಯತನಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಂ। **ವಿಞ್ಞಾತ**ನ್ತಿ ಸುಖದುಕ್ಖಾದಿಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ। **ಪತ್ತ**ನ್ತಿ ಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ವಾ ಅಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ವಾ ಪತ್ತಂ। **ಪರಿಯೇಸಿತ**ನ್ತಿ ಪತ್ತಂ ವಾ ಅಪತ್ತಂ ವಾ ಪರಿಯೇಸಿತಂ। **ಅನುವಿಚರಿತಂ ಮನಸಾ**ತಿ ಚಿತ್ತೇನ ಅನುಸಞ್ಚರಿತಂ।

ತಥಾಗತೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಏತಂ ದಸ್ಸೇತಿ - ಯಞ್ಹಿ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಇಮಸ್ಸ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ನೀಲಂ ಪೀತಕನ್ತಿಆದಿ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, "ಅಯಂ ಸತ್ತೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಇಮಂ ನಾಮ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ದಿಸ್ವಾ ಸುಮನೋ ವಾ ದುಮ್ಮನೋ ವಾ ಮಜ್ಝತ್ತೋ ವಾ ಜಾತೋ"ತಿ ಸಬ್ಬಂ ತಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಏವಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಂ। ತಥಾ ಯಂ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಇಮಸ್ಸ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಭೇರಿಸದ್ದೋ ಮುದಿಙ್ಗಸದ್ದೋತಿಆದಿ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಂ ಸೋತದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಮೂಲಗನ್ಧೋ ತಚಗನ್ಧೋತಿಆದಿ ಗನ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ ಘಾನದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಮೂಲರಸೋ ಖನ್ಧರಸೋತಿಆದಿ ರಸಾರಮ್ಮಣಂ ಜಿವ್ಹಾದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಕಕ್ಖಳಂ ಮುದುಕನ್ತಿಆದಿ ಪಥವೀಧಾತುತೇಜೋಧಾತುವಾಯೋಧಾತುಭೇದಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, "ಅಯಂ ಸತ್ತೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಇಮಂ ನಾಮ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ ಫುಸಿತ್ವಾ ಸುಮನೋ ವಾ ದುಮ್ಮನೋ ವಾ ಮಜ್ಝತ್ತೋ ವಾ ಜಾತೋ"ತಿ ಸಬ್ಬಂ ತಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಏವಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಂ। ತಥಾ ಯಂ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಇಮಸ್ಸ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಸುಖದುಕ್ಖಾದಿಭೇದಂ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಮನೋದ್ವಾರಸ್ಸ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, "ಅಯಂ ಸತ್ತೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಇಮಂ ನಾಮ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ವಿಜಾನಿತ್ವಾ ಸುಮನೋ ವಾ ದುಮ್ಮನೋ ವಾ ಮಜ್ಝತ್ತೋ ವಾ ಜಾತೋ"ತಿ ಸಬ್ಬಂ ತಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಏವಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಂ।

ಯಞ್ಹಿ, ಚುನ್ದ, ಇಮೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ದಿಟ್ಠಂ ಸುತಂ ಮುತಂ ವಿಞ್ಞಾತಂ, ತತ್ಥ ತಥಾಗತೇನ ಅದಿಟ್ಠಂ ವಾ ಅಸುತಂ ವಾ ಅಮುತಂ ವಾ ಅವಿಞ್ಞಾತಂ ವಾ ನತ್ಥಿ, ಇಮಸ್ಸ ಪನ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ಅಪತ್ತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಅಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ಅಪತ್ತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ಪತ್ತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಅಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ಪತ್ತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಅಸಮ್ಪತ್ತಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ ಞಾಣೇನ ಅಸಚ್ಛಿಕತಂ। **ತಸ್ಮಾ ತಥಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಯಂ ತಥಾ ಲೋಕೇನ ಗತಂ, ತಸ್ಸ ತಥೇವ ಗತತ್ತಾ ತಥಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ "ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಗತಸದ್ದೇನ ಏಕತ್ಥಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬವಾರೇಸು ತಥಾಗತೋತಿ ನಿಗಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೧೮೮; ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೪.೨೩)।

"ಯಞ್ಚ, ಚುನ್ದ, ರತ್ತಿಂ ತಥಾಗತೋ ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝತಿ, ಯಞ್ಚ ರತ್ತಿಂ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಯಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ ಭಾಸತಿ ಲಪತಿ ನಿದ್ದಿಸತಿ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ತಥೇವ ಹೋತಿ, ನೋ ಅಞ್ಞಥಾ, ತಸ್ಮಾ ತಥಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ -

ಏತ್ಥ ಯಂ ರತ್ತಿಂ ಭಗವಾ ಬೋಧಿಮಣ್ಡೇ ಅಪ್ಪರಾಜಿತಪಲ್ಲಙ್ಕೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ತಿಣ್ಣಂ ಮಾರಾನಂ ಮತ್ಥಕಂ ಮದ್ದಿತ್ವಾ ಅನುತ್ತರಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ಯಞ್ಚ ರತ್ತಿಂ ಯಮಕಸಾಲಾನಮನ್ತರೇ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿ, ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಪಞ್ಚಚತ್ತಾಲೀಸವಸ್ಸಪರಿಮಾಣೇ ಕಾಲೇ ಪಠಮಬೋಧಿಯಾಪಿ ಮಜ್ಝಿಮಬೋಧಿಯಾಪಿ ಪಚ್ಛಿಮಬೋಧಿಯಾಪಿ ಯಂ ಭಗವತಾ ಭಾಸಿತಂ ಸುತ್ತಂ ಗೇಯ್ಯಂ…ಪೇ॰… ವೇದಲ್ಲಂ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಅತ್ಥತೋ ಚ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ಚ ಅನುಪವಜ್ಜಂ ಅನೂನಮನಧಿಕಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರಪರಿಪುಣ್ಣಂ ರಾಗಮದನಿಮ್ಮದನಂ ದೋಸಮೋಹಮದನಿಮ್ಮದನಂ ನತ್ಥಿ, ತತ್ಥ ವಾಳಗ್ಗಮತ್ತಮ್ಪಿ ಅವಕ್ಖಲಿತಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಏಕಮುದ್ದಿಕಾಯ ಲಞ್ಛಿತಂ ವಿಯ, ಏಕನಾಳಿಯಾ ಮಿತಂ ವಿಯ, ಏಕತುಲಾಯ ತುಲಿತಂ ವಿಯ ಚ ತಥಮೇವ ಹೋತಿ ವಿತಥಂ ನತ್ಥಿ। ತೇನಾಹ - "ಯಞ್ಚ, ಚುನ್ದ, ರತ್ತಿಂ ತಥಾಗತೋ…ಪೇ॰… ಸಬ್ಬಂ ತಂ ತಥಮೇವ ಹೋತಿ, ನೋ ಅಞ್ಞಥಾ ತಸ್ಮಾ ತಥಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ। ಗದಅತ್ಥೋ ಹಿ ಏತ್ಥ ಗತಸದ್ದೋ।

ಅಪಿ ಚ - ಆಗದನಂ ಆಗದೋ, ವಚನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥೋ ಅವಿಪರೀತೋ ಆಗದೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ದ-ಕಾರಸ್ಸ ತ-ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ಗತೋತಿ ಏವಮೇತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಪದಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

"ಯಥಾವಾದೀ, ಚುನ್ದ…ಪೇ॰… ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಭಗವತೋ ವಾಚಾಯ ಕಾಯೋ ಅನುಲೋಮೇತಿ ಕಾಯಸ್ಸಪಿ ವಾಚಾ, ತಸ್ಮಾ ಭಗವಾ ಯಥಾವಾದೀ ತಥಾಕಾರೀ, ಯಥಾಕಾರೀ ತಥಾವಾದೀ ಚ ಹೋತಿ, ಏವಂಭೂತಸ್ಸ ಚಸ್ಸ ಯಥಾ ವಾಚಾ, ಕಾಯೋಪಿ ತಥಾ ಗತೋ ಪವತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಚ ಕಾಯೋ, ವಾಚಾಪಿ ತಥಾ ಗತಾ ಪವತ್ತಾತಿ ತಥಾಗತೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪದಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅಭಿಭೂ ಅನಭಿಭೂತೋತಿ ಉಪರಿ ಭವಗ್ಗಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಅವೀಚಿಪರಿಯನ್ತಂ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಸಬ್ಬಸತ್ತೇ ಅಭಿಭವತಿ ಸೀಲೇನಪಿ ಸಮಾಧಿನಾಪಿ ಪಞ್ಞಾಯಪಿ ವಿಮುತ್ತಿಯಾಪಿ ನ ತಸ್ಸ ತುಲಾ ವಾ ಪಮಾಣಂ ವಾ ಅತ್ಥಿ। ಅತುಲೋ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ ಅನುತ್ತರೋ ರಾಜರಾಜಾ ದೇವದೇವೋ ಸಕ್ಕಾನಂ ಅತಿಸಕ್ಕೋ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಅತಿಬ್ರಹ್ಮಾ। **ಅಞ್ಞದತ್ಥೂ**ತಿ ಏಕಂಸತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। ದಕ್ಖತೀತಿ **ದಸೋ**। ವಸಂ ವತ್ತೇತೀತಿ ವಸವತ್ತೀ।

ತತ್ರಾಯಂ ಪದಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ - ಅಗದೋ ವಿಯ ಅಗದೋ, ಕೋ ಪನೇಸ? ದೇಸನಾವಿಲಾಸೋ ಚೇವ ಪುಞ್ಞುಸ್ಸಯೋ ಚ। ತೇನ ಹೇಸ ಮಹಾನುಭಾವೋ ಭಿಸಕ್ಕೋ ದಿಬ್ಬಾಗದೇನ ಸಪ್ಪೇ ವಿಯ ಸಬ್ಬಪರಪ್ಪವಾದಿನೋ ಸದೇವಕಞ್ಚ ಲೋಕಂ ಅಭಿಭವತಿ। ಇತಿ ಸಬ್ಬಲೋಕಾಭಿಭವನೇ ತಥೋ ಅವಿಪರೀತೋ ದೇಸನಾವಿಲಾಸಮಯೋ ಚೇವ ಪುಞ್ಞುಸ್ಸಯೋ ಚ ಅಗದೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ದ-ಕಾರಸ್ಸ ತ-ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ತಥಾಗತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೭)।

ಇಧತ್ಥಞ್ಞೇವ ಜಾನಾತಿ ಕಮ್ಮಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನಾತಿ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ಇಧತ್ಥಞ್ಞೇವ ಜಾನಾತಿ। **ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ**ತಿ ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಭೇದಾ ಮರಣತೋ ಪರಂ। **ಅಪಾಯ**ನ್ತಿಆದೀಸು ವುಡ್ಢಿಸಙ್ಖಾತಸುಖಸಾತತೋ ಅಯಾ ಅಪೇತತ್ತಾ ಅಪಾಯೋ। ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಗತಿ ಪಟಿಸರಣನ್ತಿ **ದುಗ್ಗತಿ**। ದುಕ್ಕರಕಾರಿನೋ ಏತ್ಥ ವಿನಿಪತನ್ತೀತಿ **ವಿನಿಪಾತೋ**। ನಿರತಿಅಟ್ಠೇನ ನಿರಸ್ಸಾದಟ್ಠೇನ **ನಿರಯೋ**। ತಂ **ಅಪಾಯಂ…ಪೇ… ನಿರಯಂ**। **ಉಪಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ। **ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ**ನ್ತಿ ತಿರಿಯಂ ಅಞ್ಚನ್ತೀತಿ ತಿರಚ್ಛಾನಾ, ತೇಸಂ ಯೋನಿ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ, ತಂ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಂ। **ಪೇತ್ತಿವಿಸಯ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಭಾವಂ ಪತ್ತಾನಂ ವಿಸಯೋತಿ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೋ, ತಂ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯಂ। ಮನಸೋ ಉಸ್ಸನ್ನತಾಯ ಮನುಸ್ಸಾ , ತೇಸು **ಮನುಸ್ಸೇಸು**। ಇತೋ ಪರಂ **ಕಮ್ಮಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ಆಸವಾನಂ ಖಯಾತಿ ಆಸವಾನಂ ವಿನಾಸೇನ। **ಅನಾಸವಂ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಆಸವವಿರಹಿತಂ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಧಿಂ। **ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಅರಹತ್ತಫಲಪಞ್ಞಂ। ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಧಿ ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ಅರಹತ್ತಫಲಪಞ್ಞಾ ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಣ್ಹಾಚರಿತೇನ ವಾ ಅಪ್ಪನಾಝಾನಬಲೇನ ಕಿಲೇಸೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾ ಅಧಿಗತಂ ಅರಹತ್ತಫಲಂ

ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೇನ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಮತ್ತಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಅಧಿಗತಂ ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ। ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ ವಾ ಕಾಮರಾಗಂ ಸನ್ಧಾಯ ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರತೋ ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ।

ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಧಿಮುತ್ತನ್ತಿ **ವಿಮೋಕ್ಖೇನಾ**ತಿ ಕೇನಟ್ಠೇನ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ? ಅಧಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠೇನ। ಕೋ ಅಯಂ ಅಧಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠೋ ನಾಮ? ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇಹಿ ಚ ಸುಟ್ಠು ವಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠೋ, ಆರಮ್ಮಣೇ ಚ ಅಭಿರತಿವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ವಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠೋ, ಪಿತು ಅಙ್ಕೇ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಸ್ಸ ದಾರಕಸ್ಸ ಸಯನಂ ವಿಯ ಅನಿಗ್ಗಹಿತಭಾವೇನ ನಿರಾಸಙ್ಕತಾಯ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏವರೂಪೇನ ವಿಮೋಕ್ಖೇನ **ಧಿಮುತ್ತ**ನ್ತಿ। ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನೇ ನಿರಾಸಙ್ಕವಸೇನ ಧಿಮುತ್ತಂ ಅಲ್ಲೀನಂ। **ತತ್ರಾಧಿಮುತ್ತ**ನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ ಅಲ್ಲೀನಂ। **ತದಧಿಮುತ್ತ**ನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಝಾನೇ ಅಧಿಮುತ್ತಂ। **ತದಾಧಿಪತೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ತಂ ಝಾನಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ। **ರೂಪಾಧಿಮುತ್ತೋ**ತಿಆದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಗರುಕವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। **ಕುಲಾಧಿಮುತ್ತೋ**ತಿಆದೀನಿ ತೀಣಿ ಖತ್ತಿಯಾದಿಕುಲಗರುಕವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। **ಲಾಭಾಧಿಮುತ್ತೋ**ತಿಆದೀನಿ ಅಟ್ಠ ಲೋಕಧಮ್ಮವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। **ಧೀವರಾಧಿಮುತ್ತೋ**ತಿಆದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। **ಸುತ್ತನ್ತಾಧಿಮುತ್ತೋ**ತಿಆದೀನಿ ಪಿಟಕತ್ತಯವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। **ಆರಞ್ಞಕಙ್ಗಾಧಿಮುತ್ತೋ**ತಿಆದೀನಿ ಧುತಙ್ಗಸಮಾದಾನವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। **ಪಠಮಜ್ಝಾನಾಧಿಮುತ್ತೋ**ತಿಆದೀನಿ ಪಟಿಲಾಭವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ।

ಕಮ್ಮಪರಾಯಣನ್ತಿ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ। **ವಿಪಾಕಪರಾಯಣ**ನ್ತಿ ಪವತ್ತಿವಸೇನ। **ಕಮ್ಮಗರುಕ**ನ್ತಿ ಚೇತನಾಗರುಕಂ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿಗರುಕ**ನ್ತಿ ಉಪಪತ್ತಿಗರುಕಂ।

೮೪. ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಸಮ್ಭವಂ ಞತ್ವಾತಿ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಜನಕಕಮ್ಮಾಭಿಸಙ್ಖಾರಂ ಞತ್ವಾ "ಕಿನ್ತಿ ಪಲಿಬೋಧೋ ಅಯ"ನ್ತಿ। **ನನ್ದಿಸಂಯೋಜನಂ ಇತೀತಿ** ಯಾ ಚತುತ್ಥಅರೂಪರಾಗಸಙ್ಖಾತಾ ನನ್ದೀ ತಞ್ಚ ಸಂಯೋಜನಂ ಞತ್ವಾ। **ತತೋ ತತ್ಥ ವಿಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಅಥ ತತ್ಥ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ತಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ವಿಪಸ್ಸತಿ। **ಏತಂ ಞಾಣಂ ತಥಂ ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತಂ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಏವಂ ವಿಪಸ್ಸತೋ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಅರಹತ್ತಞಾಣಂ ಅವಿಪರೀತಂ। **ವುಸೀಮತೋ**ತಿ ವುಸಿತವನ್ತಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ।

ಏವಂ ಭಗವಾ ಇದಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಂ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನೇವ ದೇಸೇಸಿ, ದೇಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ ಪುಬ್ಬಸದಿಸೋ ಏವ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಅಹೋಸೀತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಪೋಸಾಲಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೫. ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮೫. ಪನ್ನರಸಮೇ ಮೋಘರಾಜಸುತ್ತೇ - **ದ್ವಾಹ**ನ್ತಿ ದ್ವೇ ವಾರೇ ಅಹಂ। ಸೋ ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ಅಜಿತಸುತ್ತಸ್ಸ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೩೮ ಆದಯೋ) ಚ ತಿಸ್ಸಮೇತ್ತೇಯ್ಯಸುತ್ತಸ್ಸ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೪೬ ಆದಯೋ) ಚ ಅವಸಾನೇ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಭಗವನ್ತಂ ಪುಚ್ಛಿ, ಭಗವಾ ಪನಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕಂ ಆಗಮಯಮಾನೋ ನ ಬ್ಯಾಕಾಸಿ। ತೇನಾಹ - "ದ್ವಾಹಂ ಸಕ್ಕಂ ಅಪುಚ್ಛಿಸ್ಸ"ನ್ತಿ। **ಯಾವತತಿಯಞ್ಚ ದೇವೀಸಿ, ಬ್ಯಾಕರೋತೀತಿ ಮೇ ಸುತ**ನ್ತಿ ಯಾವತತಿಯಞ್ಚ ಸಹಧಮ್ಮಿಕಂ ಪುಟ್ಠೋ ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಭೂತೋ ಇಸಿ ಭಗವಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ

ಬ್ಯಾಕರೋತೀತಿ ಏವಂ ಮೇ ಸುತಂ। ಗೋಧಾವರೀತೀರೇಯೇವ ಕಿರ ಸೋ ಏವಮಸ್ಸೋಸಿ। ತೇನಾಹ - "ಬ್ಯಾಕರೋತೀತಿ ಮೇ ಸುತ"ನ್ತಿ। ಇಮಿಸ್ಸಾ ಗಾಥಾಯ ನಿದ್ದೇಸೇ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಂ ಏವ।

೮೯. **ಅಯಂ ಲೋಕೋತಿ** ಮನುಸ್ಸಲೋಕೋ। **ಪರೋ ಲೋಕೋತಿ** ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸೋ। **ಸದೇವಕೋತಿ** ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸೋ ಉಪಪತ್ತಿದೇವಸಮ್ಮುತಿದೇವಯುತ್ತೋ। "ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೋ ಸದೇವಕೋ"ತಿ ಏತಂ ವಾ "ಸದೇವಕೋ ಲೋಕೋ"ತಿಆದಿನಯನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ। ತೇನ ಸಬ್ಬೋಪಿ ತಥಾವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಲೋಕೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೮೭. **ಏವಂ ಅಭಿಕ್ಕನ್ತದಸ್ಸಾವಿನ್ತಿ** ಏವಂ ಅಗ್ಗದಸ್ಸಾವಿಂ, ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಅಜ್ಝಾಸಯಾಧಿಮುತ್ತಿಗತಿಪರಾಯಣಾದೀನಿ ಪಸ್ಸಿತುಂ ಸಮತ್ಥನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೮೮. **ಸುಞ್ಞತೋ ಲೋಕಂ ಅವೇಕ್ಖಸ್ಸೂತಿ** ಅವಸಿಯಪವತ್ತಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಸೇನ ವಾ ತುಚ್ಛಸಙ್ಖಾರಸಮನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ವಾತಿ ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಸುಞ್ಞತೋ ಲೋಕಂ ಪಸ್ಸ। **ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಂ ಊಹಚ್ಚಾತಿ** ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ।

ಲುಜ್ಜತೀತಿ ಭಿಜ್ಜತಿ। ಚಕ್ಖತೀತಿ **ಚಕ್ಖು**। ತದೇತಂ ಸಸಮ್ಭಾರಚಕ್ಖುನೋ ಸೇತಮಣ್ಡಲಪರಿಕ್ಖಿತ್ತಸ್ಸ ಕಣ್ಹಮಣ್ಡಲಸ್ಸ ಮಜ್ಝೇ ಅಭಿಮುಖೇ ಠಿತಾನಂ ಸರೀರಸಣ್ಠಾನುಪ್ಪತ್ತಿದೇಸಭೂತೇ ದಿಟ್ಠಮಣ್ಡಲೇ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವಂ ಸಾಧಯಮಾನಂ ತಿಟ್ಠತಿ। ರೂಪಯನ್ತೀತಿ **ರೂಪಾ,** ವಣ್ಣವಿಕಾರಮಾಪಜ್ಜನ್ತಾ ಹದಯಙ್ಗತಭಾವಂ ಪಕಾಸೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚಕ್ಖುತೋ ಪವತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ , ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಾ ಚಕ್ಖುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ**। ಚಕ್ಖುತೋ ಪವತ್ತೋ ಸಮ್ಫಸ್ಸೋ **ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸೋ**। **ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ। **ವೇದಯಿತನ್ತಿ** ವಿನ್ದನಂ, ವೇದನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತದೇವ ಸುಖಯತೀತಿ **ಸುಖಂ,** ಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಸುಖಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸುಟ್ಠು ವಾ ಖಾದತಿ, ಖನತಿ ಚ ಕಾಯಚಿತ್ತಾಬಾಧನ್ತಿ **ಸುಖಂ**। ದುಕ್ಖಯತೀತಿ **ದುಕ್ಖಂ**। ಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ದುಕ್ಖಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ದುಕ್ಖಂ ನ ಸುಖನ್ತಿ **ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ**। **ಮ**-ಕಾರೋ ಸನ್ಧಿಪದವಸೇನ ವುತ್ತೋ। ಸೋ ಪನ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸೋ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯವಿಪಾಕಆಹಾರಸಮ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ಅಟ್ಠಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯನತ್ಥಿವಿಗತವಸೇನ ಪಞ್ಚಧಾ, ಸನ್ತೀರಣಾದಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಸುಣಾತೀತಿ **ಸೋತಂ,** ತಂ ಸಸಮ್ಭಾರಸೋತಬಿಲಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ತನುತಮ್ಬಲೋಮಾಚಿತೇ ಅಙ್ಗುಲಿವೇಧಕಸಣ್ಠಾನೇ ಪದೇಸೇ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವಂ ಸಾಧಯಮಾನಂ ತಿಟ್ಠತಿ। ಸದ್ದೀಯನ್ತೀತಿ **ಸದ್ದಾ,** ಉದಾಹರೀಯನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಘಾಯತೀತಿ **ಘಾನಂ,** ತಂ ಸಸಮ್ಭಾರಘಾನಬಿಲಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಅಜಪದಸಣ್ಠಾನೇ ಪದೇಸೇ ಘಾನವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವಂ ಸಾಧಯಮಾನಂ ತಿಟ್ಠತಿ। ಗನ್ಧಿಯನ್ತೀತಿ **ಗನ್ಧಾ,** ಅತ್ತನೋ ವತ್ಥುಂ ಸೂಚಯನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಜೀವಿತಂ ಅವ್ಹಾಯತೀತಿ **ಜಿವ್ಹಾ,** ಸಾಯನಟ್ಠೇನ ವಾ **ಜಿವ್ಹಾ**। ಸಾ ಸಸಮ್ಭಾರಜಿವ್ಹಾಯ ಅತಿಅಗ್ಗಮೂಲಪಸ್ಸಾನಿ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಉಪರಿಮತಲಮಜ್ಝೇ ಭಿನ್ನಉಪ್ಪಲದಲಗ್ಗಸಣ್ಠಾನೇ ಪದೇಸೇ ಜಿವ್ಹಾವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ರಸನ್ತಿ ತೇ ಸತ್ತಾತಿ **ರಸಾ,** ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಆಸವಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯೋತಿ **ಕಾಯೋ**। ಆಯೋತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೇಸೋ। ಸೋ ಯಾವತಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಉಪಾದಿನ್ನಪವತ್ತಿ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ತತ್ಥ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಕಾಯಪ್ಪಸಾದೋ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವಂ ಸಾಧಯಮಾನೋ ತಿಟ್ಠತಿ। ಫುಸಿಯನ್ತೀತಿ **ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾ**। ಮನತೀತಿ **ಮನೋ,** ವಿಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ತನೋ ಲಕ್ಖಣಂ ಧಾರೇನ್ತೀತಿ **ಧಮ್ಮಾ**। **ಮನೋತಿ** ಸಹಾವಜ್ಜನಭವಙ್ಗಂ। **ಧಮ್ಮಾತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ। **ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ** ಜವನಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ। **ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸೋತಿ** ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಫಸ್ಸೋ, ಸೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ

ವೇದನಾಯ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯವಜ್ಜೇಹಿ ಸೇಸೇಹಿ ಸತ್ತಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅನನ್ತರಾಯ ತೇಹೇವ ಸೇಸಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇನೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಅವಸಿಯಪವತ್ತಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಸೇನ ವಾತಿ ಅವಸೋ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಸಙ್ಖಾರೇ ಪಸ್ಸನವಸೇನ ಓಲೋಕನವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ರೂಪೇ ವಸೋ ನ ಲಬ್ಭತೀ**ತಿ ರೂಪಸ್ಮಿಂ ವಸವತ್ತಿಭಾವೋ ಇಸ್ಸರಭಾವೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ। **ವೇದನಾದೀಸು**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ನಾಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಾಯೋ ತುಮ್ಹಾಕನ್ತಿ ಅತ್ತನಿ ಸತಿ ಅತ್ತನಿಯಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಅತ್ತಾಯೇವ ಚ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ "ನಾಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಾಯೋ ತುಮ್ಹಾಕ"ನ್ತಿ ಆಹ। **ನಾಪಿ ಅಞ್ಞೇಸ**ನ್ತಿ ಅಞ್ಞೋ ನಾಮ ಪರೇಸಂ ಅತ್ತಾ। ತಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ ನಾಮ ಸಿಯಾ, ಸೋಪಿ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ "ನಾಪಿ ಅಞ್ಞೇಸ"ನ್ತಿ ಆಹ। **ಪುರಾಣಮಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ನಯಿದಂ ಪುರಾಣಕಮ್ಮಮೇವ, ಪುರಾಣಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತೋ ಪನೇಸ ಕಾಯೋ। ತಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯವೋಹಾರೇನ ಏವಂ ವುತ್ತೋ। **ಅಭಿಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿಆದಿ ಕಮ್ಮವೋಹಾರಸ್ಸೇವ ವಸೇನ ಪುರಿಮಲಿಙ್ಗಸಭಾವತಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - **ಅಭಿಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅಭಿಸಞ್ಚೇತಯಿತ**ನ್ತಿ ಚೇತನಾವತ್ಥುಕೋ, ಚೇತನಾಮೂಲಕೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ವೇದನಿಯ**ನ್ತಿ ವೇದನಾಯ ವತ್ಥೂತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ರೂಪೇ ಸಾರೋ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ರೂಪಸ್ಮಿಂ ನಿಚ್ಚಾದಿಸಾರೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ। **ವೇದನಾದೀಸು**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ರೂಪಂ ಅಸ್ಸಾರಂ ನಿಸ್ಸಾರ**ನ್ತಿ ರೂಪಂ ಅಸ್ಸಾರಂ ಸಾರವಿರಹಿತಞ್ಚ। **ಸಾರಾಪಗತ**ನ್ತಿ ಸಾರತೋ ಅಪಗತಂ। **ನಿಚ್ಚಸಾರಸಾರೇನ ವಾ**ತಿ ಭಙ್ಗಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನೇನ ನಿಚ್ಚಸಾರೇನ ವಾ। ಕಸ್ಸಚಿ ನಿಚ್ಚಸಾರಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ನಿಚ್ಚಸಾರೇನ ಸಾರೋ ನತ್ಥಿ। **ಸುಖಸಾರಸಾರೇನ ವಾ**ತಿ ಠಿತಿಸುಖಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಸುಖಸಾರಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಸುಖಸಾರಸಾರೇನ ವಾ। **ಅತ್ತಸಾರಸಾರೇನ ವಾ**ತಿ ಅತ್ತತ್ತನಿಯಸಾರಸಾರೇನ ವಾ। **ನಿಚ್ಚೇನ ವಾ**ತಿ ಭಙ್ಗಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ನಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ನಿಚ್ಚೇನ ವಾ। **ಧುವೇನ ವಾ**ತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಕಾಲೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ಥಿರಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ ಧುವೇನ ವಾ। **ಸಸ್ಸತೇನ ವಾ**ತಿ ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಸ್ಸ ಸಬ್ಬಕಾಲೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ ಸಸ್ಸತೇನ ವಾ। **ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೇನ ವಾ**ತಿ ಜರಾಭಙ್ಗವಸೇನ ಅವಿಪರಿಣಾಮಪಕತಿಕಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೇನ ವಾ।

ಚಕ್ಖು ಸುಞ್ಞಂ ಅತ್ತೇನ ವಾ ಅತ್ತನಿಯೇನ ವಾತಿ "ಕಾರಕೋ ವೇದಕೋ ಸಯಂವಸೀ"ತಿ ಏವಂ ಪರಿಕಪ್ಪಿತೇನ ಅತ್ತನಾ ವಾ ಅತ್ತಾಭಾವತೋಯೇವ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಕೇನ ಪರಿಕ್ಖಾರೇನ ಚ ಸುಞ್ಞಂ। ಸಬ್ಬಂ ಚಕ್ಖಾದಿಲೋಕಿಯಧಮ್ಮಜಾತಂ ಯಸ್ಮಾ ಅತ್ತಾ ಚ ಏತ್ಥ ನತ್ಥಿ, ಅತ್ತನಿಯಞ್ಚ ಏತ್ಥ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ "ಸುಞ್ಞ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಅತ್ಥೋ । ಲೋಕುತ್ತರಾಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಅತ್ತತ್ತನಿಯೇಹಿ ಸುಞ್ಞಾಯೇವ, ಸುಞ್ಞಾತೀತಧಮ್ಮಾ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ಅತ್ತತ್ತನಿಯಸಾರಸ್ಸ ನತ್ಥಿಭಾವೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಲೋಕೇ ಚ "ಸುಞ್ಞಂ ಘರಂ ಸುಞ್ಞೋ ಘಟೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ ಘರಸ್ಸ ಘಟಸ್ಸ ಚ ನತ್ಥಿಭಾವೋ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಘಟೇ ಚ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ನತ್ಥಿಭಾವೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಭಗವತಾ ಚ ಇತಿ ಯಮ್ಪಿ ಕೋಚಿ ತತ್ಥ ನ ಹೋತಿ, ತೇನ ತಂ ಸುಞ್ಞಂ। ಯಂ ಪನ ತತ್ಥ ಅವಸಿಟ್ಠಂ ಹೋತಿ, ತಂ ಸನ್ತಂ ಇದಮತ್ಥೀತಿ ಪಜಾನಾತೀತಿ ಅಯಮೇವತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। ತಥಾ **ಞಾಯಗನ್ಥೇ ಸದ್ದಗನ್ಥೇ** ಚ ಅಯಮೇವತ್ಥೋ। ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಮೇವ ಕಥಿತಂ। **ಅನಿಸ್ಸರಿಯತೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಇಸ್ಸರಿಯೇ ಅವಸವತ್ತನತೋ। **ಅಕಾಮಕಾರಿಯತೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಅಕಾಮಂ ಅರುಚಿಕರಣವಸೇನ। **ಅಪಾಪುಣಿಯತೋ**ತಿ ಠಾತುಂ ಪತಿಟ್ಠಾಭಾವತೋ। **ಅವಸವತ್ತನತೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ಅವತ್ತನತೋ। **ಪರತೋ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿತೋ। **ವಿವಿತ್ತತೋ**ತಿ ನಿಸ್ಸರತೋ।

ಸುದ್ಧನ್ತಿ ಕೇವಲಂ ಇಸ್ಸರಕಾಲಪಕತೀಹಿ ವಿನಾ ಕೇವಲಂ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತಪವತ್ತಿವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಸುದ್ಧಂ ನಾಮ। ಅತ್ತನಿಯವಿರಹಿತೋ ಸುದ್ಧಧಮ್ಮಪುಞ್ಜೋತಿ ಚ। **ಸುದ್ಧಂ ಧಮ್ಮಸಮುಪ್ಪಾದಂ, ಸುದ್ಧಂ ಸಙ್ಖಾರಸನ್ತತಿ**ನ್ತಿ ಸುದ್ಧಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಜಾನನ್ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸನ್ತತಿಂ ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಸಙ್ಖಾರಸನ್ತತಿಂ। ತಥೇವ ಸುದ್ಧಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಾದೀನಿ, ಏಕಟ್ಠಾನಿ ಆದರೇನ ದ್ವತ್ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವುತ್ತಾನಿ। ಏವಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಮರಣಮುಖೇ ಭಯಂ ನ ಹೋತಿ। **ಗಾಮಣೀ**ತಿ ಆಲಪನಂ। **ತಿಣಕಟ್ಠಸಮಂ ಲೋಕ**ನ್ತಿ ಇಮಂ

ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತಂ ಲೋಕಂ। ಯದಾ ತಿಣಕಟ್ಠಸಮಂ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತಿ। ಯಥಾ ಅರಞ್ಞೇ ತಿಣಕಟ್ಠಾದೀಸು ಗಣ್ಹನ್ತೇಸು ಅತ್ತಾನಂ ವಾ ಅತ್ತನಿಯಂ ವಾ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ನ ಹೋತಿ, ತೇಸು ವಾ ತಿಣಕಟ್ಠಾದೀಸು ಸಯಮೇವ ನಸ್ಸನ್ತೇಸುಪಿ ವಿನಸ್ಸನ್ತೇಸುಪಿ ಅತ್ತಾ ನಸ್ಸತಿ, ಅತ್ತನಿಯೋ ನಸ್ಸತೀತಿ ನ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇಪಿ ನಸ್ಸನ್ತೇ ವಾ ವಿನಸ್ಸನ್ತೇ ವಾ ಅತ್ತಾ ವಾ ಅತ್ತನಿಯಂ ವಾ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಞ್ಞಾಯ ತಿಣಕಟ್ಠಸಮಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ನಾಞ್ಞಂ ಪತ್ಥಯತೇ ಕಿಞ್ಚಿ, ಅಞ್ಞತ್ರಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿರಹಿತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ ಭವಂ ವಾ ಅತ್ತಭಾವಂ ವಾ ನ ಪತ್ಥೇತಿ।

ರೂಪಂ ಸಮನ್ನೇಸತೀತಿ ರೂಪಸ್ಸ ಸಾರಂ ಪರಿಯೇಸತಿ। **ಅಹನ್ತಿ ವಾತಿ** ದಿಟ್ಠಿವಸೇನ। **ಮಮನ್ತಿ ವಾತಿ** ತಣ್ಹಾವಸೇನ। **ಅಸ್ಮೀತಿ ವಾತಿ** ಮಾನವಸೇನ। **ತಮ್ಪಿ ತಸ್ಸ ನ ಹೋತೀತಿ** ತಂ ತಿವಿಧಮ್ಪಿ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ನ ಹೋತಿ।

ಇಧಾತಿ ದೇಸಾಪದೇಸೇ ನಿಪಾತೋ, ಸ್ವಾಯಂ ಕತ್ಥಚಿ ಲೋಕಂ ಉಪಾದಾಯ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾಹ - "ಇಧ ತಥಾಗತೋ ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೮; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೩)। ಕತ್ಥಚಿ ಸಾಸನಂ । ಯಥಾಹ - "ಇಧೇವ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಣೋ, ಇಧ ದುತಿಯೋ ಸಮಣೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೯; ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧೪)। ಕತ್ಥಚಿ ಓಕಾಸಂ। ಯಥಾಹ -

"ಇಧೇವ ತಿಟ್ಠಮಾನಸ್ಸ, ದೇವಭೂತಸ್ಸ ಮೇ ಸತೋ।
ಪುನರಾಯು ಚ ಮೇ ಲದ್ಧೋ, ಏವಂ ಜಾನಾಹಿ ಮಾರಿಸಾ"ತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೬೯)।

ಕತ್ಥಚಿ ಪದಪೂರಣಮತ್ತಮೇವ। ಯಥಾಹ - "ಇಧಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭುತ್ತಾವೀ ಅಸ್ಸಂ ಪವಾರಿತೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೦)। ಇಧ ಪನ ಲೋಕಂ ಉಪಾದಾಯ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಸ್ಸುತವಾ ಪುಥುಜ್ಜನೋತಿ** ಏತ್ಥ ಪನ ಆಗಮಾಧಿಗಮಾಭಾವಾ ಞೇಯ್ಯೋ "ಅಸ್ಸುತವಾ"ಇತಿ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಪಚ್ಚಯಾಕಾರಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದೀಸು ಉಗ್ಗಹಪರಿಪುಚ್ಛಾವಿನಿಚ್ಛಯರಹಿತತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿಪಟಿಸೇಧಕೋ ನೇವ ಆಗಮೋ, ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅನಧಿಗತತ್ತಾ ನೇವ ಅಧಿಗಮೋ ಅತ್ಥಿ, ಸೋ ಆಗಮಾಧಿಗಮಾಭಾವಾ ಞೇಯ್ಯೋ "ಅಸ್ಸುತವಾ" ಇತಿ। ಸ್ವಾಯಂ -

ಪುಥೂನಂ ಜನನಾದೀಹಿ, ಕಾರಣೇಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ।
ಪುಥುಜ್ಜನನ್ತೋಗಧತ್ತಾ, ಪುಥುವಾಯಂ ಜನೋ ಇತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೭; ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೨; ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೫೧; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧.೧೩೦)।

ಸೋ ಹಿ ಪುಥೂನಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಕಿಲೇಸಾದೀನಂ ಜನನಾದೀಹಿಪಿ ಕಾರಣೇಹಿ **ಪುಥುಜ್ಜನೋ**। ಯಥಾಹ - ಪುಥು ಕಿಲೇಸೇ ಜನೇನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ , ಪುಥು ಅವಿಹತಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಕಾತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ಸತ್ಥಾರಾನಂ ಮುಖುಲ್ಲೋಕಿಕಾತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ಸಬ್ಬಗತೀಹಿ ಅವುಟ್ಠಿತಾತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ನಾನಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ನಾನಾಓಘೇಹಿ ವುಯ್ಹನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ನಾನಾಸನ್ತಾಪೇಹಿ ಸನ್ತಪ್ಪೇನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ನಾನಾಪರಿಳಾಹೇಹಿ ಪರಿಡಯ್ಹನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ಪಞ್ಚಸು ಕಾಮಗುಣೇಸು ರತ್ತಾ ಗಿದ್ಧಾ ಗಧಿತಾ ಮುಚ್ಛಿತಾ ಅಜ್ಝೋಸನ್ನಾ ಲಗ್ಗಾ ಲಗ್ಗಿತಾ ಪಲಿಬುದ್ಧಾತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ಪಞ್ಚಹಿ ನೀವರಣೇಹಿ ಆವುಟಾ ನಿವುಟಾ ಓವುಟಾ ಪಿಹಿತಾ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾ ಪಟಿಕುಜ್ಜಿತಾತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ (ಮಹಾನಿ॰ ೫೧, ೯೪), ಪುಥೂನಂ ವಾ ಗಣನಪಥಮತೀತಾನಂ ಅರಿಯಧಮ್ಮಪರಮ್ಮುಖಾನಂ ನೀಚಧಮ್ಮಸಮಾಚಾರಾನಂ ಜನಾನಂ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾಪಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥುವ ಅಯಂ ವಿಸುಂಯೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗತೋ, ವಿಸಂಸಟ್ಠೋ ಸೀಲಸುತಾದಿಗುಣಯುತ್ತೇಹಿ ಅರಿಯೇಹಿ ಜನೋತಿಪಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ। ಏವಮೇತೇಹಿ "ಅಸ್ಸುತವಾ ಪುಥುಜ್ಜನೋ"ತಿ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಯೇ ತೇ -

"ದುವೇ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ವುತ್ತಾ, ಬುದ್ಧೇನಾದಿಚ್ಚಬನ್ಧುನಾ।

ಅನ್ಧೋ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಏಕೋ, ಕಲ್ಯಾಣೇಕೋ ಪುಥುಜ್ಜನೋ"ತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೭; ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೨; ಸಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೨.೬೧; ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೫೧; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧.೧೩೦; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೦೦೭) -

ದ್ವೇ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ವುತ್ತಾ, ತೇಸು ಅನ್ಧಪುಥುಜ್ಜನೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅರಿಯಾನಂ ಅದಸ್ಸಾವೀತಿಆದೀಸು **ಅರಿಯಾ**ತಿ ಆರಕತ್ತಾ ಕಿಲೇಸೇಹಿ, ಅನಯೇ ನ ಇರಿಯನತೋ, ಅಯೇ ಇರಿಯನತೋ, ಸದೇವಕೇನ ಚ ಲೋಕೇನ ಅರಣೀಯತೋ ಬುದ್ಧಾ ಚ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ಚ ಬುದ್ಧಸಾವಕಾ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಬುದ್ಧಾ ಏವ ವಾ ಇಧ ಅರಿಯಾ। ಯಥಾಹ - "ಸದೇವಕೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕೇ…ಪೇ॰… ತಥಾಗತೋ ಅರಿಯೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೯೮)।

ಸಪ್ಪುರಿಸಾತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ತಥಾಗತಸಾವಕಾ ಚ "ಸಪ್ಪುರಿಸಾ"ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇ ಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಗುಣಯೋಗೇನ ಸೋಭನಾ ಪುರಿಸಾತಿ ಸಪ್ಪುರಿಸಾ। ಸಬ್ಬೇವ ವಾ ಏತೇ ದ್ವಿಧಾಪಿ ವುತ್ತಾ। ಬುದ್ಧಾಪಿ ಹಿ ಅರಿಯಾ ಚ ಸಪ್ಪುರಿಸಾ ಚ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾಪಿ ಬುದ್ಧಸಾವಕಾಪಿ। ಯಥಾಹ -

> "ಯೋ ವೇ ಕತಞ್ಞೂ ಕತವೇದಿ ಧೀರೋ, ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೋ ದಳ್ಹಭತ್ತಿ ಚ ಹೋತಿ।
> ದುಖಿತಸ್ಸ ಸಕ್ಕಚ್ಚ ಕರೋತಿ ಕಿಚ್ಚಂ, ತಥಾವಿಧಂ ಸಪ್ಪುರಿಸಂ ವದನ್ತೀ"ತಿ॥ (ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೨; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧.೧೩೦; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೦೦೭)।

"ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೋ ದಳ್ಹಭತ್ತಿ ಚ ಹೋತೀ"ತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಹಿ ಬುದ್ಧಸಾವಕೋ ವುತ್ತೋ। ಕತಞ್ಞುತಾದೀಹಿ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ಬುದ್ಧಾತಿ, ಯೋ ಇಮೇಸಂ ಅರಿಯಾನಂ ಅದಸ್ಸನಸೀಲೋ, ನ ಚ ದಸ್ಸನೇ ಸಾಧುಕಾರೀ, ಸೋ **ಅರಿಯಾನಂ ಅದಸ್ಸಾವೀ**ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಚಕ್ಖುನಾ ಅದಸ್ಸಾವೀ, ಞಾಣೇನ ಅದಸ್ಸಾವೀತಿ ದುವಿಧೋ, ತೇಸು ಞಾಣೇನ ಅದಸ್ಸಾವೀ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಮಂಸಚಕ್ಖುನಾ ಹಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ವಾ ಅರಿಯಾ ದಿಟ್ಠಾಪಿ ಅದಿಟ್ಠಾವ ಹೋನ್ತಿ ತೇಸಂ ಚಕ್ಖೂನಂ ವಣ್ಣಮತ್ತಗಹಣತೋ, ನ ಅರಿಯಭಾವಗೋಚರತೋ। ಸೋಣಸಿಙ್ಗಾಲಾದಯೋಪಿ ಚಕ್ಖುನಾ ಅರಿಯೇ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ನ ಚ ತೇ ಅರಿಯಾನಂ ದಸ್ಸಾವಿನೋ।

ತತ್ರಿದಂ ವತ್ಥು - ಚಿತ್ತಲಪಬ್ಬತವಾಸಿನೋ ಕಿರ ಖೀಣಾಸವತ್ಥೇರಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾಕೋ ವುಡ್ಢಪಬ್ಬಜಿತೋ ಏಕದಿವಸಂ ಥೇರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಚರಿತ್ವಾ ಥೇರಸ್ಸ ಪತ್ತಚೀವರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಿಟ್ಠಿತೋ ಆಗಚ್ಛನ್ತೋ ಥೇರಂ ಪುಚ್ಛಿ - "ಅರಿಯಾ ನಾಮ, ಭನ್ತೇ, ಕೀದಿಸಾ"ತಿ? ಥೇರೋ ಆಹ - "ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಮಹಲ್ಲಕೋ ಅರಿಯಾನಂ ಪತ್ತಚೀವರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವತ್ತಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಕತ್ವಾ ಸಹ ಚರನ್ತೋಪಿ ನೇವ ಅರಿಯೇ ಜಾನಾತಿ, ಏವಂ ದುಜ್ಜಾನಾ, ಆವುಸೋ, ಅರಿಯಾ"ತಿ। ಏವಂ ವುತ್ತೇಪಿ ಸೋ ನೇವ ಅಞ್ಞಾಸಿ। ತಸ್ಮಾ ಚಕ್ಖುನಾ ದಸ್ಸನಂ ನ ದಸ್ಸನಂ, ಞಾಣೇನ ದಸ್ಸನಮೇವ ದಸ್ಸನಂ। ಯಥಾಹ - "ಅಲಂ ತೇ, ವಕ್ಕಲಿ, ಕಿಂ ತೇ ಇಮಿನಾ ಪೂತಿಕಾಯೇನ ದಿಟ್ಠೇನ, ಯೋ ಖೋ, ವಕ್ಕಲಿ, ಧಮ್ಮಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಮಂ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೮೭)। ತಸ್ಮಾ ಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ಞಾಣೇನ ಅರಿಯೇಹಿ ದಿಟ್ಠಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಲಕ್ಖಣಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ, ಅರಿಯಾನಂ ಅಧಿಗತಞ್ಚ ಧಮ್ಮಂ ಅನಧಿಗಚ್ಛನ್ತೋ, ಅರಿಯಕರಧಮ್ಮಾನಂ ಅರಿಯಭಾವಸ್ಸ ಚ ಅದಿಟ್ಠತ್ತಾ "ಅರಿಯಾನಂ ಅದಸ್ಸಾವೀ"ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅರಿಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಕೋವಿದೋತಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಿಭೇದೇ ಅರಿಯಧಮ್ಮೇ ಅಕುಸಲೋ। **ಅರಿಯಧಮ್ಮೇ ಅವಿನೀತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ -

> ದುವಿಧೋ ವಿನಯೋ ನಾಮ, ಏಕಮೇಕೇತ್ಥ ಪಞ್ಚಧಾ।
> ಅಭಾವತೋ ತಸ್ಸ ಅಯಂ, "ಅವಿನೀತೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ॥ (ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೨; ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಉರಗಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧.೧೩೦; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೦೦೭)।

ಅಯಞ್ಹಿ ಸಂವರವಿನಯೋ ಪಹಾನವಿನಯೋತಿ ದುವಿಧೋ ವಿನಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ದುವಿಧೇಪಿ ವಿನಯೇ ಏಕಮೇಕೋಪಿ ವಿನಯೋ ಪಞ್ಚಧಾ ಭಿಜ್ಜತಿ। **ಸಂವರವಿನಯೋ**ಪಿ ಹಿ ಸೀಲಸಂವರೋ ಸತಿಸಂವರೋ ಞಾಣಸಂವರೋ ಖನ್ತಿಸಂವರೋ ವೀರಿಯಸಂವರೋತಿ ಪಞ್ಚವಿಧೋ। **ಪಹಾನವಿನಯೋ**ಪಿ ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಂ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನಂ ನಿಸ್ಸರಣಪ್ಪಹಾನನ್ತಿ ಪಞ್ಚವಿಧೋ।

ತತ್ಥ "ಇಮಿನಾ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೇನ ಉಪೇತೋ ಹೋತಿ ಸಮುಪೇತೋ"ತಿ (ವಿಭಂ ೫೧೧) ಅಯಂ **ಸೀಲಸಂವರೋ**। "ರಕ್ಖತಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ, ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯೇ ಸಂವರಂ ಆಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೯; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೬) ಅಯಂ **ಸತಿಸಂವರೋ**।

> "ಯಾನಿ ಸೋತಾನಿ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ, (ಅಜಿತಾತಿ ಭಗವಾ,)
> ಸತಿ ತೇಸಂ ನಿವಾರಣಂ।
> ಸೋತಾನಂ ಸಂವರಂ ಬ್ರೂಮಿ, ಪಞ್ಞಾಯೇತೇ ಪಿಧಿಯ್ಯರೇ"ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೪೧; ಚೂಳನಿ॰
> ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೪; ನೇತ್ತಿ॰ ೧೧, ೪೫; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೦೦೭) -

ಅಯಂ **ಞಾಣಸಂವರೋ**। "ಖಮೋ ಹೋತಿ ಸೀತಸ್ಸ ಉಣ್ಹಸ್ಸಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೧೪; ೬.೫೮) ಅಯಂ **ಖನ್ತಿಸಂವರೋ**। "ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಂ ನಾಧಿವಾಸೇತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೧೪; ೬.೫೮) ಅಯಂ **ವೀರಿಯಸಂವರೋ**। ಸಬ್ಬೋಪಿ ಚಾಯಂ ಸಂವರೋ ಯಥಾಸಕಂ ಸಂವರಿತಬ್ಬಾನಂ ವಿನೇತಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಂ ಸಂವರಣತೋ "ಸಂವರೋ", ವಿನಯನತೋ "ವಿನಯೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ತಾವ ಸಂವರವಿನಯೋ ಪಞ್ಚಧಾ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತಥಾ ಯಂ ನಾಮರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದಾದೀಸು ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇಸು ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ ದೀಪಾಲೋಕೇನೇವ ತಮಸ್ಸ, ತೇನ ತೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅನತ್ಥಸ್ಸ ಪಹಾನಂ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾನೇನ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಯಾ, ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇನ ಅಹೇತುವಿಸಮಹೇತುದಿಟ್ಠೀನಂ, ತಸ್ಸೇವ ಅಪರಭಾಗೇನ ಕಙ್ಖಾವಿತರಣೇನ ಕಥಂಕಥೀಭಾವಸ್ಸ, ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನೇನ "ಅಹಂ ಮಮಾ"ತಿ ಗಾಹಸ್ಸ, ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗವವತ್ಥಾನೇನ ಅಮಗ್ಗೇ ಮಗ್ಗಸಞ್ಞಾಯ, ಉದಯದಸ್ಸನೇನ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಯಾ, ವಯದಸ್ಸನೇನ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಯಾ, ಭಯದಸ್ಸನೇನ ಸಭಯೇ ಅಭಯಸಞ್ಞಾಯ, ಆದೀನವದಸ್ಸನೇನ ಅಸ್ಸಾದಸಞ್ಞಾಯ, ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಅಭಿರತಿಸಞ್ಞಾಯ , ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಞಾಣೇನ ಅಮುಞ್ಚಿತುಕಾಮತಾಯ, ಉಪೇಕ್ಖಾಞಾಣೇನ ಅನುಪೇಕ್ಖಾಯ, ಅನುಲೋಮೇನ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಯಂ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಚ ಪಟಿಲೋಮಭಾವಸ್ಸ, ಗೋತ್ರಭುನಾ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹಸ್ಸ ಪಹಾನಂ। ಏತಂ **ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಂ** ನಾಮ।

ಯಂ ಪನ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾಭೇದೇನ ಸಮಾಧಿನಾ ಪವತ್ತಿಭಾವನಿವಾರಣತೋ ಘಟಪ್ಪಹಾರೇನೇವ ಉದಕಪಿಟ್ಠೇ ಸೇವಾಲಸ್ಸ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ನೀವರಣಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಂ, ಏತಂ **ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಂ** ನಾಮ। ಯಂ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾನಂ ಭಾವಿತತ್ತಾ ತಂತಂಮಗ್ಗವತೋ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ "ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಂ ಪಹಾನಾಯಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೨೭೭; ವಿಭ॰ ೬೨೮) ನಯೇನ ವುತ್ತಸ್ಸ ಸಮುದಯಪಕ್ಖಿಯಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಗಣಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತಅಪ್ಪವತ್ತಿಭಾವೇನ ಪಹಾನಂ, ಇದಂ **ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಂ** ನಾಮ। ಯಂ ಪನ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ, ಏತಂ **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನಂ** ನಾಮ। ಯಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತನಿಸ್ಸಟತ್ತಾ ಪಹೀನಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಏತಂ **ನಿಸ್ಸರಣಪ್ಪಹಾನಂ** ನಾಮ। ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಪಹಾನಂ ಯಸ್ಮಾ ಚಾಗಟ್ಠೇನ ಪಹಾನಂ, ವಿನಯನಟ್ಠೇನ ವಿನಯೋ, ತಸ್ಮಾ "ಪಹಾನವಿನಯೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಂ ತಂ ಪಹಾನವತೋ ವಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಿನಯಸ್ಸ

ಸಮ್ಭವತೋಪೇತಂ “ಪಹಾನವಿನಯೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ಪಹಾನವಿನಯೋಪಿ ಪಞ್ಚಧಾ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ (ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೨; ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಉರಗಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧.೧೩೦)।

ಏವಮಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದುವಿಧೋ ಭೇದತೋ ಚ ದಸವಿಧೋ ವಿನಯೋ ಭಿನ್ನಸಂವರತ್ತಾ, ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಚ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಯಸ್ಮಾ ಏತಸ್ಸ ಅಸ್ಸುತವತೋ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಭಾವತೋ ತಸ್ಸ ಅಯಂ “ಅವಿನೀತೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಏಸೇವ ನಯೋ **ಸಪ್ಪುರಿಸಾನಂ ಅದಸ್ಸಾವೀ ಸಪ್ಪುರಿಸಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಕೋವಿದೋ, ಸಪ್ಪುರಿಸಧಮ್ಮೇ ಅವಿನೀತೋ**ತಿ ಏತ್ಥಪಿ। ನಿನ್ನಾನಾಕರಣಞ್ಹಿ ಏತಮತ್ಥತೋ। ಯಥಾಹ - “ಯೇವ ತೇ ಅರಿಯಾ, ತೇವ ತೇ ಸಪ್ಪುರಿಸಾ। ಯೇವ ತೇ ಸಪ್ಪುರಿಸಾ, ತೇವ ತೇ ಅರಿಯಾ। ಯೋ ಏವ ಸೋ ಅರಿಯಾನಂ ಧಮ್ಮೋ, ಸೋ ಏವ ಸೋ ಸಪ್ಪುರಿಸಾನಂ ಧಮ್ಮೋ। ಯೋ ಏವ ಸೋ ಸಪ್ಪುರಿಸಾನಂ ಧಮ್ಮೋ, ಸೋ ಏವ ಸೋ ಅರಿಯಾನಂ ಧಮ್ಮೋ। ಯೇವ ತೇ ಅರಿಯವಿನಯಾ, ತೇವ ತೇ ಸಪ್ಪುರಿಸವಿನಯಾ। ಯೇವ ತೇ ಸಪ್ಪುರಿಸವಿನಯಾ, ತೇವ ತೇ ಅರಿಯವಿನಯಾ। ಅರಿಯೇತಿ ವಾ, ಸಪ್ಪುರಿಸೇತಿ ವಾ, ಅರಿಯಧಮ್ಮೇತಿ ವಾ, ಸಪ್ಪುರಿಸಧಮ್ಮೇತಿ ವಾ, ಅರಿಯವಿನಯೇತಿ ವಾ, ಸಪ್ಪುರಿಸವಿನಯೇತಿ ವಾ ಏಸೇಸೇ ಏಕೇ ಏಕಟ್ಠೇ ಸಮೇ ಸಮಭಾಗೇ ತಜ್ಜಾತೇ ತಞ್ಞೇವಾತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೦೦೭; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧.೧೩೦)।

ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ, “ಯಂ ರೂಪಂ, ಸೋ ಅಹಂ, ಯೋ ಅಹಂ, ತಂ ರೂಪ”ನ್ತಿ ರೂಪಞ್ಚ ಅತ್ತಾನಞ್ಚ ಅದ್ವಯಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ತೇಲಪ್ಪದೀಪಸ್ಸ ಝಾಯತೋ “ಯಾ ಅಚ್ಚಿ, ಸೋ ವಣ್ಣೋ। ಯೋ ವಣ್ಣೋ, ಸಾ ಅಚ್ಚೀ”ತಿ ಅಚ್ಚಿಞ್ಚ ವಣ್ಣಞ್ಚ ಅದ್ವಯಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ, ಏವಮೇವ ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ…ಪೇ॰… ಸಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೩೦-೧೩೧) ಏವಂ ರೂಪಂ “ಅತ್ತಾ”ತಿ ದಿಟ್ಠಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪಸ್ಸತಿ। **ರೂಪವನ್ತಂ ವಾ ಅತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಅರೂಪಂ “ಅತ್ತಾ”ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಛಾಯಾವನ್ತಂ ರುಕ್ಖಂ ವಿಯ ತಂ ರೂಪವನ್ತಂ “ಅತ್ತಾ”ತಿ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। **ಅತ್ತನಿ ವಾ ರೂಪ**ನ್ತಿ ಅರೂಪಮೇವ “ಅತ್ತಾ”ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಪುಪ್ಫಸ್ಮಿಂ ಗನ್ಧಂ ವಿಯ ಅತ್ತನಿ ರೂಪಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। **ರೂಪಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಅರೂಪಮೇವ “ಅತ್ತಾ”ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಕರಣ್ಡಕೇ ಮಣಿಂ ವಿಯ ತಂ ಅತ್ತಾನಂ ರೂಪಸ್ಮಿಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। **ವೇದನಾ**ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ತತ್ಥ “ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀ”ತಿ ಸುದ್ಧರೂಪಂಯೇವ “ಅತ್ತಾ”ತಿ ಕಥಿತಂ। “ರೂಪವನ್ತಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ, ಅತ್ತನಿ ವಾ ರೂಪಂ, ರೂಪಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ। ವೇದನಂ ಅತ್ತತೋ… ಸಞ್ಞಂ… ಸಙ್ಖಾರೇ… ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀ”ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೩೧) ಇಮೇಸು ಸತ್ತಸು ಠಾನೇಸು ಅರೂಪಂ “ಅತ್ತಾ”ತಿ ಕಥಿತಂ, “ವೇದನಾವನ್ತಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ, ಅತ್ತನಿ ವಾ ವೇದನಾ, ವೇದನಾಯ ವಾ ಅತ್ತಾನ”ನ್ತಿ ಏವಂ ಚತೂಸು ಖನ್ಧೇಸು ತಿಣ್ಣಂ ತಿಣ್ಣಂ ವಸೇನ ದ್ವಾದಸಸು ಠಾನೇಸು ರೂಪಾರೂಪಮಿಸ್ಸಕೋ ಅತ್ತಾ ಕಥಿತೋ। ತತ್ಥ ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ವೇದನಂ… ಸಞ್ಞಂ… ಸಙ್ಖಾರೇ… ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ ಪಞ್ಚಸು ಠಾನೇಸು ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ ಕಥಿತಾ। ಅವಸೇಸೇಸು ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಪನ್ನರಸ ಭವದಿಟ್ಠಿಯೋ ಪಞ್ಚ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ। ತಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಮಗ್ಗಾವರಣಾ, ನ ಸಗ್ಗಾವರಣಾ, ಪಠಮಮಗ್ಗವಜ್ಝಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಆರಞ್ಞಿಕೋತಿ ಅರಞ್ಞೇ ನಿವಾಸಂ। **ಪವನೇ**ತಿ ಮಹನ್ತೇ ಗಮ್ಭೀರವನೇ। **ಚರಮಾನೋ**ತಿ ತಹಿಂ ತಹಿಂ ವಿಚರಮಾನೋ। **ವಿಸ್ಸತ್ಥೋ ಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ನಿಬ್ಭಯೋ ನಿರಾಸಙ್ಕೋ ಚರತಿ। **ಅನಾಪಾಥಗತೋ ಲುದ್ದಸ್ಸಾ**ತಿ ಮಿಗಲುದ್ದಸ್ಸ ಪರಮ್ಮುಖಗತೋ। **ಅನ್ತಮಕಾಸಿ ಮಾರ**ನ್ತಿ ಕಿಲೇಸಮಾರಂ ವಾ ದೇವಪುತ್ತಮಾರಂ ವಾ ಅನ್ತಂ ಅಕಾಸಿ। **ಅಪದಂ ವಧಿತ್ವಾ**ತಿ ಕಿಲೇಸಪದಂ ಹನ್ತ್ವಾ ನಾಸೇತ್ವಾ। **ಮಾರಚಕ್ಖುಂ ಅದಸ್ಸನಂ ಗತೋ**ತಿ ಮಾರಸ್ಸ ಅದಸ್ಸನವಿಸಯಂ ಪತ್ತೋ। **ಅನಾಪಾಥಗತೋ**ತಿ ಮಾರಸ್ಸ ಪರಮ್ಮುಖಂ ಪತ್ತೋ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ।

ಏವಂ ಭಗವಾ ಇದಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಂ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನೇವ ದೇಸೇಸಿ, ದೇಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ ವುತ್ತಸದಿಸೋಯೇವ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಅಹೋಸೀತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೬. ಪಿಙ್ಗಿಯಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮೯. ಸೋಳಸಮೇ ಪಿಙ್ಗಿಯಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸೇ - **ಜಿಣ್ಣೋಹಮಸ್ಮಿ ಅಬಲೋ ವೀತವಣ್ಣೋತಿ** ಸೋ ಕಿರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಜರಾಭಿಭೂತೋ ವೀಸವಸ್ಸಸತಿಕೋ ಜಾತಿಯಾ, ದುಬ್ಬಲೋ ಚ "ಇಧ ಪಾದಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಅಞ್ಞತ್ರೇವ ಕರೋತಿ, ವಿನಟ್ಠಪುರಿಮಛವಿವಣ್ಣೋ ಚ। ತೇನಾಹ - "ಜಿಣ್ಣೋಹಮಸ್ಮಿ ಅಬಲೋ ವೀತವಣ್ಣೋ"ತಿ। **ಮಾಹಂ ನಸ್ಸಂ ಮೋಮುಹೋ ಅನ್ತರಾವಾತಿ** ಮಾಹಂ ತುಯ್ಹಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ ಅನ್ತರಾ ಏವ ಅವಿದ್ವಾ ಹುತ್ವಾ ಅನಸ್ಸಿಂ। **ಜಾತಿಜರಾಯ ಇಧ ವಿಪ್ಪಹಾನನ್ತಿ** ಇಧೇವ ತವ ಪಾದಮೂಲೇ ಪಾಸಾಣಕೇ ಚೇತಿಯೇ ವಾ ಜಾತಿಜರಾಯ ವಿಪ್ಪಹಾನಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಧಮ್ಮರಸಂ ಅಹಂ ವಿಜಞ್ಞಂ, ತಂ ಮೇ ಆಚಿಕ್ಖ।

ಅಬಲೋತಿ ಬಲವಿರಹಿತೋ। **ದುಬ್ಬಲೋತಿ** ದುಬ್ಬಲಬಲೋ। **ಅಪ್ಪಬಲೋತಿ** ಪರಿತ್ತಬಲೋ। **ಅಪ್ಪಥಾಮೋತಿ** ಪರಿತ್ತವೀರಿಯೋ। **ವೀತವಣ್ಣೋತಿ** ಪರಿವತ್ತಿತಛವಿವಣ್ಣೋ। **ವಿಗತವಣ್ಣೋತಿ** ಅಪಗತಛವಿವಣ್ಣೋ। **ವಿಗಚ್ಛಿತವಣ್ಣೋತಿ** ದೂರೀಭೂತಛವಿವಣ್ಣೋ। **ಯಾ ಸಾ ಪುರಿಮಾ ಸುಭಾ ವಣ್ಣನಿಭಾತಿ** ಯಾ ಸಾ ಸುಭಾ ಸುನ್ದರಾ ಪುರಿಮಕಾಲೇ ಸತಿ, ಸಾ ವಣ್ಣನಿಭಾ ಏತರಹಿ ಅನ್ತರಹಿತಾ ವಿಗತಾ। **ಆದೀನವೋ ಪಾತುಭೂತೋತಿ** ಉಪದ್ದವೋ ಪಾತುರಹೋಸಿ। "ಯಾ ಸಾ ಪುರಿಮಾ ಸುಭಾ ವಣ್ಣನಿಭಾ"ತಿ ಪಾಠಂ ಠಪೇತ್ವಾ "ಯಾ ಸುಭಾ ಅಸ್ಸಾ"ತಿ ಏಕೇ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ।

ಅಸುದ್ಧಾತಿ ಪಟಲಾದೀಹಿ ಅಸುದ್ಧಾ। **ಅವಿಸುದ್ಧಾತಿ** ತಿಮಿರಾದೀಹಿ ಅವಿಸುದ್ಧಾ। **ಅಪರಿಸುದ್ಧಾತಿ** ಸಮನ್ತತೋ ಫೋಟಪಟಲಾದೀಹಿ ಪರಿಯೋನದ್ಧತ್ತಾ ಅಪರಿಸುದ್ಧಾ। **ಅವೋದಾತಾತಿ** ನಪ್ಪಸನ್ನಾ ಪಸನ್ನಸದಿಸಾ। **ನೋ ತಥಾ ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪೇ ಪಸ್ಸಾಮೀತಿ** ಯಥಾ ಪೋರಾಣಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಪಸ್ಸಾಮಿ ಓಲೋಕೇಮಿ, ತಥಾ ತೇನ ಪಕಾರೇನ ಇದಾನಿ ನ ಪಸ್ಸಾಮಿ। **ಸೋತಂ ಅಸುದ್ಧನ್ತಿ**ಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಮಾಹಂ ನಸ್ಸನ್ತಿ** ಅಹಂ ಮಾ ವಿನಸ್ಸಂ।

೯೦. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಪಿಙ್ಗಿಯೋ ಕಾಯೇ ಸಾಪೇಕ್ಖತಾಯ "ಜಿಣ್ಣೋಹಮಸ್ಮೀ"ತಿಆದಿಮಾಹ । ತೇನಸ್ಸ ಭಗವಾ ಕಾಯೇ ಸಿನೇಹಪ್ಪಹಾನತ್ಥಂ **"ದಿಸ್ವಾನ ರೂಪೇಸು ವಿಹಞ್ಞಮಾನೇ"**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ರೂಪೇಸೂತಿ** ರೂಪಹೇತು ರೂಪಪಚ್ಚಯಾ। **ವಿಹಞ್ಞಮಾನೇತಿ** ಕಮ್ಮಕಾರಣಾದೀಹಿ ಉಪಹಞ್ಞಮಾನೇ। **ರುಪ್ಪನ್ತಿ ರೂಪೇಸೂತಿ** ಚಕ್ಖುರೋಗಾದೀಹಿ ಚ ರೂಪಹೇತುಯೇವ ಜನಾ ರುಪ್ಪನ್ತಿ ಬಾಧಿಯನ್ತಿ।

ಹಞ್ಞನ್ತೀತಿ ಘಟೀಯನ್ತಿ। **ವಿಹಞ್ಞನ್ತೀತಿ** ವಿಹೇಸಿಯನ್ತಿ। **ಉಪವಿಹಞ್ಞನ್ತೀತಿ** ಹತ್ಥಪಾದಚ್ಛೇದಾದಿಂ ಲಭನ್ತಿ। **ಉಪಘಾತಿಯನ್ತೀತಿ** ಮರಣಂ ಲಭನ್ತಿ। **ಕುಪ್ಪನ್ತೀತಿ** ಪರಿವತ್ತನ್ತಿ। **ಪೀಳಯನ್ತೀತಿ** ವಿಘಾತಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಘಟ್ಟಯನ್ತೀತಿ** ಘಟ್ಟನಂ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। **ಬ್ಯಾಧಿತಾತಿ** ಭೀತಾ। **ದೋಮನಸ್ಸಿತಾತಿ** ಚಿತ್ತವಿಘಾತಂ ಪತ್ತಾ। **ವೇಮಾನೇತಿ** ನಸ್ಸಮಾನೇ।

೯೧. ಏವಂ ಭಗವತಾ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಂ, ತಾವ ಕಥಿತಂ ಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಸುತ್ವಾ ಪಿಙ್ಗಿಯೋ ಜರಾದುಬ್ಬಲತಾಯ ವಿಸೇಸಂ ಅನಧಿಗನ್ತ್ವಾ ಚ ಪುನ **"ದಿಸಾ ಚತಸ್ಸೋ"**ತಿ ಇಮಾಯ ಗಾಥಾಯ ಭಗವನ್ತಂ ಥೋಮೇನ್ತೋ ದೇಸನಂ ಯಾಚತಿ।

೯೨. ಅಥಸ್ಸ ಭಗವಾ ಪುನಪಿ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಂ, ತಾವ ಪಟಿಪದಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ತಣ್ಹಾಧಿಪನ್ನೇ**”ತಿ ಗಾಥಮಾಹ।

ತಣ್ಹಾಧಿಪನ್ನೇತಿ ತಣ್ಹಾಯ ವಿಮುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಠಿತೇ। **ತಣ್ಹಾನುಗೇ**ತಿ ತಣ್ಹಾಯ ಸಹ ಗಚ್ಛನ್ತೇ। **ತಣ್ಹಾನುಗತೇ**ತಿ ತಣ್ಹಾಯ ಅನುಬನ್ಧನ್ತೇ। **ತಣ್ಹಾನುಸಟೇ**ತಿ ತಣ್ಹಾಯ ಸಹ ಧಾವನ್ತೇ। **ತಣ್ಹಾಯ ಪನ್ನೇ**ತಿ ತಣ್ಹಾಯ ನಿಮುಗ್ಗೇ। **ಪಟಿಪನ್ನೇ**ತಿ ತಣ್ಹಾಯ ಅವತ್ಥಟೇ। **ಅಭಿಭೂತೇ**ತಿ ಮದ್ದಿತೇ। **ಪರಿಯಾದಿನ್ನಚಿತ್ತೇ**ತಿ ಪರಿಯಾದಿಯಿತ್ವಾ ಗಹಿತಕುಸಲಚಿತ್ತೇ।

ಸನ್ತಾಪಜಾತೇತಿ ಸಞ್ಜಾತಚಿತ್ತಸನ್ತಾಪೇ। **ಈತಿಜಾತೇ**ತಿ ರೋಗುಪ್ಪನ್ನೇ। **ಉಪದ್ದವಜಾತೇ**ತಿ ಆದೀನವಜಾತೇ। **ಉಪಸಗ್ಗಜಾತೇ**ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನದುಕ್ಖಜಾತೇ।

ವಿರಜಂ ವೀತಮಲನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ವಿರಜ**ನ್ತಿ ವಿಗತರಾಗಾದಿರಜಂ। **ವೀತಮಲ**ನ್ತಿ ವೀತರಾಗಾದಿಮಲಂ। ರಾಗಾದಯೋ ಹಿ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಣಟ್ಠೇನ ರಜೋ ನಾಮ, ದೂಸಟ್ಠೇನ ಮಲಂ ನಾಮ। **ಧಮ್ಮಚಕ್ಖು**ನ್ತಿ ಕತ್ಥಚಿ ಪಠಮಮಗ್ಗಞಾಣಂ , ಕತ್ಥಚಿ ಆದೀನಿ ತೀಣಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಾನಿ, ಕತ್ಥಚಿ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗಞಾಣಮ್ಪಿ। ಇಧ ಪನ ಜಟಿಲಸಹಸ್ಸಸ್ಸ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗಞಾಣಂ। ಪಿಙ್ಗಿಯಸ್ಸ ತತಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಮೇವ। **ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಮುದಯಧಮ್ಮಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ನಿರೋಧಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಏವಂ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ।

ಏವಂ ಇದಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಂ ಭಗವಾ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನೇವ ದೇಸೇಸಿ, ದೇಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ ಪಿಙ್ಗಿಯೋ ಅನಾಗಾಮಿಫಲೇ ಪತಿಟ್ಠಾಸಿ। ಸೋ ಕಿರ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಚಿನ್ತೇಸಿ - “ಏವಂ ವಿಚಿತ್ರಪಟಿಭಾನಂ ನಾಮ ದೇಸನಂ ನ ಲಭತಿ ಮಯ್ಹಂ ಮಾತುಲೋ ಬಾವರೀ ಸವನಾಯಾ”ತಿ। ತೇನ ಸಿನೇಹವಿಕ್ಖೇಪೇನ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿತುಂ ನಾಸಕ್ಖಿ। ಅನ್ತೇವಾಸಿಕಾ ಪನಸ್ಸ ಸಹಸ್ಸಜಟಿಲಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿಂಸು। ಸಬ್ಬೇವ ಇದ್ಧಿಮಯಪತ್ತಚೀವರಧರಾ ಏಹಿಭಿಕ್ಖುನೋ ಅಹೇಸುನ್ತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಪಿಙ್ಗಿಯಮಾಣವಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೭. ಪಾರಾಯನತ್ಥುತಿಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೩. ಇತೋ ಪರಂ ಸಙ್ಗೀತಿಕಾರಾ ದೇಸನಂ ಥೋಮೇನ್ತಾ “**ಇದಮವೋಚ ಭಗವಾ**”ತಿಆದಿಮಾಹಂಸು। ತತ್ಥ **ಇದಮವೋಚಾ**ತಿ ಇದಂ ಪಾರಾಯನಂ ಅವೋಚ। **ಪರಿಚಾರಕಸೋಳಸಾನ**ನ್ತಿ ಬಾವರಿಸ್ಸ ಪರಿಚಾರಕೇನ ಪಿಙ್ಗಿಯೇನ ಸಹ ಸೋಳಸಾನಂ, ಬುದ್ಧಸ್ಸ ವಾ ಭಗವತೋ ಪರಿಚಾರಕಾನಂ ಸೋಳಸಾನನ್ತಿ ಪರಿಚಾರಕಸೋಳಸಾನಂ। ತೇ ಏವ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ತತ್ಥ ಸೋಳಸಸು ದಿಸಾಸು ಪುರತೋ ಚ ಪಚ್ಛತೋ ಚ ವಾಮಪಸ್ಸತೋ ಚ ದಕ್ಖಿಣಪಸ್ಸತೋ ಚ ಛ ಛ ಯೋಜನಾ ನಿಸಿನ್ನಾ ಉಜುಕೇನ ದ್ವಾದಸಯೋಜನಿಕಾ ಅಹೋಸಿ। **ಅಜ್ಝಿಟ್ಠೋ**ತಿ ಯಾಚಿತೋ।

೯೪-೯೭. **ಅತ್ಥಮಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಪಾಳಿಅತ್ಥಮಞ್ಞಾಯ। **ಧಮ್ಮಮಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಪಾಳಿಮಞ್ಞಾಯ। **ಪಾರಾಯನ**ನ್ತಿ ಏವಂ ಇಮಸ್ಸ ಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯಸ್ಸ ಅಧಿವಚನಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ನಾಮಾನಿ ಕಿತ್ತಯನ್ತೋ “**ಅಜಿತೋ...ಪೇ॰... ಬುದ್ಧಸೇಟ್ಠಮುಪಾಗಮು**”ನ್ತಿ ಆಹಂಸು। ತತ್ಥ **ಸಮ್ಪನ್ನಚರಣ**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಪದಟ್ಠಾನಭೂತೇನ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸೀಲಾದಿನಾ ಸಮ್ಪನ್ನಂ। **ಇಸಿ**ನ್ತಿ ಮಹೇಸಿಂ।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಉಪಾಗಮಿಂಸೂ**ತಿ ಸಮೀಪಂ ಗಮಿಂಸು। **ಉಪಸಙ್ಕಮಿಂಸೂ**ತಿ ಅವಿದೂರಟ್ಠಾನಂ ಗಮಿಂಸು। **ಪಯಿರುಪಾಸಿಂಸೂ**ತಿ ಸಮೀಪೇ ನಿಸೀದಿಂಸು। **ಪರಿಪುಚ್ಛಿಂಸೂ**ತಿ ಪರಿಪುಚ್ಛಂ ಆಹರಿಂಸು। **ಪರಿಗಣ್ಹಿಂಸೂ**ತಿ ತುಲಯಿಂಸು। “ಚೋದಯಿಂಸೂ”ತಿ ಕೇಚಿ।

ಸೀಲಾಚಾರನಿಬ್ಬತ್ತೀತಿ ಉತ್ತಮಸೀಲಾಚಾರನಿಬ್ಬತ್ತಿ, ಮಗ್ಗೇನ ನಿಪ್ಫನ್ನಸೀಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಗಮ್ಭೀರೇತಿ ಉತ್ತಾನಭಾವಪಟಿಕ್ಖೇಪವಚನಂ। **ದುದ್ದಸೇ**ತಿ ಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ ದುದ್ದಸೇ, ದುಕ್ಖೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೇ, ನ ಸಕ್ಕಾ ಸುಖೇನ ದಟ್ಠುಂ। ದುದ್ದಸತ್ತಾವ **ದುರನುಬೋಧೇ,** ದುಕ್ಖೇನ ಅವಬುಜ್ಝಿತಬ್ಬೇ, ನ ಸಕ್ಕಾ ಸುಖೇನ ಅವಬುಜ್ಝಿತುಂ। **ಸನ್ತೇ**ತಿ ನಿಬ್ಬುತೇ। **ಪಣೀತೇ**ತಿ ಅತಪ್ಪಕೇ। ಇದಂ ದ್ವಯಂ ಲೋಕುತ್ತರಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಅತಕ್ಕಾವಚರೇ**ತಿ ತಕ್ಕೇನ ನ ಅವಚರಿತಬ್ಬೇ ನ ಓಗಾಹಿತಬ್ಬೇ ಞಾಣೇನೇವ ಅವಚರಿತಬ್ಬೇ। **ನಿಪುಣೇ**ತಿ ಸಣ್ಹೇ। **ಪಣ್ಡಿತವೇದನೀಯೇ**ತಿ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪನ್ನೇಹಿ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ವೇದಿತಬ್ಬೇ।

೯೮. **ತೋಸೇಸೀ**ತಿ ತುಟ್ಠಿಂ ಆಪಾದೇಸಿ। **ವಿತೋಸೇಸೀ**ತಿ ವಿವಿಧಾ ತೇಸಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಾದೇಸಿ। **ಪಸಾದೇಸೀ**ತಿ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಪ್ಪಸಾದಂ ಅಕಾಸಿ । **ಆರಾಧೇಸೀ**ತಿ ಆರಾಧಯಿ ಸಿದ್ಧಿಂ ಪಾಪೇಸಿ। **ಅತ್ತಮನೇ ಅಕಾಸೀ**ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸವಸೇನ ಸಕಮನೇ ಅಕಾಸಿ।

೯೯. ತತೋ ಪರಂ **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಮಚರಿಂಸೂ**ತಿ ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಅಚರಿಂಸು।

೧೦೧. **ತಸ್ಮಾ ಪಾರಾಯನ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಪಾರಭೂತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಆಯತನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಪಾರಾಯನತ್ಥುತಿಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೮. ಪಾರಾಯನಾನುಗೀತಿಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೨. **ಪಾರಾಯನಮನುಗಾಯಿಸ್ಸ**ನ್ತಿ ಅಸ್ಸ ಅಯಂ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ - ಭಗವತಾ ಹಿ ಪಾರಾಯನೇ ದೇಸಿತೇ ಸೋಳಸಸಹಸ್ಸಜಟಿಲಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿಂಸು, ಅವಸೇಸಾನಞ್ಚ ಚುದ್ದಸಕೋಟಿಸಙ್ಖ್ಯಾನಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಅಹೋಸಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪೋರಾಣೇಹಿ -

> "ತತೋ ಪಾಸಾಣಕೇ ರಮ್ಮೇ, ಪಾರಾಯನಸಮಾಗಮೇ।
> ಅಮತಂ ಪಾಪಯೀ ಬುದ್ಧೋ, ಚುದ್ದಸ ಪಾಣಕೋಟಿಯೋ"ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧೧೩೮)।

ನಿಟ್ಠಿತಾಯ ಪನ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ತತೋ ತತೋ ಆಗತಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಭಗವತೋ ಆನುಭಾವೇನ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಗಾಮನಿಗಮಾದೀಸ್ವೇವ ಪಾತುರಹೇಸುಂ। ಭಗವಾಪಿ ಸಾವತ್ಥಿಮೇವ ಅಗಮಾಸಿ ಪರಿಚಾರಕಸೋಳಸಾದೀಹಿ ಅನೇಕೇಹಿ ಭಿಕ್ಖುಸಹಸ್ಸೇಹಿ ಪರಿವುತೋ। ತತ್ಥ ಪಿಙ್ಗಿಯೋ ಭಗವನ್ತಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಆಹ - "ಗಚ್ಛಾಮಹಂ, ಭನ್ತೇ, ಬಾವರಿಸ್ಸ ಬುದ್ಧುಪ್ಪಾದಂ ಆರೋಚೇತುಂ, ಪಟಿಸ್ಸುತಞ್ಹಿ ತಸ್ಸೇವ ಮಯಾ"ತಿ। ಅಥ ಭಗವತಾ ಅನುಞ್ಞಾತೋ ಞಾಣಗಮನೇನೇವ ಗೋಧಾವರೀತೀರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಪಾದಗಮನೇನ ಅಸ್ಸಮಾಭಿಮುಖೋ ಅಗಮಾಸಿ। ತಮೇನಂ ಬಾವರೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಮಗ್ಗಂ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ ನಿಸಿನ್ನೋ ದೂರತೋವ ತಂ ಖಾರಿಜಟಾದಿವಿರಹಿತಂ ಭಿಕ್ಖುವೇಸೇನಾಗಚ್ಛನ್ತಂ ದಿಸ್ವಾ "ಬುದ್ಧೋ ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪನ್ನೋ"ತಿ ನಿಟ್ಠಮಗಮಾಸಿ। ಸಮ್ಪತ್ತಞ್ಚಾಪಿ ನಂ ಪುಚ್ಛಿ - "ಕಿಂ, ಪಿಙ್ಗಿಯ, ಬುದ್ಧೋ ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪನ್ನೋ"ತಿ? "ಆಮ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ಪಾಸಾಣಕೇ ಚೇತಿಯೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸಿ, ತಮಹಂ ತುಯ್ಹಂ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ। ತತೋ ಬಾವರೀ ಮಹತಾ ಸಕ್ಕಾರೇನ ಸಪರಿಸೋ ತಂ ಪೂಜೇತ್ವಾ ಆಸನಂ ಪಞ್ಞಾಪೇಸಿ। ತತ್ಥ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಪಿಙ್ಗಿಯೋ "**ಪಾರಾಯನಮನುಗಾಯಿಸ್ಸ**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಅನುಗಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ** ಭಗವತೋ ಗೀತಂ ಅನುಗಾಯಿಸ್ಸಂ। **ಯಥಾದ್ದಕ್ಖೀತಿ** ಯಥಾ ಸಾಮಂ ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮ್ಬೋಧೇನ ಅಸಾಧಾರಣಞಾಣೇನ ಚ ಅದ್ದಕ್ಖಿ। **ನಿಕ್ಕಾಮೋತಿ** ಪಹೀನಕಾಮೋ। "ನಿಕ್ಕಮೋ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ವೀರಿಯವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಿಕ್ಖನ್ತೋ ವಾ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖಾ। **ನಿಬ್ಬನೋತಿ** ಕಿಲೇಸವನವಿರಹಿತೋ, ತಣ್ಹಾವಿರಹಿತೋ ಏವ ವಾ। **ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು ಮುಸಾ ಭಣೇತಿ** ಯೇಹಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಮುಸಾ ಭಣೇಯ್ಯ, ಏತೇ ತಸ್ಸ ಪಹೀನಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏತೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಸವನೇ ಉಸ್ಸಾಹಂ ಜನೇತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧೧೩೮)।

ಅಮಲೋತಿ ಕಿಲೇಸಮಲವಿರಹಿತೋ। **ವಿಮಲೋತಿ** ವಿಗತಕಿಲೇಸಮಲೋ। **ನಿಮ್ಮಲೋತಿ** ಕಿಲೇಸಮಲಸುದ್ಧೋ। **ಮಲಾಪಗತೋತಿ** ಕಿಲೇಸಮಲಾ ದೂರೀಭೂತೋ ಹುತ್ವಾ ಚರತಿ। **ಮಲವಿಪ್ಪಹೀನೋತಿ** ಕಿಲೇಸಮಲಪ್ಪಹೀನೋ। **ಮಲವಿಮುತ್ತೋತಿ** ಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತೋ। **ಸಬ್ಬಮಲವೀತಿವತ್ತೋತಿ** ವಾಸನಾದಿಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಮಲಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತೋ। **ತೇ ವನಾತಿ** ಏತೇ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಕಿಲೇಸಾ।

೧೦೩. ವಣ್ಣೂಪಸಂಹಿತನ್ತಿ ಗುಣೂಪಸಂಹಿತಂ।

೧೦೪. **ಸಚ್ಚವ್ಹಯೋತಿ** ಬುದ್ಧೋ ಹಿ ಸಚ್ಚೇನೇವ ಅವ್ಹಾನೇನ ನಾಮೇನ ಯುತ್ತೋ। **ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ** ತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಆಲಪತಿ।

ತತ್ಥ **ಲೋಕೋತಿ** ಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ಲೋಕೋ। **ಏಕೋ ಲೋಕೋ ಭವಲೋಕೋತಿ** ತೇಭೂಮಕವಿಪಾಕೋ। ಸೋ ಹಿ ಭವತೀತಿ ಭವೋ, ಭವೋ ಏವ ಲೋಕೋ ಭವಲೋಕೋ। **ಭವಲೋಕೋ ಚ ಸಮ್ಭವಲೋಕೋ ಚಾತಿ** ಏತ್ಥ ಏಕೇಕೋ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಹೋತಿ। ಭವಲೋಕೋ ಹಿ ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವವಿಪತ್ತಿಭವವಸೇನ ದುವಿಧೋ। ಸಮ್ಭವಲೋಕೋಪಿ ಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಭವವಿಪತ್ತಿಸಮ್ಭವವಸೇನ ದುವಿಧೋ। ತತ್ಥ **ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವಲೋಕೋತಿ** ಸುಗತಿಲೋಕೋ। ಸೋ ಹಿ ಇಟ್ಠಫಲತ್ತಾ ಸುನ್ದರೋ ಲೋಕೋತಿ ಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಭವತೀತಿ ಭವೋ, ಸಮ್ಪತ್ತಿ ಏವ ಭವೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವೋ, ಸೋ ಏವ ಲೋಕೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವಲೋಕೋ। **ಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಭವಲೋಕೋತಿ** ಸುಗತೂಪಗಂ ಕಮ್ಮಂ। ತಞ್ಹಿ ಸಮ್ಭವತಿ ಏತಸ್ಮಾ ಫಲನ್ತಿ ಸಮ್ಭವೋ, ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಮ್ಭವೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಭವೋ, ಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಭವೋ ಏವ ಲೋಕೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಭವಲೋಕೋತಿ।

ವಿಪತ್ತಿಭವಲೋಕೋತಿ ಅಪಾಯಲೋಕೋ। ಸೋ ಹಿ ಅನಿಟ್ಠಫಲತ್ತಾ ವಿರೂಪೋ ಲೋಕೋತಿ ವಿಪತ್ತಿ, ಭವತೀತಿ ಭವೋ, ವಿಪತ್ತಿ ಏವ ಭವೋ ವಿಪತ್ತಿಭವೋ, ವಿಪತ್ತಿಭವೋ ಏವ ಲೋಕೋ ವಿಪತ್ತಿಭವಲೋಕೋ। **ವಿಪತ್ತಿಸಮ್ಭವಲೋಕೋತಿ** ಅಪಾಯೂಪಗಂ ಕಮ್ಮಂ। ತಞ್ಹಿ ಸಮ್ಭವತಿ ಏತಸ್ಮಾ ಫಲನ್ತಿ ಸಮ್ಭವೋ, ವಿಪತ್ತಿಯಾ ಸಮ್ಭವೋ ವಿಪತ್ತಿಸಮ್ಭವೋ, ವಿಪತ್ತಿಸಮ್ಭವೋ ಏವ ಲೋಕೋ ವಿಪತ್ತಿಸಮ್ಭವಲೋಕೋತಿ। **ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾತಿ** ಸುಖಾ ವೇದನಾ, ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ ಲೋಕಿಯಾ ಏವ। **ಆಹಾರಾತಿ** ಪಚ್ಚಯಾ। ಪಚ್ಚಯಾ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಆಹರನ್ತೀತಿ ಆಹಾರಾ। ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ ಫಸ್ಸಾಹಾರೋ ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರೋ ವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರೋತಿ ಚತ್ತಾರೋ। ವತ್ಥುವಸೇನ ಕಬಳೀಕತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ಕಬಳೀಕಾರೋ, ಅಜ್ಝೋಹರಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಆಹಾರೋ, ಓದನಕುಮ್ಮಾಸಾದಿವತ್ಥುಕಾಯ ಓಜಾಯೇತಂ ನಾಮಂ। ಸಾ ಹಿ ಓಜಟ್ಠಮಕರೂಪಾನಿ ಆಹರತೀತಿ ಆಹಾರೋ। ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಿಕೋ ಛಬ್ಬಿಧೋ ಫಸ್ಸೋ ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾ ಆಹರತೀತಿ ಆಹಾರೋ। ಮನಸೋ ಸಞ್ಚೇತನಾ ನ ಸತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾ ಯಥಾ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ, ಮನಸಾ ವಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸಞ್ಚೇತನಾ ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾ ಯಥಾ ಆಜಞ್ಞರಥೋ, ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ। ಸಾ ಹಿ ತಯೋ ಭವೇ ಆಹರತೀತಿ ಆಹಾರೋ। ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಭೇದಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಂ। ತಞ್ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿನಾಮರೂಪಂ ಆಹರತೀತಿ ಆಹಾರೋ।

ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾತಿ ಉಪಾದಾನಗೋಚರಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ, ಮಜ್ಝೇ ಪದಲೋಪೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಉಪಾದಾನಸಮ್ಭೂತಾ ವಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಯಥಾ ತಿಣಗ್ಗಿ, ಥುಸಗ್ಗಿ। ಉಪಾದಾನವಿಧೇಯ್ಯಾ ವಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಯಥಾ ರಾಜಪುರಿಸೋ। ಉಪಾದಾನಪ್ಪಭವಾ ವಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಯಥಾ ಪುಪ್ಫರುಕ್ಖೋ, ಫಲರುಕ್ಖೋ।

ಉಪಾದಾನಾನಿ ಪನ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಂ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನನ್ತಿ ಚತ್ತಾರಿ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಭುಸಂ ಆದಾನನ್ತಿ ಉಪಾದಾನಂ। ರೂಪುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋ, ವೇದನುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋ, ಸಞ್ಞುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋ, ಸಙ್ಖಾರುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋ, ವಿಞ್ಞಾಣುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ಪಞ್ಚ। **ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ ಆಯತನಾನೀ**ತಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ, ಸೋತಾಯತನಂ, ಘಾನಾಯತನಂ, ಜಿವ್ಹಾಯತನಂ, ಕಾಯಾಯತನಂ, ಮನಾಯತನಂ। **ಸತ್ತ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ** ವುತ್ತನಯಾ ಏವ। ತಥಾ **ಅಟ್ಠ ಲೋಕಧಮ್ಮಾ**। ಅಪಿ ಚ - ಲಾಭೋ, ಅಲಾಭೋ, ಯಸೋ, ಅಯಸೋ, ನಿನ್ದಾ, ಪಸಂಸಾ, ಸುಖಂ, ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಇಮೇ ಅಟ್ಠ ಲೋಕಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಸತಿ ಅನುಪರಿವತ್ತನಧಮ್ಮಕತ್ತಾ ಲೋಕಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾತಿ ಲೋಕಧಮ್ಮಾ। ಏತೇಹಿ ಮುತ್ತೋ ಸತ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಬುದ್ಧಾನಮ್ಪಿ ಹೋನ್ತಿಯೇವ। ಯಥಾಹ -

> "ಅಟ್ಠಿಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕಧಮ್ಮಾ ಲೋಕಂ ಅನುಪರಿವತ್ತನ್ತಿ, ಲೋಕೋ ಚ ಅಟ್ಠ ಲೋಕಧಮ್ಮೇ ಅನುಪರಿವತ್ತತಿ। ಕತಮೇ ಅಟ್ಠ? ಲಾಭೋ ಚ ಅಲಾಭೋ ಚ…ಪೇ॰… ಸುಖಞ್ಚ ದುಕ್ಖಞ್ಚ। ಇಮೇ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಟ್ಠ ಲೋಕಧಮ್ಮಾ ಲೋಕಂ ಅನುಪರಿವತ್ತನ್ತಿ, ಲೋಕೋ ಚ ಇಮೇ ಅಟ್ಠ ಲೋಕಧಮ್ಮೇ ಅನುಪರಿವತ್ತತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೬)।

ತತ್ಥ **ಅನುಪರಿವತ್ತನ್ತೀ**ತಿ ಅನುಬನ್ಧನ್ತಿ ನಪ್ಪಜಹನ್ತಿ, ಲೋಕತೋ ನ ನಿವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಲಾಭೋ**ತಿ ಪಬ್ಬಜಿತಸ್ಸ ಚೀವರಾದಿ, ಗಹಟ್ಠಸ್ಸ ಧನಧಞ್ಞಾದಿಲಾಭೋ। ಸೋಯೇವ ಅಲಬ್ಭಮಾನೋ ಲಾಭೋ ಅಲಾಭೋ ನ ಲಾಭೋ **ಅಲಾಭೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನೋ ಚ ಅತ್ತಾಭಾವಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ಸಿಯಾ। **ಯಸೋ**ತಿ ಪರಿವಾರೋ। ಸೋಯೇವ ಅಲಬ್ಭಮಾನೋ ಯಸೋ **ಅಯಸೋ**। **ನಿನ್ದಾ**ತಿ ಅವಣ್ಣಭಣನಂ। **ಪಸಂಸಾ**ತಿ ವಣ್ಣಭಣನಂ। **ಸುಖ**ನ್ತಿ ಕಾಮಾವಚರಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕಂ। **ದುಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮೀನಂ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕಂ, ಅನಾಗಾಮಿಅರಹನ್ತಾನಂ ಕಾಯಿಕಮೇವ। **ಸತ್ತಾವಾಸಾ**ತಿ ಸತ್ತಾನಂ ಆವಾಸಾ, ವಸನಟ್ಠಾನಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಾನಿ ಪನ ತಥಾ ಪಕಾಸಿತಾ ಖನ್ಧಾ ಏವ। ಸತ್ತಸು ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು ಅಸಞ್ಞಸತ್ತೇನ ಚ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನೇನ ಚ ಸದ್ಧಿಂ ನವ ಸತ್ತಾವಾಸಾ। **ದಸಾಯತನಾನೀ**ತಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ, ರೂಪಾಯತನಂ, ಸೋತಾಯತನಂ, ಸದ್ದಾಯತನಂ, ಘಾನಾಯತನಂ, ಗನ್ಧಾಯತನಂ, ಜಿವ್ಹಾಯತನಂ, ರಸಾಯತನಂ, ಕಾಯಾಯತನಂ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನನ್ತಿ ಏವಂ ದಸ। **ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನೀ**ತಿ ಮನಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಏವಂ ದ್ವಾದಸ। **ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋ**ತಿ ಚಕ್ಖುಧಾತು, ರೂಪಧಾತು, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು…ಪೇ॰… ಮನೋಧಾತು, ಧಮ್ಮಧಾತು, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂತಿ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ತೀಣಿ ತೀಣಿ ಕತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋ।

ಸದಿಸನಾಮೋತಿ ತೇಸಂ ಸದಿಸನಾಮೋ ಏಕಗುಣವಣ್ಣನಾಮೋ। **ಸದಿಸವ್ಹಯೋ**ತಿ ಏಕಗುಣವಣ್ಣನಾಮೇನ ಅವ್ಹಾಯನೋ। **ಸಚ್ಚಸದಿಸವ್ಹಯೋ**ತಿ ಅವಿತಥಏಕಗುಣವಣ್ಣನಾಮೇನ ಅವಿಪರೀತೇನ ಅವ್ಹಾಯನೋ।

ಆಸಿತೋತಿ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತೋ। **ಉಪಾಸಿತೋ**ತಿ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಸೇವಿತೋ। **ಪಯಿರುಪಾಸಿತೋ**ತಿ ಭತ್ತಿವಸೇನ ಅತೀವ ಸೇವಿತೋ।

೧೦೫. **ಕುಬ್ಬನಕ**ನ್ತಿ ಪರಿತ್ತವನಂ। **ಬಹುಪ್ಫಲಂ ಕಾನನಮಾವಸೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಅನೇಕಫಲಾದಿವಿಕತಿಭರಿತಕಾನನಂ ಆಗಮ್ಮ ವಸೇಯ್ಯ। **ಅಪ್ಪದಸ್ಸೇ**ತಿ ಬಾವರಿಪ್ಪಭುತಿಕೇ ಪರಿತ್ತಪಞ್ಞೇ। **ಮಹೋದಧಿ**ನ್ತಿ ಅನೋತತ್ತಾದಿಂ ಮಹನ್ತಂ ಉದಕರಾಸಿಂ।

ಅಪ್ಪದಸ್ಸಾತಿ ಮನ್ದದಸ್ಸಿನೋ। **ಪರಿತ್ತದಸ್ಸಾ**ತಿ ಅತಿಮನ್ದದಸ್ಸಿನೋ। **ಥೋಕದಸ್ಸಾ**ತಿ ಪರಿತ್ತತೋಪಿ ಅತಿಪರಿತ್ತದಸ್ಸಿನೋ। **ಓಮಕದಸ್ಸಾ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಿಮದಸ್ಸಿನೋ। **ಲಾಮಕದಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಪ್ಪಧಾನದಸ್ಸಿನೋ। **ಛತುಕ್ಕದಸ್ಸಾ**ತಿ ನ ಉತ್ತಮದಸ್ಸಿನೋ। **ಅಪ್ಪಮಾಣದಸ್ಸ**ನ್ತಿ ಪಮಾಣಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ನಿಬ್ಬಾನದಸ್ಸಂ। **ಅಗ್ಗದಸ್ಸ**ನ್ತಿ "ಅಗ್ಗತೋ ವೇ ಪಸನ್ನಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪; ಇತಿವು॰ ೯೦) ನಯೇನ ಅಗ್ಗಧಮ್ಮದಸ್ಸಂ। **ಸೇಟ್ಠದಸ್ಸ**ನ್ತಿ ಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ದ್ವಿಪದಸೇಟ್ಠೋತಿ ಸೇಟ್ಠದಸ್ಸಂ। **ವಿಸೇಟ್ಠದಸ್ಸ**ನ್ತಿಆದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಉಪಸಗ್ಗೇನ ವಡ್ಢಿತಾನಿ। **ಅಸಮ**ನ್ತಿ ನ ಸಮಂ ಅಸಮಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಂ। **ಅಸಮಸಮ**ನ್ತಿ ಅಸಮೇಹಿ

ಅತೀತಬುದ್ಧೇಹಿ ಸಮಂ ಅಸಮಸಮಂ। **ಅಪ್ಪಟಿಸಮ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಸದಿಸವಿರಹಿತಂ। **ಅಪ್ಪಟಿಭಾಗ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಟಿಬಿಮ್ಬವಿರಹಿತಂ। **ಅಪ್ಪಟಿಪುಗ್ಗಲ**ನ್ತಿ ಪಟಿಮಲ್ಲಪುಗ್ಗಲವಿರಹಿತಂ। **ದೇವಾತಿದೇವ**ನ್ತಿ ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾನಮ್ಪಿ ಅತಿದೇವಂ। ಅಭಿಮಙ್ಗಲಸಮ್ಮತಟ್ಠೇನ **ಉಸಭಂ**। ಅಛಮ್ಭಿತಟ್ಠೇನ **ಪುರಿಸಸೀಹಂ**। ನಿದ್ದೋಸಟ್ಠೇನ **ಪುರಿಸನಾಗಂ**। ಉತ್ತಮಟ್ಠೇನ **ಪುರಿಸಾಜಞ್ಞಂ**। ಅಟ್ಠಪರಿಸಪಥವಿಂ ಉಪ್ಪೀಳೇತ್ವಾ ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕೇನ ಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತೇನ ಅಕಮ್ಪಿಯೇ ಅಚಲಟ್ಠಾನೇ ತಿಟ್ಠನಟ್ಠೇನ **ಪುರಿಸನಿಸಭಂ**। ಧಮ್ಮದೇಸನಾಧುರವಹನಟ್ಠೇನ **ಪುರಿಸಧೋರಯ್ಹಂ**।

ಮಾನಸಕಂ ವಾ ಸರನ್ತಿ ಮನಸಾ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ಕತಂ ಪಲ್ಲಂ ವಾ ನಾಮಮೇವ ವಾ। **ಅನೋತತ್ತಂ ವಾ ದಹ**ನ್ತಿ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾ ದಕ್ಖಿಣೇನ ವಾ ಉತ್ತರೇನ ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಾ ಪಬ್ಬತನ್ತರೇನ ತಂ ಓಭಾಸೇನ್ತಿ, ಉಜುಂ ಗಚ್ಛನ್ತಾ ನ ಓಭಾಸೇನ್ತಿ, ತೇನೇವಸ್ಸ "ಅನೋತತ್ತ"ನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾ ಉದಪಾದಿ। ಏವರೂಪಂ ಅನೋತತ್ತಂ ವಾ ದಹಂ। **ಅಕ್ಖೋಭಂ ಅಮಿತೋದಕ**ನ್ತಿ ಚಾಲೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಂ ಅಪರಿಮಿತಂ ಉದಕಜಲರಾಸಿಂ। **ಏವಮೇವಾ**ತಿ ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನಂ, ಬುದ್ಧಂ ಭಗವನ್ತಂ ಅಕ್ಖೋಭಂ ಆಸಭಂ ಠಾನಟ್ಠಾನೇನ ಚಾಲೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಂ। **ಅಮಿತತೇಜ**ನ್ತಿ ಅಪರಿಮಿತಞಾಣತೇಜಂ। **ಪಭಿನ್ನಞಾಣ**ನ್ತಿ ದಸಬಲಞಾಣಾದಿವಸೇನ ಪಭೇದಗತಞಾಣಂ। **ವಿವಟಚಕ್ಖು**ನ್ತಿ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖುಂ।

ಪಞ್ಞಾಪಭೇದಕುಸಲನ್ತಿ "ಯಾ ಪಞ್ಞಾ ಪಜಾನನಾ ವಿಚಯೋ ಪವಿಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೬; ವಿಭ॰ ೫೨೫) ನಯೇನ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಭೇದಜಾನನೇ ಛೇಕಂ। **ಅಧಿಗತಪಟಿಸಮ್ಭಿದ**ನ್ತಿ ಪಟಿಲದ್ಧಚತುಪಟಿಸಮ್ಭಿದಂ। **ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜಪ್ಪತ್ತ**ನ್ತಿ "ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ತೇ ಪಟಿಜಾನತೋ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೦; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೮) ನಯೇನ ವುತ್ತೇಸು ಚತೂಸು ಠಾನೇಸು ವಿಸಾರದಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ। **ಸದ್ಧಾಧಿಮುತ್ತ**ನ್ತಿ ಪರಿಸುದ್ಧೇ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಚಿತ್ತೇ ಅಧಿಮುತ್ತಂ, ತತ್ಥ ಪವಿಟ್ಠಂ। **ಸೇತಪಚ್ಚತ್ತ**ನ್ತಿ ವಾಸನಾಯ ವಿಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಆವೇಣಿಕಅತ್ತಭಾವಂ। **ಅದ್ವಯಭಾಣಿ**ನ್ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಚನತ್ತಾ ದ್ವಿವಚನವಿರಹಿತಂ। **ತಾದಿ**ನ್ತಿ ತಾದಿಸಂ, ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠೇಸು ಅಕಮ್ಪನಂ ವಾ। ತಥಾ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಅಸ್ಸಾತಿ **ತಥಾಪಟಿಞ್ಞೋ,** ತಂ। **ಅಪರಿತ್ತ**ನ್ತಿ ನ ಖುದ್ದಕಂ। **ಮಹನ್ತ**ನ್ತಿ ತೇಧಾತುಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಮಹನ್ತಪ್ಪತ್ತಂ।

ಗಮ್ಭೀರನ್ತಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ ದುಪ್ಪವೇಸಂ। **ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ಅತುಲಟ್ಠೇನ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯಂ। **ದುಪ್ಪರಿಯೋಗಾಹ**ನ್ತಿ ಪರಿಯೋಗಾಹಿತುಂ ದುಕ್ಖಪ್ಪವೇಸಂ। **ಪಹೂತರತನ**ನ್ತಿ ಸದ್ಧಾದಿರತನೇಹಿ ಪಹೂತರತನಂ। **ಸಾಗರಸಮ**ನ್ತಿ ರತನಾಕರತೋ ಸಮುದ್ದಸದಿಸಂ। **ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತ**ನ್ತಿ "ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ ನೇವ ಸುಮನೋ ಹೋತಿ ನ ದುಮ್ಮನೋ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೧) ವುತ್ತನಯೇನ ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾಯ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ। **ಅತುಲ**ನ್ತಿ ತುಲವಿರಹಿತಂ, ತುಲಯಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಂ। **ವಿಪುಲ**ನ್ತಿ ಅತಿಮಹನ್ತಂ। **ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ಪಮೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಂ। **ತಂ ತಾದಿಸ**ನ್ತಿ ತಂ ಭಗವನ್ತಂ ತಾದಿಗುಣಸಮ್ಪನ್ನಂ। **ಪವದತಂ ಮಗ್ಗವಾದಿನ**ನ್ತಿ ಪವದನ್ತಾನಂ ಕಥೇನ್ತಾನಂ ಉತ್ತಮಂ ಕಥಯನ್ತಂ ವದನ್ತಂ ಅಧಿಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಮೇರುಮಿವ ನಗಾನ**ನ್ತಿ ಪಬ್ಬತಾನಂ ಅನ್ತರೇ ಸಿನೇರುಂ ವಿಯ। **ಗರುಳಮಿವ ದಿಜಾನ**ನ್ತಿ ಪಕ್ಖಿಜಾತಾನಂ ಅನ್ತರೇ ಸುಪಣ್ಣಂ ವಿಯ। **ಸೀಹಮಿವ ಮಿಗಾನ**ನ್ತಿ ಚತುಪ್ಪದಾನಮನ್ತರೇ ಸೀಹಂ ವಿಯ। **ಉದಧಿಮಿವ ಅಣ್ಣವಾನ**ನ್ತಿ ವಿತ್ಥಿಣ್ಣಅಣ್ಣವಾನಂ ಅನ್ತರೇ ಸಮುದ್ದಂ ವಿಯ ಅಧಿಗಚ್ಛಂ। **ಜಿನಪವರ**ನ್ತಿ ಬುದ್ಧುತ್ತಮಂ।

೧೦೬. **ಯೇಮೇ ಪುಬ್ಬೇ**ತಿ ಯೇ ಇಮೇ ಪುಬ್ಬೇ।

೧೦೭. **ತಮೋನುದಾಸೀನೋ**ತಿ ತಮೋನುದೋ ಆಸೀನೋ। **ಭೂರಿಪಞ್ಞಾಣೋ**ತಿ ಞಾಣದ್ಧಜೋ। **ಭೂರಿಮೇಧಸೋ**ತಿ ವಿಪುಲಪಞ್ಞೋ।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಪಭಙ್ಕರೋ**ತಿ ತೇಜಂಕರೋ। **ಆಲೋಕಕರೋ**ತಿ ಅನನ್ಧಕಾರಕರೋ। **ಓಭಾಸಕರೋ**ತಿ ಓಭಾಸಂ ಜೋತಿಂ ಕರೋತೀತಿ ಓಭಾಸಕರೋ। ದೀಪಸದಿಸಂ ಆಲೋಕಂ ಕರೋತೀತಿ **ದೀಪಙ್ಕರೋ**। ಪದೀಪಸದಿಸಂ ಆಲೋಕಂ ಕರೋತೀತಿ **ಪದೀಪಕರೋ**। **ಉಜ್ಜೋತಕರೋ**ತಿ ಪತಾಪಕರೋ। **ಪಜ್ಜೋತಕರೋ**ತಿ ದಿಸಾವಿದಿಸಾ ಪತಾಪಕರೋ।

ಭೂರಿಪಞ್ಞಾಣೋತಿ ಪುಥುಲಞಾಣೋ। **ಞಾಣಪಞ್ಞಾಣೋತಿ** ಞಾಣೇನ ಪಾಕಟೋ। **ಪಞ್ಞಾಧಜೋತಿ** ಉಸ್ಸಿತಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾವ ಧಜೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಪಞ್ಞಾಧಜೋ, ಧಜೋ ರಥಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಣನ್ತಿಆದೀಸು (ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೮೪೧; ಚೂಳನಿ॰ ಪಾರಾಯನಾನುಗೀತಿಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸ ೧೦೭) ವಿಯ। **ವಿಭೂತವಿಹಾರೀತಿ** ಪಾಕಟವಿಹಾರೋ।

೧೦೮. **ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಕಮಕಾಲಿಕ**ನ್ತಿ ಸಾಮಂ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ ಫಲಂ, ನ ಚ ಕಾಲನ್ತರೇ ಪತ್ತಬ್ಬಫಲಂ। **ಅನೀತಿಕ**ನ್ತಿ ಕಿಲೇಸಾದಿಈತಿವಿರಹಿತಂ।

ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಕನ್ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೋ ಯೇನ ಅಧಿಗತೋ ಹೋತಿ, ತೇನ ಪರಸದ್ಧಾಯ ಗನ್ತಬ್ಬತಂ ಹಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣೇನ ಸಯಂ ದಟ್ಠಬ್ಬೋತಿ ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಕೋ, ತಂ ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಕಂ। ಅತ್ತನೋ ಫಲಂದಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ನಾಸ್ಸ ಕಾಲೋತಿ ಅಕಾಲೋ, ಅಕಾಲೋಯೇವ ಅಕಾಲಿಕೋ। ಯೋ ಏತ್ಥ ಅರಿಯಮಗ್ಗಧಮ್ಮೋ, ಸೋ ಅತ್ತನೋ ಸಮನನ್ತರಮೇವ ಫಲಂ ದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ತಂ **ಅಕಾಲಿಕಂ**। ಏಹಿ ಪಸ್ಸ ಇಮಂ ಧಮ್ಮನ್ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಂ ಏಹಿಪಸ್ಸವಿಧಿಂ ಅರಹತೀತಿ ಏಹಿಪಸ್ಸಿಕೋ, ತಂ **ಏಹಿಪಸ್ಸಿಕಂ**। ಆದಿತ್ತಂ ಚೇಲಂ ವಾ ಸೀಸಂ ವಾ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾಪಿ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತೇ ಉಪನಯಂ ಅರಹತೀತಿ ಓಪನೇಯ್ಯಿಕೋ, ತಂ **ಓಪನೇಯ್ಯಿಕಂ**। ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂಆದೀಹಿ "ಭಾವಿತೋ ಮೇ ಮಗ್ಗೋ, ಅಧಿಗತಂ ಫಲಂ, ಸಚ್ಛಿಕತೋ ನಿರೋಧೋ"ತಿ ಅತ್ತನಿ ಅತ್ತನಿ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ **ಪಚ್ಚತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ ವಿಞ್ಞೂಹಿ**।

೧೦೯. ಅಥ ನಂ ಬಾವರೀ ಆಹ **"ಕಿಂ ನು ತಮ್ಹಾ"**ತಿ ದ್ವೇ ಗಾಥಾ।

ಮುಹುತ್ತಮ್ಪೀತಿ ಥೋಕಮ್ಪಿ। **ಖಣಮ್ಪೀತಿ** ನ ಬಹುಕಮ್ಪಿ। **ಲಯಮ್ಪೀತಿ** ಮನಮ್ಪಿ। **ವಯಮ್ಪೀತಿ** ಕೋಟ್ಠಾಸಮ್ಪಿ। **ಅದ್ಧಮ್ಪೀತಿ** ದಿವಸಮ್ಪಿ।

೧೧೧-೧೧೩. ತತೋ ಪಿಙ್ಗಿಯೋ ಭಗವತೋ ಸನ್ತಿಕಾ ಅವಿಪ್ಪವಾಸಮೇವ ದೀಪೇನ್ತೋ **"ನಾಹಂ ತಮ್ಹಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ನಾಹಂ ಯೋ ಮೇ…ಪೇ॰… ಪಸ್ಸಾಮಿ ನಂ ಮನಸಾ ಚಕ್ಖುನಾವಾತಿ** ತಂ ಬುದ್ಧಂ ಮಂಸಚಕ್ಖುನಾ ವಿಯ ಮನಸಾ ಪಸ್ಸಾಮಿ। **ನಮಸ್ಸಮಾನೋ ವಿವಸೇಮಿ ರತ್ತಿ**ನ್ತಿ ನಮಸ್ಸಮಾನೋವ ರತ್ತಿಂ ಅತಿನಾಮೇಮಿ।

೧೧೪. ತೇನ **ತೇನೇವ ನತೋತಿ** ಯೇನ ಯೇನ ದಿಸಾಭಾಗೇನ ಬುದ್ಧೋ, ತೇನ ತೇನೇವಾಹಮ್ಪಿ ನತೋ, ತನ್ನಿನ್ನೋ ತಪ್ಪೋಣೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೧೧೫. **ದುಬ್ಬಲಥಾಮಕಸ್ಸಾತಿ** ಅಪ್ಪಥಾಮಕಸ್ಸ। ಅಥ ವಾ ದುಬ್ಬಲಸ್ಸ ದುತ್ಥಾಮಕಸ್ಸ ಚ, ಬಲವೀರಿಯಹೀನಸ್ಸಾಪೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ತೇನೇವ ಕಾಯೋ ನ ಪಲೇತೀತಿ** ತೇನೇವ ದುಬ್ಬಲತ್ಥಾಮಕತ್ತೇನ ಕಾಯೋ ನ ಗಚ್ಛತಿ, ಯೇನ ಬುದ್ಧೋ, ನ ತೇನ ಗಚ್ಛತಿ। "ನ ಪರೇತೀ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಸೋ ಏವತ್ಥೋ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ। **ಸಙ್ಕಪ್ಪಯನ್ತಾಯಾತಿ** ಸಙ್ಕಪ್ಪಗಮನೇನ। **ತೇನ ಯುತ್ತೋತಿ** ಯೇನ ಬುದ್ಧೋ, ತೇನ ಯುತ್ತೋ ಪಯುತ್ತೋ ಅನುಯುತ್ತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಯೇನ ಬುದ್ಧೋತಿ ಯೇನ ದಿಸಾಭಾಗೇನ ಬುದ್ಧೋ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತಬ್ಬೋ, ತೇನ ದಿಸಾಭಾಗೇನ ನ ಪಲೇತಿ। ಅಥ ವಾ ಭುಮ್ಮತ್ಥೇ ಕರಣವಚನಂ। ಯತ್ಥ ಬುದ್ಧೋ ತತ್ಥ ನ ಪಲೇತಿ ನ ಗಚ್ಛತಿ। **ನ ವಜತೀತಿ** ಪುರತೋ ನ ಯಾತಿ। **ನ ಗಚ್ಛತೀತಿ** ನಿವತ್ತತಿ। **ನಾತಿಕ್ಕಮತೀತಿ** ನ ಉಪಸಙ್ಕಮತಿ।

೧೧೬. **ಪಙ್ಕೇ ಸಯಾನೋತಿ** ಕಾಮಕದ್ದಮೇ ಸಯಮಾನೋ। **ದೀಪಾ ದೀಪಂ ಉಪಲ್ಲವಿ**ನ್ತಿ ಸತ್ಥಾರಾದಿತೋ ಸತ್ಥಾರಾದಿಂ ಅಧಿಗಚ್ಛಿಂ। **ಅಥದ್ದಸಾಸಿಂ ಸಮ್ಬುದ್ಧ**ನ್ತಿ ಸೋಹಂ ಏವಂ ದುದಿಟ್ಠಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅನ್ವಾಹಿಣ್ಡನ್ತೋ ಅಥ ಪಾಸಾಣಕಚೇತಿಯೇ ಬುದ್ಧಮದ್ದಕ್ಖಿಂ।

ತತ್ಥ **ಸೇಮಾನೋತಿ** ನಿಸಜ್ಜಮಾನೋ। **ಸಯಮಾನೋತಿ** ಸೇಯ್ಯಂ ಕಪ್ಪಯಮಾನೋ। **ಆವಸಮಾನೋತಿ** ವಸಮಾನೋ। **ಪರಿವಸಮಾನೋತಿ** ನಿಚ್ಚಂ ವಸಮಾನೋ।

ಪಲ್ಲವಿನ್ತಿ ಉಗ್ಗಮಿಂ। **ಉಪಲ್ಲವಿನ್ತಿ** ಉತ್ತರಿಂ , **ಸಮ್ಪಲ್ಲವಿನ್ತಿ** ಉಪಸಗ್ಗೇನ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ। **ಅದ್ದಸನ್ತಿ** ನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ಉದ್ದೇಸಪದಂ। **ಅದ್ದಸನ್ತಿ** ಪಸ್ಸಿಂ। **ಅದ್ದಕ್ಖಿನ್ತಿ** ಓಲೋಕೇಸಿಂ। **ಅಪಸ್ಸಿನ್ತಿ** ಏಸಿಂ। **ಪಟಿವಿಜ್ಝಿನ್ತಿ** ವಿನಿವಿಜ್ಝಿಂ।

೧೧೭. ಇಮಿಸ್ಸಾ ಗಾಥಾಯ ಅವಸಾನೇ ಪಿಙ್ಗಿಯಸ್ಸ ಚ ಬಾವರಿಸ್ಸ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಭಗವಾ ಸಾವತ್ಥಿಯಂ ಠಿತೋಯೇವ ಸುವಣ್ಣೋಭಾಸಂ ಮುಞ್ಚಿ। ಪಿಙ್ಗಿಯೋ ಬಾವರಿಸ್ಸ ಬುದ್ಧಗುಣೇ ವಣ್ಣಯನ್ತೋ ನಿಸಿನ್ನೋ ಏವ ತಂ ಓಭಾಸಂ ದಿಸ್ವಾ "ಕಿಂ ಇದ"ನ್ತಿ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ ಭಗವನ್ತಂ ಅತ್ತನೋ ಪುರತೋ ಠಿತಂ ವಿಯ ದಿಸ್ವಾ ಬಾವರಿಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ "ಬುದ್ಧೋ ಆಗತೋ"ತಿ ಆರೋಚೇಸಿ। ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಉಟ್ಠಾಯಾಸನಾ ಅಞ್ಜಲಿಂ ಪಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾಸಿ। ಭಗವಾಪಿ ಓಭಾಸಂ ಫರಿತ್ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಅತ್ತಾನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ಸಪ್ಪಾಯಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಪಿಙ್ಗಿಯಮೇವ ಆಲಪಮಾನೋ **"ಯಥಾ ಅಹೂ, ವಕ್ಕಲೀ"**ತಿ ಇಮಂ ಗಾಥಮಭಾಸಿ।

ತಸ್ಸತ್ಥೋ – **ಯಥಾ ವಕ್ಕಲಿ**ತ್ಥೇರೋ ಸದ್ಧಾಧಿಮುತ್ತೋ ಅಹೋಸಿ, ಸದ್ಧಾಧುರೇನೇವ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿ, ಯಥಾ ಚ ಸೋಳಸನ್ನಂ ಏಕೋ **ಭದ್ರಾವುಧೋ** ನಾಮ, ಯಥಾ ಚ **ಆಳವಿಗೋತಮೋ ಚ**। **ಏವಮೇವ ತ್ವಮ್ಪಿ ಪಮುಞ್ಚಸ್ಸು ಸದ್ಧಂ** , ತತೋ ಸದ್ಧಾಯ ಅಧಿಮುಚ್ಚನ್ತೋ "ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೭; ಥೇರಗಾ॰ ೬೭೬; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೩೧; ಕಥಾ॰ ೭೫೩) ನಯೇನ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ **ಮಚ್ಚುಧೇಯ್ಯಸ್ಸ ಪಾರಂ** ನಿಬ್ಬಾನಂ ಗಮಿಸ್ಸಸೀತಿ ಅರಹತ್ತನಿಕೂಟೇನ ದೇಸನಂ ನಿಟ್ಠಾಪೇಸಿ, ದೇಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಪಿಙ್ಗಿಯೋ ಅರಹತ್ತೇ, ಬಾವರೀ ಅನಾಗಾಮಿಫಲೇ ಪತಿಟ್ಠಹಿ, ಬಾವರಿಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಸಿಸ್ಸಾ ಪನ ಪಞ್ಚಸತಾ ಸೋತಾಪನ್ನಾ ಅಹೇಸುಂ।

ತತ್ಥ **ಮುಞ್ಚಸ್ಸೂತಿ** ಮೋಚಸ್ಸು। **ಪಮುಞ್ಚಸ್ಸೂತಿ** ಮೋಚೇಹಿ। **ಅಧಿಮುಞ್ಚಸ್ಸೂತಿ** ತತ್ಥ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಂ ಕರಸ್ಸು। **ಓಕಪ್ಪೇಹೀತಿ** ಬಹುಮಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇಹೀತಿ। **ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾತಿ** ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಟ್ಠೇನ। **ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ದುಕ್ಖಾತಿ** ದುಕ್ಖಮಟ್ಠೇನ। **ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನತ್ತಾತಿ** ಅವಸವತ್ತನಟ್ಠೇನ।

೧೧೮. ಇದಾನಿ ಪಿಙ್ಗಿಯೋ ಅತ್ತನೋ ಪಸಾದಂ ನಿವೇದೇನ್ತೋ **"ಏಸ ಭಿಯ್ಯೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪಟಿಭಾನವಾತಿ** ಪಟಿಭಾನಪ್ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯ ಉಪೇತೋ।

ಭಿಯ್ಯೋ ಭಿಯ್ಯೋತಿ ಉಪರೂಪರಿ।

೧೧೯. **ಅಧಿದೇವೇ ಅಭಿಞ್ಞಾಯಾತಿ** ಅಧಿದೇವಕರೇ ಧಮ್ಮೇ ಞತ್ವಾ। **ಪರೋಪರನ್ತಿ** ಹೀನಪಣೀತಂ, ಅತ್ತನೋ ಚ ಪರಸ್ಸ ಚ ಅಧಿದೇವತ್ತಕರಂ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಜಾತಂ ಅವೇದೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಕಙ್ಖೀನಂ ಪಟಿಜಾನತನ್ತಿ** ಕಙ್ಖೀನಂಯೇವ ಸತಂ "ನಿಕ್ಕಙ್ಖಮ್ಹಾ"ತಿ ಪಟಿಜಾನನ್ತಾನಂ।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಪಾರಾಯನಿಕಪಞ್ಹಾನನ್ತಿ** ಪಾರಾಯನಿಕಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ಪುಚ್ಛಾನಂ। ಅವಸಾನಂ ಕರೋತೀತಿ **ಅನ್ತಕರೋ**। ಕೋಟಿಂ ಕರೋತೀತಿ **ಪರಿಯನ್ತಕರೋ**। ಸೀಮಂ ಮರಿಯಾದಂ ಕರೋತೀತಿ **ಪರಿಚ್ಛೇದಕರೋ**। ನಿಗಮಂ ಕರೋತೀತಿ **ಪರಿವಟುಮಕರೋ**। **ಸಭಿಯಪಞ್ಹಾನನ್ತಿ** ನ ಕೇವಲಂ ಪಾರಾಯನಿಕಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ಪಞ್ಹಾನಂ ಏವ, ಅಥ ಖೋ ಸಭಿಯಪರಿಬ್ಬಾಜಕಾದೀನಮ್ಪಿ ಪಞ್ಹಾನಂ ಅನ್ತಂ ಕರೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಭಿಯಪಞ್ಹಾನ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

೧೨೦. **ಅಸಂಹೀರನ್ತಿ** ರಾಗಾದೀಹಿ ಅಸಂಹಾರಿಯಂ। **ಅಸಙ್ಕುಪ್ಪನ್ತಿ** ಅಸಙ್ಕುಪ್ಪಂ ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಂ। ದ್ವೀಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಭಣತಿ। **ಅದ್ಧಾ ಗಮಿಸ್ಸಾಮೀತಿ** ಏಕಂಸೇನೇವ ತಂ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಂ ಗಮಿಸ್ಸಾಮಿ। **ನ ಮೇತ್ಥ ಕಙ್ಖಾತಿ** ನತ್ಥಿ

ಮೇ ಏತ್ಥ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಕಙ್ಖಾ। **ಏವಂ ಮಂ ಧಾರೇಹಿ ಅಧಿಮುತ್ತಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಪಿಙ್ಗಿಯೋ "ಏವಮೇವ ತ್ವಮ್ಪಿ ಪಮುಞ್ಚಸ್ಸು ಸದ್ಧ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಭಗವತೋ ಓವಾದೇನ ಅತ್ತನಿ ಸದ್ಧಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಸದ್ಧಾಧುರೇನೇವ ಚ ವಿಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ತಂ ಸದ್ಧಾಧಿಮುತ್ತಿಂ ಪಕಾಸೇನ್ತೋ ಭಗವನ್ತಂ ಆಹ - "ಏವಂ ಮಂ ಧಾರೇಹಿ ಅಧಿಮುತ್ತಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ "ಯಥಾ ಮಂ ತ್ವಂ ಅವಚ, ಏವಮೇವ ಮಂ ಅಧಿಮುತ್ತಚಿತ್ತಂ ಧಾರೇಹೀ"ತಿ।

ನ ಸಂಹರಿಯತೀತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಂಹರಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ। **ನಿಯೋಗವಚನ**ನ್ತಿ ಯುತ್ತವಚನಂ। **ಅವತ್ಥಾಪನವಚನ**ನ್ತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನವಚನಂ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಾರಾಯನವಗ್ಗೇ ಯಂ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ನ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಪಾರಾಯನಾನುಗೀತಿಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಾರಾಯನವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸೋ

ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧. ಪಠಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ

೧೨೧. ಇತೋ ಪರಂ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾಯ ಓಕಾಸೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತೋ। ತತ್ಥ “ಸಬ್ಬೇಸು ಭೂತೇಸು ನಿಧಾಯ ದಣ್ಡ”ನ್ತಿ ಇತೋ ಪರಂ ಅತಿರೇಕಪದಮತ್ತಮೇವ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮ। ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬೇಸೂತಿ** ಅನವಸೇಸೇಸು। **ಭೂತೇಸೂತಿ** ಸತ್ತೇಸು। ಏತ್ಥ ಭೂತೇಸೂತಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಭೂತಸದ್ದೋ “ಭೂತಸ್ಮಿಂ ಪಾಚಿತ್ತಿಯ”ನ್ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಪಾಚಿ॰ ೬೯) ವಿಜ್ಜಮಾನೇ, “ಭೂತಮಿದಂ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಸಮನುಪಸ್ಸಸೀ”ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕೇ, “ಚತ್ತಾರೋ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖು, ಮಹಾಭೂತಾ ಹೇತೂ”ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೮೬) ಚತುಬ್ಬಿಧೇ ಪಥವೀಧಾತ್ವಾದಿರೂಪೇ, “ಯೋ ಚ ಕಾಲಘಸೋ ಭೂತೋ”ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಜಾ॰ ೧.೨.೧೯೦) ಖೀಣಾಸವೇ, “ಸಬ್ಬೇವ ನಿಕ್ಖಿಪಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಭೂತಾ ಲೋಕೇ ಸಮುಸ್ಸಯ”ನ್ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೨೦) ಸಬ್ಬಸತ್ತೇ, “ಭೂತಗಾಮಪಾತಬ್ಯತಾಯಾ”ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಪಾಚಿ॰ ೯೦) ರುಕ್ಖಾದಿಕೇ, “ಭೂತಂ ಭೂತತೋ ಪಜಾನಾತೀ”ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩) ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಸತ್ತನಿಕಾಯಂ ಉಪಾದಾಯ ವತ್ತತಿ। ಇಧ ಪನ ಅವಿಸೇಸತೋ ಪಥವೀಪಬ್ಬತಾದೀಸು ಜಾತಾ ಸತ್ತಾ ಭೂತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇಸು ಭೂತೇಸು। **ನಿಧಾಯಾತಿ** ನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ।

ದಣ್ಡನ್ತಿ ಕಾಯವಚೀಮನೋದಣ್ಡಂ, ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಞ್ಹಿ ದಣ್ಡಯತೀತಿ ದಣ್ಡೋ, ಬಾಧೇತಿ ಅನಯಬ್ಯಸನಂ ಪಾಪೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಞ್ಚ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತಞ್ಚ। ಪಹರಣದಣ್ಡೋ ಏವ ವಾ ದಣ್ಡೋ, ತಂ ನಿಧಾಯಾತಿಪಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅವಿಹೇಠಯನ್ತಿ** ಅವಿಹೇಠಯನ್ತೋ। **ಅಞ್ಞತರಮ್ಪೀತಿ** ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಏಕಮ್ಪಿ। **ತೇಸಮ್ಪೀತಿ** ತೇಸಂ ಸಬ್ಬಭೂತಾನಂ। **ನ ಪುತ್ತಮಿಚ್ಛೇಯ್ಯಾತಿ** ಅತ್ರಜೋ ಖೇತ್ತಜೋ ದಿನ್ನಕೋ ಅನ್ತೇವಾಸಿಕೋತಿ ಇಮೇಸು ಚತೂಸು ಪುತ್ತೇಸು ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪುತ್ತಂ ನ ಇಚ್ಛೇಯ್ಯ। **ಕುತೋ ಸಹಾಯನ್ತಿ** ಸಹಾಯಂ ಪನ ಇಚ್ಛೇಯ್ಯಾತಿ ಕುತೋ ಏವ ಏತಂ।

ಏಕೋತಿ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾತೇನ ಏಕೋ, ಅದುತಿಯಟ್ಠೇನ ಏಕೋ, ತಣ್ಹಾಪಹಾನಟ್ಠೇನ ಏಕೋ, ಏಕನ್ತವಿಗತಕಿಲೇಸೋತಿ ಏಕೋ, ಏಕೋ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ಏಕೋ। ಸಮಣಸಹಸ್ಸಸ್ಸಪಿ ಹಿ ಮಜ್ಝೇ ವತ್ತಮಾನೋ ಗಿಹಿಸಞ್ಞೋಜನಸ್ಸ ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಏಕೋ, ಏವಂ **ಪಬ್ಬಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾತೇನ** ಏಕೋ । ಏಕೋ ತಿಟ್ಠತಿ, ಏಕೋ ಗಚ್ಛತಿ, ಏಕೋ ನಿಸೀದತಿ, ಏಕೋ ಸೇಯ್ಯಂ ಕಪ್ಪೇತಿ, ಏಕೋ ಇರಿಯತಿ ವತ್ತತೀತಿ ಏಕೋ। ಏವಂ **ಅದುತಿಯಟ್ಠೇನ** ಏಕೋ।

> “ತಣ್ಹಾದುತಿಯೋ ಪುರಿಸೋ, ದೀಘಮದ್ಧಾನ ಸಂಸರಂ।
> ಇತ್ಥಭಾವಞ್ಞಥಾಭಾವಂ, ಸಂಸಾರಂ ನಾತಿವತ್ತತಿ॥
>
> “ಏವಮಾದೀನವಂ ಞತ್ವಾ, ತಣ್ಹಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮ್ಭವಂ।
> ವೀತತಣ್ಹೋ ಅನಾದಾನೋ, ಸತೋ ಭಿಕ್ಖು ಪರಿಬ್ಬಜೇ”ತಿ॥ (ಇತಿವು॰ ೧೫, ೧೦೫; ಮಹಾನಿ॰ ೧೯೧; ಚೂಳನಿ॰ ಪಾರಾಯನಾನುಗೀತಿಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸ ೧೦೭) -

ಏವಂ **ತಣ್ಹಾಪಹಾನಟ್ಠೇನ** ಏಕೋ। ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾಸ್ಸ ಪಹೀನಾ ಉಚ್ಛಿನ್ನಮೂಲಾ ತಾಲಾವತ್ಥುಕತಾ ಅನಭಾವಂಕತಾ ಆಯತಿಂ ಅನುಪ್ಪಾದಧಮ್ಮಾತಿ ಏವಂ **ಏಕನ್ತವಿಗತಕಿಲೇಸೋತಿ** ಏಕೋ। ಅನಾಚರಿಯಕೋ ಹುತ್ವಾ ಸಯಮ್ಭೂ ಸಾಮಞ್ಞೇವ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ಏವಂ **ಏಕೋ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ** ಏಕೋ।

ಚರೇತಿ ಯಾ ಇಮಾ ಅಟ್ಠ ಚರಿಯಾಯೋ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಯಾ ಪಣಿಧಿಸಮ್ಪನ್ನಾನಂ ಚತೂಸು ಇರಿಯಾಪಥೇಸು ಇರಿಯಾಪಥಚರಿಯಾ, ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರಾನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಯತನೇಸು ಆಯತನಚರಿಯಾ, ಅಪ್ಪಮಾದವಿಹಾರೀನಂ ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ಸತಿಚರಿಯಾ, ಅಧಿಚಿತ್ತಮನುಯುತ್ತಾನಂ ಚತೂಸು ಝಾನೇಸು ಸಮಾಧಿಚರಿಯಾ, ಬುದ್ಧಿಸಮ್ಪನ್ನಾನಂ ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು ಞಾಣಚರಿಯಾ, ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪನ್ನಾನಂ ಚತೂಸು ಅರಿಯಮಗ್ಗೇಸು ಮಗ್ಗಚರಿಯಾ, ಅಧಿಗತಫಲಾನಂ ಚತೂಸು ಸಾಮಞ್ಞಫಲೇಸು ಪಟಿಪತ್ತಿಚರಿಯಾ, ತಿಣ್ಣಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಸಬ್ಬಸತ್ತೇಸು ಲೋಕತ್ಥಚರಿಯಾ, ತತ್ಥ ಪದೇಸತೋ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಸಾವಕಾನನ್ತಿ। ಯಥಾಹ - "ಚರಿಯಾತಿ ಅಟ್ಠ ಚರಿಯಾಯೋ ಯಾ ಇರಿಯಾಪಥಚರಿಯಾ"ತಿ (ಚೂಳನಿ॰ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸ ೧೨೧; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೯೭; ೩.೨೮) ವಿತ್ಥಾರೋ। ತಾಹಿ ಚರಿಯಾಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಯಾ ಇಮಾ "ಅಧಿಮುಚ್ಚನ್ತೋ ಸದ್ಧಾಯ ಚರತಿ, ಪಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ವೀರಿಯೇನ ಚರತಿ, ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೋ ಸತಿಯಾ ಚರತಿ, ಅವಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ಸಮಾಧಿನಾ ಚರತಿ, ಪಜಾನನ್ತೋ ಪಞ್ಞಾಯ ಚರತಿ, ವಿಜಾನನ್ತೋ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಚರತಿ, ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಆಯಾಪೇನ್ತೀತಿ ಆಯತನಚರಿಯಾಯ ಚರತಿ, ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ವಿಸೇಸಮಧಿಗಚ್ಛತೀತಿ ವಿಸೇಸಚರಿಯಾಯ ಚರತೀ"ತಿ (ಚೂಳನಿ॰ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸ ೧೨೧; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೯೭; ೩.೨೯) ಏವಂ ಅಪರಾಪಿ ಅಟ್ಠ ಚರಿಯಾ ವುತ್ತಾ। ತಾಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಕಪ್ಪೋ**ತಿ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣೋ ನಾಮ ಖಗ್ಗಮಿಗಸಿಙ್ಗಂ।

ಕಪ್ಪ -ಸದ್ದೋ ಪನಾಯಂ ಅಭಿಸದ್ದಹನವೋಹಾರಕಾಲಪಞ್ಞತ್ತಿಛೇದನವಿಕಪ್ಪಲೇಸಸಮನ್ತಭಾವಸದಿಸಾದಿಅನೇಕತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ "ಓಕಪ್ಪನೀಯಮೇತಂ ಭೋತೋ ಗೋತಮಸ್ಸ। ಯಥಾ ತಂ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸಾ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೮೭) ಅಭಿಸದ್ದಹನತ್ಥೋ। "ಅನುಜಾನಾಮಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚಹಿ ಸಮಣಕಪ್ಪೇಹಿ ಫಲಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತು"ನ್ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಚೂಳವ॰ ೨೫೦) ವೋಹಾರೋ। "ಯೇನ ಸುದಂ ನಿಚ್ಚಕಪ್ಪಂ ವಿಹರಾಮೀ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೮೭) ಕಾಲೋ। "ಇಚ್ಚಾಯಸ್ಮಾ ಕಪ್ಪೋ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೯೮; ಚೂಳನಿ॰ ಕಪ್ಪಮಾಣವಪುಚ್ಛಾ ೧೧೭, ಕಪ್ಪಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೬೧) ಪಞ್ಞತ್ತಿ। "ಅಲಙ್ಕತೋ ಕಪ್ಪಿತಕೇಸಮಸ್ಸೂ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೩೬೮) ಛೇದನಂ। "ಕಪ್ಪತಿ ದ್ವಙ್ಗುಲಕಪ್ಪೋ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಚೂಳವ॰ ೪೪೬) ವಿಕಪ್ಪೋ। "ಅತ್ಥಿ ಕಪ್ಪೋ ನಿಪಜ್ಜಿತು"ನ್ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೮೦) ಲೇಸೋ। "ಕೇವಲಕಪ್ಪಂ ವೇಳುವನಂ ಓಭಾಸೇತ್ವಾ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೯೪) ಸಮನ್ತಭಾವೋ। "ಸತ್ಥುಕಪ್ಪೇನ ವತ ಕಿರ, ಭೋ, ಸಾವಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಮನ್ತಯಮಾನಾ ನ ಜಾನಿಮ್ಹಾ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬೦) ಸದಿಸೋ, ಪಟಿಭಾಗೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಧ ಪನಸ್ಸ ಸದಿಸೋ ಪಟಿಭಾಗೋತಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಸದಿಸೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪದತೋ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ।

ಅಧಿಪ್ಪಾಯಾನುಸನ್ಧಿತೋ ಪನ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - ಯ್ವಾಯಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೋ ದಣ್ಡೋ ಭೂತೇಸು ಪವತ್ತಿಯಮಾನೋ ಅಹಿತೋ ಹೋತಿ, ತಂ ತೇಸು ಅಪ್ಪವತ್ತಿಯಮಾನೇಸು ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾಯ ಮೇತ್ತಾಯ ಹಿತೂಪಸಂಹಾರೇನ ಚ ಸಬ್ಬೇಸು ಭೂತೇಸು ನಿಧಾಯ ದಣ್ಡಂ, ನಿಹಿತದಣ್ಡತ್ತಾ ಏವ ಚ ಯಥಾ ಅನಿಹಿತದಣ್ಡಾ ಸತ್ತಾ ಭೂತಾನಿ ದಣ್ಡೇನ ವಾ ಸತ್ಥೇನ ವಾ ಪಾಣಿನಾ ವಾ ಲೇಡ್ಡುನಾ ವಾ ವಿಹೇಠೇನ್ತಿ, ತಥಾ ಅವಿಹೇಠಯಂ, ಅಞ್ಞತರಮ್ಪಿ ತೇಸಂ ಇಮಂ ಮೇತ್ತಾಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಮಾಗಮ್ಮ ಯದೇವ ತತ್ಥ ವೇದನಾಗತಂ ಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಗತಂ ತಞ್ಚ ತದನುಸಾರೇನೇವ ತದಞ್ಞಞ್ಚ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ ವಿಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಇಮಂ ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಂ ಅಧಿಗತೋಮ್ಹೀ"ತಿ ಅಯಂ ತಾವ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಅಯಂ ಪನ ಅನುಸನ್ಧಿ - ಏವಂ ವುತ್ತೇ ತೇ ಅಮಚ್ಚಾ ಆಹಂಸು - "ಇದಾನಿ, ಭನ್ತೇ, ಕುಹಿಂ ಗಚ್ಛಥಾ"ತಿ? ತತೋ ತೇನ "ಪುಬ್ಬಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಕತ್ಥ ವಸನ್ತೀ"ತಿ ಆವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಞತ್ವಾ "ಗನ್ಧಮಾದನಪಬ್ಬತೇ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಪುನಾಹಂಸು - "ಅಮ್ಹೇ ದಾನಿ, ಭನ್ತೇ, ಪಜಹಥ, ನ ಇಚ್ಛಥಾ"ತಿ। ಅಥ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೋ ಆಹ - "ನ ಪುತ್ತಮಿಚ್ಛೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಸಬ್ಬಂ। ತತ್ರಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಅಹಂ ಇದಾನಿ ಅತ್ರಜಾದೀಸು ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪುತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಇಚ್ಛೇಯ್ಯಂ, ಕುತೋ ಪನ ತುಮ್ಹಾದಿಸಂ ಸಹಾಯಂ। ತಸ್ಮಾ ತುಮ್ಹೇಸುಪಿ ಯೋ ಮಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಗನ್ತುಕಾಮೋ ಮಾದಿಸೋ ವಾ ಹೋತುಂ ಇಚ್ಛತಿ, ಸೋ ಏಕೋ ಚರೇ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಕಪ್ಪೋ। ಅಥ ವಾ ತೇಹಿ "ಅಮ್ಹೇ ದಾನಿ, ಭನ್ತೇ, ಪಜಹಥ, ನ ಇಚ್ಛಥಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಸೋ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧೋ "ನ ಪುತ್ತಮಿಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಕುತೋ ಸಹಾಯ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ

ಅತ್ತನೋ ಯಥಾವುತ್ತೇನಟ್ಠೇನ ಏಕಚರಿಯಾಯ ಗುಣಂ ದಿಸ್ವಾ ಪಮುದಿತೋ ಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸಜಾತೋ ಇಮಂ ಉದಾನಂ ಉದಾನೇಸಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೩೫)।

ತತ್ಥ **ತಸಾತಿ** ಪಿಪಾಸಕಿರಿಯಾ। **ಥಾವರಾತಿ** ಖೀಣಾಸವಾ। **ಭಯಭೇರವಾತಿ** ಖುದ್ದಾನುಖುದ್ದಕಾ ಚಿತ್ತುತ್ರಾಸಾ। **ನಿಧಾಯಾತಿ** ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ। **ನಿದಹಿತ್ವಾತಿ** ಠಪೇತ್ವಾ। **ಓರೋಪಯಿತ್ವಾತಿ** ಅಧೋಕರಿತ್ವಾ। **ಸಮೋರೋಪಯಿತ್ವಾತಿ** ಅಧೋಗತಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ। **ನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾತಿ** ತತೋ ಅಪನೇತ್ವಾ। **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭಿತ್ವಾತಿ** ಸನ್ನಿಸೀದಾಪೇತ್ವಾ।

ಆಲಪನನ್ತಿ ಆದಿತೋ ಲಪನಂ। **ಸಲ್ಲಪನನ್ತಿ** ಸಮ್ಮಾ ಲಪನಂ। **ಉಲ್ಲಪನನ್ತಿ** ಉದ್ಧಂ ಕತ್ವಾ ಲಪನಂ। **ಸಮುಲ್ಲಪನನ್ತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉದ್ಧಂ ಕತ್ವಾ ಲಪನಂ।

ಇರಿಯಾಪಥಚರಿಯಾತಿ ಇರಿಯಾಪಥಾನಂ ಚರಿಯಾ, ಪವತ್ತನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಆಯತನಚರಿಯಾ ಪನ ಆಯತನೇಸು ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಾನಂ ಚರಿಯಾ। **ಪತ್ತೀತಿ** ಫಲಾನಿ। ತಾನಿ ಹಿ ಪಾಪುಣೀಯನ್ತೀತಿ "ಪತ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಸತ್ತಲೋಕಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಾ ಅತ್ಥಾ **ಲೋಕತ್ಥಾತಿ** ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ।

ಇದಾನಿ ತಾಸಂ ಚರಿಯಾನಂ ಭೂಮಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಚತೂಸು ಇರಿಯಾಪಥೇಸೂ"**ತಿಆದಿಮಾಹ । **ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸೂತಿ** ಆರಮ್ಮಣಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸುಪಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇಸು ಸತಿತೋ ಅನಞ್ಞಾನಿ, ವೋಹಾರವಸೇನ ಪನ ಅಞ್ಞಾನಿ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸೂತಿ** ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಲೋಕಿಯಸಚ್ಚಞಾಣೇನ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಸಚ್ಚಪರಿಗ್ಗಹವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಅರಿಯಮಗ್ಗೇಸು ಸಾಮಞ್ಞಫಲೇಸೂತಿ** ಚ ವೋಹಾರವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ। **ಪದೇಸತೋತಿ** ಲೋಕತ್ಥಚರಿಯಾಯ ಏಕದೇಸೇ। ನಿಪ್ಪದೇಸತೋ ಹಿ ಲೋಕತ್ಥಚರಿಯಂ ಬುದ್ಧಾ ಏವ ಕರೋನ್ತಿ। ಪುನ ತಾ ಏವ ಚರಿಯಾಯೋ ಕಾರಕಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಪಣಿಧಿಸಮ್ಪನ್ನಾನ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಪಣಿಧಿಸಮ್ಪನ್ನಾ ನಾಮ ಇರಿಯಾಪಥಾನಂ ಸನ್ತತ್ತಾ ಇರಿಯಾಪಥಾವ ಠಿತಿಯಾ ಸಮ್ಪನ್ನಾ ಅಕಮ್ಪಿತಇರಿಯಾಪಥಾ ಭಿಕ್ಖುಭಾವಾನುರೂಪೇನ ಸನ್ತೇನ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ಸಮ್ಪನ್ನಾ।

ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರಾನನ್ತಿ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಛಸು ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯೇ ಪವತ್ತಂ ಏಕೇಕದ್ವಾರವಸೇನ ಗುತ್ತಂ ದ್ವಾರಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಗುತ್ತದ್ವಾರಾ, ತೇಸಂ ಗುತ್ತದ್ವಾರಾನಂ। ದ್ವಾರನ್ತಿ ಚೇತ್ಥ ಉಪ್ಪತ್ತಿದ್ವಾರವಸೇನ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಏವ। **ಅಪ್ಪಮಾದವಿಹಾರೀನನ್ತಿ** ಸೀಲಾದೀಸು ಅಪ್ಪಮಾದವಿಹಾರವತಂ। **ಅಧಿಚಿತ್ತಮನುಯುತ್ತಾನನ್ತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪಾದಕಭಾವೇನ ಅಧಿಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾತಂ ಸಮಾಧಿಂ ಅನುಯುತ್ತಾನಂ। **ಬುದ್ಧಿಸಮ್ಪನ್ನಾನನ್ತಿ** ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾನಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಯಾವ ಗೋತ್ರಭು, ತಾವ ಪವತ್ತೇನ ಞಾಣೇನ ಸಮ್ಪನ್ನಾನಂ । **ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪನ್ನಾನನ್ತಿ** ಚತುಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ। **ಅಧಿಗತಫಲಾನನ್ತಿ** ಚತುಫಲಕ್ಖಣೇ। **ತಥಾಗತಾನನ್ತಿ** ತಥಾ ಆಗತಾನಂ। **ಅರಹನ್ತಾನನ್ತಿ** ದೂರಕಿಲೇಸಾನಂ। **ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾನನ್ತಿ** ಸಮ್ಮಾ ಸಾಮಞ್ಚ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಬುದ್ಧಾನಂ। ಇಮೇಸಂ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಕಾಸಿತೋ ಏವ।

ಪದೇಸತೋ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾನನ್ತಿ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧಾನಂ ಏಕದೇಸತೋ। **ಸಾವಕಾನನ್ತಿ** ಸಾವಕಾನಮ್ಪಿ ಏಕದೇಸತೋ। **ಅಧಿಮುಚ್ಚನ್ತೋತಿ** ಅಧಿಮೋಕ್ಖಂ ಕರೋನ್ತೋ। **ಸದ್ಧಾಯ ಚರತೀತಿ** ಸದ್ಧಾವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ। **ಪಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋತಿ** ಚತುಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವೀರಿಯೇನ ಪದಹನ್ತೋ। **ಉಪಟ್ಠಪೇನ್ತೋತಿ** ಸತಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಉಪಟ್ಠಪೇನ್ತೋ। **ಅವಿಕ್ಖೇಪಂ ಕರೋನ್ತೋತಿ** ಸಮಾಧಿವಸೇನ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಅಕರೋನ್ತೋ। **ಪಜಾನನ್ತೋತಿ** ಚತುಸಚ್ಚಜಾನನಪಞ್ಞಾಯ ಪಕಾರೇನ ಜಾನನ್ತೋ। **ವಿಜಾನನ್ತೋತಿ** ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಜವನಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೇನ ಆವಜ್ಜನವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಿಜಾನನ್ತೋ। **ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾಯಾತಿ** ಆವಜ್ಜನವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾವಸೇನ। **ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸಾತಿ** ಸಹಾವಜ್ಜನಾಯ ಇನ್ದ್ರಿಯಚರಿಯಾಯ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ। **ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಆಯಾಪೇನ್ತೀತಿ** ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಭುಸಂ ಯಾಪೇನ್ತಿ, ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಆಯತನಚರಿಯಾಯಾತಿ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಭುಸಂ ಯತನಚರಿಯಾಯ, ಪವತ್ತನಚರಿಯಾಯಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ವಿಸೇಸಮಧಿಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತದಙ್ಗಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಸೇನ ವಿಸೇಸಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ।

ದಸ್ಸನಚರಿಯಾ ಚ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾತಿಆದೀಸು ಸಮ್ಮಾ ಪಸ್ಸತಿ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ತಾಯ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಪಸಟ್ಠಾ ಸುನ್ದರಾ ವಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ,** ತಸ್ಸಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚಕ್ಖಕರಣೇನ ದಸ್ಸನಚರಿಯಾ। ಸಮ್ಮಾ ಸಙ್ಕಪ್ಪೇತಿ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ತೇನ ಸಙ್ಕಪ್ಪೇನ್ತಿ, ಪಸಟ್ಠೋ ಸುನ್ದರೋ ವಾ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋತಿ **ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ**। ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿನಿರೋಪನಚರಿಯಾ। ಸಮ್ಮಾ ವದತಿ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ತಾಯ ವದನ್ತಿ, ಪಸಟ್ಠಾ ಸುನ್ದರಾ ವಾ ವಾಚಾತಿ **ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ,** ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾವಿರತಿಯಾ ಏತಂ ನಾಮಂ। ತಸ್ಸಾ ಚತುಬ್ಬಿಧವಚೀಸಂವರಪರಿಗ್ಗಹಚರಿಯಾ। ಸಮ್ಮಾ ಕರೋತಿ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ತೇನ ಕರೋನ್ತಿ, ಪಸಟ್ಠಂ ಸುನ್ದರಂ ವಾ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮಂ, ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮಮೇವ **ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ,** ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತವಿರತಿಯಾ ಏತಂ ನಾಮಂ। ತಸ್ಸ ತಿವಿಧಕಾಯಸಂವರಸಮುಟ್ಠಾನಚರಿಯಾ। ಸಮ್ಮಾ ಆಜೀವತಿ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ತೇನ ಆಜೀವನ್ತಿ, ಪಸಟ್ಠೋ ಸುನ್ದರೋ ವಾ ಆಜೀವೋತಿ **ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ,** ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವವಿರತಿಯಾ ಏತಂ ನಾಮಂ। ತಸ್ಸ ವೋದಾನಚರಿಯಾ ಪರಿಸುದ್ಧಚರಿಯಾ। ಸಮ್ಮಾ ವಾಯಮತಿ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ತೇನ ವಾಯಮನ್ತಿ, ಪಸಟ್ಠೋ ಸುನ್ದರೋ ವಾ ವಾಯಾಮೋತಿ **ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ,** ತಸ್ಸ ಪಗ್ಗಹಚರಿಯಾ। ಸಮ್ಮಾ ಸರತಿ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ತಾಯ ಸರನ್ತಿ, ಪಸಟ್ಠಾ ಸುನ್ದರಾ ವಾ ಸತೀತಿ **ಸಮ್ಮಾಸತಿ,** ತಸ್ಸಾ ಉಪಟ್ಠಾನಚರಿಯಾ। ಸಮ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಯತಿ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ತೇನ ಸಮಾಧಿಯನ್ತಿ, ಪಸಟ್ಠೋ ಸುನ್ದರೋ ವಾ ಸಮಾಧೀತಿ **ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ,** ತಸ್ಸ ಅವಿಕ್ಖೇಪಚರಿಯಾ।

ತಕ್ಕಪ್ಪೋತಿ ತೇನ ಕಪ್ಪೋ, ಏವರೂಪೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಸ್ಸದಿಸೋ**ತಿ ತೇನ ಸದಿಸೋ, "ತಸ್ಸದಿಕೋ"ತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। **ತಪ್ಪಟಿಭಾಗೋ**ತಿ ತೇನ ಪಟಿಭಾಗೋ ತಪ್ಪಟಿಭಾಗೋ, ಏದಿಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಾದುರಸಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಲೋಣಂ **ಅತಿಲೋಣಂ। ಲೋಣಕಪ್ಪೋ**ತಿ ಲೋಣಸದಿಸೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅತಿತಿತ್ತಕ**ನ್ತಿ ಅತಿಕ್ಕನ್ತತಿತ್ತಕಂ, ಪುಚಿಮನ್ದಾದಿಕಪ್ಪೋ ತಿತ್ತಕಸದಿಸೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅತಿಮಧುರ**ನ್ತಿ ಖೀರಪಾಯಾಸಾದಿಕಂ। **ಹಿಮಕಪ್ಪೋ**ತಿ ಹಿಮೋದಕಸದಿಸೋ। **ಸತ್ಥುಕಪ್ಪೋ**ತಿ ಸತ್ಥುನಾ ಬುದ್ಧೇನ ಸದಿಸೋ। **ಏವಮೇವಾ**ತಿ ಓಪಮ್ಮಸಮ್ಪಟಿಪಾದನಂ।

ತತ್ರಾಯಂ ಏತಸ್ಸ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಆಚಿಕ್ಖನವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಗಮಿಸ್ಸಾಮ। ತತ್ಥ ನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಂ ಕಾತುಕಾಮೋ ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಸತ್ತೋ ರೂಪಾರೂಪಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ವಿತಕ್ಕಾದೀನಿ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಚ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಚ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಧಮ್ಮೇ ಲಕ್ಖಣರಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಪದಟ್ಠಾನವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ "ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖಂ ನಮನತೋ ನಮನಟ್ಠೇನ ನಾಮ"ನ್ತಿ ವವತ್ಥಪೇತಿ। ತತೋ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಂ ಪರಿಯೇಸನ್ತೋ "ಹದಯವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತತೀ"ತಿ ಪಸ್ಸತಿ। ಪುನ ವತ್ಥುಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಾನಿ ಚ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಿ ಚ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ "ಇದಂ ಸಬ್ಬಂ ರುಪ್ಪನತೋ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಪುನ ತದುಭಯಂ "ನಮನಲಕ್ಖಣಂ ನಾಮಂ, ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಂ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ನಾಮರೂಪಂ ವವತ್ಥಪೇತಿ। ಸಮಥಯಾನಿಕವಸೇನೇತಂ ವುತ್ತಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯಾನಿಕೋ ಪನ ಚತುಧಾತುವವತ್ಥಾನಮುಖೇನ ಭೂತುಪಾದಾಯರೂಪಾನಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ "ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ರುಪ್ಪನತೋ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಪಸ್ಸತಿ। ತತೋ ಏವಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನರೂಪಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತತೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇ ನಮನಲಕ್ಖಣೇನ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ "ಇದಂ ನಾಮ"ನ್ತಿ ಪಸ್ಸತಿ, ಸೋ "ಇದಂ ನಾಮಂ, ಇದಂ ರೂಪ"ನ್ತಿ ದ್ವೇಧಾ ವವತ್ಥಪೇತಿ। ಏವಂ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ "ನಾಮರೂಪತೋ ಉದ್ಧಂ ಅಞ್ಞೋ ಸತ್ತೋ ವಾ ಪುಗ್ಗಲೋ ವಾ ದೇವೋ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಾ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಪಸ್ಸತಿ।

ಯಥಾ ಹಿ ಅಙ್ಗಸಮ್ಭಾರಾ, ಹೋತಿ ಸದ್ದೋ ರಥೋ ಇತಿ।
ಏವಂ ಖನ್ಧೇಸು ಸನ್ತೇಸು, ಹೋತಿ "ಸತ್ತೋ"ತಿ ಸಮ್ಮುತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೧; ಮಿ॰ ಪ॰ ೨.೧.೧; ಕಥಾ॰ ೨೩೩)।

ಏವಮೇವ ಪಞ್ಚಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಸನ್ತೇಸು "ಸತ್ತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ"ತಿ ವೋಹಾರಮತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನ ನಾಮರೂಪಾನಂ ಯಾಥಾವದಸ್ಸನಸಙ್ಖಾತೇನ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಭೂತೇನ ಞಾಣೇನ ನಾಮರೂಪಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪುನ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಮ್ಪಿ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ವುತ್ತನಯೇನ ನಾಮರೂಪಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ "ಕೋ ನು ಖೋ ಇಮಸ್ಸ ಹೇತೂ"ತಿ ಪರಿಯೇಸನ್ತೋ ಅಹೇತುವಾದವಿಸಮಹೇತುವಾದೇಸು ದೋಸಂ ದಿಸ್ವಾ ರೋಗಂ ದಿಸ್ವಾ ತಸ್ಸ ನಿದಾನಂ ಸಮುಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ಪರಿಯೇಸನ್ತೋ ವೇಜ್ಜೋ ವಿಯ ತಸ್ಸ ಹೇತುಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಞ್ಚ ಪರಿಯೇಸನ್ತೋ ಅವಿಜ್ಜಾ ತಣ್ಹಾ ಉಪಾದಾನಂ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮೇ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಪಚ್ಚಯತ್ತಾ "ಹೇತೂ"ತಿ । ಆಹಾರಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಪಚ್ಚಯತ್ತಾ "ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಚ ಪಸ್ಸತಿ। ಇಮಸ್ಸ ಹಿ ಕಾಯಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಮಾತಾ ವಿಯ ದಾರಕಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಕಮ್ಮಂ ಪಿತಾ ವಿಯ ಪುತ್ತಸ್ಸ ಜನಕಂ, ಆಹಾರೋ ಧಾತಿ ವಿಯ ದಾರಕಸ್ಸ ಸನ್ಧಾರಕೋತಿ। ಏವಂ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಂ ಕತ್ವಾ ಪುನ "ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೬೦; ಕಥಾ॰ ೪೬೫) ನಯೇನ ನಾಮಕಾಯಸ್ಸಪಿ ಪಚ್ಚಯಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಏವಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ "ಅತೀತಾನಾಗತಾಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಏವಮೇವ ವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಕರೋತಿ।

ತಸ್ಸ ಯಾ ಸಾ ಪುಬ್ಬನ್ತಂ ಆರಬ್ಭ "ಅಹೋಸಿಂ ನು ಖೋ ಅಹಂ ಅತೀತಮದ್ಧಾನಂ, ನ ನು ಖೋ ಅಹೋಸಿಂ, ಕಿಂ ನು ಖೋ, ಕಥಂ ನು ಖೋ, ಕಿಂ ಹುತ್ವಾ ಕಿಂ ಅಹೋಸಿಂ ನು ಖೋ ಅಹಂ ಅತೀತಮದ್ಧಾನ"ನ್ತಿ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ವುತ್ತಾ।

ಯಾಪಿ ಅಪರನ್ತಂ ಆರಬ್ಭ "ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ ನು ಖೋ ಅಹಂ ಅನಾಗತಮದ್ಧಾನಂ, ನ ನು ಖೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ, ಕಿಂ ನು ಖೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ, ಕಥಂ ನು ಖೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ, ಕಿಂ ಹುತ್ವಾ ಕಿಂ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ ನು ಖೋ ಅಹಂ ಅನಾಗತಮದ್ಧಾನ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦) ಪಞ್ಚವಿಧಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ವುತ್ತಾ।

ಯಾಪಿ ಏತರಹಿ ವಾ ಪನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಅದ್ಧಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಕಥಂಕಥೀ ಹೋತಿ "ಅಹಂ ನು ಖೋಸ್ಮಿ, ನೋ ನು ಖೋಸ್ಮಿ, ಕಿಂ ನು ಖೋಸ್ಮಿ, ಕಥಂ ನು ಖೋಸ್ಮಿ, ಅಯಂ ನು ಖೋ ಸತ್ತೋ ಕುತೋ ಆಗತೋ, ಸೋ ಕುಹಿಂ ಗಾಮೀ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦) ಛಬ್ಬಿಧಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ವುತ್ತಾ, ಸಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಪಹಿಯ್ಯತಿ। ಏವಂ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಣೇನ ತೀಸು ಅದ್ಧಾಸು ಕಙ್ಖಂ ವಿತರಿತ್ವಾ ಠಿತಂ ಞಾಣಂ "ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧೀ"ತಿಪಿ "ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣ"ನ್ತಿಪಿ "ಯಥಾಭೂತಞಾಣ"ನ್ತಿಪಿ "ಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನ"ನ್ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಏತ್ಥ ಪನ ತಿಸ್ಸೋ ಹಿ ಲೋಕಿಯಪರಿಞ್ಞಾ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾತಿ। ತತ್ಥ "ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಂ ರೂಪಂ, ವೇದಯಿತಲಕ್ಖಣಾ ವೇದನಾ"ತಿ ಏವಂ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚತ್ತಲಕ್ಖಣಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ ನಾಮ। "ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚಂ, ವೇದನಾ ಅನಿಚ್ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪನ ನಯೇನ ತೇಸಂಯೇವ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಾ ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣಿಕವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ ನಾಮ। ತೇಸು ಏವ ಪನ ಧಮ್ಮೇಸು ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಿಪಜಹನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣಿಕವಿಪಸ್ಸನಾವ ಪಞ್ಞಾ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ ನಾಮ।

ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಾ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾಯ ಭೂಮಿ। ಏತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅನ್ತರೇ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚತ್ತಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧಸ್ಸೇವ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ ಹೋತಿ। ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ ಭೂಮಿ। ಏತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅನ್ತರೇ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧಸ್ಸೇವ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ ಹೋತಿ। ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಉಪರಿ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಯ ಭೂಮಿ। ತತೋ ಚ ಪಟ್ಠಾಯ ಹಿ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಂ ಪಜಹತಿ, ದುಕ್ಖತೋ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ಸುಖಸಞ್ಞಂ, ಅನತ್ತತೋ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ಅತ್ತಸಞ್ಞಂ, ನಿಬ್ಬಿನ್ದನ್ತೋ ನನ್ದಿಂ, ವಿರಜ್ಜನ್ತೋ ರಾಗಂ, ನಿರೋಧೇನ್ತೋ ಸಮುದಯಂ, ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತೋ ಆದಾನಂ ಪಜಹತೀತಿ ಏವಂ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಿಪಹಾನಸಾಧಿಕಾನಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ

ಆಧಿಪಚ್ಚಂ। ಇತಿ ಇಮಾಸು ತೀಸು ಪರಿಞ್ಞಾಸು ಸಙ್ಖಾರಪರಿಚ್ಛೇದಸ್ಸ ಚೇವ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಚ ಸಾಧಿತತ್ತಾ ಇಮಿನಾ ಯೋಗಿನಾ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾವ ಅಧಿಗತಾ।

ಪುನ "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಾ...ಪೇ॰... ಯಂ ದೂರೇ ಸನ್ತಿಕೇ ವಾ, ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಂ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವತೋ ಅನಿಚ್ಚಂ, ಉದಯಬ್ಬಯಪಟಿಪೀಳಿತತ್ತಾ ದುಕ್ಖಂ, ಅವಸವತ್ತಿತ್ತಾ ಅನತ್ತಾ। ಯಾ ಕಾಚಿ ವೇದನಾ... ಸಞ್ಞಾ... ಯೇ ಕೇಚಿ ಸಙ್ಖಾರಾ ... ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಾ ಓಳಾರಿಕಂ ವಾ ಸುಖುಮಂ ವಾ ಹೀನಂ ವಾ ಪಣೀತಂ ವಾ ಯಂ ದೂರೇ ಸನ್ತಿಕೇ ವಾ, ಸಬ್ಬಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವತೋ ಅನಿಚ್ಚಂ, ಉದಯಬ್ಬಯಪಟಿಪೀಳಿತತ್ತಾ ದುಕ್ಖಂ, ಅವಸವತ್ತಿತ್ತಾ ಅನತ್ತಾ"ತಿ ಏವಮಾದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೪೮; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೮) ನಯೇನ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಂ ಕರೋತಿ। ಇದಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ "ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ"ತಿ।

ಏವಂ ಸಙ್ಖಾರೇ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತವಸೇನ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಂ ಕತ್ವಾ ಪುನ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ। ಕಥಂ ? "ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ, ತಣ್ಹಾಕಮ್ಮಆಹಾರಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೦)। ಏವಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತತಾದಸ್ಸನೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ಪಞ್ಚಹಾಕಾರೇಹಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸತಿ। "ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ರೂಪನಿರೋಧೋ, ತಣ್ಹಾಕಮ್ಮಆಹಾರನಿರೋಧಾ ರೂಪನಿರೋಧೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೦) ಪಚ್ಚಯನಿರೋಧದಸ್ಸನೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಯಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚಹಾಕಾರೇಹಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಯಂ ಪಸ್ಸತಿ।

ತಥಾ "ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ ವೇದನಾಸಮುದಯೋ, ತಣ್ಹಾಕಮ್ಮಫಸ್ಸಸಮುದಯಾ ವೇದನಾಸಮುದಯೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೦) ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತತಾದಸ್ಸನೇನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸತಿ। "ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ವೇದನಾನಿರೋಧೋ, ತಣ್ಹಾಕಮ್ಮಫಸ್ಸನಿರೋಧಾ ವೇದನಾನಿರೋಧೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೦) ಪಚ್ಚಯನಿರೋಧದಸ್ಸನೇನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಯಂ ಪಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸುಪಿ।

ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಫಸ್ಸಟ್ಠಾನೇ "ನಾಮರೂಪಸಮುದಯಾ, ನಾಮರೂಪನಿರೋಧಾ"ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಖನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯಸಮುದಯವಸೇನ ಚ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಚ ಪಚ್ಚಯನಿರೋಧವಸೇನ ಚ ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಚ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇನ ಚ ದಸ ದಸ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಞಾಸ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ತೇಸಂ ವಸೇನ "ಏವಮ್ಪಿ ರೂಪಸ್ಸ ಉದಯೋ, ಏವಮ್ಪಿ ರೂಪಸ್ಸ ವಯೋ"ತಿ ಪಚ್ಚಯತೋ ಚೇವ ಖಣತೋ ಚ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಮನಸಿಕಾರಂ ಕರೋತಿ।

ತಸ್ಸೇವಂ ಕರೋತೋ "ಇತಿ ಕಿರ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭೋನ್ತಿ, ಹುತ್ವಾ ಪಟಿವೇನ್ತೀ"ತಿ ಞಾಣಂ ವಿಸದಂ ಹೋತಿ। "ಏವಂ ಕಿರ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀ"ತಿ ನಿಚ್ಚನವಾ ಹುತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ನಿಚ್ಚನವಾ, ಸೂರಿಯುಗ್ಗಮನೇ ಉಸ್ಸಾವಬಿನ್ದು ವಿಯ ಉದಕಬುಬ್ಬುಳೋ ವಿಯ ಉದಕೇ ದಣ್ಡರಾಜಿ ವಿಯ ಆರಗ್ಗೇ ಸಾಸಪೋ ವಿಯ ವಿಜ್ಜುಪ್ಪಾದೋ ವಿಯ ಚ ಪರಿತ್ತಟ್ಠಾಯಿನೋ, ಮಾಯಾಮರೀಚಿಸುಪಿನಾಲಾತಚಕ್ಕಗನ್ಧಬ್ಬನಗರಫೇಣಕದಲಿಆದಯೋ ವಿಯ ಅಸಾರಾ ನಿಸ್ಸಾರಾ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಪನ ಅನೇನ "ವಯಧಮ್ಮಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ವಯಂ ಉಪೇತೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಆಕಾರೇನ ಸಮ್ಮಸನಪಞ್ಞಾಯ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಠಿತಂ **ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಂ** ನಾಮ ಪರಮಂ ತರುಣವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಅಧಿಗತಂ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಸಾಧಿಗಮಾ "ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕೋ"ತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತಿ।

ಅಥಸ್ಸ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ಕುಲಪುತ್ತಸ್ಸ ಓಭಾಸೋ ಞಾಣಂ ಪೀತಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಸುಖಂ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ ಪಗ್ಗಹೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಉಪೇಕ್ಖಾ ನಿಕನ್ತೀತಿ ದಸ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏತ್ಥ **ಓಭಾಸೋ** ನಾಮ ವಿಪಸ್ಸನಕ್ಖಣೇ ಞಾಣಸ್ಸ ಬಲವತ್ತಾ ಲೋಹಿತಂ ಸನ್ನಿಸೀದತಿ, ತೇನ ಚ ಚಿತ್ತೋಭಾಸೋ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। ತಂ ದಿಸ್ವಾ ಅಕುಸಲೋ ಯೋಗೀ "ಮಗ್ಗೋ ಮೇ ಪತ್ತೋ"ತಿ ತಮೇವ ಓಭಾಸಂ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ। **ಞಾಣಮ್ಪಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಮೇವ। ತಂ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸನ್ತಸ್ಸ ಸುದ್ಧಂ ಪಸನ್ನಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ। ತಂ ದಿಸ್ವಾ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ "ಮಗ್ಗೋ"ತಿ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ। **ಪೀತಿಪಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಪೀತಿ ಏವ। ತಸ್ಸ ಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಪೀತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಪಸ್ಸದ್ಧೀತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಪಸ್ಸದ್ಧಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ನೇವ ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ದರಥೋ, ನ ಗಾರವಂ, ನ ಕಕ್ಖಳತಾ, ನ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ, ನ ಗೇಲಞ್ಞತಾ, ನ ವಙ್ಕತಾ ಹೋತಿ। **ಸುಖಮ್ಪಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಸುಖಮೇವ। ತಸ್ಸ ಕಿರ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಸಕಲಸರೀರಂ ಅಭಿಸನ್ದಯಮಾನಂ ಅತಿಪಣೀತಂ ಸುಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ ನಾಮ ವಿಪಸ್ಸನಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತಾ ಸದ್ಧಾ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಖಣೇ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಅತಿವಿಯ ಪಸಾದಭೂತಾ ಬಲವತೀ ಸದ್ಧಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಪಗ್ಗಹೋ** ನಾಮ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವೀರಿಯಂ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಖಣೇ ಅಸಿಥಿಲಂ ಅನಚ್ಚಾರದ್ಧಂ ಸುಪಗ್ಗಹಿತಂ ವೀರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಉಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸತಿ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಖಣೇ ಸುಪಟ್ಠಿತಾ ಸತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಉಪೇಕ್ಖಾ** ದುವಿಧಾ ವಿಪಸ್ಸನಾವಜ್ಜನವಸೇನ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಖಣೇ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಗಹಣೇ ಮಜ್ಝತ್ತಭೂತಂ ವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾಸಙ್ಖಾತಂ ಞಾಣಂ ಬಲವನ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನುಪೇಕ್ಖಾ ಚ। ಸಾ ಚ ತಂ ತಂ ಠಾನಂ ಆವಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಸೂರಾ ತಿಖಿಣಾ ಹುತ್ವಾ ವಹತಿ। **ನಿಕನ್ತೀತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಕನ್ತಿ। ಓಭಾಸಾದೀಸು ಹಿ ಆಲಯಂ ಕುರುಮಾನಾ ಸುಖುಮಾ ಸನ್ತಾಕಾರಾ ನಿಕನ್ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏತ್ಥ ಓಭಾಸಾದಯೋ ಕಿಲೇಸವತ್ಥುತಾಯ "ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ ನ ಅಕುಸಲತ್ತಾ। ನಿಕನ್ತಿ ಪನ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೋ ಚೇವ ಕಿಲೇಸವತ್ಥು ಚ।

ಪಣ್ಡಿತೋ ಪನ ಭಿಕ್ಖು ಓಭಾಸಾದೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಅಗಚ್ಛನ್ತೋ "ಓಭಾಸಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ನ ಮಗ್ಗೋ, ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತಂ ಪನ ವೀಥಿಪಟಿಪನ್ನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಮಗ್ಗೋ"ತಿ ಮಗ್ಗಞ್ಚ ಅಮಗ್ಗಞ್ಚ ವವತ್ಥಪೇತಿ। ತಸ್ಸೇವಂ "ಅಯಂ ಮಗ್ಗೋ, ಅಯಂ ನ ಮಗ್ಗೋ"ತಿ ಞತ್ವಾ ಠಿತಂ ಞಾಣಂ **ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧೀತಿ** ವುಚ್ಚತಿ। ಇತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಾನಂ ವಸೇನ ಸಿಖಾಪತ್ತವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ನವಮಞ್ಚ ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕಂ ಞಾಣನ್ತಿ ಅಯಂ **ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ** ನಾಮ ಹೋತಿ। ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣಂ ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಞಾಣಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ಅಟ್ಠ ಞಾಣಾನಿ ನಾಮ। ನವಮಂ ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕಂ ಞಾಣನ್ತಿ ಅನುಲೋಮಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ।

ತಸ್ಮಾ ತಂ ಸಮ್ಪಾದೇತುಕಾಮೇನ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತಂ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ಆದಿಂಕತ್ವಾ ಏತೇಸು ಞಾಣೇಸು ಯೋಗೋ ಕರಣೀಯೋ। ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಉದಯಬ್ಬಯಪಟಿಪೀಳನಂ ಪಸ್ಸತೋ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಞ್ಚ, "ದುಕ್ಖಮೇವ ಹಿ ಸಮ್ಭೋತಿ, ದುಕ್ಖಂ ತಿಟ್ಠತಿ ವೇತಿ ಚಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೧; ಕಥಾ॰ ೨೩೩) ಪಸ್ಸತೋ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಞ್ಚ।

ಏತ್ಥ ಚ ಅನಿಚ್ಚಂ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ ಅನತ್ತಾ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಅಯಂ ವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ **ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ** ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಉಪ್ಪಾದವಯಞ್ಞಥತ್ತಭಾವಾ, ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವತೋ ವಾ। ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ನಾಮ ಜರಾ। ಉಪ್ಪಾದವಯಞ್ಞಥತ್ತಂ **ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ,** ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಸಙ್ಖಾತೋ ವಾ ಆಕಾರವಿಕಾರೋ। "ಯದನಿಚ್ಚಂ, ತಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ವಚನತೋ ತದೇವ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ **ದುಕ್ಖಂ**। ಕಸ್ಮಾ? ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪಟಿಪೀಳನತೋ। ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪಟಿಪೀಳನಾಕಾರೋ **ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ**। "ಯಂ

ದುಕ್ಖಂ, ತದನತ್ತಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫-೧೬) ವಚನತೋ ತದೇವ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ **ಅನತ್ತಾ**। ಕಸ್ಮಾ? ಅವಸವತ್ತನತೋ। ಅವಸವತ್ತನಾಕಾರೋ **ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ**। ಇಮಾನಿ ತೀಣಿಪಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸೇವ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

ಪುನಪಿ ಸೋ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ "ಏವಂ ಅನಿಚ್ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ ವಿಪಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಾ ಲಹುಂ ಲಹುಂ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತತೋ ಉಪ್ಪಾದಂ ವಾ ಠಿತಿಂ ವಾ ಪವತ್ತಂ ವಾ ನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಕತ್ವಾ ತೇಸಂ ಖಯವಯನಿರೋಧೇ ಏವ ಸತಿ ಸನ್ತಿಟ್ಠತಿ, ಇದಂ **ಭಙ್ಗಞಾಣಂ** ನಾಮ। ಇಮಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅಯಂ ಯೋಗೀ "ಯಥಾ ಇಮೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ, ಏವಂ ಅತೀತೇಪಿ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ ಭಿಜ್ಜಿ, ಅನಾಗತೇಪಿ ಭಿಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ನಿರೋಧಮೇವ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ತಿಟ್ಠತಿ। ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಆಸೇವನ್ತಸ್ಸ ಬಹುಲೀಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಭವಯೋನಿ ಗತಿಟ್ಠಿತಿ ಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಪಭೇದಕಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಜಲಿತಅಙ್ಗಾರಕಾಸುಆದಯೋ ವಿಯ ಮಹಾಭಯಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ಏತಂ **ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣಂ** ನಾಮ।

ತಸ್ಸ ತಂ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣಂ ಆಸೇವನ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬೇ ಭವಾದಯೋ ಆದಿತ್ತಅಙ್ಗಾರಂ ವಿಯ ಸಮುಸ್ಸಿತಖಗ್ಗೋ ವಿಯ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕೋ ಅಪ್ಪಟಿಸರಣಾ ಸಾದೀನವಾ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ಇದಂ **ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ** ನಾಮ। ತಸ್ಸ ಏವಂ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆದೀನವತೋ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಭವಾದೀಸುಪಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಆದೀನವತ್ತಾ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಉಕ್ಕಣ್ಠನಾ ಅನಭಿರತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಇದಂ **ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ** ನಾಮ।

ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಸು ನಿಬ್ಬಿನ್ದನ್ತಸ್ಸ ಉಕ್ಕಣ್ಠನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರಗತಾ ಮುಞ್ಚಿತುಕಾಮತಾ ನಿಸ್ಸರಿತುಕಾಮತಾ ಹೋತಿ। ಇದಂ **ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಞಾಣಂ** ನಾಮ। ಪುನ ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರಗತಾ ಮುಞ್ಚಿತುಂ ಪನ ತೇ ಏವ ಸಙ್ಖಾರೇ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ತೀರಣಂ **ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ** ನಾಮ।

ಸೋ ಏವಂ ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ತೇಸು ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಸುದಿಟ್ಠತ್ತಾ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ವಾ "ಅತ್ತನಿಯ"ನ್ತಿ ವಾ ಅಗಣ್ಹನ್ತೋ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಭಯಞ್ಚ ನನ್ದಿಞ್ಚ ಪಹಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಉದಾಸೀನೋ ಹೋತಿ ಮಜ್ಝತ್ತೋ, "ಅಹ"ನ್ತಿ ವಾ "ಮಮ"ನ್ತಿ ವಾ ನ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತೀಸು ಭವೇಸು ಉಪೇಕ್ಖಕೋ, ಇದಂ **ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ** ನಾಮ।

ತಂ ಪನೇಸ ಚೇ ಸನ್ತಿಪದಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸನ್ತತೋ ಪಸ್ಸತಿ, ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಪವತ್ತಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನನಿನ್ನಂ ಪಕ್ಖನ್ದಂ ಹೋತಿ। ನೋ ಚೇ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸನ್ತತೋ ಪಸ್ಸತಿ, ಪುನಪ್ಪುನಂ "ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವಾ "ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ವಾ "ಅನತ್ತಾ"ತಿ ವಾ ತಿವಿಧಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ। ಏವಂ ತಿಟ್ಠಮಾನಞ್ಚ ಏತಂ ತಿವಿಧವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ತಿಸ್ಸೋ ಹಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾ "ತೀಣಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನೀ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಏವಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಬಹುಲೋ **ಅನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಂ** ಪಟಿಲಭತಿ, ದುಕ್ಖತೋ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಬಹುಲೋ **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಂ** ಪಟಿಲಭತಿ, ಅನತ್ತತೋ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ವೇದಬಹುಲೋ **ಸುಞ್ಞತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಂ** ಪಟಿಲಭತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಅನಿಮಿತ್ತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ಅನಿಮಿತ್ತಾಕಾರೇನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ। ಸೋ ಹಿ ಅನಿಮಿತ್ತಾಯ ಧಾತುಯಾ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಅನಿಮಿತ್ತೋ, ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಚ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। ಏತೇನೇವ ನಯೇನ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾಕಾರೇನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ, ಸುಞ್ಞತಾಕಾರೇನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತೋ ಸುಞ್ಞತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏವಂ ಅಧಿಗತಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಸ್ಸ ಕುಲಪುತ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಾ ಹೋತಿ। ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾತಿ ಏತದೇವ। ಅಸ್ಸ ತಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ ಆಸೇವನ್ತಸ್ಸ ತಿಕ್ಖತರಾ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಸ "ಇದಾನಿ ಮಗ್ಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಸಙ್ಖಾರೇ "ಅನಿಚ್ಚಾ"ತಿ ವಾ "ದುಕ್ಖಾ"ತಿ ವಾ "ಅನತ್ತಾ"ತಿ ವಾ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರತಿ, ಭವಙ್ಗಾನನ್ತರಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ

ಕಥಿತನಯೇನೇವ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಆಕಾರೇನ ಮನಸಿಕರಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ, ತಥೇವ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಪಠಮಂ ಜವನಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯಂ ಪರಿಕಮ್ಮನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತದನನ್ತರಂ ತದೇವ ದುತಿಯಜವನಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯಂ ಉಪಚಾರನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತದನನ್ತರಮ್ಪಿ ತದೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ತತಿಯಂ ಜವನಚಿತ್ತಂ। ಯಂ ಅನುಲೋಮನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಇದಂ ತೇಸಂ ಪಾಟಿಏಕ್ಕಂ ನಾಮ।

ಅವಿಸೇಸೇನ ಪನ ತಿವಿಧಮ್ಪೇತಂ "ಆಸೇವನ"ನ್ತಿಪಿ "ಪರಿಕಮ್ಮ"ನ್ತಿಪಿ "ಉಪಚಾರ"ನ್ತಿಪಿ "ಅನುಲೋಮ"ನ್ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇದಂ ಪನ ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಾಯ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಯಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ಹೋತಿ, ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಮೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪರಿಯೋಸಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತತೋ ಪರಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕುರುಮಾನಂ ಪುಥುಜ್ಜನಗೋತ್ತಂ ಅತಿಕ್ಕಮಮಾನಂ ಅರಿಯಗೋತ್ತಂ ಓಕ್ಕಮಮಾನಂ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಪಠಮಸಮನ್ನಾಹಾರಭೂತಂ ಅಪುನರಾವಟ್ಟಕಂ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇದಂ ಪನ ಞಾಣಂ ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಞ್ಚ ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಞ್ಚ ನ ಭಜತಿ। ಅನ್ತರಾ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಮೇವ ಹೋತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾಸೋತೇ ಪತಿತತ್ತಾ "ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧೀ"ತಿ ವಾ "ವಿಪಸ್ಸನಾ"ತಿ ವಾ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣೇ ನಿರುದ್ಧೇ ತೇನ ದಿನ್ನಸಞ್ಞಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ದಿಟ್ಠಿಸಂಯೋಜನಂ ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಸಂಯೋಜನಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಂಯೋಜನನ್ತಿ ತೀಣಿ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ವಿದ್ಧಂಸೇನ್ತೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತದನನ್ತರಂ ತಸ್ಸೇವ ವಿಪಾಕಭೂತಾನಿ ದ್ವೇ ತೀಣಿ ವಾ ಫಲಚಿತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಅನನ್ತರವಿಪಾಕತ್ತಾ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಾನಂ, ಫಲಪರಿಯೋಸಾನೇ ಪನಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಭವಙ್ಗಂ ವಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣತ್ಥಾಯ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸೋ ಹಿ "ಇಮಿನಾ ವತಾಹಂ ಮಗ್ಗೇನ ಆಗತೋ"ತಿ ಮಗ್ಗಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ। ತತೋ "ಮೇ ಅಯಂ ಆನಿಸಂಸೋ ಲದ್ಧೋ"ತಿ ಫಲಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ। ತತೋ "ಇಮೇ ನಾಮ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀನಾ"ತಿ ಪಹೀನಕಿಲೇಸೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ। ತತೋ "ಇಮೇ ನಾಮ ಕಿಲೇಸಾ ಅವಸಿಟ್ಠಾ"ತಿ ಉಪರಿಮಗ್ಗತ್ತಯವಜ್ಝಕಿಲೇಸೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ। ಅವಸಾನೇ ಚ "ಅಯಂ ಧಮ್ಮೋ ಮಯಾ ಪಟಿವಿದ್ಧೋ"ತಿ ಅಮತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ। ಇತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಅರಿಯಸಾವಕಸ್ಸ ಪಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮಿಫಲಾವಸಾನೇ। ಅರಹತ್ತಫಲಾವಸಾನೇ ಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

ಏವಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಸೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಆಸನೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ವುತ್ತನಯೇನ ವಿಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾನಂ ತನುಭಾವಂ ಕರೋನ್ತೋ ದುತಿಯಮಗ್ಗಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತದನನ್ತರಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಫಲಞ್ಚ। ತತೋ ವುತ್ತನಯೇನ ವಿಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾನಂ ಅನವಸೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ಕರೋನ್ತೋ ತತಿಯಮಗ್ಗಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ವುತ್ತನಯೇನ ಫಲಞ್ಚ। ತತೋ ತಸ್ಮಿಂಯೇವಾಸನೇ ವುತ್ತನಯೇನ ವಿಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ರೂಪರಾಗಾರೂಪರಾಗಮಾನುದ್ಧಚ್ಚಾವಿಜ್ಜಾನಂ ಅನವಸೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ಕರೋನ್ತೋ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ವುತ್ತನಯೇನ ಫಲಞ್ಚ। ಏತ್ತಾವತಾ ಚೇಸ ಹೋತಿ ಅರಹಾ ಮಹಾಖೀಣಾಸವೋ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೋ। ಇತಿ ಇಮೇಸು ಚತೂಸು ಮಗ್ಗೇಸು ಞಾಣಂ **ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ** ನಾಮ।

ಏತ್ತಾವತಾ "ಸಬ್ಬೇಸು ಭೂತೇಸು ನಿಧಾಯ ದಣ್ಡಂ ಅವಿಹೇಠಯಂ ಅಞ್ಞತರಮ್ಪಿ ತೇಸ"ನ್ತಿ ಏತೇನ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಾದಿಸೀಲಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿ। "ನ ಪುತ್ತಮಿಚ್ಛೇಯ್ಯ ಕುತೋ ಸಹಾಯ"ನ್ತಿ ಏತೇನ ಪಟಿಘಾನುನಯವಿವಜ್ಜನವಸೇನ ಮೇತ್ತಾದೀನಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿ। "ಏಕೋ ಚರೇ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಕಪ್ಪೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಾದೀನಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿ ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧೀತಿ ಸತ್ತ ವಿಸುದ್ಧಿಯೋ ವುತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಮುಖಮತ್ತನಿದಸ್ಸನಂ, ವಿತ್ಥಾರಂ ಪನ ಇಚ್ಛನ್ತೇನ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಂ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೬೬೨, ೬೭೮, ೬೯೨, ೭೩೭, ೮೦೬ ಆದಯೋ) ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಏತ್ತಾವತಾ ಚೇಸೋ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೋ –

“ಚಾತುದ್ದಿಸೋ ಅಪ್ಪಟಿಘೋ ಚ ಹೋತಿ, ಸನ್ತುಸ್ಸಮಾನೋ ಇತರೀತರೇನ।
ಪರಿಸ್ಸಯಾನಂ ಸಹಿತಾ ಅಛಮ್ಭೀ, ಏಕೋ ಚರೇ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಕಪ್ಪೋ”ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೪೨; ಚೂಳನಿ॰
ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸ ೧೨೮) -

ಪಸಂಸಿಯಾದಿಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಗನ್ಧಮಾದನಪಬ್ಬತಂ ಉಪಸೋಭಯಮಾನೋ ವಿಹಾಸಿನ್ತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ।

ಪಠಮಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೨೨. ದುತಿಯೇ **ಸಂಸಗ್ಗಜಾತಸ್ಸಾ**ತಿ ಜಾತಸಂಸಗ್ಗಸ್ಸ। ತತ್ಥ ದಸ್ಸನಸವನಕಾಯಸಮುಲ್ಲಪನಸಮ್ಭೋಗವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಸಂಸಗ್ಗೋ। ತತ್ಥ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ದಿಸ್ವಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನರಾಗೋ **ದಸ್ಸನಸಂಸಗ್ಗೋ** ನಾಮ। ತತ್ಥ ಸೀಹಳದೀಪೇ ಕಾಳದೀಘವಾಪೀಗಾಮೇ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಚರನ್ತಂ ಕಲ್ಯಾಣವಿಹಾರವಾಸಿಂ ದಹರಭಿಕ್ಖುಂ ದಿಸ್ವಾ ಪಟಿಬದ್ಧಚಿತ್ತಾ ಕೇನಚಿ ಉಪಾಯೇನ ತಂ ಅಲಭಿತ್ವಾ ಕಾಲಕತಾ ಕುಟುಮ್ಬಿಯಧೀತಾ ತಸ್ಸಾ ನಿವಾಸನಚೋಳಕ್ಖಣ್ಡಂ ದಿಸ್ವಾ “ಏವರೂಪಾಯ ವತ್ಥಧಾರಿನಿಯಾ ನಾಮ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂವಾಸಂ ನಾಲತ್ಥ”ನ್ತಿ ಹದಯಂ ಫಾಲೇತ್ವಾ ಕಾಲಕತೋ ಸೋ ಏವ ಚ ದಹರೋ ನಿದಸ್ಸನಂ।

ಪರೇಹಿ ಪನ ಕಥಿಯಮಾನಂ ರೂಪಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅತ್ತನಾ ವಾ ಹಸಿತಲಪಿತಗೀತಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ರಾಗೋ **ಸವನಸಂಸಗ್ಗೋ** ನಾಮ। ತತ್ರಾಪಿ ಗಿರಿಗಾಮವಾಸೀಕಮ್ಮಾರಧೀತಾಯ ಪಞ್ಚಹಿ ಕುಮಾರೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪದುಮಸ್ಸರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ನ್ಹಾಯಿತ್ವಾ ಮಾಲಂ ಸೀಸೇ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಉಚ್ಚಾಸದ್ದೇನ ಗಾಯನ್ತಿಯಾ ಆಕಾಸೇನ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ ಕಾಮರಾಗೇನ ಝಾನಾ ಪರಿಹಾಯಿತ್ವಾ ಅನಯಬ್ಯಸನಂ ಪತ್ತೋ ಪಞ್ಚಗ್ಗಳಲೇಣವಾಸೀ ತಿಸ್ಸದಹರೋ ನಿದಸ್ಸನಂ।

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಙ್ಗಪರಾಮಸನೇನ ಉಪ್ಪನ್ನರಾಗೋ **ಕಾಯಸಂಸಗ್ಗೋ** ನಾಮ। ಧಮ್ಮಗಾಯನದಹರಭಿಕ್ಖು ಚೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ। ಮಹಾವಿಹಾರೇ ಕಿರ ದಹರಭಿಕ್ಖು ಧಮ್ಮಂ ಭಾಸತಿ, ತತ್ಥ ಮಹಾಜನೇ ಆಗತೇ ರಾಜಾಪಿ ಅಗಮಾಸಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅನ್ತೇಪುರೇನ। ತತೋ ರಾಜಧೀತಾಯ ತಸ್ಸ ರೂಪಞ್ಚ ಸದ್ದಞ್ಚ ಆಗಮ್ಮ ಬಲವರಾಗೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ತಸ್ಸ ಚ ದಹರಸ್ಸಾಪಿ। ತಂ ದಿಸ್ವಾ ರಾಜಾ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಸಾಣಿಪಾಕಾರೇನ ಪರಿಕ್ಖಿಪಾಪೇಸಿ, ತೇ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪರಾಮಸಿತ್ವಾ ಆಲಿಙ್ಗಿಂಸು। ಪುನ ಸಾಣಿಪಾಕಾರಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಪಸ್ಸನ್ತಾ ದ್ವೇಪಿ ಕಾಲಕತೇಯೇವ ಅದ್ದಸಂಸೂತಿ।

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಲಪನಸಮುಲ್ಲಪನೇ ಉಪ್ಪನ್ನರಾಗೋ ಪನ **ಸಮುಲ್ಲಪನಸಂಸಗ್ಗೋ** ನಾಮ। ಭಿಕ್ಖುಭಿಕ್ಖುನೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪರಿಭೋಗಕರಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನರಾಗೋ **ಸಮ್ಭೋಗಸಂಸಗ್ಗೋ** ನಾಮ। ದ್ವೀಸುಪಿ ಚ ಏತೇಸು ಮರಿಚವಟ್ಟಿವಿಹಾರೇ ಭಿಕ್ಖು ಚ ಭಿಕ್ಖುನೀ ಚ ನಿದಸ್ಸನಂ। ಮರಿಚವಟ್ಟಿಮಹಾವಿಹಾರಮಹೇ ಕಿರ ದುಟ್ಠಗಾಮಣಿ ಅಭಯಮಹಾರಾಜಾ ಮಹಾದಾನಂ ಪಟಿಯಾದೇತ್ವಾ ಉಭತೋಸಙ್ಘಂ ಪರಿವಿಸತಿ। ತತ್ಥ ಉಣ್ಹಯಾಗುಯಾ ದಿನ್ನಾಯ ಸಙ್ಘನವಕಸಾಮಣೇರೀ ಅನಾಧಾರಕಸ್ಸ ಸತ್ತವಸ್ಸಿಕಸಙ್ಘನವಕಸಾಮಣೇರಸ್ಸ ದನ್ತವಲಯಂ ದತ್ವಾ ಸಮುಲ್ಲಾಪಂ ಅಕಾಸಿ, ತೇ ಉಭೋಪಿ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಸಟ್ಠಿವಸ್ಸಾ ಹುತ್ವಾ ಪರತೀರಂ ಗತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಮುಲ್ಲಾಪೇನ ಪುಬ್ಬಸಞ್ಞಂ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ತಾವದೇವ ಜಾತಸಿನೇಹಾ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ವೀತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪಾರಾಜಿಕಾ ಅಹೇಸುನ್ತಿ।

ಏವಂ ಪಞ್ಚವಿಧೇ ಸಂಸಗ್ಗೇ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಸಂಸಗ್ಗೇನ ಜಾತಸಂಸಗ್ಗಸ್ಸ **ಭವನ್ತಿ ಸ್ನೇಹಾ,** ಪುರಿಮರಾಗಪಚ್ಚಯಾ ಬಲವರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತತೋ **ಸ್ನೇಹನ್ವಯಂ ದುಕ್ಖಮಿದಂ ಪಹೋತೀತಿ** ತಮೇವ ಸ್ನೇಹಂ ಅನುಗಚ್ಛನ್ತಂ ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಸೋಕಪರಿದೇವಾದಿನಾನಪ್ಪಕಾರಕಂ ದುಕ್ಖಮಿದಂ ಪಹೋತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ ಭವತಿ ಜಾಯತಿ। ಅಪರೇ ಪನ “ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತವೋಸಗ್ಗೋ ಸಂಸಗ್ಗೋ”ತಿ ಭಣನ್ತಿ। ತತೋ ಸ್ನೇಹೋ ಸ್ನೇಹದುಕ್ಖನ್ತಿ।

ಏವಮತ್ಥಪ್ಪಭೇದಂ ಇಮಂ ಅಡ್ಢಗಾಥಂ ವತ್ವಾ ಸೋ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೋ ಆಹ - "ಸ್ವಾಹಂ ಯಮಿದಂ ಸ್ನೇಹನ್ವಯಂ ಸೋಕಾದಿದುಕ್ಖಂ ಪಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಮೂಲಂ ಖನನ್ತೋ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಧಿಗತೋ"ತಿ। ಏವಂ ವುತ್ತೇ ತೇ ಅಮಚ್ಚಾ ಆಹಂಸು - "ಅಮ್ಹೇಹಿ ದಾನಿ, ಭನ್ತೇ, ಕಿಂ ಕತ್ತಬ್ಬ"ನ್ತಿ? ತತೋ ಸೋ ಆಹ - "ತುಮ್ಹೇ ವಾ ಅಞ್ಞೇ ವಾ ಯೋ ಇಮಮ್ಹಾ ದುಕ್ಖಾ ಮುಚ್ಚಿತುಕಾಮೋ, ಸೋ ಸಬ್ಬೋಪಿ **ಆದೀನವಂ ಸ್ನೇಹಜಂ ಪೇಕ್ಖಮಾನೋ, ಏಕೋ ಚರೇ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಕಪ್ಪೋ**ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಂ ತಂ "ಸ್ನೇಹನ್ವಯಂ ದುಕ್ಖಮಿದಂ ಪಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತದೇವ ಸನ್ಧಾಯ "ಆದೀನವಂ ಸ್ನೇಹಜಂ ಪೇಕ್ಖಮಾನೋ"ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಸಂಸಗ್ಗೇನ **ಸಂಸಗ್ಗಜಾತಸ್ಸ ಭವನ್ತಿ ಸ್ನೇಹಾ, ಸ್ನೇಹನ್ವಯಂ ದುಕ್ಖಮಿದಂ ಪಹೋತಿ,** ಏವಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಆದೀನವಂ ಸ್ನೇಹಜಂ ಪೇಕ್ಖಮಾನೋ ಅಹಂ ಅಧಿಗತೋತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಅಭಿಸಮ್ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಚತುತ್ಥಪಾದೋ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಉದಾನವಸೇನ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತೋ ಪರಂ ಸಬ್ಬಂ ಪುರಿಮಗಾಥಾಯ ವುತ್ತಸದಿಸಮೇವಾತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೩೬)।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಅನುಪ್ಪಾದೇತೀ**ತಿ ರೂಪಸ್ಮಿಂ ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನಂ ದಿಸ್ವಾ ಅಲ್ಲೀಯತಿ। **ಅನುಬನ್ಧತೀ**ತಿ ರೂಪಸ್ಮಿಂ ಸ್ನೇಹವಸೇನ ಬನ್ಧತಿ। **ಭವನ್ತೀ**ತಿ ಹೋನ್ತಿ। **ಜಾಯನ್ತೀ**ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತೀ**ತಿ ವತ್ತನ್ತಿ। **ಪಾತುಭವನ್ತೀ**ತಿ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಸಞ್ಜಾಯನ್ತಿ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತೀ**ತಿ ತೀಣಿ ಉಪಸಗ್ಗೇನ ವಡ್ಢಿತಾನಿ। ಇತೋ ಪರಂ ಅಟ್ಠಕವಗ್ಗೇ (ಮಹಾನಿ॰ ೧ ಆದಯೋ) ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ದುತಿಯಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೨೩. ತತಿಯೇ ಮೇತ್ತಾಯನವಸೇನ **ಮಿತ್ತಾ**। ಸುಹದಭಾವೇನ **ಸುಹಜ್ಜಾ**। ಕೇಚಿ ಹಿ ಏಕನ್ತಹಿತಕಾಮತಾಯ ಮಿತ್ತಾವ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಸುಹಜ್ಜಾ। ಕೇಚಿ ಗಮನಾಗಮನಟ್ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾಸಮುಲ್ಲಾಪಾದೀಸು ಹದಯಸುಖಜನನೇನ ಸುಹಜ್ಜಾವ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಮಿತ್ತಾ। ಕೇಚಿ ತದುಭಯವಸೇನ ಸುಹಜ್ಜಾ ಚೇವ ಮಿತ್ತಾ ಚ। ತೇ ದುವಿಧಾ ಹೋನ್ತಿ ಅಗಾರಿಯಾ ಚ ಅನಗಾರಿಯಾ ಚ। ತತ್ಥ ಅಗಾರಿಯಾ ತಿವಿಧಾ ಹೋನ್ತಿ ಉಪಕಾರಾ ಸಮಾನಸುಖದುಕ್ಖಾ ಅನುಕಮ್ಪಕಾತಿ। ಅನಗಾರಿಯಾ ವಿಸೇಸೇನ ಅತ್ಥಕ್ಖಾಯಿನೋ । ಏವಂ ತೇ ಚತೂಹಿ ಚತೂಹಿ ಅಙ್ಗೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಯಥಾಹ -

> "ಚತೂಹಿ ಖೋ, ಗಹಪತಿಪುತ್ತ, ಠಾನೇಹಿ ಉಪಕಾರೋ ಮಿತ್ತೋ ಸುಹದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪಮತ್ತಂ ರಕ್ಖತಿ, ಪಮತ್ತಸ್ಸ ಸಾಪತೇಯ್ಯಂ ರಕ್ಖತಿ, ಭೀತಸ್ಸ ಸರಣಂ ಹೋತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಕಿಚ್ಚಕರಣೀಯೇಸು ತದ್ದಿಗುಣಂ ಭೋಗಂ ಅನುಪ್ಪದೇತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೬೧)।

ತಥಾ -

> "ಚತೂಹಿ ಖೋ, ಗಹಪತಿಪುತ್ತ, ಠಾನೇಹಿ ಸಮಾನಸುಖದುಕ್ಖೋ ಮಿತ್ತೋ ಸುಹದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಗುಯ್ಹಮಸ್ಸ ಆಚಿಕ್ಖತಿ, ಗುಯ್ಹಮಸ್ಸ ಪರಿಗೂಹತಿ, ಆಪದಾಸು ನ ವಿಜಹತಿ, ಜೀವಿತಮ್ಪಿಸ್ಸ ಅತ್ಥಾಯ ಪರಿಚ್ಚತ್ತಂ ಹೋತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೬೨)।

ತಥಾ -

> "ಚತೂಹಿ ಖೋ, ಗಹಪತಿಪುತ್ತ, ಠಾನೇಹಿ ಅನುಕಮ್ಪಕೋ ಮಿತ್ತೋ ಸುಹದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಭವೇನಸ್ಸ ನ ನನ್ದತಿ, ಭವೇನಸ್ಸ ನನ್ದತಿ, ಅವಣ್ಣಂ ಭಣಮಾನಂ ನಿವಾರೇತಿ, ವಣ್ಣಂ ಭಣಮಾನಂ ಪಸಂಸತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೬೪)।

ತಥಾ -

“ಚತೂಹಿ ಖೋ, ಗಹಪತಿಪುತ್ತ, ಠಾನೇಹಿ ಅತ್ಥಕ್ಖಾಯೀ ಮಿತ್ತೋ ಸುಹದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪಾಪಾ ನಿವಾರೇತಿ, ಕಲ್ಯಾಣೇ ನಿವೇಸೇತಿ, ಅಸ್ಸುತಂ ಸಾವೇತಿ, ಸಗ್ಗಸ್ಸ ಮಗ್ಗಂ ಆಚಿಕ್ಖತೀ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೬೩)।

ತೇಸು ಇಧ ಅಗಾರಿಯಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇ ಮಿತ್ತೇ ಸುಹಜ್ಜೇ। **ಅನುಕಮ್ಪಮಾನೋ**ತಿ ಅನುದಯಮಾನೋ, ತೇಸಂ ಸುಖಂ ಉಪಸಂಹರಿತುಕಾಮೋ ದುಕ್ಖಂ ಅಪಹರಿತುಕಾಮೋ।

ಹಾಪೇತಿ ಅತ್ಥನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಪರಮತ್ಥವಸೇನ ತಿವಿಧಂ, ತಥಾ ಅತ್ತತ್ಥಪರತ್ಥಉಭಯತ್ಥವಸೇನಾಪಿ ತಿವಿಧಂ ಅತ್ಥಂ ಲದ್ಧವಿನಾಸನೇನ ಅಲದ್ಧಾನುಪ್ಪಾದನೇನಾತಿ ದ್ವಿಧಾಪಿ ಹಾಪೇತಿ ವಿನಾಸೇತಿ। **ಪಟಿಬದ್ಧಚಿತ್ತೋ**ತಿ “ಅಹಂ ಇಮಂ ವಿನಾ ನ ಜೀವಾಮಿ, ಏಸೋ ಮೇ ಗತಿ, ಏಸೋ ಮೇ ಪರಾಯಣ”ನ್ತಿ ಏವಂ ಅತ್ತಾನಂ ನೀಚೇ ಠಾನೇ ಠಪೇನ್ತೋಪಿ ಪಟಿಬದ್ಧಚಿತ್ತೋ ಹೋತಿ। “ಇಮೇ ಮಂ ವಿನಾ ನ ಜೀವನ್ತಿ, ಅಹಂ ತೇಸಂ ಗತಿ, ಅಹಂ ತೇಸಂ ಪರಾಯಣ”ನ್ತಿ ಏವಂ ಅತ್ತಾನಂ ಉಚ್ಚೇ ಠಾನೇ ಠಪೇನ್ತೋಪಿ ಪಟಿಬದ್ಧಚಿತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಇಧ ಪನ ಏವಂ ಪಟಿಬದ್ಧಚಿತ್ತೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ।

ಏತಂ ಭಯನ್ತಿ ಏತಂ ಅತ್ಥಹಾಪನಭಯಂ, ಅತ್ತನೋ ಸಮಾಪತ್ತಿಹಾನಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಭಣತಿ। **ಸನ್ಥವೇ**ತಿ ತಿವಿಧೋ ಸನ್ಥವೋ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಮಿತ್ತಸನ್ಥವವಸೇನ। ತತ್ಥ ಅಟ್ಠಸತಪ್ಪಭೇದಾಪಿ ತಣ್ಹಾ ತಣ್ಹಾಸನ್ಥವೋ, ದ್ವಾಸಟ್ಠಿಪ್ಪಭೇದಾಪಿ ದಿಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಸನ್ಥವೋ, ಪಟಿಬದ್ಧಚಿತ್ತತಾಯ ಮಿತ್ತಾನುಕಮ್ಪನಾ ಮಿತ್ತಸನ್ಥವೋ। ಸೋ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ । ತೇನ ಹಿಸ್ಸ ಸಮಾಪತ್ತಿ ಪರಿಹೀನಾ। ತೇನಾಹ - “ಏತಂ ಭಯಂ ಸನ್ಥವೇ ಪೇಕ್ಖಮಾನೋ”ತಿ। ಸೇಸಂ ಪುಬ್ಬಸದಿಸಮೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನಿದ್ದೇಸೇ ವತ್ತಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೩೭; ಅಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೯೩-೯೪)।

ತತಿಯಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೨೪. ಚತುತ್ಥೇ **ವಂಸೋ**ತಿ ವೇಳು। **ವಿಸಾಲೋ**ತಿ ವಿತ್ಥಿಣ್ಣೋ। **ವ**-ಕಾರೋ ಅವಧಾರಣತ್ಥೋ, ಏವಕಾರೋ ವಾ ಅಯಂ। ಸನ್ಧಿವಸೇನೇತ್ಥ **ಏ**-ಕಾರೋ ನಟ್ಠೋ। ತಸ್ಸ ಪರಪದೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ತಂ ಪಚ್ಛಾ ಯೋಜೇಸ್ಸಾಮ। **ಯಥಾ**ತಿ ಪಟಿಭಾಗೇ। **ವಿಸತ್ತೋ**ತಿ ಲಗ್ಗೋ ಜಟಿತೋ ಸಂಸಿಬ್ಬಿತೋ। **ಪುತ್ತೇಸು ದಾರೇಸು ಚಾ**ತಿ ಪುತ್ತಧೀತುಭರಿಯಾಸು। **ಯಾ ಅಪೇಕ್ಖಾ**ತಿ ಯಾ ತಣ್ಹಾ ಯೋ ಸ್ನೇಹೋ । **ವಂಸಕ್ಕಳೀರೋವ ಅಸಜ್ಜಮಾನೋ**ತಿ ವಂಸಕಳೀರೋ ವಿಯ ಅಲಗ್ಗಮಾನೋ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಯಥಾ ವಂಸೋ ವಿಸಾಲೋ ವಿಸತ್ತೋ ಏವ ಹೋತಿ, ಪುತ್ತೇಸು ಚ ದಾರೇಸು ಚ ಯಾ ಅಪೇಕ್ಖಾ, ಸಾಪಿ ಏವಂ ತಾನಿ ವತ್ಥೂನಿ ಸಂಸಿಬ್ಬಿತ್ವಾ ಠಿತತ್ತಾ ವಿಸತ್ತಾ ಏವ। ಸ್ವಾಹಂ ತಾಯ ಅಪೇಕ್ಖಾಯ ಅಪೇಕ್ಖವಾ ವಿಸಾಲೋ ವಂಸೋ ವಿಯ ವಿಸತ್ತೋತಿ ಏವಂ ಅಪೇಕ್ಖಾಯ ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ ತಂ ಅಪೇಕ್ಖಂ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಛಿನ್ದನ್ತೋ ಅಯಂ ವಂಸಕಳೀರೋವ ರೂಪಾದೀಸು ವಾ ದಿಟ್ಠಾದೀಸು ವಾ ಲಾಭಾದೀಸು ವಾ ಕಾಮಭವಾದೀಸು ವಾ ತಣ್ಹಾಮಾನದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಅಸಜ್ಜಮಾನೋ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಧಿಗತೋತಿ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇಮಾಯಪಿ ನಿದ್ದೇಸೇ ಅತಿರೇಕಂ ನತ್ಥಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೩೮)।

ಚತುತ್ಥಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೨೫. ಪಞ್ಚಮೇ **ಮಿಗೋ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಆರಞ್ಞಿಕಚತುಪ್ಪದಾನಂ ಏವ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಇಧ ಪನ ಪಸದಮಿಗೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। **ಅರಞ್ಞಮ್ಹೀ**ತಿ ಗಾಮಞ್ಚ ಗಾಮೂಪಚಾರಞ್ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಂ ಅರಞ್ಞಂ, ಇಧ ಪನ ಉಯ್ಯಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ತಸ್ಮಾ “ಉಯ್ಯಾನಮ್ಹೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಯಥಾ**ತಿ ಪಟಿಭಾಗೇ। **ಅಬದ್ಧೋ**ತಿ ರಜ್ಜುಬನ್ಧನಾದೀಸು ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಅಬದ್ಧೋ। ಏತೇನ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಚರಿಯಂ ದೀಪೇತಿ। **ಯೇನಿಚ್ಛಕಂ ಗಚ್ಛತಿ ಗೋಚರಾಯಾ**ತಿ ಯೇನ ದಿಸಾಭಾಗೇನ ಗನ್ತುಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತೇನ ಗೋಚರತ್ಥಂ

ಗಚ್ಛತಿ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಯತ್ತಕಂ ಇಚ್ಛತಿ ಗನ್ತುಂ, ತತ್ತಕಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಯಂ ಇಚ್ಛತಿ ಖಾದಿತುಂ, ತಂ ಖಾದತೀತಿ ದೀಪೇತಿ। **ವಿಞ್ಞೂ ನರೋತಿ** ಪಣ್ಡಿತಪುರಿಸೋ। **ಸೇರಿತನ್ತಿ** ಸಚ್ಛನ್ದವುತ್ತಿತಂ ಅಪರಾಯತ್ತಭಾವಂ। **ಪೇಕ್ಖಮಾನೋತಿ** ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನಾ ಓಲೋಕಯಮಾನೋ। ಅಥ ವಾ ಧಮ್ಮಸೇರಿತಂ ಪುಗ್ಗಲಸೇರಿತಞ್ಚ। ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ ಹಿ ಕಿಲೇಸವಸಂ ಅಗಮನತೋ ಸೇರಿನೋ ತೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ಪುಗ್ಗಲಾ ಚ, ತೇಸಂ ಭಾವನಿದ್ದೇಸೋ ಸೇರಿತಂ ಪೇಕ್ಖಮಾನೋತಿ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? **ಮಿಗೋ ಅರಞ್ಞಮ್ಹಿ ಯಥಾ ಅಬದ್ಧೋ, ಯೇನಿಚ್ಛಕಂ ಗಚ್ಛತಿ ಗೋಚರಾಯ।** ಕದಾ ನು ಖೋ ಅಹಮ್ಪಿ ತಣ್ಹಾಬನ್ಧನಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಏವಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯನ್ತಿ ಇತಿ ಮೇ ತುಮ್ಹೇಹಿ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಪರಿವಾರೇತ್ವಾ ಠಿತೇಹಿ ಬದ್ಧಸ್ಸ ಯೇನಿಚ್ಛಕಂ ಗನ್ತುಂ ಅಲಭನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಯೇನಿಚ್ಛಕಗಮನಾಭಾವೇ ಆದೀನವಂ ಯೇನಿಚ್ಛಕಗಮನೇ ಆನಿಸಂಸಂ ದಿಸ್ವಾ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಅಗಮಿಂ। ತತೋ ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಂ ಅಧಿಗತೋಮ್ಹಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞೋಪಿ ವಿಞ್ಞೂ **ನರೋ ಸೇರಿತಂ ಪೇಕ್ಖಮಾನೋ, ಏಕೋ ಚರೇ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಕಪ್ಪೋ**ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೩೯ ಆದಯೋ)।

ಪಞ್ಚಮಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೨೬. ಛಟ್ಠೇ ಅಯಂ ಪಿಣ್ಡತ್ಥೋ – **ಸಹಾಯಮಜ್ಝೇ** ಠಿತಸ್ಸ ದಿವಾಸೇಯ್ಯಸಙ್ಖಾತೇ **ವಾಸೇ** ಚ ಮಹಾಉಪಟ್ಠಾನಸಙ್ಖಾತೇ **ಠಾನೇ** ಚ ಉಯ್ಯಾನಗಮನಸಙ್ಖಾತೇ **ಗಮನೇ** ಚ ಜನಪದಚಾರಿಕಸಙ್ಖಾತಾಯ **ಚಾರಿಕಾಯ** ಚ "ಇದಂ ಮೇ ಸುಣ, ಇದಂ ಮೇ ದೇಹೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ತಥಾ ತಥಾ ಆಮನ್ತನಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಹಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಯಾಯಂ ಅರಿಯಜನಸೇವಿತಾ ಅನೇಕಾನಿಸಂಸಾ ಏಕನ್ತಸುಖಾ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಲೋಭಾಭಿಭೂತೇಹಿ ಸಬ್ಬಕಾಪುರಿಸೇಹಿ ಅನಭಿಜ್ಝಿತಾ ಅಪತ್ಥಿತಾ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ, ತಂ **ಅನಭಿಜ್ಝಿತಂ** ಪರೇಸಂ ಅವಸವತ್ತನೇನ ಭಬ್ಬಪುಗ್ಗಲವಸೇನೇವ ಚ **ಸೇರಿತಂ ಪೇಕ್ಖಮಾನೋ** ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಧಿಗತೋತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೩೯-೪೧)।

ಛಟ್ಠಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೨೭. ಸತ್ತಮೇ **ಖಿಡ್ಡಾ**ತಿ ಕೀಳನಾ। ಸಾ ದುವಿಧಾ ಹೋತಿ ಕಾಯಿಕಾ ಚ ವಾಚಸಿಕಾ ಚ। ತತ್ಥ ಕಾಯಿಕಾ ನಾಮ ಹತ್ಥೀಹಿಪಿ ಕೀಳನ್ತಿ, ಅಸ್ಸೇಹಿಪಿ ರಥೇಹಿಪಿ ಧನೂಹಿಪಿ ಥರೂಹಿಪೀತಿ ಏವಮಾದಿ। ವಾಚಸಿಕಾ ನಾಮ ಗೀತಂ ಸಿಲೋಕಭಣನಂ ಮುಖಭೇರಿಕನ್ತಿ ಏವಮಾದಿ। **ರತೀ**ತಿ ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣರತಿ। **ವಿಪುಲನ್ತಿ** ಯಾವ ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಂ ಆಹಚ್ಚ ಠಾನೇನ ಸಕಲತ್ತಭಾವಬ್ಯಾಪಕಂ। ಸೇಸಂ ಪಾಕಟಮೇವ। ಅನುಸನ್ಧಿಯೋಜನಾಪಿ ಚೇತ್ಥ ಸಂಸಗ್ಗಗಾಥಾಯ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೪೧)।

ಸತ್ತಮಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೨೮. ಅಟ್ಠಮೇ **ಚಾತುದ್ದಿಸೋ**ತಿ ಚತೂಸು ದಿಸಾಸು ಯಥಾಸುಖವಿಹಾರೀ, "ಏಕಂ ದಿಸಂ ಫರಿತ್ವಾ ವಿಹರತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೫೫೬; ೩.೩೦೮; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೨೫; ವಿಭ॰ ೬೪೩; ಚೂಳನಿ॰ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸ ೧೨೮) ವಾ ನಯೇನ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಭಾವನಾಫರಿತಾ ಚತಸ್ಸೋ ದಿಸಾ ಅಸ್ಸ ಸನ್ತೀತಿಪಿ ಚಾತುದ್ದಿಸೋ। ತಾಸು ದಿಸಾಸು ಕತ್ಥಚಿ ಸತ್ತೇ ವಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ವಾ ಭಯೇನ ನ ಪಟಿಹಞ್ಞತೀತಿ **ಅಪ್ಪಟಿಘೋ। ಸನ್ತುಸ್ಸಮಾನೋ**ತಿ ದ್ವಾದಸವಿಧಸ್ಸ ಸನ್ತೋಸಸ್ಸ ವಸೇನ ಸನ್ತುಸ್ಸಕೋ। **ಇತರೀತರೇನಾ**ತಿ ಉಚ್ಚಾವಚೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ। **ಪರಿಸ್ಸಯಾನಂ ಸಹಿತಾ ಅಛಮ್ಭೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪರಿಸ್ಸಯನ್ತಿ ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಿ, ಪರಿಹಾಪೇನ್ತಿ ವಾ ತೇಸಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಂ, ತಾನಿ ವಾ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಯನ್ತೀತಿ ಪರಿಸ್ಸಯಾ, ಬಾಹಿರಾನಂ ಸೀಹಬ್ಯಗ್ಘಾದೀನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರಾನಞ್ಚ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀನಂ ಕಾಯಚಿತ್ತುಪದ್ದವಾನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತೇ ಪರಿಸ್ಸಯೇ ಅಧಿವಾಸನಖನ್ತಿಯಾ ಚ ವೀರಿಯಾದೀಹಿ ಚ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಹತೀತಿ **ಪರಿಸ್ಸಯಾನಂ ಸಹಿತಾ।** ಥದ್ಧಭಾವಕರಭಯಾಭಾವೇನ **ಅಛಮ್ಭೀ।** ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಯಥಾ ತೇ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮಣಾ, ಏವಂ ಇತರೀತರೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ ಸನ್ತುಸ್ಸಮಾನೋ ಏತ್ಥ ಪಟಿಪತ್ತಿಪದಟ್ಠಾನೇ ಸನ್ತೋಸೇ ಠಿತೋ ಚತೂಸು ದಿಸಾಸು ಮೇತ್ತಾದಿಭಾವನಾಯ ಚಾತುದ್ದಿಸೋ, ಸತ್ತಸಙ್ಖಾರೇಸು ಪಟಿಹನನಕರಭಯಾಭಾವೇನ ಅಪ್ಪಟಿಘೋ ಚ ಹೋತಿ। ಸೋ

ಚಾತುದ್ದಿಸತ್ತಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಪರಿಸ್ಸಯಾನಂ ಸಹಿತಾ, ಅಪ್ಪಟಿಘತ್ತಾ ಅಛಮ್ಭೀ ಚ ಹೋತೀತಿ ಏತಂ ಪಟಿಪತ್ತಿಗುಣಂ ದಿಸ್ವಾ ಯೋನಿಸೋ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಧಿಗತೋಮ್ಹೀತಿ।

ಅಥ ವಾ ತೇ ಸಮಣಾ ವಿಯ ಸನ್ತುಸ್ಸಮಾನೋ ಇತರೀತರೇನ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಚಾತುದ್ದಿಸೋ ಹೋತೀತಿ ಞತ್ವಾ ಏವಂ ಚಾತುದ್ದಿಸಭಾವಂ ಪತ್ಥಯನ್ತೋ ಯೋನಿಸೋ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅಧಿಗತೋಮ್ಹಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞೋಪಿ ಈದಿಸಂ ಠಾನಂ ಪತ್ಥಯಮಾನೋ ಚಾತುದ್ದಿಸತಾಯ ಪರಿಸ್ಸಯಾನಂ ಸಹಿತಾ ಅಪ್ಪಟಿಘತಾಯ ಚ ಅಛಮ್ಭೀ ಹುತ್ವಾ ಏಕೋ ಚರೇ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಕಪ್ಪೋತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೪೨)।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಮೇತ್ತಾ**ತಿ ಅತ್ಥತೋ ತಾವ ಮಿಜ್ಜತೀತಿ ಮೇತ್ತಾ, ಸಿನೇಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಿತ್ತೇ ವಾ ಭವಾ, ಮಿತ್ತಸ್ಸ ವಾ ಏಸಾ ಪವತ್ತೀತಿಪಿ ಮೇತ್ತಾ। **ಮೇತ್ತಾಸಹಗತೇನಾ**ತಿ ಮೇತ್ತಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೇನ। **ಚೇತಸಾ**ತಿ ಚಿತ್ತೇನ। **ಏಕಂ ದಿಸ**ನ್ತಿ ಏಕಿಸ್ಸಾ ದಿಸಾಯ ಪಠಮಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ ಸತ್ತಂ ಉಪಾದಾಯ ಏಕಂ ದಿಸಂ ಪರಿಯಾಪನ್ನಸತ್ತಫರಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಫರಿತ್ವಾ**ತಿ ಫುಸಿತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ। **ವಿಹರತೀ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾಧಿಟ್ಠಿತಂ ಇರಿಯಾಪಥವಿಹಾರಂ ಪವತ್ತೇತಿ। **ತಥಾ ದುತಿಯ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಪುರತ್ಥಿಮಾದೀಸು ದಿಸಾಸು ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಏಕಂ ದಿಸಂ ಫರಿತ್ವಾ ವಿಹರತಿ, ತಥೇವ ತದನನ್ತರಂ ದುತಿಯಂ ತತಿಯಂ ಚತುತ್ಥಞ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇತಿ ಉದ್ಧನ್ತಿ ಏತೇನೇವ ಚ ನಯೇನ ಉಪರಿಮಂ ದಿಸನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅಧೋ ತಿರಿಯ**ನ್ತಿ ಅಧೋದಿಸಮ್ಪಿ ತಿರಿಯಂ ದಿಸಮ್ಪಿ ಏವಮೇವ। ತತ್ಥ ಚ **ಅಧೋ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ। **ತಿರಿಯ**ನ್ತಿ ಅನುದಿಸಾ। ಏವಂ ಸಬ್ಬದಿಸಾಸು ಅಸ್ಸಮಣ್ಡಲೇ ಅಸ್ಸಮಿವ ಮೇತ್ತಾಸಹಗತಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಾರೇತಿಪಿ ಪಚ್ಚಾಸಾರೇತಿಪೀತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಏಕಮೇಕಂ ದಿಸಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಓಧಿಸೋ ಮೇತ್ತಾಫರಣಂ ದಸ್ಸಿತಂ। **ಸಬ್ಬಧೀ**ತಿಆದಿ ಪನ ಅನೋಧಿಸೋ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬಧೀ**ತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ। **ಸಬ್ಬತ್ತತಾಯಾ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸು ಹೀನಮಜ್ಝಿಮಉಕ್ಕಟ್ಠಮಿತ್ತಸಪತ್ತಮಜ್ಝತ್ತಾನಿಪ್ಪಭೇದೇಸು ಅತ್ತತಾಯ, "ಅಯಂ ಪರಸತ್ತೋ"ತಿ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಅತ್ತಸಮತಾಯಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಅಥ ವಾ **ಸಬ್ಬತ್ತತಾಯಾ**ತಿ ಸಬ್ಬೇನ ಚಿತ್ತಭಾವೇನ, ಈಸಕಮ್ಪಿ ಬಹಿ ಅವಿಕ್ಖಿಪಮಾನೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಸಬ್ಬಾವನ್ತ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಸತ್ತವನ್ತಂ, ಸಬ್ಬಸತ್ತಯುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಲೋಕ**ನ್ತಿ ಸತ್ತಲೋಕಂ। **ವಿಪುಲೇನಾ**ತಿ ಏವಮಾದಿಪರಿಯಾಯದಸ್ಸನತೋ ಪನೇತ್ಥ ಪುನ **"ಮೇತ್ತಾಸಹಗತೇನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಏತ್ಥ ಓಧಿಸೋ ಫರಣೇ ವಿಯ ಪುನ ತಥಾ-ಸದ್ದೋ ಇತಿ-ಸದ್ದೋ ವಾ ನ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಪುನ "ಮೇತ್ತಾಸಹಗತೇನ ಚೇತಸಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ನಿಗಮನವಸೇನ ವಾ ಏತಂ ವುತ್ತಂ। ವಿಪುಲೇನಾತಿ ಏತ್ಥ ಚ ಫರಣವಸೇನ ವಿಪುಲತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಭೂಮಿವಸೇನ ಪನ ತಂ **ಮಹಗ್ಗತಂ**। ಪಗುಣವಸೇನ ಅಪ್ಪಮಾಣಸತ್ತಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚ **ಅಪ್ಪಮಾಣಂ**। ಬ್ಯಾಪಾದಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಪ್ಪಹಾನೇನ **ಅವೇರಂ**। ದೋಮನಸ್ಸಪ್ಪಹಾನೇನ **ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜಂ**। ನಿದ್ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೨೫೪)। **ಕರುಣಾ** ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾಯೇವ। ಮೋದನ್ತಿ ತಾಯ ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ, ಸಯಂ ವಾ ಮೋದತಿ, ಮೋದನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ಸಾತಿ **ಮುದಿತಾ**। "ಅವೇರಾ ಹೋನ್ತೂ"ತಿಆದಿಬ್ಯಾಪಾದಪ್ಪಹಾನೇನ ಮಜ್ಝತ್ತಭಾವೂಪಗಮನೇನ ಚ ಉಪೇಕ್ಖತೀತಿ **ಉಪೇಕ್ಖಾ**।

ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ ಪನೇತ್ಥ ಹಿತಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿಲಕ್ಖಣಾ ಮೇತ್ತಾ, ಹಿತೂಪಸಂಹಾರರಸಾ , ಆಘಾತವಿನಯಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ, ಸತ್ತಾನಂ ಮನಾಪಭಾವದಸ್ಸನಪದಟ್ಠಾನಾ। ಬ್ಯಾಪಾದೂಪಸಮೋ ಏತಿಸ್ಸಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಸಿನೇಹಸಮ್ಭವೋ ವಿಪತ್ತಿ। ದುಕ್ಖಾಪನಯನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿಲಕ್ಖಣಾ ಕರುಣಾ, ಪರದುಕ್ಖಾಸಹನರಸಾ, ಅವಿಹಿಂಸಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ, ದುಕ್ಖಾಭಿಭೂತಾನಂ ಅನಾಥಭಾವದಸ್ಸನಪದಟ್ಠಾನಾ। ವಿಹಿಂಸೂಪಸಮೋ ತಸ್ಸಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಸೋಕಸಮ್ಭವೋ ವಿಪತ್ತಿ। ಪಮೋದಲಕ್ಖಣಾ ಮುದಿತಾ, ಅನಿಸ್ಸಾಯನರಸಾ, ಅರತಿವಿಘಾತಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ, ಸತ್ತಾನಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನಪದಟ್ಠಾನಾ। ಅರತಿವೂಪಸಮೋ ತಸ್ಸಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಪಹಾನಸಮ್ಭವೋ ವಿಪತ್ತಿ। ಸತ್ತೇಸು ಮಜ್ಝತ್ತಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿಲಕ್ಖಣಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ಸತ್ತೇಸು ಸಮಭಾವದಸ್ಸನರಸಾ, ಪಟಿಘಾನುನಯವೂಪಸಮಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ , "ಕಮ್ಮಸ್ಸಕಾ ಸತ್ತಾ, ತೇ ಕಸ್ಸ ರುಚಿಯಾ ಸುಖಿತಾ ವಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ದುಕ್ಖತೋ ವಾ

ಮುಚ್ಚಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಪತ್ತಸಮ್ಪತ್ತಿತೋ ವಾ ನ ಪರಿಹಾಯಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾದಸ್ಸನಪದಟ್ಠಾನಾ। ಪಟಿಘಾನುನಯವೂಪಸಮೋ ತಸ್ಸಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಗೇಹಸ್ಸಿತಾಯ ಅಞ್ಞಾಣುಪೇಕ್ಖಾಯ ಸಮ್ಭವೋ ವಿಪತ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಸನ್ತೋಸವಸೇನ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಹೋತಿ। **ಇತರೀತರೇನ ಚೀವರೇನಾ**ತಿ ನ ಥೂಲಸುಖುಮಲೂಖಪಣೀತಥಿರಜಿಣ್ಣಾನಂ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಚೀವರೇನ, ಅಥ ಖೋ ಯಥಾಲದ್ಧಾನಂ ಇತರೀತರೇನ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚೀವರಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ತಯೋ ಸನ್ತೋಸಾ - ಯಥಾಲಾಭಸನ್ತೋಸೋ, ಯಥಾಬಲಸನ್ತೋಸೋ, ಯಥಾಸಾರುಪ್ಪಸನ್ತೋಸೋತಿ। ಪಿಣ್ಡಪಾತಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಇತಿ ಇಮೇ ತಯೋ ಸನ್ತೋಸೇ ಸನ್ಧಾಯ "ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಹೋತಿ ಇತರೀತರೇನ ಚೀವರೇನ। ಯಥಾಲದ್ಧಾದೀಸು ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಚೀವರೇನ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಏತ್ಥ ಚ ಚೀವರಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ, ಚೀವರಖೇತ್ತಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ, ಪಂಸುಕೂಲಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ, ಚೀವರಸನ್ತೋಸೋ ಜಾನಿತಬ್ಬೋ, ಚೀವರಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾನಿ ಧುತಙ್ಗಾನಿ ಜಾನಿತಬ್ಬಾನಿ। ತತ್ಥ **ಚೀವರಂ ಜಾನಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಖೋಮಾದೀನಿ ಛ ಚೀವರಾನಿ ದುಕೂಲಾದೀನಿ ಛ ಅನುಲೋಮಚೀವರಾನಿಪಿ ಜಾನಿತಬ್ಬಾನಿ। ಇಮಾನಿ ದ್ವಾದಸ ಕಪ್ಪಿಯಚೀವರಾನಿ। ಕುಸಚೀರಂ ವಾಕಚೀರಂ ಫಲಕಚೀರಂ ಕೇಸಕಮ್ಬಲಂ ವಾಳಕಮ್ಬಲಂ ಪೋತ್ಥಕೋ ಚಮ್ಮಂ ಉಲೂಕಪಕ್ಖಂ ರುಕ್ಖದುಸ್ಸಂ ಲತಾದುಸ್ಸಂ ಏರಕದುಸ್ಸಂ ಕದಲಿದುಸ್ಸಂ ವೇಳುದುಸ್ಸನ್ತಿ ಏವಮಾದೀನಿ ಪನ ಅಕಪ್ಪಿಯಚೀವರಾನಿ।

ಚೀವರಖೇತ್ತನ್ತಿ "ಸಙ್ಘತೋ ವಾ ಗಣತೋ ವಾ ಞಾತಿತೋ ವಾ ಮಿತ್ತತೋ ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಾ ಧನೇನ ಪಂಸುಕೂಲಂ ವಾ"ತಿ ಏವಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಛ ಖೇತ್ತಾನಿ, ಅಟ್ಠನ್ನಞ್ಚ ಮಾತಿಕಾನಂ ವಸೇನ ಅಟ್ಠ ಖೇತ್ತಾನಿ ಜಾನಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಪಂಸುಕೂಲನ್ತಿ ಸೋಸಾನಿಕಂ ಪಾಪಣಿಕಂ ರಥಿಯಂ ಸಙ್ಕಾರಕೂಟಂ ಸೋತ್ಥಿಯಂ ಸಿನಾನಂ ತಿತ್ಥಂ ಗತಪಚ್ಚಾಗತಂ ಅಗ್ಗಿಡಡ್ಢಂ ಗೋಖಾಯಿತಂ ಉಪಚಿಕಾಖಾಯಿತಂ ಉನ್ದೂರಖಾಯಿತಂ ಅನ್ತಚ್ಛಿನ್ನಂ ದಸಚ್ಛಿನ್ನಂ ಧಜಾಹಟಂ ಥೂಪಂ ಸಮಣಚೀವರಂ ಸಾಮುದ್ದಿಯಂ ಆಭಿಸೇಕಿಯಂ ಪನ್ಥಿಕಂ ವಾತಾಹಟಂ ಇದ್ಧಿಮಯಂ ದೇವದತ್ತಿಯನ್ತಿ ತೇವೀಸತಿ ಪಂಸುಕೂಲಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಏತ್ಥ ಚ **ಸೋತ್ಥಿಯ**ನ್ತಿ ಗಬ್ಭಮಲಹರಣಂ। **ಗತಪಚ್ಚಾಗತ**ನ್ತಿ ಮತಕಸರೀರಂ ಪಾರುಪಿತ್ವಾ ಸುಸಾನಂ ನೇತ್ವಾ ಆನೀತಚೀವರಂ। **ಧಜಾಹಟ**ನ್ತಿ ಧಜಂ ಉಸ್ಸಾಪೇತ್ವಾ ತತೋ ಆನೀತಂ। **ಥೂಪ**ನ್ತಿ ವಮ್ಮಿಕೇ ಪೂಜಿತಚೀವರಂ। **ಸಾಮುದ್ದಿಯ**ನ್ತಿ ಸಮುದ್ದವೀಚೀಹಿ ಥಲಂ ಪಾಪಿತಂ। **ಪನ್ಥಿಕ**ನ್ತಿ ಪನ್ಥಂ ಗಚ್ಛನ್ತೇಹಿ ಚೋರಭಯೇನ ಪಾಸಾಣೇಹಿ ಕೋಟ್ಟೇತ್ವಾ ಪಾರುತಚೀವರಂ। **ಇದ್ಧಿಮಯ**ನ್ತಿ ಏಹಿಭಿಕ್ಖುಚೀವರಂ। ಸೇಸಂ ಪಾಕಟಮೇವ।

ಚೀವರಸನ್ತೋಸೋತಿ ವೀಸತಿ ಚೀವರಸನ್ತೋಸಾ - ಚೀವರೇ ವಿತಕ್ಕಸನ್ತೋಸೋ ಗಮನಸನ್ತೋಸೋ ಪರಿಯೇಸನಸನ್ತೋಸೋ ಪಟಿಲಾಭಸನ್ತೋಸೋ ಮತ್ತಪಟಿಗ್ಗಹಣಸನ್ತೋಸೋ ಲೋಲುಪ್ಪವಿವಜ್ಜನಸನ್ತೋಸೋ ಯಥಾಲಾಭಸನ್ತೋಸೋ ಯಥಾಬಲಸನ್ತೋಸೋ ಯಥಾಸಾರುಪ್ಪಸನ್ತೋಸೋ ಉದಕಸನ್ತೋಸೋ ಧೋವನಸನ್ತೋಸೋ ಕರಣಸನ್ತೋಸೋ ಪರಿಮಾಣಸನ್ತೋಸೋ ಸುತ್ತಸನ್ತೋಸೋ ಸಿಬ್ಬನಸನ್ತೋಸೋ ರಜನಸನ್ತೋಸೋ ಕಪ್ಪಸನ್ತೋಸೋ ಪರಿಭೋಗಸನ್ತೋಸೋ ಸನ್ನಿಧಿಪರಿವಜ್ಜನಸನ್ತೋಸೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸನ್ತೋಸೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಾದಕಭಿಕ್ಖುನೋ ತೇಮಾಸಂ ನಿಬದ್ಧವಾಸಂ ವಸಿತ್ವಾ ಏಕಮಾಸಮತ್ತಂ ವಿತಕ್ಕಿತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಸೋ ಹಿ ಪವಾರೇತ್ವಾ ಚೀವರಮಾಸೇ ಚೀವರಂ ಕರೋತಿ। ಪಂಸುಕೂಲಿಕೋ ಅದ್ಧಮಾಸೇನೇವ ಕರೋತಿ। ಇದಂ ಮಾಸದ್ಧಮಾಸಮತ್ತಂ ವಿತಕ್ಕನಂ **ವಿತಕ್ಕಸನ್ತೋಸೋ**। ಚೀವರತ್ಥಾಯ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಪನ "ಕತ್ಥ ಲಭಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಅಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸೀಸೇನೇವ ಗಮನಂ **ಗಮನಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ಪರಿಯೇಸನ್ತಸ್ಸ ಪನ ಯೇನ ವಾ ತೇನ ವಾ ಸದ್ಧಿಂ ಅಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ಲಜ್ಜಿಂ ಪೇಸಲಭಿಕ್ಖುಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪರಿಯೇಸನಂ **ಪರಿಯೇಸನಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ಏವಂ ಪರಿಯೇಸನ್ತಸ್ಸ ಆಹರಿಯಮಾನಂ ಚೀವರಂ ದೂರತೋವ ದಿಸ್ವಾ "ಏತಂ ಮನಾಪಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಏತಂ ಅಮನಾಪ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಅವಿತಕ್ಕೇತ್ವಾ ಥೂಲಸುಖುಮಾದೀಸು ಯಥಾಲದ್ಧೇನೇವ ಸನ್ತುಸ್ಸನಂ **ಪಟಿಲಾಭಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ಏವಂ ಲದ್ಧಂ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸಾಪಿ

“ಏತ್ತಕಂ ದುಪಟ್ಟಸ್ಸ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಏತ್ತಕಂ ಏಕಪಟ್ಟಸ್ಸಾ”ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಹೋನಕಮತ್ತೇನೇವ ಸನ್ತುಸ್ಸನಂ **ಮತ್ತಪಟಿಗ್ಗಹಣಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ಚೀವರಂ ಪರಿಯೇಸನ್ತಸ್ಸ ಪನ “ಅಸುಕಸ್ಸ ಘರದ್ವಾರೇ ಮನಾಪಂ ಲಭಿಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ ಅಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ದ್ವಾರಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಚರಣಂ **ಲೋಲುಪ್ಪವಿವಜ್ಜನಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ।

ಲೂಖಪಣೀತೇಸು ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಯಾಪೇತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಸ್ಸ ಯಥಾಲದ್ಧೇನೇವ ಯಾಪನಂ **ಯಥಾಲಾಭಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ಅತ್ತನೋ ಥಾಮಂ ಜಾನಿತ್ವಾ ಯೇನ ಯಾಪೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ತೇನ ಯಾಪನಂ **ಯಥಾಬಲಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ಮನಾಪಂ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ದತ್ವಾ ಅತ್ತನಾ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಯಾಪನಂ **ಯಥಾಸಾರುಪ್ಪಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। “ಕತ್ಥ ಉದಕಂ ಮನಾಪಂ, ಕತ್ಥ ಅಮನಾಪ”ನ್ತಿ ಅವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಧೋವನುಪಗೇನ ಉದಕೇನ ಧೋವನಂ **ಉದಕಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ತಥಾ ಪಣ್ಡುಮತ್ತಿಕಗೇರುಕಪೂತಿಪಣ್ಣರಸಕಿಲಿಟ್ಠಾನಿ ಪನ ಉದಕಾನಿ ವಜ್ಜೇತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಧೋವನ್ತಸ್ಸ ಪನ ಮುಗ್ಗರಾದೀಹಿ ಅಪಹರಿತ್ವಾ ಹತ್ಥೇಹಿ ಮದ್ದಿತ್ವಾ ಧೋವನಂ **ಧೋವನಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ತಥಾ ಅಸುಜ್ಝನ್ತಂ ಪಣ್ಣಾನಿ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತಾಪಿತಉದಕೇನಾಪಿ ಧೋವಿತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಏವಂ ಧೋವಿತ್ವಾ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ “ಇದಂ ಥೂಲಂ, ಇದಂ ಸುಖುಮ”ನ್ತಿ ಅಕೋಪೇತ್ವಾ ಪಹೋನಕನೀಹಾರೇನೇವ ಕರಣಂ **ಕರಣಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ತಿಮಣ್ಡಲಪಟಿಚ್ಛಾದನಮತ್ತಸ್ಸೇವ ಕರಣಂ **ಪರಿಮಾಣಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ಚೀವರಕರಣತ್ಥಾಯ ಪನ “ಮನಾಪಂ ಸುತ್ತಂ ಪರಿಯೇಸಿಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ ಅವಿಚಾರೇತ್ವಾ ರಥಿಕಾದೀಸು ವಾ ದೇವಟ್ಠಾನೇ ವಾ ಆಹರಿತ್ವಾ ಪಾದಮೂಲೇ ವಾ ಠಪಿತಂ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿದೇವ ಸುತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಕರಣಂ **ಸುತ್ತಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ।

ಕುಸಿಬನ್ಧನಕಾಲೇ ಪನ ಅಙ್ಗುಲಿಮತ್ತೇ ಸತ್ತವಾರೇ ನ ವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಯೋ ಭಿಕ್ಖು ಸಹಾಯೋ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ವತ್ತಭೇದೋಪಿ ನತ್ಥಿ। ತಿವಙ್ಗುಲಮತ್ತೇ ಪನ ಸತ್ತವಾರೇ ವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಪಟಿಪನ್ನೇನಾಪಿ ಸಹಾಯೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಯೋ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ವತ್ತಭೇದೋ। ಅಯಂ **ಸಿಬ್ಬನಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ರಜನ್ತೇನ ಪನ ಕಾಳಕಚ್ಛಕಾದೀನಿ ಪರಿಯೇಸನ್ತೇನ ನ ರಜಿತಬ್ಬಂ, ಸೋಮವಕ್ಕಲಾದೀಸು ಯಂ ಲಭತಿ, ತೇನ ರಜಿತಬ್ಬಂ। ಅಲಭನ್ತೇನ ಪನ ಮನುಸ್ಸೇಹಿ ಅರಞ್ಞೇ ವಾಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಛಡ್ಡಿತರಜನಂ ವಾ ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಪಚಿತ್ವಾ ಛಡ್ಡಿತಕಸಟಂ ವಾ ಗಹೇತ್ವಾ ರಜಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ **ರಜನಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ನೀಲಕದ್ದಮಕಾಳಸಾಮೇಸು ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಹತ್ಥಿಪಿಟ್ಠೇ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಯಮಾನಕಪ್ಪಕರಣಂ **ಕಪ್ಪಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ।

ಹಿರಿಕೋಪೀನಪಟಿಚ್ಛಾದನಮತ್ತವಸೇನ ಪರಿಭುಞ್ಜನಂ **ಪರಿಭೋಗಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ದುಸ್ಸಂ ಪನ ಲಭಿತ್ವಾ ಸುತ್ತಂ ವಾ ಸೂಚಿಂ ವಾ ಕಾರಕಂ ವಾ ಅಲಭನ್ತೇನ ಠಪೇತುಂ ವಟ್ಟತಿ, ಲಭನ್ತೇನ ನ ವಟ್ಟತಿ। ಕತಮ್ಪಿ ಚೇ ಅನ್ತೇವಾಸಿಕಾದೀನಂ ದಾತುಕಾಮೋ ಹೋತಿ, ತೇ ಚ ಅಸನ್ನಿಹಿತಾ, ಯಾವ ಆಗಮನಾ ಠಪೇತುಂ ವಟ್ಟತಿ, ಆಗತಮತ್ತೇಸು ತೇಸು ದಾತಬ್ಬಂ। ದಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಚೀವರೇ ಸತಿ ಪಚ್ಚತ್ಥರಣಮ್ಪಿ ಅಧಿಟ್ಠಾತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಅನಧಿಟ್ಠಿತಮೇವ ಹಿ ಸನ್ನಿಧಿ ಹೋತಿ। ಅಧಿಟ್ಠಿತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಮಹಾಸೀವತ್ಥೇರೋ ಆಹ। ಅಯಂ **ಸನ್ನಿಧಿಪರಿವಜ್ಜನಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇನ್ತೇನ ಪನ ಮುಖಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ನ ದಾತಬ್ಬಂ, ಸಾರಣೀಯಧಮ್ಮೇ ಠತ್ವಾವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಯಂ **ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ।

ಚೀವರಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾನಿ ಧುತಙ್ಗಾನಿ ನಾಮ ಪಂಸುಕೂಲಿಕಙ್ಗಞ್ಚೇವ ತೇಚೀವರಿಕಙ್ಗಞ್ಚ। ಇತಿ ಚೀವರಸನ್ತೋಸಮಹಾಅರಿಯವಂಸಂ ಪೂರಯಮಾನೋ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಧುತಙ್ಗಾನಿ ಗೋಪೇತಿ, ಇಮಾನಿ ಗೋಪೇನ್ತೋ ಚೀವರಸನ್ತೋಸಮಹಾಅರಿಯವಂಸವಸೇನ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಹೋತಿ।

ವಣ್ಣವಾದೀತಿ ಏಕೋ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಹೋತಿ, ಸನ್ತೋಸಸ್ಸ ವಣ್ಣಂ ನ ಕಥೇತಿ। ಏಕೋ ನ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಹೋತಿ, ಸನ್ತೋಸಸ್ಸ ವಣ್ಣಂ ಕಥೇತಿ । ಏಕೋ ನೇವ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಹೋತಿ, ನ ಸನ್ತೋಸಸ್ಸ ವಣ್ಣಂ ಕಥೇತಿ। ಏಕೋ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಚ ಹೋತಿ, ಸನ್ತೋಸಸ್ಸ ಚ ವಣ್ಣಂ ಕಥೇತಿ। ತಥಾರೂಪೋ ಸೋ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಇತರೀತರಚೀವರಸನ್ತುಟ್ಠಿಯಾ ಚ ವಣ್ಣವಾದೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅನೇಸನನ್ತಿ ದೂತೇಯ್ಯಪಹಿಣಗಮನಾನುಯೋಗಪ್ಪಭೇದಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಂ ಅನೇಸನಂ। **ಅಪ್ಪತಿರೂಪನ್ತಿ** ಅಯುತ್ತಂ। **ಅಲದ್ಧಾ ಚಾತಿ** ಅಲಭಿತ್ವಾ। ಯಥಾ ಏಕಚ್ಚೋ "ಕಥಂ ನು ಖೋ ಚೀವರಂ ಲಭಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಪುಞ್ಞವನ್ತೇಹಿ ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಕೋಹಞ್ಞಂ ಕರೋನ್ತೋ ಉತ್ತಸತಿ ಪರಿತಸ್ಸತಿ, ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಏವಂ ಅಲದ್ಧಾ ಚ ಚೀವರಂ ನ ಪರಿತಸ್ಸತಿ। **ಲದ್ಧಾ ಚಾತಿ** ಧಮ್ಮೇನ ಸಮೇನ ಲಭಿತ್ವಾ। **ಅಧಿಗತೋತಿ** ವಿಗತಲೋಭಗಿದ್ಧೋ। **ಅಮುಚ್ಛಿತೋತಿ** ಅಧಿಮತ್ತತಣ್ಹಾಯ ಮುಚ್ಛನಂ ಅನಾಪನ್ನೋ। **ಅನಜ್ಝಾಪನ್ನೋತಿ** ತಣ್ಹಾಯ ಅನೋತ್ಥಟೋ ಅಪರಿಯೋನದ್ಧೋ। **ಆದೀನವದಸ್ಸಾವೀತಿ** ಅನೇಸನಾಪತ್ತಿಯಞ್ಚ ಗಧಿತಪರಿಭೋಗೇ ಚ ಆದೀನವಂ ಪಸ್ಸಮಾನೋ। **ನಿಸ್ಸರಣಪಞ್ಞೋತಿ** "ಯಾವದೇವ ಸೀತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾತಾಯಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩; ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೫೮) ವುತ್ತಂ ನಿಸ್ಸರಣಮೇವ ಪಜಾನನ್ತೋ।

ಇತರೀತರಚೀವರಸನ್ತುಟ್ಠಿಯಾತಿ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಚೀವರೇನ ಸನ್ತುಟ್ಠಿಯಾ। **ನೇವತ್ತಾನುಕ್ಕಂಸೇತೀತಿ** ಯಥಾ ಪನಿಧೇಕಚ್ಚೋ "ಅಹಂ ಪಂಸುಕೂಲಿಕೋ, ಮಯಾ ಉಪಸಮ್ಪದಮಾಳೇಯೇವ ಪಂಸುಕೂಲಿಕಙ್ಗಂ ಗಹಿತಂ, ಕೋ ಮಯಾ ಸದಿಸೋ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಅತ್ತುಕ್ಕಂಸನಂ ಕರೋತಿ। ಏವಂ ಸೋ ಅತ್ತುಕ್ಕಂಸನಂ ನ ಕರೋತಿ। **ನ ಪರಂ ವಮ್ಭೇತೀತಿ** "ಇಮೇ ಪನಞ್ಞೇ ಭಿಕ್ಖೂ ನ ಪಂಸುಕೂಲಿಕಾತಿ ವಾ ಪಂಸುಕೂಲಿಕಮತ್ತಮ್ಪಿ ಏತೇಸಂ ನತ್ಥೀ"ತಿ ವಾ ಏವಂ ಪರಂ ನ ವಮ್ಭೇತಿ। **ಯೋ ಹಿ ತತ್ಥ ದಕ್ಖೋತಿ** ಯೋ ತಸ್ಮಿಂ ಚೀವರಸನ್ತೋಸೇ ವಣ್ಣವಾದೀ। ತಾಸು ವಾ ದಕ್ಖೋ ಛೇಕೋ ಬ್ಯತ್ತೋ। **ಅನಲಸೋತಿ** ಸಾತಚ್ಚಕಿರಿಯಾಯ ಆಲಸಿಯವಿರಹಿತೋ। **ಸಮ್ಪಜಾನೋ ಪತಿಸ್ಸತೋತಿ** ಸಮ್ಪಜಾನಪಞ್ಞಾಯ ಚೇವ ಸತಿಯಾ ಚ ಯುತ್ತೋ। **ಅರಿಯವಂಸೇ ಠಿತೋತಿ** ಅರಿಯವಂಸೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ।

ಇತರೀತರೇನ ಪಿಣ್ಡಪಾತೇನಾತಿ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಪಿಣ್ಡಪಾತೇನ। ಏತ್ಥಪಿ ಪಿಣ್ಡಪಾತೋ ಜಾನಿತಬ್ಬೋ, ಪಿಣ್ಡಪಾತಖೇತ್ತಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ, ಪಿಣ್ಡಪಾತಸನ್ತೋಸೋ ಜಾನಿತಬ್ಬೋ, ಪಿಣ್ಡಪಾತಪಟಿಸಂಯುತ್ತಂ ಧುತಙ್ಗಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ **ಪಿಣ್ಡಪಾತೋತಿ** ಓದನೋ ಕುಮ್ಮಾಸೋ ಸತ್ತು ಮಚ್ಛೋ ಮಂಸಂ ಖೀರಂ ದಧಿ ಸಪ್ಪಿ ನವನೀತಂ ತೇಲಂ ಮಧು ಫಾಣಿತಂ ಯಾಗು ಖಾದನೀಯಂ ಸಾಯನೀಯಂ ಲೇಹನೀಯನ್ತಿ ಸೋಳಸ ಪಿಣ್ಡಪಾತಾ।

ಪಿಣ್ಡಪಾತಖೇತ್ತನ್ತಿ ಸಙ್ಘಭತ್ತಂ ಉದ್ದೇಸಭತ್ತಂ ನಿಮನ್ತನಂ ಸಲಾಕಭತ್ತಂ ಪಕ್ಖಿಕಂ ಉಪೋಸಥಿಕಂ ಪಾಟಿಪದಿಕಂ ಆಗನ್ತುಕಭತ್ತಂ ಗಮಿಕಭತ್ತಂ ಗಿಲಾನಭತ್ತಂ ಗಿಲಾನುಪಟ್ಠಾಕಭತ್ತಂ ಧುರಭತ್ತಂ ಕುಟಿಭತ್ತಂ ವಾರಭತ್ತಂ ವಿಹಾರಭತ್ತನ್ತಿ ಪನ್ನರಸ ಪಿಣ್ಡಪಾತಖೇತ್ತಾನಿ।

ಪಿಣ್ಡಪಾತಸನ್ತೋಸೋತಿ ಪಿಣ್ಡಪಾತೇ ವಿತಕ್ಕಸನ್ತೋಸೋ ಗಮನಸನ್ತೋಸೋ ಪರಿಯೇಸನಸನ್ತೋಸೋ ಪಟಿಲಾಭಸನ್ತೋಸೋ ಪಟಿಗ್ಗಹಣಸನ್ತೋಸೋ ಮತ್ತಪಟಿಗ್ಗಹಣಸನ್ತೋಸೋ ಲೋಲುಪ್ಪವಿವಜ್ಜನಸನ್ತೋಸೋ ಯಥಾಲಾಭಸನ್ತೋಸೋ ಯಥಾಬಲಸನ್ತೋಸೋ ಯಥಾಸಾರುಪ್ಪಸನ್ತೋಸೋ ಉಪಕಾರಸನ್ತೋಸೋ ಪರಿಮಾಣಸನ್ತೋಸೋ ಪರಿಭೋಗಸನ್ತೋಸೋ ಸನ್ನಿಧಿಪರಿವಜ್ಜನಸನ್ತೋಸೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸನ್ತೋಸೋತಿ ಪನ್ನರಸ ಸನ್ತೋಸಾ। ತತ್ಥ ಸಾದಕೋ ಭಿಕ್ಖು ಮುಖಂ ಧೋವಿತ್ವಾ ವಿತಕ್ಕೇತಿ। ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕೇನ ಪನ ಗಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಚರತಾ ಸಾಯಂ ಥೇರುಪಟ್ಠಾನಕಾಲೇ "ಸ್ವೇ ಕತ್ಥ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಚರಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ "ಅಸುಕಗಾಮೇ, ಭನ್ತೇ"ತಿ ಏತ್ತಕಂ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ನ ವಿತಕ್ಕೇತಬ್ಬಂ। ಏಕಚಾರಿಕೇನ ವಿತಕ್ಕಮಾಳಕೇ ಠತ್ವಾ ವಿತಕ್ಕೇತಬ್ಬಂ। ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ವಿತಕ್ಕೇನ್ತೋ ಪನ ಅರಿಯವಂಸಾ ಚುತೋ ಹೋತಿ ಪರಿಬಾಹಿರೋ। ಅಯಂ **ವಿತಕ್ಕಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ಪಿಣ್ಡಾಯ ಪವಿಸನ್ತೇನ ಪನ "ಕುಹಿಂ ಲಭಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಅಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸೀಸೇನ ಗನ್ತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ **ಗಮನಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ಪರಿಯೇಸನ್ತೇನ ಯಂ ವಾ ತಂ ವಾ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಲಜ್ಜಿಂ ಪೇಸಲಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ **ಪರಿಯೇಸನಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ದೂರತೋವ ಆಹರಿಯಮಾನಂ ದಿಸ್ವಾ "ಏತಂ ಮನಾಪಂ, ಏತಂ ಅಮನಾಪ"ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಂ ನ ಉಪ್ಪಾದೇತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ **ಪಟಿಲಾಭಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। "ಇದಂ ಮನಾಪಂ ಗಣ್ಹಿಸ್ಸಾಮಿ, ಇದಂ ಅಮನಾಪಂ ನ ಗಣ್ಹಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಅಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಯಾಪನಮತ್ತಂ ಗಹೇತಬ್ಬಮೇವ। ಅಯಂ **ಪಟಿಗ್ಗಹಣಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ।

ಏತ್ಥ ಪನ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ ಬಹು, ದಾಯಕೋ ಅಪ್ಪಂ ದಾತುಕಾಮೋ, ಅಪ್ಪಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ ಬಹು, ದಾಯಕೋಪಿ ಬಹುದಾತುಕಾಮೋ, ಪಮಾಣೇನೇವ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋಪಿ ನ ಬಹು, ದಾಯಕೋಪಿ ಅಪ್ಪಂ ದಾತುಕಾಮೋ, ಅಪ್ಪಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ ನ ಬಹು, ದಾಯಕೋ ಪನ ಬಹುದಾತುಕಾಮೋ, ಪಮಾಣೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಪಟಿಗ್ಗಹಣಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಮತ್ತಂ ಅಜಾನನ್ತೋ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಪಸಾದಂ ಮಕ್ಖೇತಿ, ಸದ್ಧಾದೇಯ್ಯಂ ವಿನಿಪಾತೇತಿ, ಸಾಸನಂ ನ ಕರೋತಿ। ವಿಜಾತಮಾತುಯಾಪಿಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಗಹೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಇತಿ ಮತ್ತಂ ಜಾನಿತ್ವಾವ ಪಟಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಯಂ **ಮತ್ತಪಟಿಗ್ಗಹಣಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ಅಡ್ಢಕುಲಾನಿಯೇವ ಅಗನ್ತ್ವಾ ದ್ವಾರಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಗನ್ತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ **ಲೋಲುಪ್ಪವಿವಜ್ಜನಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। **ಯಥಾಲಾಭಸನ್ತೋಸಾ**ದಯೋ ಚೀವರೇ ವುತ್ತನಯಾ ಏವ।

ಪಿಣ್ಡಪಾತಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ "ಸಮಣಧಮ್ಮಂ ಅನುಪಾಲೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಏವಂ ಉಪಕಾರಂ ಞತ್ವಾ ಪರಿಭುಞ್ಜನಂ **ಉಪಕಾರಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ಪತ್ತಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಆನೀತಂ ನ ಪಟಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಅನುಪಸಮ್ಪನ್ನೇ ಸತಿ ತೇನ ಗಾಹಾಪೇತಬ್ಬಂ, ಅಸತಿ ಆಹರಾಪೇತ್ವಾ ಪಟಿಗ್ಗಹಣಪರಿಮಾಣಮತ್ತಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ **ಪರಿಮಾಣಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ಜಿಘಚ್ಛಾಯ ಪಟಿವಿನೋದನಂ "ನ ಇದಮೇತ್ಥ ನಿಸ್ಸರಣ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಪರಿಭುಞ್ಜನಂ **ಪರಿಭೋಗಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ನಿದಹಿತ್ವಾ ನ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ **ಸನ್ನಿಧಿಪರಿವಜ್ಜನಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ। ಮುಖಂ ಅನೋಲೋಕೇತ್ವಾ ಸಾರಣೀಯಧಮ್ಮೇ ಠಿತೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ **ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸನ್ತೋಸೋ** ನಾಮ।

ಪಿಣ್ಡಪಾತಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾನಿ ಪನ **ಪಞ್ಚ ಧುತಙ್ಗಾನಿ** ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕಙ್ಗಂ ಸಪದಾನಚಾರಿಕಙ್ಗಂ ಏಕಾಸನಿಕಙ್ಗಂ ಪತ್ತಪಿಣ್ಡಿಕಙ್ಗಂ ಖಲುಪಚ್ಛಾಭತ್ತಿಕಙ್ಗನ್ತಿ। ಇತಿ ಪಿಣ್ಡಪಾತಸನ್ತೋಸಮಹಾಅರಿಯವಂಸಂ ಪೂರಯಮಾನೋ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಧುತಙ್ಗಾನಿ ಗೋಪೇತಿ, ಇಮಾನಿ ಗೋಪೇನ್ತೋ ಪಿಣ್ಡಪಾತಸನ್ತೋಸಮಹಾಅರಿಯವಂಸವಸೇನ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಹೋತಿ। **ವಣ್ಣವಾದೀ**ತಿಆದೀನಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಸೇನಾಸನನಾನೀತಿ ಇಧ ಸೇನಾಸನಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ, ಸೇನಾಸನಖೇತ್ತಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ, ಸೇನಾಸನಸನ್ತೋಸೋ ಜಾನಿತಬ್ಬೋ, ಸೇನಾಸನಪಟಿಸಂಯುತ್ತಧುತಙ್ಗಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ **ಸೇನಾಸನ**ನ್ತಿ ಮಞ್ಚೋ ಪೀಠಂ ಭಿಸಿ ಬಿಮ್ಬೋಹನಂ ವಿಹಾರೋ ಅಡ್ಢಯೋಗೋ ಪಾಸಾದೋ ಹಮ್ಮಿಯಂ ಗುಹಾ ಲೇಣಂ ಅಟ್ಟೋ ಮಾಳೋ ವೇಳುಗುಮ್ಬೋ ರುಕ್ಖಮೂಲಂ ಯತ್ಥ ವಾ ಪನ ಭಿಕ್ಖೂ ಪಟಿಕ್ಕಮನ್ತೀತಿ ಇಮಾನಿ ಪನ್ನರಸ ಸೇನಾಸನಾನಿ।

ಸೇನಾಸನಖೇತ್ತನ್ತಿ ಸಙ್ಘತೋ ವಾ ಗಣತೋ ವಾ ಞಾತಿತೋ ವಾ ಮಿತ್ತತೋ ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಾ ಧನೇನ ಪಂಸುಕೂಲಂ ವಾತಿ ಛ ಖೇತ್ತಾನಿ।

ಸೇನಾಸನಸನ್ತೋಸೋತಿ ಸೇನಾಸನೇ ವಿತಕ್ಕಸನ್ತೋಸಾದಯೋ ಪನ್ನರಸ ಸನ್ತೋಸಾ। ತೇ ಪಿಣ್ಡಪಾತೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಸೇನಾಸನಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾನಿ** ಪನ **ಪಞ್ಚ ಧುತಙ್ಗಾನಿ** ಆರಞ್ಞಿಕಙ್ಗಂ ರುಕ್ಖಮೂಲಿಕಙ್ಗಂ ಅಬ್ಭೋಕಾಸಿಕಙ್ಗಂ ಸೋಸಾನಿಕಙ್ಗಂ ಯಥಾಸನ್ಥತಿಕಙ್ಗನ್ತಿ। ಇತಿ ಸೇನಾಸನಸನ್ತೋಸಂ ಮಹಾಅರಿಯವಂಸಂ ಪೂರಯಮಾನೋ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಧುತಙ್ಗಾನಿ ಗೋಪೇತಿ, ಇಮಾನಿ ಗೋಪೇನ್ತೋ ಸೇನಾಸನಸನ್ತೋಸಮಹಾಅರಿಯವಂಸವಸೇನ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಹೋತಿ।

ಇತಿ ಆಯಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿ ಸಾರಿಪುತ್ತತ್ಥೇರೋ ಪಥವಿಂ ಪತ್ಥರಮಾನೋ ವಿಯ ಸಾಗರಕುಚ್ಛಿಂ ಪೂರಯಮಾನೋ ವಿಯ ಆಕಾಸಂ ವಿತ್ಥಾರಯಮಾನೋ ವಿಯ ಚ ಪಠಮಂ ಚೀವರಸನ್ತೋಸಂ ಅರಿಯವಂಸಂ ಕಥೇತ್ವಾ ಚನ್ದಂ ಉಟ್ಠಾಪೇನ್ತೋ ವಿಯ ಸೂರಿಯಂ ಉಲ್ಲಙ್ಘೇನ್ತೋ ವಿಯ ಚ ದುತಿಯಪಿಣ್ಡಪಾತಸನ್ತೋಸಂ ಕಥೇತ್ವಾ ಸಿನೇರುಂ ಉಕ್ಖಿಪೇನ್ತೋ ವಿಯ ತತಿಯಂ ಸೇನಾಸನಸನ್ತೋಸಂ ಅರಿಯವಂಸಂ ಕಥೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಗಿಲಾನಪಚ್ಚಯಸನ್ತೋಸಂ ಅರಿಯವಂಸಂ ಕಥೇತುಂ "**ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಹೋತಿ**

ಇತರೀತರೇನ ಗಿಲಾನಪಚ್ಚಯಭೇಸಜ್ಜಪರಿಕ್ಖಾರೇನಾ"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಂ ಪಿಣ್ಡಪಾತಗತಿಕಮೇವ। ತತ್ಥ ಯಥಾಲಾಭಯಥಾಬಲಯಥಾಸಾರುಪ್ಪಸನ್ತೋಸೇನೇವ ಸನ್ತುಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ। ಭಾವನಾರಾಮಅರಿಯವಂಸೋ ಪನ ಇಧ ಅನಾಗತೋ, ನೇಸಜ್ಜಿಕಙ್ಗಂ ಭಾವನಾರಾಮಅರಿಯವಂಸಂ ಭಜತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೩೦೯; ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೪.೨೮)। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ –

> "ಪಞ್ಚ ಸೇನಾಸನೇ ವುತ್ತಾ, ಪಞ್ಚ ಆಹಾರನಿಸ್ಸಿತಾ।
> ಏಕೋ ವೀರಿಯಸಂಯುತ್ತೋ, ದ್ವೇ ಚ ಚೀವರನಿಸ್ಸಿತಾ"ತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೩೦೯; ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೪.೨೮)।

ಪೋರಾಣೇ ಅಗ್ಗಞ್ಞೇ ಅರಿಯವಂಸೇ ಠಿತೋತಿ ಏತ್ಥ **ಪೋರಾಣೇ**ತಿ ನ ಅಧುನುಪ್ಪತ್ತಿಕೇ। **ಅಗ್ಗಞ್ಞೇ**ತಿ ಅಗ್ಗೇಹಿ ಜಾನಿತಬ್ಬೇ। **ಅರಿಯವಂಸೇ**ತಿ ಅರಿಯಾನಂ ವಂಸೇ। ಯಥಾ ಹಿ ಖತ್ತಿಯವಂಸೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಂಸೋ ವೇಸ್ಸವಂಸೋ ಸುದ್ದವಂಸೋ ಸಮಣವಂಸೋ ಕುಲವಂಸೋ ರಾಜವಂಸೋ, ಏವಮಯಮ್ಪಿ ಅಟ್ಠಮೋ ಅರಿಯವಂಸೋ, ಅರಿಯತನ್ತಿ ಅರಿಯಪವೇಣಿ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಸೋ ಖೋ ಪನಾಯಂ ವಂಸೋ ಇಮೇಸಂ ವಂಸಾನಂ ಮೂಲಗನ್ಧಾದೀನಂ ಕಾಲಾನುಸಾರಿಗನ್ಧಾದಯೋ ವಿಯ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತಿ। ಕೇ ಪನ ತೇ ಅರಿಯಾ, ಯೇಸಂ ಏಸೋ ವಂಸೋತಿ? ಅರಿಯಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಬುದ್ಧಾ ಚ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ಚ ತಥಾಗತಸಾವಕಾ ಚ, ಏತೇಸಂ ಅರಿಯಾನಂ ವಂಸೋತಿ ಅರಿಯವಂಸೋ। ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಹಿ ಸತಸಹಸ್ಸಕಪ್ಪಾಧಿಕಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನಂ ಮತ್ಥಕೇ ತಣ್ಹಙ್ಕರೋ ಮೇಧಙ್ಕರೋ ಸರಣಙ್ಕರೋ ದೀಪಙ್ಕರೋತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಬುದ್ಧಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ತೇ ಅರಿಯಾ, ತೇಸಂ ಅರಿಯಾನಂ ವಂಸೋತಿ ಅರಿಯವಂಸೋ। ತೇಸಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನತೋ ಅಪರಭಾಗೇ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಕೋಣ್ಡಞ್ಞೋ ನಾಮ ಬುದ್ಧೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ…ಪೇ॰… ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಪ್ಪೇ ಕಕುಸನ್ಧೋ ಕೋಣಾಗಮನೋ ಕಸ್ಸಪೋ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಭಗವಾ ಗೋತಮೋತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಬುದ್ಧಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ತೇಸಂ ಅರಿಯಾನಂ ವಂಸೋತಿ ಅರಿಯವಂಸೋ। ಅಪಿ ಚ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಸಬ್ಬಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಬುದ್ಧಸಾವಕಾನಂ ಅರಿಯಾನಂ ವಂಸೋತಿ ಅರಿಯವಂಸೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಅರಿಯವಂಸೇ (ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೪.೨೮)। **ಠಿತೋ**ತಿ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಟ್ಠಮಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೨೯. ನವಮೇ ಅಯಂ ಯೋಜನಾ – **ದುಸ್ಸಙ್ಗಹಾ ಪಬ್ಬಜಿತಾಪಿ ಏಕೇ,** ಯೇ ಅಸನ್ತೋಸಾಭಿಭೂತಾ, ತಥಾವಿಧಾ ಏವ ಚ **ಅಥೋ ಗಹಟ್ಠಾ ಘರಮಾವಸನ್ತಾ**। ಏತಮಹಂ ದುಸ್ಸಙ್ಗಹಭಾವಂ ಜಿಗುಚ್ಛನ್ತೋ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಂ ಅಧಿಗತೋಮ್ಹೀತಿ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಅನಸ್ಸವಾ**ತಿ ವಚನಂ ಅಸ್ಸವನಕಾ। **ಅವಚನಕರಾ**ತಿ ದುಬ್ಬಚಾ। **ಪಟಿಲೋಮವುತ್ತಿನೋ**ತಿ ಪಚ್ಚನೀಕಂ ಕಥನಸೀಲಾ, ಪಟಿಮಲ್ಲಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಞ್ಞೇನೇವ ಮುಖಂ ಕರೋನ್ತೀ**ತಿ ಓವಾದದಾಯಕೇ ದಿಸ್ವಾ ಮುಖಂ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ ದಿಸಾಭಾಗಂ ಓಲೋಕೇನ್ತಿ। **ಅಬ್ಯಾವಟೋ ಹುತ್ವಾ**ತಿ ಅವಾವಟೋ ಹುತ್ವಾ। **ಅನಪೇಕ್ಖೋ ಹುತ್ವಾ**ತಿ ಅನಲ್ಲೀನೋ ಹುತ್ವಾ।

ನವಮಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೩೦. ದಸಮೇ **ಓರೋಪಯಿತ್ವಾ**ತಿ ಅಪನೇತ್ವಾ। **ಗಿಹಿಬ್ಯಞ್ಜನಾನೀ**ತಿ ಕೇಸಮಸ್ಸುಓದಾತವತ್ಥಾಲಙ್ಕಾರಮಾಲಾಗನ್ಧವಿಲೇಪನಇತ್ಥಿಪುತ್ತದಾಸಿದಾಸಾದೀನಿ। ಏತಾನಿ ಗಿಹಿಭಾವಂ ಬ್ಯಞ್ಜಯನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಗಿಹಿಬ್ಯಞ್ಜನಾನೀ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಸಞ್ಛಿನ್ನಪತ್ತೋ**ತಿ ಪತಿತಪತ್ತೋ। **ಛೇತ್ವಾನಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ। **ವೀರೋ**ತಿ ಮಗ್ಗವೀರಿಯಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಗಿಹಿಬನ್ಧನಾನೀ**ತಿ ಕಾಮಬನ್ಧನಾನಿ। ಕಾಮಾ ಹಿ ಗಿಹೀನಂ ಬನ್ಧನಾನಿ। ಅಯಂ ತಾವ ಪದತ್ಥೋ।

ಅಯಂ ಪನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - “ಅಹೋ ವತಾಹಮ್ಪಿ ಓರೋಪಯಿತ್ವಾ ಗಿಹಿಬ್ಯಞ್ಜನಾನಿ ಸಞ್ಛಿನ್ನಪತ್ತೋ ಯಥಾ ಕೋವಿಳಾರೋ ಭವೇಯ್ಯ”ನ್ತಿ ಏವಞ್ಚಿ ಚಿನ್ತಯಮಾನೋ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಂ ಅಧಿಗತೋಮ್ಹೀತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೪೪)। ಸೇಸಂ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಸಾರಾಸನಞ್ಚಾ**ತಿ ಸಾರಂ ಆಸನಂ। **ಛಿನ್ನಾನೀ**ತಿ ಗಳಿತಾನಿ। **ಸಞ್ಛಿನ್ನಾನೀ**ತಿ ನಿಪಣ್ಣಾನಿ। **ಪತಿತಾನೀ**ತಿ ವಣ್ಟತೋ ಮುತ್ತಾನಿ। **ಪರಿಪತಿತಾನೀ**ತಿ ಭೂಮಿಯಂ ಪತಿತಾನಿ।

ದಸಮಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಪಠಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ದುತಿಯವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ

೧೩೧-೨. ದುತಿಯವಗ್ಗಸ್ಸ ಪಠಮದ್ವಯೇ **ನಿಪಕ**ನ್ತಿ ಪಕತಿನಿಪುಣಂ ಪಣ್ಡಿತಂ ಕಸಿಣಪರಿಕಮ್ಮಾದೀಸು ಕುಸಲಂ। **ಸಾಧುವಿಹಾರಿ**ನ್ತಿ ಅಪ್ಪನಾವಿಹಾರೇನ ವಾ ಉಪಚಾರೇನ ವಾ ಸಮನ್ನಾಗತಂ। **ಧೀರ**ನ್ತಿ ಧಿತಿಸಮ್ಪನ್ನಂ। ತತ್ಥ ನಿಪಕತ್ತೇನ ಧಿತಿಸಮ್ಪದಾ ವುತ್ತಾ। ಇಧ ಪನ ಧಿತಿಸಮ್ಪನ್ನಮೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಧಿತಿ ನಾಮ ಅಸಿಥಿಲಪರಕ್ಕಮತಾ, “ಕಾಮಂ ತಚೋ ಚ ನ್ಹಾರು ಚಾ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೪; ಅ॰ ನಿ॰ ೨.೫; ಮಹಾನಿ॰ ೧೯೬) ಏವಂ ಪವತ್ತವೀರಿಯಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಅಪಿ ಚ ಧಿಕ್ಕತಪಾಪೋತಿಪಿ ಧೀರೋ। **ರಾಜಾವ ರಟ್ಠಂ ವಿಜಿತಂ ಪಹಾಯಾ**ತಿ ಯಥಾ ಪಟಿರಾಜಾ “ವಿಜಿತಂ ರಟ್ಠಂ ಅನತ್ಥಾವಹ”ನ್ತಿ ಞತ್ವಾ ರಜ್ಜಂ ಪಹಾಯ ಏಕೋ ಚರತಿ ಏವಂ ಬಾಲಸಹಾಯಂ ಪಹಾಯ ಏಕೋ ಚರೇ। ಅಥ ವಾ **ರಾಜಾವ ರಟ್ಠ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಸುತಸೋಮೋ ರಾಜಾ ವಿಜಿತಂ ರಟ್ಠಂ ಪಹಾಯ ಏಕೋ ಚರಿ, ಯಥಾ ಚ ಮಹಾಜನಕೋ ಏವಂ ಏಕೋವ ಚರೇತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಏತಸ್ಸತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತಾನುಸಾರೇನ ಸಕ್ಕಾ ಜಾನಿತುನ್ತಿ ನ ವಿತ್ಥಾರಿತಂ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೪೫-೪೬)। ನಿದ್ದೇಸೇ ವತ್ತಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ।

ಪಠಮದ್ವಯಂ।

೧೩೩. ತತಿಯಗಾಥಾ ಪದತ್ಥತೋ ಉತ್ತಾನಾ ಏವ। ಕೇವಲಞ್ಚ ಪನ **ಸಹಾಯಸಮ್ಪದ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಸೇಕ್ಖೇಹಿ ಸೀಲಾದಿಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಮ್ಪನ್ನಾ ಸಹಾಯಾ ಏವ “ಸಹಾಯಸಮ್ಪದಾ”ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಯೋಜನಾ - ಯಾ ಅಯಂ ವುತ್ತಾ ಸಹಾಯಸಮ್ಪದಾ, ತಂ ಸಹಾಯಸಮ್ಪದಂ **ಅದ್ಧಾ ಪಸಂಸಾಮ,** ಏಕಂಸೇನೇವ ಥೋಮೇಮಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕಥಂ? **ಸೇಟ್ಠಾ ಸಮಾಸೇವಿತಬ್ಬಾ ಸಹಾಯಾ**ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಅತ್ತನೋ ಸೀಲಾದೀಹಿ ಸೇಟ್ಠೇ ಸೇವಮಾನಸ್ಸ ಸೀಲಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ವುದ್ಧಿಂ ವಿರೂಳ್ಹಿಂ ವೇಪುಲ್ಲಂ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। ಸಮೇ ಸೇವಮಾನಸ್ಸ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಮಧಾರಣೇನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚವಿನೋದನೇನ ಚ ಲದ್ಧಾ ನ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ । ಏತೇ ಪನ ಸಹಾಯಕೇ ಸೇಟ್ಠೇ ಚ ಸಮೇ ಚ ಅಲದ್ಧಾ ಕುಹನಾದಿಮಿಚ್ಛಾಜೀವಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮೇನ ಸಮೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಭೋಜನಂ ಭುಞ್ಜನ್ತೋ ತತ್ಥ ಚ ಪಟಿಘಾನುನಯಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇನ್ತೋ ಅನವಜ್ಜಭೋಜೀ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ಥಕಾಮೋ ಕುಲಪುತ್ತೋ ಏಕೋ ಚರೇ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಕಪ್ಪೋ। ಅಹಮ್ಪಿ ಹಿ ಏವಂ ಚರನ್ತೋ ಇಮಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅಧಿಗತೋಮ್ಹೀತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೪೭)। ನಿದ್ದೇಸೋ ವುತ್ತನಯೋ ಏವ।

ತತಿಯಂ।

೧೩೪. ಚತುತ್ಥೇ **ದಿಸ್ವಾ**ತಿ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ। **ಸುವಣ್ಣಸ್ಸಾ**ತಿ ಕಞ್ಚನಸ್ಸ। “ವಲಯಾನೀ”ತಿ ಪಾಠಸೇಸೋ। ಸಾವಸೇಸಪಾಠೋ ಹಿ ಅಯಂ ಅತ್ಥೋ। **ಪಭಸ್ಸರಾನೀ**ತಿ ಪಭಾಸನಸೀಲಾನಿ, ಜುತಿಮನ್ತಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸೇಸಂ ಉತ್ತಾನಪದತ್ಥಮೇವ। ಅಯಂ ಪನ ಯೋಜನಾ - ದಿಸ್ವಾ ಭುಜಸ್ಮಿಂ ಸುವಣ್ಣಸ್ಸ ವಲಯಾನಿ “ಗಣವಾಸೇ ಸತಿ ಸಙ್ಘಟ್ಟನಾ, ಏಕವಾಸೇ ಸತಿ ಅಘಟ್ಟನಾ”ತಿ ಏವಂ

ಚಿನ್ತೇನ್ತೋ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಂ ಅಧಿಗತೋಮ್ಹೀತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೪೮)। **ನೂಪುರಾನೀ**ತಿ ವಲಯಾನಿ। "ನಿಯುರಾ"ತಿ ಕೇಚಿ ವದನ್ತಿ। **ಘಟ್ಟೇನ್ತೀ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಹನನ್ತಿ।

ಚತುತ್ಥಂ।

೧೩೫. ಪಞ್ಚಮಗಾಥಾ ಪದತ್ಥತೋ ಉತ್ತಾನಾ ಏವ। ಅಯಂ ಪನ ಏತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯ್ವಾಯಂ ಏತೇನ **ದುತೀಯೇನ** ಕುಮಾರೇನ ಸೀತುಣ್ಹಾದೀನಿ ನಿವೇದೇನ್ತೇನ ಸಹವಾಸೇನ ತಂ ಸಞ್ಞಾಪೇನ್ತಸ್ಸ ಮಮ ವಾಚಾಭಿಲಾಪೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಿನೇಹವಸೇನ **ಅಭಿಸಜ್ಜನಾ ವಾ** ಜಾತಾ। ಸಚೇ ಅಹಂ ಇಮಂ ನ ಪರಿಚ್ಚಜಾಮಿ, ತತೋ **ಆಯತಿಮ್ಪಿ** ತಥೇವ ಹೇಸ್ಸತಿ। ಯಥಾ ಇದಾನಿ, **ಏವಂ ದುತೀಯೇನ ಸಹ ಮಮಸ್ಸ, ವಾಚಾಭಿಲಾಪೋ ಅಭಿಸಜ್ಜನಾ ವಾ**। ಉಭಯಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಅನ್ತರಾಯಕರಂ ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಸ್ಸಾತಿ **ಏತಂ ಭಯಂ ಆಯತಿಂ ಪೇಕ್ಖಮಾನೋ** ತಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಯೋನಿಸೋ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಂ ಅಧಿಗತೋಮ್ಹೀತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೪೯)। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಪಞ್ಚಮಂ।

೧೩೬. ಛಟ್ಠೇ **ಕಾಮಾ**ತಿ ದ್ವೇ ಕಾಮಾ ವತ್ಥುಕಾಮಾ ಚ ಕಿಲೇಸಕಾಮಾ ಚ। ತತ್ಥ ವತ್ಥುಕಾಮಾ ಮನಾಪಿಯಾ ರೂಪಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ, ಕಿಲೇಸಕಾಮಾ ಛನ್ದಾದಯೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ರಾಗಪ್ಪಭೇದಾ। ಇಧ ಪನ ವತ್ಥುಕಾಮಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ । ರೂಪಾದಿಅನೇಕಪ್ಪಕಾರೇನ **ಚಿತ್ರಾ**। ಲೋಕಸ್ಸಾದವಸೇನ **ಮಧುರಾ**। ಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಮನಂ ರಮೇನ್ತೀತಿ **ಮನೋರಮಾ**। **ವಿರೂಪರೂಪೇನಾ**ತಿ ವಿರೂಪೇನ ರೂಪೇನ, ಅನೇಕವಿಧೇನ ಸಭಾವೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತೇ ಹಿ ರೂಪಾದಿವಸೇನ ಚಿತ್ರಾ, ರೂಪಾದೀಸುಪಿ ನೀಲಾದಿವಸೇನ ವಿವಿಧರೂಪಾ। ಏವಂ ತೇನ ವಿರೂಪರೂಪೇನ ತಥಾ ತಥಾ ಅಸ್ಸಾದಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ **ಮಥೇನ್ತಿ ಚಿತ್ತಂ,** ಪಬ್ಬಜ್ಜಾಯ ಅಭಿರಮಿತುಂ ನ ದೇನ್ತೀತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ। ನಿಗಮನಮ್ಪಿ ದ್ವೀಹಿ ತೀಹಿ ವಾ ಪದೇಹಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಪುರಿಮಗಾಥಾಸು ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೫೦)।

ಕಾಮಗುಣಾತಿ ಕಾಮಯಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಕಾಮಾ। ಬನ್ಧನಟ್ಠೇನ ಗುಣಾ। "ಅನುಜಾನಾಮಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಹತಾನಂ ವತ್ಥಾನಂ ದಿಗುಣಂ ಸಙ್ಘಾಟಿ"ನ್ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೩೪೮) ಏತ್ಥ ಪಟಲಟ್ಠೋ ಗುಣಟ್ಠೋ। "ಅಚ್ಚೇನ್ತಿ ಕಾಲಾ ತರಯನ್ತಿ ರತ್ತಿಯೋ, ವಯೋಗುಣಾ ಅನುಪುಬ್ಬಂ ಜಹನ್ತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೪) ಏತ್ಥ ರಾಸಟ್ಠೋ ಗುಣಟ್ಠೋ। "ಸತಗುಣಾ ದಕ್ಖಿಣಾ ಪಾಟಿಕಙ್ಖಿತಬ್ಬಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೭೯) ಏತ್ಥ ಆನಿಸಂಸಟ್ಠೋ ಗುಣಟ್ಠೋ। "ಅನ್ತಂ ಅನ್ತಗುಣಂ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೭; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೦; ಖು॰ ಪಾ॰ ೩.ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರ), ಕಯಿರಾ ಮಾಲಾಗುಣೇ ಬಹೂ"ತಿ ಏತ್ಥ ಬನ್ಧನಟ್ಠೋ ಗುಣಟ್ಠೋ। ಇಧಾಪಿ ಏಸೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಬನ್ಧನಟ್ಠೇನ ಗುಣಾ"ತಿ। **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ। ಏತೇನುಪಾಯೇನ **ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ**ದೀಸುಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಇಟ್ಠಾ**ತಿ ಪರಿಯಿಟ್ಠಾ ವಾ ಹೋನ್ತು, ಮಾ ವಾ, ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಭೂತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕನ್ತಾ**ತಿ ಕಾಮನೀಯಾ। **ಮನಾಪಾ**ತಿ ಮನವಡ್ಢನಕಾ। **ಪಿಯರೂಪಾ**ತಿ ಪಿಯಜಾತಿಕಾ। **ಕಾಮೂಪಸಂಹಿತಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇನ ಕಾಮೇನ ಉಪಸಂಹಿತಾ। **ರಜನೀಯಾ**ತಿ ರಜ್ಜನಿಯಾ, ರಾಗುಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಭೂತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯದಿ ಮುದ್ದಾಯಾತಿಆದೀಸು **ಮುದ್ದಾ**ತಿ ಅಙ್ಗುಲಿಪಬ್ಬೇಸು ಸಞ್ಞಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಹತ್ಥಮುದ್ದಾ। **ಗಣನಾ**ತಿ ಅಚ್ಛಿದ್ದಗಣನಾ। **ಸಙ್ಖಾನ**ನ್ತಿ ಪಿಣ್ಡಗಣನಾ। ಯಾಯ ಖೇತ್ತಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ "ಇಧ ಏತ್ತಕಾ ವೀಹೀ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ", ರುಕ್ಖಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ "ಇಧ ಏತ್ತಕಾನಿ ಫಲಾನಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ", ಆಕಾಸಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ "ಇಮೇ ಆಕಾಸೇ ಸಕುಣಾ ಏತ್ತಕಾ ನಾಮ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ಜಾನನ್ತಿ। **ಕಸೀ**ತಿ ಕಸಿಕಮ್ಮಂ। **ವಣಿಜ್ಜಾ**ತಿ ಜಙ್ಘವಣಿಜ್ಜಥಲವಣಿಜ್ಜಾದಿವಣಿಪ್ಪಥೋ। **ಗೋರಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ವಾ ಪರೇಸಂ ವಾ ಗಾವೋ ರಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಞ್ಚಗೋರಸವಿಕ್ಕಯೇನ ಜೀವನಕಮ್ಮಂ। **ಇಸ್ಸತ್ಥೋ** ವುಚ್ಚತಿ ಆವುಧಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾನಕಮ್ಮಂ। **ರಾಜಪೋರಿಸ**ನ್ತಿ ವಿನಾ ಆವುಧೇನ ರಾಜಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ರಾಜುಪಟ್ಠಾನಂ। **ಸಿಪ್ಪಞ್ಞತರ**ನ್ತಿ ಗಹಿತಾವಸೇಸಹತ್ಥಿಅಸ್ಸಸಿಪ್ಪಾದಿ।

ಸೀತಸ್ಸ ಪುರಕ್ಖತೋತಿ ಲಕ್ಖಂ ವಿಯ ಸರಸ್ಸ ಸೀತಸ್ಸ ಪುರತೋ ಠಿತೋ, ಸೀತೇನ ಬಾಧಿಯಮಾನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಣ್ಹೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಡಂಸಾದೀಸು ಡಂಸಾತಿ** ಪಿಙ್ಗಲಮಕ್ಖಿಕಾ। **ಮಕಸಾತಿ** ಸಬ್ಬಮಕ್ಖಿಕಾ। **ಸರೀಸಪಾತಿ** ಯೇ ಕೇಚಿ ಸರಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। **ರಿಸ್ಸಮಾನೋತಿ** ಪೀಳಿಯಮಾನೋ ರುಪ್ಪಮಾನೋ ಘಟ್ಟಿಯಮಾನೋ। **ಮೀಯಮಾನೋತಿ** ಮರಮಾನೋ। **ಅಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇತಿ** ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಯಂ ಮುದ್ದಾದೀಹಿ ಜೀವಿಕಕಪ್ಪನಂ ಆಗಮ್ಮ ಸೀತಾದಿಪಚ್ಚಯೋ ಆಬಾಧೋ। **ಕಾಮಾನಂ ಆದೀನವೋತಿ** ಕಾಮೇಸು ಉಪದ್ದವೋ, ಉಪಸಗ್ಗೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಕೋತಿ** ಪಚ್ಚಕ್ಖೋ ಸಾಮಂ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬೋ। **ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧೋತಿ** ದುಕ್ಖರಾಸಿ। **ಕಾಮಹೇತೂತಿ**ಆದೀಸು ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ ಕಾಮಾ ಅಸ್ಸ ಹೇತೂತಿ **ಕಾಮಹೇತು**। ಮೂಲಟ್ಠೇನ ಕಾಮಾ ನಿದಾನಮಸ್ಸಾತಿ **ಕಾಮನಿದಾನೋ**। ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೇನ ಪನ "ಕಾಮನಿದಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೋ। ಕಾರಣಟ್ಠೇನ ಕಾಮಾ ಅಧಿಕರಣಂ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಕಾಮಾಧಿಕರಣೋ**। ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೇನೇವ ಪನ "ಕಾಮಾಧಿಕರಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೋ। **ಕಾಮಾನಮೇವ ಹೇತೂತಿ** ಇದಂ ನಿಯಮವಚನಂ ಕಾಮಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿಯೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಉಟ್ಠಹತೋತಿ ಆಜೀವಸಮುಟ್ಠಾಪಕವೀರಿಯೇನ ಉಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ। **ಘಟತೋತಿ** ತಂ ವೀರಿಯಂ ಪುಬ್ಬೇನಾಪರಂ ಘಟೇನ್ತಸ್ಸ। **ವಾಯಮತೋತಿ** ವಾಯಾಮಂ ಪರಕ್ಕಮಂ ಪಯೋಗಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ। **ನಾಭಿನಿಪ್ಫಜ್ಜನ್ತೀತಿ** ನ ನಿಪ್ಫಜ್ಜನ್ತಿ, ಹತ್ಥಂ ನಾಭಿರುಹನ್ತಿ। **ಸೋಚತೀತಿ** ಚಿತ್ತೇ ಉಪ್ಪನ್ನಬಲವಸೋಕೇನ ಸೋಚತಿ। **ಕಿಲಮತೀತಿ** ಕಾಯೇ ಉಪ್ಪನ್ನದುಕ್ಖೇನ ಕಿಲಮತಿ। **ಪರಿದೇವತೀತಿ** ವಾಚಾಯ ಪರಿದೇವತಿ। **ಉರತ್ತಾಳಿನ್ತಿ** ಉರಂ ತಾಳೇತ್ವಾ। **ಕನ್ದತೀತಿ** ರೋದತಿ। **ಸಮ್ಮೋಹಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ** ವಿಸಞ್ಞೀ ವಿಯ ಸಮ್ಮೂಳ್ಹೋ ಹೋತಿ। **ಮೋಘನ್ತಿ** ತುಚ್ಛಂ। **ಅಫಲೋತಿ** ನಿಪ್ಫಲೋ।

ಆರಕ್ಖಾಧಿಕರಣನ್ತಿ ಆರಕ್ಖಕಾರಣಾ। **ಕಿನ್ತಿ ಮೇತಿ** ಕೇನ ನು ಖೋ ಮೇ ಉಪಾಯೇನ। **ಯಮ್ಪಿ ಮೇತಿ** ಯಮ್ಪಿ ಮಯ್ಹಂ ಕಸಿಕಮ್ಮಾದೀನಿ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಂ ಧನಂ ಅಹೋಸಿ। **ತಮ್ಪಿ ನೋ ನತ್ಥೀತಿ** ತಮ್ಪಿ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಇದಾನಿ ನತ್ಥಿ।

ಪುನ ಚಪರಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಾಮಹೇತೂತಿಆದಿನಾಪಿ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾವ ಆದೀನವಂ ದೀಪೇತಿ। ತತ್ಥ **ಕಾಮಹೇತೂತಿ** ಕಾಮಪಚ್ಚಯಾ **ರಾಜಾನೋಪಿ ರಾಜೂಹಿ ವಿವದನ್ತೀತಿ** ಅತ್ಥೋ। **ಕಾಮನಿದಾನನ್ತಿ** ಭಾವನಪುಂಸಕಂ, ಕಾಮೇ ನಿದಾನಂ ಕತ್ವಾ ವಿವದನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಾಮಾಧಿಕರಣನ್ತಿ**ಪಿ ಭಾವನಪುಂಸಕಮೇವ, ಕಾಮೇ ಅಧಿಕರಣಂ ಕತ್ವಾ ವಿವದನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಾಮಾನಮೇವ ಹೇತೂತಿ** ಗಾಮನಿಗಮಸೇನಾಪತಿಪುರೋಹಿತಟ್ಠಾನನ್ತರಾದೀನಂ ಕಾಮಾನಂಯೇವ ಹೇತು ವಿವದನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉಪಕ್ಕಮನ್ತೀತಿ** ಪಹರನ್ತಿ।

ಅಸಿಚಮ್ಮನ್ತಿ ಅಸಿಞ್ಚೇವ ಖೇಟಕಫಲಕಾದೀನಿ ಚ।

ಧನುಕಲಾಪಂ ಸನ್ನಯ್ಹಿತ್ವಾತಿ ಧನುಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸರಕಲಾಪಂ ಸನ್ನಯ್ಹಿತ್ವಾ। **ಉಭತೋಬ್ಯೂಳ್ಹನ್ತಿ** ಉಭತೋರಾಸಿಭೂತಂ। **ಪಕ್ಖನ್ದನ್ತೀತಿ** ಪವಿಸನ್ತಿ। **ಉಸೂಸೂತಿ** ಕಣ್ಡೇಸು। **ವಿಜ್ಜೋತಲನ್ತೇಸೂತಿ** ಪರಿವತ್ತಮಾನೇಸು। **ತೇ ತತ್ಥಾತಿ** ತೇ ತಸ್ಮಿಂ ಸಙ್ಗಾಮೇ।

ಅದ್ದಾವಲೇಪನಾ ಉಪಕಾರಿಯೋತಿ ಚೇತ್ಥ ಮನುಸ್ಸಾ ಪಾಕಾರಪಾದಂ ಅಸ್ಸಖುರಸಣ್ಠಾನೇನ ಇಟ್ಠಕಾಹಿ ಚಿನಿತ್ವಾ ಉಪರಿ ಸುಧಾಯ ಲಿಮ್ಪನ್ತಿ। ಏವಂ ಕತಪಾಕಾರಪಾದಾ "ಉಪಕಾರಿಯೋ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತಾ ತಿನ್ತೇನ ಕಲಲೇನ ಸಿತ್ತಾ ಅದ್ದಾವಲೇಪನಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। **ಪಕ್ಖನ್ದನ್ತೀತಿ** ತಾಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ತಿಖಿಣಅಯಸೂಲರುಕ್ಖಸೂಲಾದೀಹಿ ವಿಜ್ಝಿಯಮಾನಾ ಪಾಕಾರಸ್ಸ ಪಿಚ್ಛಿಲ್ಲಭಾವೇನ ಆರೋಹಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾಪಿ ಉಪಧಾವನ್ತಿಯೇವ। **ಛಕಣಕಾಯಾತಿ** ಕುಥಿತಗೋಮಯೇನ। **ಅಭಿವಗ್ಗೇನಾತಿ** ಸತದನ್ತೇನ। ತಂ ಅಟ್ಠದನ್ತಾಕಾರೇನ ಕತ್ವಾ "ನಗರದ್ವಾರಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪವಿಸಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ಆಗತೇ ಉಪರಿದ್ವಾರೇ ಠಿತಾ ತಸ್ಸ ಬನ್ಧನಯೋತ್ತಾನಿ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ತೇನ ಅಭಿವಗ್ಗೇನ ಓಮದ್ದನ್ತಿ।

ಸನ್ಧಿಮ್ಪಿ ಛಿನ್ದನ್ತೀತಿ ಘರಸನ್ಧಿಮ್ಪಿ। **ನಿಲ್ಲೋಪನ್ತಿ** ಗಾಮೇ ಪಹರಿತ್ವಾ ಮಹಾವಿಲೋಪಂ ಕರೋನ್ತಿ। **ಏಕಾಗಾರಿಕ**ನ್ತಿ ಪಣ್ಣಾಸಮತ್ತಾಪಿ ಸಟ್ಠಿಮತ್ತಾಪಿ ಪರಿವಾರೇತ್ವಾ ಜೀವಗ್ಗಾಹಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಧನಂ ಆಹರಾಪೇನ್ತಿ। **ಪರಿಪನ್ಥೇಪಿ ತಿಟ್ಠನ್ತೀ**ತಿ ಪನ್ಥದೂಹನಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಿ। **ಅಡ್ಢದಣ್ಡಕೇಹೀ**ತಿ ಮುಗ್ಗರೇಹಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧೬೯)। ಸೇಸಂ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ।

ಛಟ್ಠಂ।

೧೩೭. ಸತ್ತಮೇ ಏತೀತಿ **ಈತಿ,** ಆಗನ್ತುಕಾನಂ ಅಕುಸಲಭಾಗಿಯಾನಂ ಬ್ಯಸನಹೇತೂನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತಸ್ಮಾ ಕಾಮಗುಣಾಪಿ ಏತೇ ಅನೇಕಬ್ಯಸನಾವಹಟ್ಠೇನ ದಳ್ಹಸನ್ನಿಪಾತಟ್ಠೇನ ಚ ಈತಿ। ಗಣ್ಡೋಪಿ ಅಸುಚಿಂ ಪಗ್ಘರತಿ, ಉದ್ಧುಮಾತಪರಿಪಕ್ಕಪರಿಭಿನ್ನೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏತೇ ಕಿಲೇಸಾ ಅಸುಚಿಪಗ್ಘರಣತೋ ಉಪ್ಪಾದಜರಾಭಙ್ಗೇಹಿ ಉದ್ಧುಮಾತಪರಿಪಕ್ಕಪರಿಭಿನ್ನಭಾವತೋ ಚ **ಗಣ್ಡೋ**। ಉಪದ್ದವತೀತಿ **ಉಪದ್ದವೋ,** ಅನತ್ಥಂ ಜನೇನ್ತೋ ಅಭಿಭವತಿ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ರಾಗಗಣ್ಡಾದೀನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತಸ್ಮಾ ಕಾಮಗುಣಾಪೇತೇ ಅವಿದಿತನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಾವಹಹೇತುತಾಯ ಸಬ್ಬುಪದ್ದವವತ್ಥುತಾಯ ಚ ಉಪದ್ದವೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತೇ ಕಿಲೇಸಾತುರಭಾವಂ ಜನೇನ್ತಾ ಸೀಲಸಙ್ಖಾತಮಾರೋಗ್ಯಂ ಲೋಲುಪ್ಪಂ ವಾ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಾ ಪಾಕತಿಕಮೇವ ಆರೋಗ್ಯಂ ವಿಲುಮ್ಪನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇಮಿನಾ ಆರೋಗ್ಯವಿಲುಮ್ಪನಟ್ಠೇನ **ರೋಗೋ**। ಅಬ್ಭನ್ತರಮನುಪವಿಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಪನ ಅನ್ತೋತುದನಟ್ಠೇನ ದುನ್ನೀಹರಣೀಯಟ್ಠೇನ ಚ **ಸಲ್ಲಂ**। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಭಯಾವಹನತೋ **ಭಯಂ**। **ಮೇತ**ನ್ತಿ ಏತಂ ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ। ನಿಗಮನಮ್ಪಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೫೧)।

ಕಾಮರಾಗರತ್ತಾಯನ್ತಿ ಕಾಮರಾಗೇನ ರತ್ತೋ ಅಯಂ। **ಛನ್ದರಾಗವಿನಿಬದ್ಧೋ**ತಿ ಛನ್ದರಾಗೇನ ಸ್ನೇಹೇನ ಬದ್ಧೋ। **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಾಪಿ ಗಬ್ಭಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ವತ್ತಮಾನಸಳಾಯತನಗಬ್ಭಾ। **ಸಮ್ಪರಾಯಿಕಾಪಿ ಗಬ್ಭಾ**ತಿ ಪರಲೋಕೇಪಿ ಸಳಾಯತನಗಬ್ಭಾ। **ನ ಪರಿಮುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಪರಿಮುಚ್ಚಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। **ಓತಿಣ್ಣೋ ಸಾತರೂಪೇನಾ**ತಿ ಮಧುರಸಭಾವೇನ ರಾಗೇನ ಓತಿಣ್ಣೋ ಓಗಾಹಿತೋ। **ಪಲಿಪಥ**ನ್ತಿ ಕಾಮಕಲಲಮಗ್ಗಂ। **ದುಗ್ಗ**ನ್ತಿ ದುಗ್ಗಮಂ।

ಸತ್ತಮಂ।

೧೩೮. ಅಟ್ಠಮೇ **ಸೀತಂ** ದುಬ್ಬಿಧಂ ಅಬ್ಭನ್ತರಧಾತುಕ್ಖೋಭಪಚ್ಚಯಞ್ಚ ಬಾಹಿರಧಾತುಕ್ಖೋಭಪಚ್ಚಯಞ್ಚ। ತಥಾ **ಉಣ್ಹಂ**। ತತ್ಥ **ಡಂಸಾ**ತಿ ಪಿಙ್ಗಲಮಕ್ಖಿಕಾ। **ಸರೀಸಪೇ**ತಿ ಯೇ ಕೇಚಿ ದೀಘಜಾತಿಕಾ ಸರಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಸೇಸಂ ಪಾಕಟಮೇವ। ನಿಗಮನಮ್ಪಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಟ್ಠಮಂ।

೧೩೯. ನವಮಗಾಥಾ ಪದತ್ಥತೋ ಪಾಕಟಾ ಏವ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಯೋಜನಾ – ಸಾ ಚ ಖೋ ಯುತ್ತಿವಸೇನ, ನ ಅನುಸ್ಸವವಸೇನ। ಯಥಾ ಅಯಂ ಹತ್ಥೀ ಮನುಸ್ಸಕನ್ತೇಸು ಸೀಲೇಸು ದನ್ತತ್ತಾ ಅದನ್ತಭೂಮಿಂ ನಾಗಚ್ಛತೀತಿ ವಾ, ಸರೀರಮಹನ್ತತಾಯ ವಾ **ನಾಗೋ**। ಏವಂ ಕುದಾಸ್ಸು ನಾಮಾಹಮ್ಪಿ ಅರಿಯಕನ್ತೇಸು ಸೀಲೇಸು ದನ್ತತ್ತಾ ಅದನ್ತಭೂಮಿಂ ನಾಗಮನೇನ, ಆಗುಂ ಅಕರಣೇನ, ಪುನ ಇತ್ಥತ್ತಂ ಅನಾಗಮನೇನ ಚ ಗುಣಸರೀರಮಹನ್ತತಾಯ ವಾ ನಾಗೋ ಭವೇಯ್ಯಂ। ಯಥಾ ಚೇಸ **ಯೂಥಾನಿ ವಿವಜ್ಜಯಿತ್ವಾ** ಏಕಚರಿಯಸುಖೇನ **ಯಥಾಭಿರನ್ತಂ ವಿಹರೇ ಅರಞ್ಞೇ, ಏಕೋ ಚರೇ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಕಪ್ಪೋ,** ಕುದಾಸ್ಸು ನಾಮಾಹಮ್ಪಿ ಏವಂ ಗಣಂ ವಿವಜ್ಜಯಿತ್ವಾ ಏಕತ್ತಾಭಿರತಿಸುಖೇನ ಝಾನಸುಖೇನ ಯಥಾಭಿರನ್ತಂ ಅರಞ್ಞೇ ಅತ್ತನೋ ಯಥಾ ಯಥಾ ಸುಖಂ, ತಥಾ ತಥಾ ಯತ್ತಕಂ ವಾ ಇಚ್ಛಾಮಿ, ತತ್ತಕಂ ಅರಞ್ಞೇ ನಿವಾಸಂ ಏಕೋ ಚರೇ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಕಪ್ಪೋ ಏಕೋ ಚರೇಯ್ಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಚೇಸ ಸುಸಣ್ಠಿತಕ್ಖನ್ಧಮಹನ್ತತಾಯ **ಸಞ್ಜಾತಕ್ಖನ್ಧೋ,** ಕುದಾಸ್ಸು ನಾಮಾಹಮ್ಪಿ ಏವಂ

ಅಸೇಕ್ಖಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಮಹನ್ತತಾಯ ಸಞ್ಜಾತಕ್ಖನ್ಧೋ ಭವೇಯ್ಯಂ। ಯಥಾ ಚೇಸ ಪದುಮಸದಿಸಗತ್ತತಾಯ ವಾ, ಪದುಮಕುಲೇ ಉಪ್ಪನ್ನತಾಯ ವಾ **ಪದುಮೀ,** ಕುದಾಸ್ಸು ನಾಮಾಹಮ್ಪಿ ಏವಂ ಪದುಮಸದಿಸಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮಹನ್ತತಾಯ ವಾ, ಅರಿಯಜಾತಿಪದುಮೇ ಉಪ್ಪನ್ನತಾಯ ವಾ ಪದುಮೀ ಭವೇಯ್ಯಂ। ಯಥಾ ಚೇಸ ಥಾಮಬಲಜವಾದೀಹಿ **ಉಳಾರೋ,** ಕುದಾಸ್ಸು ನಾಮಾಹಮ್ಪಿ ಏವಂ ಪರಿಸುದ್ಧಕಾಯಸಮಾಚಾರತಾದೀಹಿ ಸೀಲಸಮಾಧಿನಿಬ್ಬೇಧಿಕಪಞ್ಞಾದೀಹಿ ವಾ ಉಳಾರೋ ಭವೇಯ್ಯನ್ತಿ ಏವಂ ಚಿನ್ತೇನ್ತೋ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಂ ಅಧಿಗತೋಮ್ಹೀತಿ।

ನವಮಂ।

೧೪೦. ದಸಮೇ **ಅಟ್ಠಾನತ**ನ್ತಿ ಅಟ್ಠಾನಂ ತಂ, ಅಕಾರಣಂ ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅನುನಾಸಿಕಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಕತೋ "ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನ ದಸ್ಸನ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಖು॰ ಪಾ॰ ೫.೧೧; ಸು॰ ನಿ॰ ೨೬೮) ವಿಯ। **ಸಙ್ಗಣಿಕಾರತಸ್ಸಾ**ತಿ ಗಣಾಭಿರತಸ್ಸ। **ಯ**ನ್ತಿ ಕಾರಣವಚನಮೇತಂ "ಯಂ ಹಿರೀಯತಿ ಹಿರೀಯಿತಬ್ಬೇನಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೩೦) ವಿಯ। **ಫಸ್ಸಯೇ**ತಿ ಅಧಿಗಚ್ಛೇ। **ಸಾಮಯಿಕಂ ವಿಮುತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಲೋಕಿಯಸಮಾಪತ್ತಿಂ। ಸಾ ಹಿ ಅಪ್ಪಿತಪ್ಪಿತಸಮಯೇ ಏವ ಪಚ್ಚನೀಕೇಹಿ ವಿಮುಚ್ಚನತೋ "ಸಾಮಯಿಕಾ ವಿಮುತ್ತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಂ ಸಾಮಯಿಕಂ ವಿಮುತ್ತಿಂ। "ಅಟ್ಠಾನಂ ತಂ, ನ ತಂ ಕಾರಣಂ ವಿಜ್ಜತಿ ಸಙ್ಗಣಿಕಾರತಸ್ಸ, ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಫಸ್ಸಯೇ ಇತಿ ಏತಂ ಆದಿಚ್ಚಬನ್ಧುಸ್ಸ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಸ್ಸ ವಚೋ ನಿಸಮ್ಮ ಸಙ್ಗಣಿಕಾರತಿಂ ಪಹಾಯ ಯೋನಿಸೋ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತೋ ಅಧಿಗತೋಮ್ಹೀ"ತಿ ಆಹ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೫೪; ಅಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೧೧೦)।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸುಖ**ನ್ತಿ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾಸುಖಂ। **ಪವಿವೇಕಸುಖ**ನ್ತಿ ಕಾಯಚಿತ್ತಉಪಧಿವಿವೇಕೇ ಸುಖಂ। **ಉಪಸಮಸುಖ**ನ್ತಿ ಕಿಲೇಸುಪಸಮಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಸುಖಂ। **ಸಮ್ಬೋಧಿಸುಖ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಸುಖಂ। **ನಿಕಾಮಲಾಭೀ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ರುಚಿವಸೇನ ಯಥಾಕಾಮಲಾಭೀ। **ಅಕಿಚ್ಛಲಾಭೀ**ತಿ ಅದುಕ್ಖಲಾಭೀ। **ಅಕಸಿರಲಾಭೀ**ತಿ ವಿಪುಲಲಾಭೀ। **ಅಸಾಮಯಿಕ**ನ್ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಂ। **ಅಕುಪ್ಪ**ನ್ತಿ ಕುಪ್ಪವಿರಹಿತಂ ಅಚಲಿತಂ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಂ।

ದಸಮಂ।

ದುತಿಯವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ತತಿಯವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ

೧೪೧. ತತಿಯವಗ್ಗಸ್ಸ ಪಠಮೇ **ದಿಟ್ಠೀವಿಸೂಕಾನೀ**ತಿ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ। ತಾನಿ ಹಿ ಮಗ್ಗಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿಸೂಕಟ್ಠೇನ ವಿಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ವಿಲೋಮಟ್ಠೇನ ಚ ವಿಸೂಕಾನಿ। ಏವಂ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿಸೂಕಾನೀತಿ ದಿಟ್ಠಿವಿಸೂಕಾನಿ, ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಏವ ವಾ ವಿಸೂಕಾನಿ ದಿಟ್ಠಿವಿಸೂಕಾನಿ। **ಉಪಾತಿವತ್ತೋ**ತಿ ದಸ್ಸನಮಗ್ಗೇನ ಅತಿಕ್ಕನ್ತೋ। **ಪತ್ತೋ ನಿಯಾಮ**ನ್ತಿ ಅವಿನಿಪಾತಧಮ್ಮತಾಯ ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯನತಾಯ ಚ ನಿಯತಭಾವಂ ಅಧಿಗತೋ, ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಸಙ್ಖಾತಂ ವಾ ಪಠಮಮಗ್ಗನ್ತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಪಠಮಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫತ್ತಿ ಚ ತಸ್ಸ ಪಟಿಲಾಭೋ ಚ ವುತ್ತೋ। ಇದಾನಿ **ಪಟಿಲದ್ಧಮಗ್ಗೋ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಸೇಸಮಗ್ಗಪಟಿಲಾಭಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಉಪ್ಪನ್ನಞಾಣೋಮ್ಹೀ**ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಞಾಣೋ ಅಮ್ಹಿ। ಏತೇನ ಫಲಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅನಞ್ಞನೇಯ್ಯೋ**ತಿ ಅಞ್ಞೇಹಿ "ಇದಂ ಸಚ್ಚಂ ಇದಂ ಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ ನನೇತಬ್ಬೋ। ಏತೇನ ಸಯಮ್ಭುತಂ ದೀಪೇತಿ। ಪತ್ತೇ ವಾ ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಞಾಣೇ ಅಞ್ಞನೇಯ್ಯತಾಯ ಅಭಾವಾ ಸಯಂವಸಿತಂ। ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಾ ದಿಟ್ಠಿವಿಸೂಕಾನಿ ಉಪಾತಿವತ್ತೋ, ಆದಿಮಗ್ಗೇನ ಪತ್ತೋ ನಿಯಾಮಂ, ಸೇಸೇಹಿ ಪಟಿಲದ್ಧಮಗ್ಗೋ, ಫಲಞಾಣೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಞಾಣೋ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಅತ್ತನಾವ ಅಧಿಗತೋತಿ ಅನಞ್ಞನೇಯ್ಯೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೫೫; ಅಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೧೧೧)।

ನ ಪರನೇಯ್ಯೋತಿ ನ ಅಞ್ಞೇಹಿ ನೇತಬ್ಬೋ। **ನ ಪರಪ್ಪತ್ತಿಯೋ**ತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಧಮ್ಮತ್ತಾ ನ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಸದ್ದಹಾಪೇತಬ್ಬೋ। **ನ ಪರಪ್ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ನ ಅಸ್ಸ ಪರೋ ಪಚ್ಚಯೋ, ನ ಪರಸ್ಸ ಸದ್ಧಾಯ ವತ್ತತೀತಿ ನ ಪರಪ್ಪಚ್ಚಯೋ। **ನ ಪರಪಟಿಬದ್ಧಗೂ**ತಿ ನ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪಟಿಬದ್ಧಞಾಣಗಮನೋ।

ಪಠಮಂ।

೧೪೨. ದುತಿಯೇ **ನಿಲ್ಲೋಲುಪೋ**ತಿ ಅಲೋಲುಪೋ। ಯೋ ಹಿ ರಸತಣ್ಹಾಭಿಭೂತೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ಭುಸಂ ಲುಪ್ಪತಿ ಪುನಪ್ಪುನಞ್ಚ ಲುಪ್ಪತಿ, ತೇನ "ಲೋಲುಪೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏಸ ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತೋ ಆಹ "ನಿಲ್ಲೋಲುಪೋ"ತಿ। **ನಿಕ್ಕುಹೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಯಸ್ಸ ತಿವಿಧಕುಹನವತ್ಥು ನತ್ಥಿ, ಸೋ "ನಿಕ್ಕುಹೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪನ ಗಾಥಾಯ ಮನುಞ್ಞಭೋಜನಾದೀಸು ವಿಮ್ಹಯಮನಾಪಜ್ಜನತೋ ನಿಕ್ಕುಹೋತಿ ಅಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ನಿಪ್ಪಿಪಾಸೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಾತುಮಿಚ್ಛಾ ಪಿಪಾಸಾ, ತಸ್ಸಾ ಅಭಾವೇನ ನಿಪ್ಪಿಪಾಸೋ, ಸಾದುರಸಲೋಭೇನ ಭೋತ್ತುಕಮ್ಯತಾವಿರಹಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಿಮ್ಮಕ್ಖೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪರಗುಣವಿನಾಸನಲಕ್ಖಣೋ ಮಕ್ಖೋ, ತಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ ನಿಮ್ಮಕ್ಖೋ। ಅತ್ತನೋ ಗಹಟ್ಠಕಾಲೇ ಸೂದಸ್ಸ ಗುಣಮಕ್ಖನಾಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಆಹ। **ನಿದ್ಧನ್ತಕಸಾವಮೋಹೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ರಾಗಾದಯೋ ತಯೋ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಿ ಚ ತೀಣೀತಿ ಛ ಧಮ್ಮಾ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಅಪ್ಪಸನ್ನಟ್ಠೇನ ಸಕಭಾವಂ ವಿಜಹಾಪೇತ್ವಾ ಪರಭಾವಂ ಗಣ್ಹಾಪನಟ್ಠೇನ ಕಸಟಟ್ಠೇನ ಚ "ಕಸಾವಾ"ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಥಾಹ -

"ತತ್ಥ ಕತಮೇ ತಯೋ ಕಸಾವಾ? ರಾಗಕಸಾವೋ ದೋಸಕಸಾವೋ ಮೋಹಕಸಾವೋ, ಇಮೇ ತಯೋ ಕಸಾವಾ। ತತ್ಥ ಕತಮೇ ಅಪರೇಪಿ ತಯೋ ಕಸಾವಾ? ಕಾಯಕಸಾವೋ ವಚೀಕಸಾವೋ ಮನೋಕಸಾವೋ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೯೨೪)।

ತೇಸು ಮೋಹಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಕಸಾವಾನಂ ತೇಸಞ್ಚ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಮೂಲಭೂತಸ್ಸ ಮೋಹಸ್ಸ ನಿದ್ಧನ್ತತ್ತಾ ನಿದ್ಧನ್ತಕಸಾವಮೋಹೋ, ತಿಣ್ಣಂ ಏವ ವಾ ಕಾಯವಚೀಮನೋಕಸಾವಾನಂ ಮೋಹಸ್ಸ ಚ ನಿದ್ಧನ್ತತ್ತಾ ನಿದ್ಧನ್ತಕಸಾವಮೋಹೋ। ಇತರೇಸು ನಿಲ್ಲೋಲುಪತಾದೀಹಿ ರಾಗಕಸಾವಸ್ಸ, ನಿಮ್ಮಕ್ಖತಾಯ ದೋಸಕಸಾವಸ್ಸ ನಿದ್ಧನ್ತಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋ ಏವ। **ನಿರಾಸಸೋ**ತಿ ನಿತ್ತಣ್ಹೋ। **ಸಬ್ಬಲೋಕೇ**ತಿ ಸಕಲಲೋಕೇ, ತೀಸು ಭವೇಸು ದ್ವಾದಸಸು ವಾ ಆಯತನೇಸು ಭವವಿಭವತಣ್ಹಾವಿರಹಿತೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ । ಅಥ ವಾ ತಯೋಪಿ ಪಾದೇ ವತ್ವಾ **ಏಕೋ ಚರೇ**ತಿ ಏಕೋ ಚರಿತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಏತ್ಥ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಕಾತಬ್ಬೋ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೯೬)।

ದುತಿಯಂ।

೧೪೩. ತತಿಯೇ ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯ್ವಾಯಂ ದಸವತ್ಥುಕಾಯ ಪಾಪದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ **ಪಾಪೋ**। ಪರೇಸಮ್ಪಿ ಅನತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ **ಅನತ್ಥದಸ್ಸೀ**। ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿಮ್ಹಿ ಚ **ವಿಸಮೇ ನಿವಿಟ್ಠೋ**। ತಂ ಅತ್ಥಕಾಮೋ ಕುಲಪುತ್ತೋ **ಪಾಪಂ ಸಹಾಯಂ ಪರಿವಜ್ಜಯೇಥ, ಅನತ್ಥದಸ್ಸಿಂ ವಿಸಮೇ ನಿವಿಟ್ಠಂ**। **ಸಯಂ ನ ಸೇವೇ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ವಸೇನ ತಂ ನ ಸೇವೇಯ್ಯ। ಯದಿ ಪನ ಪರವಸೋ ಹೋತಿ, ಕಿಂ ಸಕ್ಕಾ ಕಾತುನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಪಸುತ**ನ್ತಿ ಪಸಟಂ, ದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಲಗ್ಗನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಮತ್ತ**ನ್ತಿ ಕಾಮಗುಣೇಸು ವೋಸ್ಸಟ್ಠಚಿತ್ತಂ, ಕುಸಲಭಾವನಾರಹಿತಂ ವಾ। ತಂ ಏವರೂಪಂ ನ ಸೇವೇ ನ ಭಜೇ ನ ಪಯಿರುಪಾಸೇ, ಅಞ್ಞದತ್ಥು ಏಕೋ ಚರೇ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಕಪ್ಪೋತಿ।

ನಿದ್ದೇಸೇ **ಸಯಂ ನ ಸೇವೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಸಾಮಂ ನ ಉಪಸಙ್ಕಮೇಯ್ಯ। **ಸಾಮಂ ನ ಸೇವೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಚಿತ್ತೇನಪಿ ನ ಉಪಸಙ್ಕಮೇಯ್ಯ। **ನ ಸೇವೇಯ್ಯಾ**ತಿ ನ ಭಜೇಯ್ಯ। **ನ ನಿಸೇವೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಸಮೀಪಮ್ಪಿ ನ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। **ನ ಸಂಸೇವೇಯ್ಯಾ**ತಿ ದೂರೇ ಭವೇಯ್ಯ। **ನ ಪರಿಸಂಸೇವೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಪಟಿಕ್ಕಮೇಯ್ಯ।

ತತಿಯಂ।

೧೪೪. ಚತುತ್ಥೇ ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - **ಬಹುಸ್ಸುತ**ನ್ತಿ ದುವಿಧೋ ಬಹುಸ್ಸುತೋ ತೀಸು ಪಿಟಕೇಸು ಅತ್ಥತೋ ನಿಖಿಲೋ ಪರಿಯತ್ತಿಬಹುಸ್ಸುತೋ ಚ ಮಗ್ಗಫಲವಿಜ್ಜಾಭಿಞ್ಞಾನಂ ಪಟಿವಿದ್ಧತ್ತಾ ಪಟಿವೇಧಬಹುಸ್ಸುತೋ ಚ। ಆಗತಾಗಮೋ **ಧಮ್ಮಧರೋ**। ಉಳಾರೇಹಿ ಪನ ಕಾಯವಚೀಮನೋಕಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ **ಉಳಾರೋ**। ಯುತ್ತಪಟಿಭಾನೋ ಚ ಮುತ್ತಪಟಿಭಾನೋ ಚ ಯುತ್ತಮುತ್ತಪಟಿಭಾನೋ ಚ **ಪಟಿಭಾನವಾ**। ಪರಿಯತ್ತಿಪರಿಪುಚ್ಛಾಧಿಗಮವಸೇನ ವಾ ತಿಧಾ ಪಟಿಭಾನವಾ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಪರಿಯತ್ತಿ ಪಟಿಭಾತಿ, ಸೋ ಪರಿಯತ್ತಿಪಟಿಭಾನವಾ। ಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಞ್ಚ ಞಾಯಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣಞ್ಚ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಪರಿಪುಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಪರಿಪುಚ್ಛಾ ಪಟಿಭಾತಿ, ಸೋ ಪರಿಪುಚ್ಛಾಪಟಿಭಾನವಾ। ಯೇನ ಮಗ್ಗಾದಯೋ ಪಟಿವಿದ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸೋ ಅಧಿಗಮಪಟಿಭಾನವಾ। ತಂ ಏವರೂಪಂ **ಬಹುಸ್ಸುತಂ ಧಮ್ಮಧರಂ ಭಜೇಥ, ಮಿತ್ತಂ ಉಳಾರಂ ಪಟಿಭಾನವನ್ತಂ**। ತತೋ ತಸ್ಸಾನುಭಾವೇನ ಅತ್ತತ್ಥಪರತ್ಥಉಭಯತ್ಥಭೇದತೋ ವಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಪರಮತ್ಥಭೇದತೋ ವಾ ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರಾನಿ **ಅಞ್ಞಾಯ ಅತ್ಥಾನಿ,** ತತೋ "ಅಹೋಸಿಂ ನು ಖೋ ಅಹಂ ಅತೀತಮದ್ಧಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦; ಮಹಾನಿ॰ ೧೭೪) ಕಙ್ಖಾಟ್ಠಾನೇಸು **ವಿನೇಯ್ಯ ಕಙ್ಖಂ** ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಂ ವಿನೇತ್ವಾ ವಿನಾಸೇತ್ವಾ ಏವಂ ಕತಸಬ್ಬಕಿಚ್ಚೋ ಏಕೋ ಚರೇ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಕಪ್ಪೋತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೫೮)।

ಚತುತ್ಥಂ।

೧೪೫. ಪಞ್ಚಮೇ **ಖಿಡ್ಡಾ** ಚ **ರತಿ** ಚ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾವ। **ಕಾಮಸುಖ**ನ್ತಿ ವತ್ಥುಕಾಮಸುಖಂ। ವತ್ಥುಕಾಮಾಪಿ ಹಿ ಸುಖಸ್ಸ ವಿಸಯಾದಿಭಾವೇನ ಸುಖನ್ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯಥಾಹ - "ಅತ್ಥಿ ರೂಪಂ ಸುಖಂ ಸುಖಾನುಪತಿತ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೬೦)। ಏವಮೇತಂ ಖಿಡ್ಡಂ ರತಿಂ ಕಾಮಸುಖಞ್ಚ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಓಕಾಸಲೋಕೇ **ಅನಲಙ್ಕರಿತ್ವಾ** ಅಲನ್ತಿ ಅಕತ್ವಾ "ಏತಂ ತಪ್ಪಕ"ನ್ತಿ ವಾ "ಸಾರಭೂತ"ನ್ತಿ ವಾ ಏವಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ। **ಅನಪೇಕ್ಖಮಾನೋ**ತಿ ತೇನ ಅನಲಙ್ಕರಣೇನ ಅನಪೇಕ್ಖನಸೀಲೋ ಅಪಿಹಾಲುಕೋ ನಿತ್ತಣ್ಹೋ। **ವಿಭೂಸಟ್ಠಾನಾವಿರತೋ ಸಚ್ಚವಾದೀ** ಏಕೋ ಚರೇತಿ। ತತ್ಥ ವಿಭೂಸಾ ದುವಿಧಾ ಅಗಾರಿಕವಿಭೂಸಾ ಚ ಅನಗಾರಿಕವಿಭೂಸಾ ಚ। ತತ್ಥ ಅಗಾರಿಕವಿಭೂಸಾ ಸಾಟಕವೇಠನಮಾಲಾಗನ್ಧಾದಿ, ಅನಗಾರಿಕವಿಭೂಸಾ ಚ ಪತ್ತಮಣ್ಡನಾದಿ। ವಿಭೂಸಾ ಏವ **ವಿಭೂಸಟ್ಠಾನಂ,** ತಸ್ಮಾ ವಿಭೂಸಟ್ಠಾನಾ ತಿವಿಧಾಯಪಿ ವಿರತಿಯಾ **ವಿರತೋ**। ಅವಿತಥವಚನತೋ **ಸಚ್ಚವಾದೀ**ತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೫೯)।

ಪಞ್ಚಮಂ।

೧೪೬. ಛಟ್ಠೇ **ಧನಾನೀ**ತಿ ಮುತ್ತಾಮಣಿವೇಳುರಿಯಸಙ್ಖಸಿಲಾಪವಾಳರಜತಜಾತರೂಪಾದೀನಿ ರತನಾನಿ। **ಧಞ್ಞಾನೀ**ತಿ ಸಾಲಿವೀಹಿಯವಗೋಧುಮಕಙ್ಗುವರಕಕುದ್ರೂಸಕಪ್ಪಭೇದಾನಿ ಸತ್ತ ಸೇಸಾಪರಣ್ಣಾನಿ ಚ। **ಬನ್ಧವಾನೀ**ತಿ ಞಾತಿಬನ್ಧು, ಗೋತ್ತಬನ್ಧು, ಮಿತ್ತಬನ್ಧು, ಸಿಪ್ಪಬನ್ಧುವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಬನ್ಧವೇ। **ಯಥೋಧಿಕಾನೀ**ತಿ ಸಕಸಕಓಧಿವಸೇನ ಠಿತಾನಿಯೇವ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೬೦)।

ಛಟ್ಠಂ।

೧೪೭. ಸತ್ತಮೇ **ಸಙ್ಗೋ ಏಸೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಉಪಭೋಗಂ ನಿದ್ದಿಸತಿ। ಸೋ ಹಿ ಸಜ್ಜನ್ತಿ ತತ್ಥ ಪಾಣಿನೋ ಕದ್ದಮೇ ಪವಿಟ್ಠೋ ಹತ್ಥೀ ವಿಯಾತಿ **ಸಙ್ಗೋ**। **ಪರಿತ್ತಮೇತ್ಥ ಸೋಖ್ಯ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣೂಪಭೋಗಕಾಲೇ ವಿಪರೀತಸಞ್ಞಾಯ ಉಪ್ಪಾದೇತಬ್ಬತೋ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಪರಿಯಾಪನ್ನತೋ ವಾ ಲಾಮಕಟ್ಠೇನ ಸೋಖ್ಯಂ ಪರಿತ್ತಂ, ವಿಜ್ಜುಪ್ಪಭಾಯ ಓಭಾಸಿತನಚ್ಚದಸ್ಸನಸುಖಂ ವಿಯ ಇತ್ತರಂ, ತಾವಕಾಲಿಕನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅಪ್ಪಸ್ಸಾದೋ ದುಕ್ಖಮೇತ್ಥ ಭಿಯ್ಯೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಚ ಯ್ವಾಯಂ "ಯಂ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಇಮೇ

ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ, ಅಯಂ ಕಾಮಾನಂ ಅಸ್ಸಾದೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಯಮಿದಂ "ಕೋ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಾಮಾನಂ ಆದೀನವೋ, ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕುಲಪುತ್ತೋ ಯೇನ ಸಿಪ್ಪಟ್ಠಾನೇನ ಜೀವಿಕಂ ಕಪ್ಪೇತಿ ಯದಿ ಮುದ್ದಾಯ ಯದಿ ಗಣನಾಯಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೭) ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನೇತ್ಥ ದುಕ್ಖಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಉಪನಿಧಾಯ ಅಪ್ಪೋದಕಬಿನ್ದುಮತ್ತೋ ಹೋತಿ, ಅಥ ಖೋ ದುಕ್ಖಮೇವ ಭಿಯ್ಯೋ ಬಹು, ಚತೂಸು ಸಮುದ್ದೇಸು ಉದಕಸದಿಸೋ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ – "ಅಪ್ಪಸ್ಸಾದೋ ದುಕ್ಖಮೇತ್ಥ ಭಿಯ್ಯೋ"ತಿ। **ಗಳೋ ಏಸೋತಿ** ಅಸ್ಸಾದಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಆಕಡ್ಢನವಸೇನ ಬಳಿಸೋ ವಿಯ ಏಸೋ, ಯದಿದಂ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ। **ಇತಿ ಞತ್ವಾ ಮತಿಮಾತಿ** ಏವಂ ಞತ್ವಾ ಬುದ್ಧಿಮಾ ಪಣ್ಡಿತೋ ಪುರಿಸೋ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ಪಹಾಯ ಏಕೋ ಚರೇ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಕಪ್ಪೋತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೬೧)।

ಸತ್ತಮಂ।

೧೪೮. ಅಟ್ಠಮಗಾಥಾಯ ದುತಿಯಪಾದೇ **ಜಾಲನ್ತಿ** ಸುತ್ತಮಯಂ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಮ್ಬೂತಿ** ಉದಕಂ, ತತ್ಥ ಚರತೀತಿ **ಅಮ್ಬುಚಾರೀ,** ಮಚ್ಛಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸಲಿಲೇ ಅಮ್ಬುಚಾರೀ **ಸಲಿಲಮ್ಬುಚಾರೀ**। ತಸ್ಮಿಂ ನದೀಸಲಿಲೇ ಜಾಲಂ ಭೇತ್ವಾ ಗತಅಮ್ಬುಚಾರೀವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತಿಯಪಾದೇ **ದಡ್ಢನ್ತಿ** ದಡ್ಢಟ್ಠಾನಂ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾ ಅಗ್ಗಿ ದಡ್ಢಟ್ಠಾನಂ ಪುನ ನ ನಿವತ್ತತಿ, ನ ತತ್ಥ ಭಿಯ್ಯೋ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಏವಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಗ್ಗಿನಾ ದಡ್ಢಂ ಕಾಮಗುಣಟ್ಠಾನಂ ಅನಿವತ್ತಮಾನೋ, ತತ್ಥ ಭಿಯ್ಯೋ ಅನಾಗಚ್ಛನ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ।

ಸಂಯೋಜನಾನೀತಿ ಯಸ್ಸ ಸಂವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಸಂಯೋಜೇನ್ತಿ ಬನ್ಧನ್ತೀತಿ ಸಂಯೋಜನಾನಿ। ಇಮಾನಿ ಪನ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಕಿಲೇಸಪಟಿಪಾಟಿಯಾಪಿ ಆಹರಿತುಂ ವಟ್ಟತಿ ಮಗ್ಗಪಟಿಪಾಟಿಯಾಪಿ। ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಸಂಯೋಜನಾನಿ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಮಾನಸಂಯೋಜನಂ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ, ದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ, ಭವರಾಗಸಂಯೋಜನಂ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ, ಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛರಿಯಾನಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ, ಅವಿಜ್ಜಾ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ। ಮಗ್ಗಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛರಿಯಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಾ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ, ಮಾನಭವರಾಗಅವಿಜ್ಜಾ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನಾತಿ। **ಭಿನ್ದಿತ್ವಾತಿ** ಭೇದಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ। **ಪಭಿನ್ದಿತ್ವಾತಿ** ಛಿನ್ದಂ ಕತ್ವಾ। **ದಾಲಯಿತ್ವಾತಿ** ಫಾಲೇತ್ವಾ। **ಪದಾಲಯಿತ್ವಾತಿ** ಹೀರೇತ್ವಾ। **ಸಮ್ಪದಾಲಯಿತ್ವಾತಿ** ಉಪಸಗ್ಗೇನ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ।

ಅಟ್ಠಮಂ।

೧೪೯. ನವಮೇ **ಓಕ್ಖಿತ್ತಚಕ್ಖೂತಿ** ಹೇಟ್ಠಾಖಿತ್ತಚಕ್ಖು, ಸತ್ತ ಗೀವಟ್ಠೀನಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಠಪೇತ್ವಾ ಪರಿವಜ್ಜನಪಹಾತಬ್ಬದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಯುಗಮತ್ತಂ ಪೇಕ್ಖಮಾನೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನ ತು ಹನುಕಟ್ಠಿನಾ ಹದಯಟ್ಠಿಂ ಸಙ್ಘಟ್ಟೇನ್ತೋ। ಏವಞ್ಹಿ ಓಕ್ಖಿತ್ತಚಕ್ಖುತಾ ನ ಸಮಣಸಾರೂಪ್ಪಾ ಹೋತಿ। **ನ ಚ ಪಾದಲೋಲೋತಿ** ಏಕಸ್ಸ ದುತಿಯೋ ದ್ವಿನ್ನಂ ತತಿಯೋತಿ ಏವಂ ಗಣಮಜ್ಝಂ ಪವಿಸಿತುಕಾಮತಾಯ ಕಣ್ಡೂಯಮಾನಪಾದೋ ವಿಯ ಅಭವನ್ತೋ, ದೀಘಚಾರಿಕಅನವಟ್ಠಿತಚಾರಿಕವಿರತೋ ವಾ। **ಗುತ್ತಿನ್ದ್ರಿಯೋತಿ** ಛಸು ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಇಧ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ವಿಸುಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ವುತ್ತಾವಸೇಸವಸೇನ ಗೋಪಿತಿನ್ದ್ರಿಯೋ। **ರಕ್ಖಿತಮಾನಸಾನೋತಿ** ಮಾನಸಂಯೇವ ಮಾನಸಾನಂ, ತಂ ರಕ್ಖಿತಮಸ್ಸಾತಿ ರಕ್ಖಿತಮಾನಸಾನೋ। ಯಥಾ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ನ ವಿಲುಪ್ಪತಿ, ಏವಂ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅನವಸ್ಸುತೋತಿ** ಇಮಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ತೇಸು ತೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಕಿಲೇಸಅನ್ವಾಸ್ಸವವಿರಹಿತೋ। **ಅಪರಿಡಯ್ಹಮಾನೋತಿ** ಏವಂ ಅನ್ವಾಸ್ಸವವಿರಹಿತಾ ಏವ ಕಿಲೇಸಗ್ಗೀಹಿ ಅಪರಿಡಯ್ಹಮಾನೋ, ಬಹಿದ್ಧಾ ವಾ ಅನವಸ್ಸುತೋ, ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅಪರಿಡಯ್ಹಮಾನೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೬೩)।

ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾತಿ ಕಾರಣವಸೇನ "ಚಕ್ಖೂ"ತಿ ಲದ್ಧವೋಹಾರೇನ ರೂಪದಸ್ಸನಸಮತ್ಥೇನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ। ಪೋರಾಣಾ ಪನಾಹು -

"ಚಕ್ಖು ರೂಪಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ ಅಚಿತ್ತಕತ್ತಾ, ಚಿತ್ತಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ ಅಚಕ್ಖುಕತ್ತಾ, ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಘಟ್ಟನೇ ಪನ ಪಸಾದವತ್ಥುಕೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಪಸ್ಸತಿ। ಈದಿಸೀ ಪನೇಸಾ 'ಧನುನಾ ವಿಜ್ಝತೀ'ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಸಸಮ್ಭಾರಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾತಿ ಅಯಮೇವೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೧೫; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೩೫೨)।

ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೀತಿ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಸುಭನಿಮಿತ್ತಾದಿಕಂ ವಾ ಕಿಲೇಸವತ್ಥುಭೂತಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ಛನ್ದರಾಗವಸೇನ ಗಣ್ಹಾತಿ, ದಿಟ್ಠಮತ್ತವಸೇನ ನ ಸಣ್ಠಾತಿ। **ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಾಹೀ**ತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ಪಾಕಟಭಾವಕರಣತೋ "ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನ"ನ್ತಿ ಲದ್ಧವೋಹಾರಂ ಹತ್ಥಪಾದಹಸಿತಲಪಿತವಿಲೋಕಿತಾದಿಭೇದಂ ಆಕಾರಂ ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಯತ್ವಾಧಿಕರಣಮೇನನ್ತಿಆದಿಮ್ಹಿ ಯಂಕಾರಣಾ ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾಸಂವರಸ್ಸ ಹೇತು। ಏತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಸತಿಕವಾಟೇನ **ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಸಂವುತಂ** ಅಪಿಹಿತಚಕ್ಖುದ್ವಾರಂ ಹುತ್ವಾ **ವಿಹರನ್ತಂ** ಏತೇ ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ **ಧಮ್ಮಾ ಅನ್ವಾಸ್ಸವೇಯ್ಯುಂ। ತಸ್ಸ ಸಂವರಾಯ ನ ಪಟಿಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಸತಿಕವಾಟೇನ ಪಿದಹನತ್ಥಾಯ ನ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ। ಏವಂಭೂತೋಯೇವ ಚ **"ನ ರಕ್ಖತಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ। ನ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯೇ ಸಂವರಂ ಆಪಜ್ಜತೀ**"ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯೇ ಸಂವರೋ ವಾ ಅಸಂವರೋ ವಾ ನತ್ಥಿ। ನ ಹಿ ಚಕ್ಖುಪಸಾದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸತಿ ವಾ ಮುಟ್ಠಸ್ಸಚ್ಚಂ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಪಿ ಚ ಯದಾ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ತದಾ ಭವಙ್ಗೇ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧೇ ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತು ಆವಜ್ಜನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತತೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಂ ತತೋ ವಿಪಾಕಮನೋಧಾತು ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಕಿಚ್ಚಂ ತತೋ ವಿಪಾಕಾಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಸನ್ತೀರಣಕಿಚ್ಚಂ ತತೋ ಕಿರಿಯಾಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ವೋಟ್ಠಪನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತದನನ್ತರಂ ಜವನಂ ಜವತಿ। ತತ್ರಾಪಿ ನೇವ ಭವಙ್ಗಸಮಯೇ, ನ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ಅಞ್ಞತರಸಮಯೇ ಸಂವರೋ ವಾ ಅಸಂವರೋ ವಾ ಅತ್ಥಿ, ಜವನಕ್ಖಣೇ ಪನ ಸಚೇ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಂ ವಾ ಮುಟ್ಠಸ್ಸಚ್ಚಂ ವಾ ಅಞ್ಞಾಣಂ ವಾ ಅಕ್ಖನ್ತಿ ವಾ ಕೋಸಜ್ಜಂ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಸಂವರೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಹೋನ್ತೋ ಪನ ಸೋ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯೇ ಅಸಂವರೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ದ್ವಾರಮ್ಪಿ ಅಗುತ್ತಂ ಹೋತಿ ಭವಙ್ಗಮ್ಪಿ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿಪಿ। ಯಥಾ ಕಿಂ? ಯಥಾ ನಗರೇ ಚತೂಸು ದ್ವಾರೇಸು ಅಸಂವುತೇಸು ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅನ್ತೋಘರದ್ವಾರಕೋಟ್ಠಕಗಬ್ಭಾದಯೋ ಸುಸಂವುತಾ, ತಥಾಪಿ ಅನ್ತೋನಗರೇ ಸಬ್ಬಂ ಭಣ್ಡಂ ಅರಕ್ಖಿತಂ ಅಗೋಪಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ನಗರದ್ವಾರೇನ ಹಿ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಚೋರಾ ಯದಿಚ್ಛನ್ತಿ, ತಂ ಹರೇಯ್ಯುಂ। ಏವಮೇವ ಜವನೇ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಾದೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ತಸ್ಮಿಂ ಅಸಂವರೇ ಸತಿ ದ್ವಾರಮ್ಪಿ ಅಗುತ್ತಂ ಹೋತಿ ಭವಙ್ಗಮ್ಪಿ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿಪೀತಿ।

ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ ನ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೀ ಹೋತೀತಿಆದೀಸು **ನ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೀ ಹೋತೀ**ತಿ ಛನ್ದರಾಗವಸೇನ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ನ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಏವಂ ಸೇಸಪದಾನಿಪಿ ವುತ್ತಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಯಥಾ ಚ ಹೇಟ್ಠಾ "ಜವನೇ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಾದೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ತಸ್ಮಿಂ ಅಸಂವರೇ ಸತಿ ದ್ವಾರಮ್ಪಿ ಅಗುತ್ತಂ ಹೋತಿ ಭವಙ್ಗಮ್ಪಿ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿಪೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಮಿಧ ತಸ್ಮಿಂ ಸೀಲಾದೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ದ್ವಾರಮ್ಪಿ ಗುತ್ತಂ ಹೋತಿ ಭವಙ್ಗಮ್ಪಿ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿಪಿ। ಯಥಾ ಕಿಂ? ಯಥಾ ನಗರದ್ವಾರೇಸು ಸಂವುತೇಸು ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅನ್ತೋಘರಾದಯೋ ಅಸಂವುತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾಪಿ ಅನ್ತೋನಗರೇ ಸಬ್ಬಂ ಭಣ್ಡಂ ಸುರಕ್ಖಿತಂ ಸುಗೋಪಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ನಗರದ್ವಾರೇಸು ಪಿಹಿತೇಸು ಚೋರಾನಂ ಪವೇಸೋ ನತ್ಥಿ। ಏವಮೇವ ಜವನೇ ಸೀಲಾದೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ದ್ವಾರಮ್ಪಿ ಗುತ್ತಂ ಹೋತಿ ಭವಙ್ಗಮ್ಪಿ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿಪಿ। ತಸ್ಮಾ ಜವನಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋಪಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯೇ ಸಂವರೋತಿ ವುತ್ತೋ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೩೫೨; ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೧೫)।

ಅವಸ್ಸುತಪರಿಯಾಯಞ್ಚಾತಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ತಿನ್ತಕಾರಣಞ್ಚ। **ಅನವಸ್ಸುತಪರಿಯಾಯಞ್ಚಾ**ತಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಅತಿನ್ತಕಾರಣಞ್ಚ।

ಪಿಯರೂಪೇ ರೂಪೇತಿ ಇಟ್ಠಜಾತಿಕೇ ರೂಪಾರಮ್ಮಣೇ। **ಅಪ್ಪಿಯರೂಪೇ ರೂಪೇ**ತಿ ಅನಿಟ್ಠಸಭಾವೇ ರೂಪಾರಮ್ಮಣೇ। **ಬ್ಯಾಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ದೋಸವಸೇನ ಪೂತಿಭಾವಮಾಪಜ್ಜತಿ। **ಓತಾರ**ನ್ತಿ ಛಿದ್ದಂ ಅನ್ತರಂ। **ಆರಮ್ಮಣ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯಂ।

ಅಧಿಭಂಸೂತಿ ಮದ್ದಂಸು। **ನ ಅಧಿಭೋಸೀ**ತಿ ನ ಮದ್ದಿ। **ಬಹಲಮತ್ತಿಕಾ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ದಾನವಸೇನ ಉದ್ಧಮಾಯಿಕಾ ಬಹಲಮತ್ತಿಕಾ। **ಅದ್ದಾವಲೇಪನಾ**ತಿ ಅಸುಕ್ಖಮತ್ತಿಕದಾನಾ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನಂ।

ನವಮಂ।

೧೫೦. ದಸಮೇ **ಕಾಸಾಯವತ್ಥೋ ಅಭಿನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಪಾದಸ್ಸ ಗೇಹಾ ಅಭಿನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಕಾಸಾಯವತ್ಥೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಸಕ್ಕಾ ಜಾನಿತುನ್ತಿ ನ ವಿತ್ಥಾರಿತನ್ತಿ।

ದಸಮಂ।

ತತಿಯವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಚತುತ್ಥವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ

೧೫೧. ಚತುತ್ಥವಗ್ಗಸ್ಸ ಪಠಮೇ **ರಸೇಸೂ**ತಿ ಅಮ್ಬಿಲಮಧುರತಿತ್ತಕಕಟುಕಲೋಣಿಕಖಾರಿಕಕಸಾವಾದಿಭೇದೇಸು ಸಾಯನೀಯೇಸು। **ಗೇಧಂ ಅಕರ**ನ್ತಿ ಗಿದ್ಧಿಂ ಅಕರೋನ್ತೋ, ತಣ್ಹಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇನ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅಲೋಲೋ**ತಿ "ಇದಂ ಸಾಯಿಸ್ಸಾಮಿ, ಇದಂ ಸಾಯಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಏವಂ ರಸವಿಸೇಸೇಸು ಅನಾಕುಲೋ। **ಅನಞ್ಞಪೋಸೀ**ತಿ ಪೋಸೇತಬ್ಬಕಸದ್ಧಿವಿಹಾರಿಕಾದಿವಿರಹಿತೋ, ಕಾಯಸನ್ಧಾರಣಮತ್ತೇನ ಸನ್ತುಟ್ಠೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ವಾ ಪುಬ್ಬೇ ಉಯ್ಯಾನೇ ರಸೇಸು ಗೇಧಕರಣಲೋಲೋ ಹುತ್ವಾ ಅಞ್ಞಪೋಸೀ ಆಸಿಂ, ಏವಂ ಅಹುತ್ವಾ ಯಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಲೋಲೋ ಹುತ್ವಾ ರಸೇಸು ಗೇಧಂ ಕರೋತಿ, ತಂ ತಣ್ಹಂ ಹಿತ್ವಾ ಆಯತಿಂ ತಣ್ಹಾಮೂಲಕಸ್ಸ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಅನಿಬ್ಬತ್ತನೇನ ಅನಞ್ಞಪೋಸೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಥ ವಾ ಅತ್ಥಭಞ್ಜನಕಟ್ಠೇನ ಕಿಲೇಸಾ "ಅಞ್ಞೇ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಅಪೋಸನೇನ ಅನಞ್ಞಪೋಸೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। **ಸಪದಾನಚಾರೀ**ತಿ ಅವೋಕ್ಕಮ್ಮಚಾರೀ ಅನುಪುಬ್ಬಚಾರೀ, ಘರಪಟಿಪಾಟಿಂ ಅಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಅಡ್ಢಕುಲಞ್ಚ ದಲಿದ್ದಕುಲಞ್ಚ ನಿರನ್ತರಂ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಪವಿಸಮಾನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕುಲೇ ಕುಲೇ ಅಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಚಿತ್ತೋ**ತಿ ಖತ್ತಿಯಕುಲಾದೀಸು ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಕಿಲೇಸವಸೇನ ಅಲಗ್ಗಚಿತ್ತೋ, ಚನ್ದೂಪಮೋ ನಿಚ್ಚನವಕೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೬೫; ಅಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೧೨೧)।

ಪಠಮಂ।

೧೫೨. ದುತಿಯೇ **ಆವರಣಾನೀ**ತಿ ನೀವರಣಾನೇವ, ತಾನಿ ಅತ್ಥತೋ ಉರಗಸುತ್ತೇ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧ ಆದಯೋ) ವುತ್ತಾನಿ। ತಾನಿ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಅಬ್ಭಾದಯೋ ವಿಯ ಚನ್ದಂ ಸೂರಿಯಂ ವಾ ಚೇತೋ ಆವರನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಆವರಣಾನಿ ಚೇತಸೋ"ತಿ ವುತ್ತಾನಿ। ತಾನಿ ಉಪಚಾರೇನ ವಾ ಅಪ್ಪನಾಯ ವಾ **ಪಹಾಯ**। **ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ**ತಿ ಉಪಗಮ್ಮ ಚಿತ್ತಂ ವಿಬಾಧೇನ್ತೇ ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ, **ವತ್ಥೋಪಮಾದೀಸು** (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೭೦ ಆದಯೋ) ವುತ್ತೇ ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ ವಾ। **ಬ್ಯಪನುಜ್ಜಾ**ತಿ ಪನುದಿತ್ವಾ ವಿನಾಸೇತ್ವಾ, ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗೇನ ಪಜಹಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ । **ಸಬ್ಬೇ**ತಿ ಅನವಸೇಸೇ। ಏವಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ

ದಿಟ್ಠಿನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಪಹೀನತ್ತಾ **ಅನಿಸ್ಸಿತೋ**। ಸೇಸಮಗ್ಗೇಹಿ ಛೇತ್ವಾ ತೇಧಾತುಕಗತಂ **ಸಿನೇಹದೋಸಂ,** ತಣ್ಹಾರಾಗನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸಿನೇಹೋ ಏವ ಹಿ ಗುಣಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಸಿನೇಹದೋಸೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೬೬)।

ದುತಿಯಂ।

೧೫೩. ತತಿಯೇ **ವಿಪಿಟ್ಠಿಕತ್ವಾನಾ**ತಿ ಪಿಟ್ಠಿತೋ ಕತ್ವಾ, ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಜಹಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸುಖಂ ದುಖಞ್ಚಾ**ತಿ ಕಾಯಿಕಂ ಸಾತಾಸಾತಂ। **ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸ**ನ್ತಿ ಚೇತಸಿಕಂ ಸಾತಾಸಾತಂ। **ಉಪೇಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನುಪೇಕ್ಖಂ। **ಸಮಥ**ನ್ತಿ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಥಮೇವ। **ವಿಸುದ್ಧ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಚನೀವರಣವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪೀತಿಸುಖಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ನವಹಿ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಅತಿಸುದ್ಧಂ, ನಿದ್ಧನ್ತಸುವಣ್ಣಮಿವ ವಿಗತೂಪಕ್ಕಿಲೇಸನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಯಂ ಪನ ಯೋಜನಾ - ವಿಪಿಟ್ಠಿಕತ್ವಾನ ಸುಖಂ ದುಕ್ಖಞ್ಚ ಪುಬ್ಬೇವ, ಪಠಮಜ್ಝಾನೂಪಚಾರಭೂಮಿಯಂಯೇವ ದುಕ್ಖಂ, ತತಿಯಜ್ಝಾನೂಪಚಾರಭೂಮಿಯಞ್ಚ ಸುಖನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪುನ ಆದಿತೋ ವುತ್ತಂ **ಚ**-ಕಾರಂ ಪರತೋ ನೇತ್ವಾ "ಸೋಮನಸ್ಸಂ ದೋಮನಸ್ಸಞ್ಚ ವಿಪಿಟ್ಠಿಕತ್ವಾನ ಪುಬ್ಬೇವಾ"ತಿ ಅಧಿಕಾರೋ। ತೇನ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇ, ದೋಮನಸ್ಸಞ್ಚ ದುತಿಯಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇಯೇವಾತಿ ದೀಪೇತಿ। ಏತಾನಿ ಹಿ ಏತೇಸಂ ಪರಿಯಾಯತೋ ಪಹಾನಟ್ಠಾನಾನಿ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಪನ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ, ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ, ಸುಖಸ್ಸ ತತಿಯಜ್ಝಾನಂ, ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ಪಹಾನಟ್ಠಾನಂ। ಯಥಾಹ - "ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ ಏತ್ಥುಪ್ಪನ್ನಂ ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಪರಿಸೇಸಂ ನಿರುಜ್ಝತೀ"ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೫೧೦)। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಪರತೋ **ಪುಬ್ಬೇವಾ**ತಿ ತೀಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನದೀಸು ದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸಸುಖಾನಿ ವಿಪಿಟ್ಠಿಕತ್ವಾ ಏತ್ಥೇವ ಚ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ವಿಪಿಟ್ಠಿಕತ್ವಾ ಇಮಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ **ಲದ್ಧಾನುಪೇಕ್ಖಂ ಸಮಥಂ ವಿಸುದ್ಧಂ ಏಕೋ ಚರೇ** ಇತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೬೭; ಅಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೧೨೩)।

ತತಿಯಂ।

೧೫೪. ಚತುತ್ಥೇ ಆರದ್ಧಂ ವೀರಿಯಂ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ**। ಏತೇನ ಅತ್ತನೋ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭಂ ಆದಿವೀರಿಯಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಪರಮತ್ಥೋ ವುಚ್ಚತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ತಸ್ಸ ಪತ್ತಿಯಾ **ಪರಮತ್ಥಪತ್ತಿಯಾ**। ಏತೇನ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೇನ ಪತ್ತಬ್ಬಫಲಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅಲೀನಚಿತ್ತೋ**ತಿ ಏತೇನ ವೀರಿಯುಪತ್ಥಮ್ಭಾನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಅಲೀನತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅಕುಸೀತವುತ್ತೀ**ತಿ ಏತೇನ ಠಾನಾಸನಚಙ್ಕಮಾದೀಸು ಕಾಯಸ್ಸ ಅನವಸೀದನಂ। **ದಳ್ಹನಿಕ್ಕಮೋ**ತಿ ಏತೇನ "ಕಾಮಂ ತಚೋ ಚ ನ್ಹಾರು ಚಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೪; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೨; ಅ॰ ನಿ॰ ೨.೫; ಮಹಾನಿ॰ ೧೯೬) ಏವಂ ಪವತ್ತಂ ಪದಹನವೀರಿಯಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯಂ ತಂ ಅನುಪುಬ್ಬಸಿಕ್ಖಾದೀಸು ಪದಹನ್ತೋ "ಕಾಯೇನ ಚೇವ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ, ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ನಂ ಅತಿವಿಜ್ಝ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಥ ವಾ ಏತೇನ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತವೀರಿಯಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಞ್ಹಿ ದಳ್ಹಞ್ಚ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಗತತ್ತಾ, ನಿಕ್ಕಮೋ ಚ ಸಬ್ಬಸೋ ಪಟಿಪಕ್ಖಾ ನಿಕ್ಖನ್ತತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ತಂಸಮಙ್ಗೀಪುಗ್ಗಲೋಪಿ ದಳ್ಹೋ ನಿಕ್ಕಮೋ ಅಸ್ಸಾತಿ "ದಳ್ಹನಿಕ್ಕಮೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಥಾಮಬಲೂಪಪನ್ನೋ**ತಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಕಾಯಥಾಮೇನ ಞಾಣಬಲೇನ ಚ ಉಪಪನ್ನೋ। ಅಥ ವಾ ಥಾಮಭೂತೇನ ಬಲೇನ ಉಪಪನ್ನೋತಿ **ಥಾಮಬಲೂಪಪನ್ನೋ,** ಥಿರಞಾಣಬಲೂಪಪನ್ನೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏತೇನ ತಸ್ಸ ವೀರಿಯಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಸಮ್ಪಯೋಗಂ ದೀಪೇನ್ತೋ ಯೋನಿಸೋ ಪದಹನಭಾವಂ ಸಾಧೇತಿ। ಪುಬ್ಬಭಾಗಮಜ್ಝಿಮಉಕ್ಕಟ್ಠವೀರಿಯವಸೇನ ವಾ ತಯೋಪಿ ಪಾದಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೬೮)।

ಚತುತ್ಥಂ।

೧೫೫. ಪಞ್ಚಮೇ **ಪಟಿಸಲ್ಲಾನ**ನ್ತಿ ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಸತ್ತಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಪಟಿನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಸಲ್ಲೀನಂ, ಏಕತ್ತಸೇವಿತಾ ಏಕೀಭಾವೋ ಕಾಯವಿವೇಕೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಝಾನ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚನೀಕಝಾಪನತೋ ಆರಮ್ಮಣಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನತೋ ಚ ಚಿತ್ತವಿವೇಕೋ ವುಚ್ಚತಿ। ತತ್ಥ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ನೀವರಣಾದಿಪಚ್ಚನೀಕಝಾಪನತೋ ಕಸಿಣಾದಿಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನತೋ ಚ "ಝಾನ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲಾನಿ ಸತ್ತಸಞ್ಞಾದಿಪಚ್ಚನೀಕಝಾಪನತೋ ಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನತೋ ಚ "ಝಾನ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಧ ಪನ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ । ಏವಮೇತಂ ಪಟಿಸಲ್ಲಾನಞ್ಚ ಝಾನಞ್ಚ **ಅರಿಞ್ಚಮಾನೋ**ತಿ ಅಜಹಮಾನೋ ಅನಿಸ್ಸಜ್ಜಮಾನೋ। **ಧಮ್ಮೇಸೂ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನುಪಗೇಸು ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾದಿಧಮ್ಮೇಸು। **ನಿಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಸತತಂ ಸಮಿತಂ ಅಬ್ಬೋಕಿಣ್ಣಂ। **ಅನುಧಮ್ಮಚಾರೀ**ತಿ ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಮಾನೇನ ಅನುಗತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಧಮ್ಮಂ ಚರಮಾನೋ। ಅಥ ವಾ **ಧಮ್ಮೇಸೂ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ನವ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ, ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಲೋಮೋ ಧಮ್ಮೋತಿ ಅನುಧಮ್ಮೋ, ವಿಪಸ್ಸನಾಯೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತತ್ಥ "ಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಚ್ಚಂ ಅನುಧಮ್ಮಚಾರೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಗಾಥಾಬನ್ಧಸುಖತ್ಥಂ ವಿಭತ್ತಿಬ್ಯತ್ತಯೇನ "ಧಮ್ಮೇಸೂ"ತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। **ಆದೀನವಂ ಸಮ್ಮಸಿತಾ ಭವೇಸೂ**ತಿ ತಾಯ ಅನುಧಮ್ಮಚಾರಿತಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅನಿಚ್ಚಾಕಾರಾದಿದೋಸಂ ತೀಸು ಭವೇಸು ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ಏವಂ ಇಮಾಯ ಕಾಯವಿವೇಕಚಿತ್ತವಿವೇಕಂ ಅರಿಞ್ಚಮಾನೋ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತವಿಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಅಧಿಗತೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ **ಏಕೋ ಚರೇ**ತಿ ಏವಂ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೬೯; ಅಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೧೨೫)।

ಪಞ್ಚಮಂ।

೧೫೬. ಛಟ್ಠೇ **ತಣ್ಹಕ್ಖಯ**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಏವಂ ದಿಟ್ಠಾದೀನವಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಏವ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಂ। **ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ**ತಿ ಸಾತಚ್ಚಕಾರೀ। **ಅನೇಳಮೂಗೋ**ತಿ ಅಲಾಲಾಮುಖೋ। ಅಥ ವಾ ಅನೇಳೋ ಚ ಅಮೂಗೋ ಚ, ಪಣ್ಡಿತೋ ಬ್ಯತ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಹಿತಸುಖಸಮ್ಪಾಪಕಂ ಸುತಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ಸುತವಾ,** ಆಗಮಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಸತೀಮಾ**ತಿ ಚಿರಕತಾದೀನಂ ಅನುಸ್ಸರಿತಾ। **ಸಙ್ಖಾತಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಧಮ್ಮೂಪಪರಿಕ್ಖಾಯ ಪರಿಞ್ಞಾತಧಮ್ಮೋ। **ನಿಯತೋ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ನಿಯಾಮಂ ಪತ್ತೋ। **ಪಧಾನವಾ**ತಿ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವೀರಿಯಸಮ್ಪನ್ನೋ। ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಏಸ ಪಾಠೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಏವಮೇತೇಹಿ ಅಪ್ಪಮಾದಾದೀಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ನಿಯಾಮಸಮ್ಪಾಪಕೇನ ಪಧಾನೇನ ಪಧಾನವಾ, ತೇನ ಪಧಾನೇನ ಪತ್ತನಿಯಾಮತ್ತಾ ನಿಯತೋ, ತತೋ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಙ್ಖಾತಧಮ್ಮೋ। ಅರಹಾ ಹಿ ಪುನ ಸಙ್ಖಾತಬ್ಬಾಭಾವತೋ "ಸಙ್ಖಾತಧಮ್ಮೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾಹ - "ಯೇ ಚ ಸಙ್ಖಾತಧಮ್ಮಾಸೇ, ಯೇ ಚ ಸೇಕ್ಖಾ ಪುಥೂ ಇಧಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩೧; ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೪೪; ಚೂಳನಿ॰ ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾ ೬೩, ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೭; ನೇತ್ತಿ॰ ೧೪; ಪೇಟಕೋ॰ ೪೫)। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೭೦)।

ಛಟ್ಠಂ।

೧೫೭. ಸತ್ತಮೇ **ಸೀಹೋ**ತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಸೀಹಾ - ತಿಣಸೀಹೋ, ಪಣ್ಡುಸೀಹೋ, ಕಾಳಸೀಹೋ, ಕೇಸರಸೀಹೋತಿ। ತೇಸಂ ಕೇಸರಸೀಹೋ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತಿ, ಏಸೋ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। **ವಾತೋ** ಪುರತ್ಥಿಮಾದಿವಸೇನ ಅನೇಕವಿಧೋ। **ಪದುಮಂ** ರತ್ತಸೇತಾದಿವಸೇನ। ತೇಸು ಯೋ ಕೋಚಿ ವಾತೋ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪದುಮಂ ವಟ್ಟತಿಯೇವ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಸನ್ತಾಸೋ ಅತ್ತಸಿನೇಹೇನ ಹೋತಿ, ಅತ್ತಸಿನೇಹೋ ಚ ತಣ್ಹಾಲೇಪೋ, ಸೋಪಿ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ವಾ ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನ ವಾ ಲೋಭೇನ ಹೋತಿ, ಸೋಪಿ ಚ ತಣ್ಹಾಯೇವ। ಸಜ್ಜನಂ ಪನ ತತ್ಥ ಉಪಪರಿಕ್ಖಾವಿರಹಿತಸ್ಸ ಮೋಹೇನ ಹೋತಿ, ಮೋಹೋ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ। ತತ್ಥ ಸಮಥೇನ ತಣ್ಹಾಯ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ। ತಸ್ಮಾ ಸಮಥೇನ ಅತ್ತಸಿನೇಹಂ ಪಹಾಯ **ಸೀಹೋ ವಿಯ ಸದ್ದೇಸು** ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾದೀಸುಅ**ಸನ್ತಸನ್ತೋ,** ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಮೋಹಂ ಪಹಾಯ **ವಾತೋವ ಜಾಲಮ್ಹಿ** ಖನ್ಧಾಯತನಾದೀಸು

ಅಸಜ್ಜಮಾನೋ, ಸಮಥೇನೇವ ಲೋಭಂ, ಲೋಭಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಏವ ದಿಟ್ಠಿಞ್ಚ ಪಹಾಯ, **ಪದುಮಂವ ತೋಯೇನ** ಸಬ್ಬಭವಭೋಗಲೋಭೇನ **ಅಲಿಪ್ಪಮಾನೋ**।

ಏತ್ಥ ಚ ಸಮಥಸ್ಸ ಸೀಲಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಸಮಥೋ ಸಮಾಧಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪಞ್ಞಾತಿ ಏವಂ ತೇಸು ದ್ವೀಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಿದ್ಧೇಸು ತಯೋಪಿ ಖನ್ಧಾ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸುರತೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ಸೀಹೋವ ಸದ್ದೇಸು ಆಘಾತವತ್ಥೂಸು ಅಕುಜ್ಝಿತುಕಾಮತಾಯ ನ ಸನ್ತಸತಿ, ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇನ ಪಟಿವಿದ್ಧಸಭಾವೋ ವಾತೋವ ಜಾಲಮ್ಹಿ ಖನ್ಧಾದಿಧಮ್ಮಭೇದೇ ನ ಸಜ್ಜತಿ, ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೇನ ವೀತರಾಗೋ ಪದುಮಂವ ತೋಯೇನ ರಾಗೇನ ನ ಲಿಪ್ಪತಿ। ಏವಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಹಿ ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ ಚ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾನಂ, ತಿಣ್ಣಞ್ಚ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಂ ಪಹಾನವಸೇನ ಅಸನ್ತಸನ್ತೋ ಅಸಜ್ಜಮಾನೋ ಅಲಿಪ್ಪಮಾನೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೭೧; ಅಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೧೨೭)।

ಸತ್ತಮಂ।

೧೫೮. ಅಟ್ಠಮೇ ಸಹನಾ ಚ ಹನನಾ ಚ ಸೀಘಜವತ್ತಾ ಚ **ಸೀಹೋ**। ಕೇಸರಸೀಹೋವ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ದಾಠಾ ಬಲಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ದಾಠಬಲೀ**। **ಪಸಯ್ಹ ಅಭಿಭುಯ್ಯಾ**ತಿ ಉಭಯಂ **ಚಾರೀ**ಸದ್ದೇನ ಸಹ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ **ಪಸಯ್ಹಚಾರೀ ಅಭಿಭುಯ್ಯಚಾರೀ**ತಿ। ತತ್ಥ ಪಸಯ್ಹ ನಿಗ್ಗಯ್ಹ ಪವಾಹೇತ್ವಾ ಚರಣೇನ ಪಸಯ್ಹಚಾರೀ । ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಸನ್ತಾಸೇತ್ವಾ ವಸೀಕತ್ವಾ ಚರಣೇನ ಅಭಿಭುಯ್ಯಚಾರೀ। ಸ್ವಾಯಂ ಕಾಯಬಲೇನ ಪಸಯ್ಹಚಾರೀ, ತೇಜಸಾ ಅಭಿಭುಯ್ಯಚಾರೀ। ತತ್ಥ ಸಚೇ ಕೋಚಿ ವದೇಯ್ಯ "ಕಿಂ ಪಸಯ್ಹ ಅಭಿಭುಯ್ಯಚಾರೀ"ತಿ। ತತೋ **ಮಿಗಾನ**ನ್ತಿ ಸಾಮಿವಚನಂ ಉಪಯೋಗತ್ಥೇ ಕತ್ವಾ "ಮಿಗೇ ಪಸಯ್ಹ ಅಭಿಭುಯ್ಯಚಾರೀ"ತಿ ಪಟಿವತ್ತಬ್ಬಂ। **ಪನ್ತಾನೀ**ತಿ ದೂರಾನಿ। **ಸೇನಾಸನಾನೀ**ತಿ ವಸನಟ್ಠಾನಾನಿ। ಸೇಸಂ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಸಕ್ಕಾ ಜಾನಿತುನ್ತಿ ನ ವಿತ್ಥಾರಿತಂ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೭೨)।

ಅಟ್ಠಮಂ।

೧೫೯. ನವಮೇ "ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಸುಖಿತಾ ಭವನ್ತೂ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಹಿತಸುಖೂಪನಯನಕಾಮತಾ **ಮೇತ್ತಾ**। "ಅಹೋ ವತ ಇಮಮ್ಹಾ ದುಕ್ಖಾ ವಿಮುಚ್ಚೇಯ್ಯು"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಅಹಿತದುಕ್ಖಾಪನಯನಕಾಮತಾ **ಕರುಣಾ**। "ಮೋದನ್ತಿ ವತ ಭೋನ್ತೋ ಸತ್ತಾ, ಮೋದನ್ತಿ ಸಾಧು ಸುಟ್ಠೂ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಹಿತಸುಖಾವಿಪ್ಪಯೋಗಕಾಮತಾ **ಮುದಿತಾ**। "ಪಞ್ಞಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ ಸಕೇನ ಕಮ್ಮೇನಾ"ತಿ ಸುಖದುಕ್ಖೇಸು ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನತಾ **ಉಪೇಕ್ಖಾ**। ಗಾಥಾಬನ್ಧಸುಖತ್ಥಂ ಪನ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಮೇತ್ತಂ ವತ್ವಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ ವುತ್ತಾ, ಮುದಿತಾ ಚ ಪಚ್ಛಾ। **ವಿಮುತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಚತಸ್ಸೋಪಿ ಹಿ ವಿಮುತ್ತೀ। ಏತಾ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ವಿಮುತ್ತಿಯೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಮೇತ್ತಂ ಉಪೇಕ್ಖಂ ಕರುಣಂ ವಿಮುತ್ತಿಂ, ಆಸೇವಮಾನೋ ಮುದಿತಞ್ಚ ಕಾಲೇ"ತಿ।

ತತ್ಥ **ಆಸೇವಮಾನೋ**ತಿ ತಿಸ್ಸೋ ತಿಕಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನವಸೇನ ಭಾವಯಮಾನೋ, ಉಪೇಕ್ಖಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನವಸೇನ ಭಾವಯಮಾನೋ। **ಕಾಲೇ**ತಿ ಮೇತ್ತಂ ಆಸೇವಿತ್ವಾ ತತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಕರುಣಂ, ತತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಮುದಿತಂ, ತತೋ ಇತರತೋ ವಾ ನಿಪ್ಪೀತಿಕಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಉಪೇಕ್ಖಂ ಆಸೇವಮಾನೋವ "ಕಾಲೇ ಆಸೇವಮಾನೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಆಸೇವಿತುಂ ಫಾಸುಕಾಲೇ ವಾ। **ಸಬ್ಬೇನ ಲೋಕೇನ ಅವಿರುಜ್ಝಮಾನೋ**ತಿ ದಸಸು ದಿಸಾಸು ಸಬ್ಬೇನ ಸತ್ತಲೋಕೇನ ಅವಿರುಜ್ಝಮಾನೋ। ಮೇತ್ತಾದೀನಞ್ಹಿ ಭಾವಿತತ್ತಾ ಸತ್ತಾ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸತ್ತೇಸುಪಿ ವಿರೋಧಭೂತೋ ಪಟಿಘೋ ವೂಪಸಮ್ಮತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಸಬ್ಬೇನ ಲೋಕೇನ ಅವಿರುಜ್ಝಮಾನೋ"ತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತಸದಿಸಮೇವಾತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೭೩)।

ನವಮಂ।

೧೬೦. ದಸಮೇ **ಸಂಯೋಜನಾನೀ**ತಿ ದಸ ಸಂಯೋಜನಾನಿ, ತಾನಿ ಚ ತೇನ ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ **ಸನ್ದಾಲಯಿತ್ವಾ**ನ। **ಅಸನ್ತಸಂ ಜೀವಿತಸಙ್ಖಯಮ್ಹೀ**ತಿ ಜೀವಿತಸಙ್ಖಯೋ ವುಚ್ಚತಿ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪರಿಭೇದೋ, ತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಜೀವಿತಸಙ್ಖಯೇ ಜೀವಿತನಿಕನ್ತಿಯಾ ಪಹೀನತ್ತಾ ಅಸನ್ತಸನ್ತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸಉಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಂ ಅತ್ತನೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಗಾಥಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೭೪)।

ದಸಮಂ।

೧೬೧. ಏಕಾದಸಮೇ **ಭಜನ್ತೀ**ತಿ ಸರೀರೇನ ಅಲ್ಲೀಯಿತ್ವಾ ಪಯಿರುಪಾಸನ್ತಿ। **ಸೇವನ್ತೀ**ತಿ ಅಞ್ಜಲಿಕಮ್ಮಾದೀಹಿ ಕಿಂಕಾರಪಟಿಸ್ಸಾವಿತಾಯ ಚ ಪರಿಚರನ್ತಿ। ಕಾರಣಂ ಅತ್ಥೋ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಕಾರಣತ್ಥಾ,** ಭಜನಾಯ ಸೇವನಾಯ ಚ ನಾಞ್ಞಂ ಕಾರಣಮತ್ಥಿ, ಅತ್ಥೋ ಏವ ತೇಸಂ ಕಾರಣಂ, ಅತ್ಥಹೇತು ಸೇವನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ನಿಕ್ಕಾರಣಾ ದುಲ್ಲಭಾ ಅಜ್ಜ ಮಿತ್ತಾ**ತಿ ''ಇತೋ ಕಿಞ್ಚಿ ಲಚ್ಛಾಮಾ''ತಿ ಏವಂ ಅತ್ತಪಟಿಲಾಭಕಾರಣೇನ ನಿಕ್ಕಾರಣಾ, ಕೇವಲಂ –

> ''ಉಪಕಾರೋ ಚ ಯೋ ಮಿತ್ತೋ, ಸುಖೇ ದುಕ್ಖೇ ಚ ಯೋ ಸಖಾ।
> ಅತ್ಥಕ್ಖಾಯೀ ಚ ಯೋ ಮಿತ್ತೋ, ಯೋ ಚ ಮಿತ್ತಾನುಕಮ್ಪಕೋ''ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೭೫; ಅಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೧೩೧; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೬೫) –

ಏವಂ ವುತ್ತೇನ ಅರಿಯೇನ ಮಿತ್ತಭಾವೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ದುಲ್ಲಭಾ ಅಜ್ಜ ಮಿತ್ತಾ। ಅತ್ತನಿ ಠಿತಾ ಏತೇಸಂ ಪಞ್ಞಾ, ಅತ್ತಾನಂಯೇವ ಓಲೋಕೇನ್ತಿ, ನ ಅಞ್ಞನ್ತಿ **ಅತ್ತಟ್ಠಪಞ್ಞಾ।** ''ದಿಟ್ಠತ್ಥಪಞ್ಞಾ''ತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಕಿರ ಪೋರಾಣಪಾಠೋ । ಸಮ್ಪತಿ ದಿಟ್ಠೇಯೇವ ಅತ್ಥೇ ಏತೇಸಂ ಪಞ್ಞಾ, ಆಯತಿಂ ನ ಪೇಕ್ಖನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅಸುಚೀ**ತಿ ಅಸುಚಿನಾ ಅನರಿಯೇನ ಕಾಯವಚೀಮನೋಕಮ್ಮೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾತಿ। ಸೇಸಂ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಂ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಅತಿವಿತ್ಥಾರಭಯೇನ ನ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪಾಠಾನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೭೫; ಅಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೧೩೧)। ಏಕಾದಸಮಂ।

ಚತುತ್ಥವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿಗಮನಕಥಾ

> ಯೋ ಸೋ ಸುಗತಪುತ್ತಾನಂ, ಅಧಿಪತಿಭೂತೇನ ಹಿತರತಿನಾ।
> ಥೇರೇನ ಥಿರಗುಣವತಾ, ಸುವಿಭತ್ತೋ **ಮಹಾನಿದ್ದೇಸೋ**॥
>
> ತಸ್ಸತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಯಾ, ಪುಬ್ಬಟ್ಠಕಥಾನಯಂ ತಥಾ।
> ಯುತ್ತಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮಯಾರದ್ಧಾ, ನಿಟ್ಠಾನಮುಪಗತಾ ಏಸಾ॥
>
> ಯಂ ಪುರಂ ಪುರುತ್ತಮಂ, **ಅನುರಾಧಪುರವ್ಹಯಂ**।
> ಯೋ ತಸ್ಸ ದಕ್ಖಿಣೇ ಭಾಗೇ, ಮಹಾವಿಹಾರೋ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ॥
>
> ಯೋ ತಸ್ಸ ತಿಲಕೋ ಭೂತೋ, ಮಹಾಥೂಪೋ ಸಿಲುಚ್ಚಯೋ।

ಯಂ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮೇ ಭಾಗೇ, ಲೇಖೋ ಕಥಿಕಸಞ್ಞಿತೋ॥

ಕಿತ್ತಿಸೇನೋತಿ ನಾಮೇನ, ಸಜೀವೋ ರಾಜಸಮ್ಮತೋ।
ಸುಚಿಚಾರಿತ್ತಸಮ್ಪನ್ನೋ, ಲೇಖೋ ಕುಸಲಕಮ್ಮಿಕೋ॥

ಸೀತಚ್ಛಾಯತರುಪೇತಂ, ಸಲಿಲಾಸಯಸಮ್ಪದಂ।
ಚಾರುಪಾಕಾರಸಞ್ಚಿತಂ, ಪರಿವೇಣಮಕಾರಯಿ॥

ಉಪಸೇನೋ ಮಹಾಥೇರೋ, ಮಹಾಪರಿವೇಣವಾಸಿಯೋ।
ತಸ್ಸಾದಾಸಿ ಪರಿವೇಣಂ, ಲೇಖೋ ಕುಸಲಕಮ್ಮಿಕೋ॥

ವಸನ್ತೇನೇತ್ಥ ಥೇರೇನ, ಥಿರಸೀಲೇನ ತಾದಿನಾ।
ಉಪಸೇನವ್ಹಯೇನ ಸಾ, ಕತಾ ಸದ್ಧಮ್ಮಜೋತಿಕಾ॥

ರಞ್ಞೋ ಸಿರಿನಿವಾಸಸ್ಸ, ಸಿರಿಸಙ್ಘಸ್ಸ ಬೋಧಿನೋ।
ಛಬ್ಬೀಸತಿಮ್ಹಿ ವಸ್ಸಮ್ಹಿ, ನಿಟ್ಠಿತಾ **ನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ**॥

ಸಮಯಂ ಅನುಲೋಮೇನ್ತೀ, ಥೇರಾನಂ ಥೇರವಂಸದೀಪಾನಂ।
ನಿಟ್ಠಂ ಗತಾ ಯಥಾಯಂ, ಅಟ್ಠಕಥಾ ಲೋಕಹಿತಜನನೀ॥

ಸದ್ಧಮ್ಮಂ ಅನುಲೋಮೇನ್ತಾ, ಅತ್ತಹಿತಂ ಪರಹಿತಞ್ಚ ಸಾಧೇನ್ತಾ।
ನಿಟ್ಠಂ ಗಚ್ಛನ್ತು ತಥಾ, ಮನೋರಥಾ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ॥

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾಯ, ಅಟ್ಠಕಥಾಯೇತ್ಥ ಗಣಿತಕುಸಲೇಹಿ।
ಗಣಿತಾ ತು ಭಾಣವಾರಾ, ಞೇಯ್ಯಾತಿರೇಕಚತ್ತಾರಿಸಾ॥

ಆನುಟ್ಠುಭೇನ ಅಸ್ಸಾ, ಛನ್ದೋ ಬದ್ಧೇನ ಗಣಿಯಮಾನಾ ತು।
ಅತಿರೇಕದಸಸಹಸ್ಸ-ಸಙ್ಖಾ ಗಾಥಾತಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ॥

ಸಾಸನಚಿರಟ್ಠಿತತ್ಥಂ, ಲೋಕಹಿತತ್ಥಞ್ಚ ಸಾದರೇನ ಮಯಾ।
ಪುಞ್ಞಂ ಇಮಂ ರಚಯತಾ, ಯಂ ಪತ್ತಮನಪ್ಪಕಂ ವಿಪುಲಂ॥

ಪುಞ್ಞೇನ ತೇನ ಲೋಕೋ, ಸದ್ಧಮ್ಮರಸಾಯನಂ ದಸಬಲಸ್ಸ।
ಉಪಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಮಲಂ, ಪಪ್ಪೋತು ಸುಖಂ ಸುಖೇನೇವಾತಿ॥

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾ ನಾಮ

ಚೂಳನಿದ್ದೇಸ-ಅಟ್ಠಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।